

ČASOPIS  
**MAĆICY SERBSKEJE**

**1905.**

---

Redaktor:  
**prof. dr. Ernst Muko,**  
komtur rjada sw. Sawy atd.

**Lětnik LVIII.**

Zešiwk I.

(Cyłego rjada číslo 112).

---

**Budysin.**

Z nakładem Maćicy Serbskeje.

ČASOPIS  
**MAĆICY SERBSKEJE**

**1905.**

---

Redaktor:

**prof. dr. Ernst Muka,**  
komtur rjada sw. Sawy atd.

**Lětník LVIII.**

---

**Budyšin.**

Z naklādom Maćicy Serbskeje.

# Metaforiske hrona serbskeje ludoweje rěče.

Druha z běrka.\*

Zezběrał a zestajał *Jan Radyserb-Wjela.*

## I.

### A. Přirunanki z wěenikomaj.

1. Běhař kaž Halštrowski šewe. — Bělizna kaž skora.  
— Běrny kaž jejowe čworki. — Běrny kaž mydlo. — Bibaski kaž bombawy. — Bobola kaž walec. — Bohaček kaž „Slěborny Pětr“. — Bolosće kaž čisćowe čwile. — Borta kaž błyścata króna. — Brjuch kaž kachlonk. — Brjuch kaž wolace deno. — Broda kaž šćernišćo. — Brusnicy kaž wišnje. — Brusnicy kaž žórle. — Bur kaž somoćany zemjan. — Bydło kaž kólnja. — Bydlenje kaž swinjacy khlěw. — Bydleńčko kaž klětka.

Cwólba kaž djasowe pasmo. — Cyrkej kaž Salomonowy templ.

Činkař kaž Krabat. — Čłowjek kaž drapa. — Čłowjek kaž za polak proso. — Čołm kaž korto. — Čoło kaž zmoršćeny ſwejch. — Črije kaž šparki.

Cišina kaž na spowiedzi. — Cišina kaž w ćichi pjatk. — Ćmička kaž směrk. — Ćma kaž w kołmazowym kónku. — Ćma kaž w pjecy. — Ćma kaž slepa nóc. — Ćmowak kaž Žmórc (też zmór).

Dar kaž doškrabk. — Dawaćeř kaž čorný Jurij wobradžeř. — Debizna kaž kwasna pycha. — Debjenki kaž dejmanty. — Dešć kaž Noachowa lijeńca. — Dešćik kaž spróšeńčko (miholk). — Domske kaž batlija. — Domske kaž hrodźik. — Domske kaž puklot. — Drjechmo kaž wał lodow. — Drož kaž smjetana. — Drožinki kaž dejmanty. — Družka kaž jandželk. — Družka kaž zemjanska

\* Přirunaj Čas. M. S. 1901, str. 5 sll.

knježna. — Duchowny kaž Boži pastyr. — Durje kaž bróžnine wrota. — 50. Dwěleř kaž Domaš. — Džeń kaž sabat. — Dzécera kaž bobrija. — Dzéd kaž młody hóle. — Dzělačeř kaž twjerdy suk. — Dzérka kaž jehline wuško. — Dzowka kaž praskawa.

Gratej kaž pyř.

Hanka kaž klanka. — Hara kaž husaca šébotańca. — Hara kaž rišća. — Hejtman kaž čělc. — Hłowa kaž makoječa. — Hłowa kaž dubowy pjeńk. — Hłowa kaž tružna ławka. — Hłubina kaž bjezedno. — Hłupjenc kaž woł. — Hněw kaž sapaty woheń. — Hódančko kaž železny worjeh. — Hola kaž čichowna stwička. — Hola kaž za-bludny lěs. — Hólc kaž bikus. — Hólc kaž jeleń. — Hólc kaž kralowski prync. — Hólc kaž połojčnak. — Hólc kaž wichor. — Holea kaž kawka. — Holea kaž klibora. — Holea kaž kohlička. — Holea kaž róza. — Holea kaž wětřik. — Holea kaž žerdka. — Holčka kaž wjertawka. — Hólčata kaž wuropaški. — Hólčik kaž palčik. — Hólčisko kaž čmjeła. — Holčisko kaž špisyea. — Hólčisko kaž motyka. — Hólčisko kaž kałużačinjer. — Holčo kaž hilka (heperka). — Holčo kaž šwupička. — Honitwjeř kaž Nimrod. — Hora kaž Lubin. — Hórka kaž wiwalcea. — Horjeńca kaž młoda knjeni. — Hornc kaž kotoł. — Hosćina kaž kralowska kermuša. — Hospoda kaž kólnja. — Hospoda kaž prošeř-nja. — 100. Hospodař kaž žurk. — Hospoza kaž mjedowa babka. — Hospoza kaž skomla. — Hrabina kaž kralowa. Hubcy kaž rózowaj pupkaj. — Huski kaž bruski. — Husy kaž šwony (= kołpje).

Jałojočka kaž sorna. — Jan kaž pan. — Jazyk kaž ɿopata. — Jasnota kaž běle ranje. — Jědowe kaž basylisk. — Jědž kaž kwasny wobjed. — Jězděńca kaž w jězdný kwas. — Jikno kaž hróšata.

Kadla kaž kidmo. — Kadla kaž kozoł. — Kadla kaž nōceny hawron. — Kadlička kaž drebūšk. — Kadžidło kaž jałore. — Kašel kaž zadušica. — Kěrliš kaž pokutny psalm. — Knefle kaž płužne koleska. — Knjeni kaž łucija. — Knjez kaž rymbora. — Knježna kaž jałojočka. — Knježna kaž

jědleńka. — Knježnička kaž wuropinka. — Kołački kaž bruski. — Kóń kaž bubas. — Korčma kaž mordańska jama (džéra). — Korčmařką kaž wojeřčica. — Kosmač kaž rumpodich. — Kosmy kaž seršće. — Košla kaž šudlica. — Koža kaž juchta. — Koža kaž safijan. — Křesánski dom kaž swyatnica. — Křewizna kaž rosa. — Krupy kaž kurjace jejá. — Krušwy kaž sukowki. — Kruwy kaž khachlawy. — Kubło kaž nuknica. — Kubło kaž knježi dwór. — Kubleško kaž złote žórło. — Kudžel kaž žida. — Kuchařka kaž wojeřka. — Kuehařnička kaž popjelawa. — Kupjel kaž mučeńk. — Kus kaž woblízk. — 150. Kutlač kaž bobola. — Kutlač kaž kormjeńk. — Khěžka kaž slimkowy kónk. — Khlamisko kaž hnojowa jama. — Khlěb kaž Drježdžanska całta. — Khlope kaž buchane. — Khołm kaž knotešco. — Khoroba kaž kholera. — Khort kaž wichor.

— Łódź kaž Noachowy kašć. — Łožo kaž borło (borlešćo). — Łučwo kaž połč. — Łučwo kaž wjeřbowe prochno. — Łzě kaž smjerdźacy kur. — Łzě kaž wětřikowe hory. — Lanny płat kaž sukno. — Len kaž konopje. — Lěhwješko kaž čopłe hněžko. — Lěhwo kaž cyganske borło. — Lěki kaž njebjeske krjepki. — Lěs kaž Mužakowska hola. — Libjata kaž łoknadźe. — Lička kaž kalenki. — Lička kaž knjejske jablučka. — Lichwař kaž Žid. — Lišćak kaž šelmowski šelma. — Lubka kaž ta Delila. — Lubjenki kaž hłuchę worjechi. — Lubka kaž lilija. — Lud kaž pazdzeř. — Ludžičkojo kaž njebožatka. — Ludžisko kaž wopločk. — Ludźo kaž pazdzeřje.

Maočha kaž matka. — Mać kaž złota baba. — Mandzel kaž jandžel. — Martrař kaž Hus (swjaty Šćepan). — Město kaž Sodom. — Mišter kaž kepsak. — Mjeno kaž wudmo. — Mjezwoče kaž połny měsac. — Mjezwočo kaž zły puć. — Młodženc kaž džeduš. — Młodženc kaž sornik. Młyńkowa kaž pawa. — Modleř kaž Baruch. — Modleřka kaž klóšternička. — Modleřka kaž profečina Hana. — Modleřka kaž swjećo. — Móćnař kaž kejžor Augustus. — 200. Mosčeńica kaž w mrowišću. — Móšeń kaž pumpaty

měch. — Móšnička kaž wuzlik. — Mrětwa kaž mór. — Mróčałki kaž kobjelki (pokrutki, wowcki atd.). — Mróčałki kaž mižata. — Mrokota kaž egiptowska éma. — Mudrich kaž knjez Wšitkowém. — Mudroń kaž Kukečanski Šołta. — Muž kaž Goliat. — Mužik kaž sušeńka. — Mužik kaž Zachejus. — Mužisko kaž bobak. — Mužisko kaž dub (Goliat). — Mužisko kaž šeršeń.

Nahlenc kaž džiwy zwérjo. — Nakazanje kaž wjelěa pokuta. — Nawal kaž wulka woda. — Nawożenia kaž woklep. — Nawušniki kaž płužne koleska. — Njewjedro kaž zemjerženje. — Njewjesćička kaž černjowa róžička. — Njewjestka kaž stara Wałpora. — Njewjestka kaž złote célo. — Njewjestka njebjes kaž klóštrknježna. — Nježenjenc kaž mnich. — Nóc kaž ta egiptowska éma. — Nohač kaž baçon. — Nohač kaž štamborak. — Nohi kaž krosna. — Nohi křiwe kaž bracle. — Nohi kaž štambory. — Nochée kaž łopače. — Nós kaž kołospinak. — Nós kaž kraholci pysk. — Nós kaž wutwark. — Nóž kaž psowje cypy. — Nóž kaž žebjeř. — Nóžki kaž sornjace tupki. — Nypka kaž lenowa hłowka. — Nypka kaž makojčka.

Paduch kaž rapak. — Padušnica kaž sroka. — Pachoł kaž droganc. — Pachoł kaž sornik. — Pachołk kaž bikus. — Pachołk kaž wuropačk (wuropach). — Pasmo kaž wójnski rozlězk. — Patoki kaž wino. — Pazorač kaž škrahole. — 250. Pazorak kaž wjelk. — Piwarec kaž sud. — Piwko kaž winko. — Piwo kaž lankwora. — Piwo kaž patoki. — Pisak kaž šmórák. — Piscel kaž tarakawa. — Pišeo kaž njezrałe pilo. — Pjasć kaž kólna heja. — Pjerach kaž wokolc. — Pjerje kaž husacy mošk. — Płaćik kaž pawčinka. — Płachćička kaž zdžina. — Płat kaž haman. — Podpjera kaž séina. — Podpjera kaž stwjelčko słomy. — Pokuta kaž wjelče sylzy. — Pokutna rěč kaž hrimanje. — Pomazki kaž husle. — Pomjatk kaž džérkawc. — Pomjatk kaž křida. — Pop kaž tachant. — Porčma kaž wokřidma. — Porjedženka kaž kepsanka. — Porsty kaž symjentne hórki. — Pos kaž lawkus. — Poséak kaž pos w kołbasach. — Póslo (poslešco) kaž kutleško. —

Posoł kaž wosoł. — Póstnicař kaž kekleř. — Poswar kaž pomajkanje. — Powaliny kaž Rubježny hród (pola Korzymja). — Powědak kaž njebolak. — Powěstwa kaž džedowske bajki. — Prašawa kaž připołdnica. — Přečinjak kaž wony zhubyeny syn. — Přečel kaž Davitowy Jonatan. — Prědař kaž Lubjenski. — Prědowanje kaž deščik na wutlatu zemju. — Prědowanje kaž hrimanje. — Předzenko kaž židzane nitki. — Předženo kaž limpura. — Přeradník kaž Judaš. — Přestrjeń kaž Rakečanske torhoščo. — Přewodźer kaž jandžel Rafael. — Přilubjenje kaž zaročeńje. — Přisłowo kaž złote jadro. — Promjenja kaž postronki. — Propot a krokot kaž zemjerženje. — Proso kaž rukajca. — 300. Pruskele kaž potače. — Prut kaž khoščo. — Pryzlak kaž Hans Špihela. — Pychula kaž němska wopica. — Pychula kaž šéhlicia.

Rěč kaž pomjedź. — Rěče kaž wósty. — Rěcowznajeř kaž Gelanski. — Rěčnik kaž Khwaćanski braška. — Rihi kaž šešery. — Rjanki kaž klanki. — Rjap kaž serp (piliny wobłuk). — Rjap kaž šcěpa drjewa. — Rjebla kaž wobruče. — Rjemjesło kaž slěborna studžeń. — Robota kaž drjeńca. — Roéak kaž Žid. — Rohi kaž synowe widły. — Rokoćeńca kaž babylonski změšk. — Roztorhanc kaž tajki Laphandrij. — Rožka kaž khórwejda. — Rozwaliny kaž wutupjeny Jerusalem. — Rubiščo kaž trawna płachta. — Ruey kaž hrabje. — Ruki kaž škruty.

Sadženki kaž husćenki we kołbasowej jušcy. — Sejp kaž walniščo. — Sepje kaž wysoke brjohi. — Skalniščo kaž Hromadnik. — Skupc kaž žurk. — Słónka kaž nadobna knjeni. — Słoma kaž sćina. — Słowčka kaž mjedowe placki. — Słowińska kaž heje. — Słowo kaž worjech. — Slub kaž přisaha. — Směchi kaž rjehot. — Směrki kaž sowjeř. — Snuchlak kaž hajnikowy slědnik. — Sochor kaž powóz. — Sobudar kaž zemjanske wěno. — Sowjeř kaž mhła. — Spěw kaž jutrowny psalm. — Spěwař kaž paškowronc. — Spěwař kaž w Hrodžišću Hatas. — Spěwařka kaž drózna. — Sprawnik kaž ryzy Serb. --- Staruška kaž wjadlička. — Statok kaž hród. — Stopy kaž husace

capy. — 350. Stupnički kaž šparki. — Stupnje kaž šlaraki. — Stwa kaž wjelča jama. — Stwica kaž jastna džera. — Stwička kaž klětka. — Sudnik kaž Pilatus. — Sukno kaž deska. — Susod kaž dobra wolka. — Swat kaž młody prync. — Swědomje kaž Boži sud. — Swětleško kaž janska muška. — Swětlina kaž raňše zerja. — Swjatočnosć kaž Boža kemš. — Swójba kaž Lazarus, Marja a Marta. — Syła kaž čah hawronow. — Sylnik kaž Simson. — Syn kaž njekrasnik Absalom. — Syrotki kaž wotmačene pčołki. — Syrowizna kaž žiwe (= džiwje) mjaso.

Šaty kaž sněh. — Šćekotańca kaž sróča bjesada. — Šćepki kaž pyrne štyki. — Šědžiwe kaž Simeon. — Šědžiwizna kaž měrcowa broda. — Šerjaty statok kaž stary hród w Njeswačidle. — Šijica kaž husyca. — Škórńje kaž budki (butrobasy, khalbasy). — Šlewjeř kaž běla pawčinka. — Šnupowař kaž stary Fryeca. — Šosař kaž dračowy wotročk. — Šwižnica kaž šmutajec. — Šwjerče połęka kaž palcy.

Taflowańca kaž knjejska kermuša. — Tkale kaž wrjećenak. — Tkalča kaž šwupica. — Towařš kaž bratr. — Trawa kaž scina. — Trawniki kaž panske ūuki (pola Łaza). — Trošt kaž lěk za khoru dušu. — Tykaney kaž buchaney.

Waroda kaž zažwanc. — Wadžawa kaž sroka. — Wajchtař kaž zaspanc. — Wječeř kaž na patoržicu. — Wědome kaž stary wowčeř. — Wěko kaž deńco. — Wěrinosć kaž Bože słowo. — Wěścawa kaž stolětna protyka. — Wěścérka kaž Sibylla. — 400. Wjaz kaž powrjestło. — Wječeř kaž kermušny wobjed. — Wjergawa kaž Davitowy prok. — Wjeska kaž Liboń. — Wjesnjan kaž měščan. — Włoski kaž krjózki. — Włoski kaž žida. — Włosy kaž seršće. — Włóże kaž přerowy. — Wobal kaž škornišo. — Wobličo kaž połny měsačk. — Wobora kaž hałožka na wjelka. — Woči kaž nopachi. — Wóčka kaž hwěžki. — Wóčko kaž zernička. — Woda kaž mućenk. — Woječk kaž zaječk. — Wokno kaž kukačk. — Wołma kaž mošk. — Wósmuž kaž kulšica. — Wostuda kaž štwórtý džeń kwasa. — Wosušk kaž huska. — Wošcerjeńca kaž rjeho-

tańca. — Wothono kaž bork. — Wowka kaž Złota baba. — Wši kaž palecy. — Wuheń kaž tórm. — Wuchač kaž wosoł. — Wujak kaž bity pos. — Wumjeńk kaž puklot. — Wusłowo kaž sekera. — Wusy kaž mazowa šcětka. — Wutroba kaž Boži domčk. — Wutroba kaž cyrkwička. — Wuznaće kaž spowědź. — Wužitk kaž wudute jejo.

Zabjera kaž činčera. — Zahroda kaž błudnišeo. — Zahroda kaž paradiz. — Zakitař kaž jandžel pěston. — Zerja kaž purpur. — Zerja kaž woheń. — Zubač kaž wjelk. — Zynki kaž jutrowne zwonjenje.

Žebrak kaž drapa (skiwla). — Ženich kaž woklepanc. — Žiły kaž potače. — Žito kaž slabk. — Žito kaž turkowska pšeńca. — Žona kaž čmjeła. — Žona, kaž čicha wowca. — 450. Žona kaž jandželska duša. — Žona kaž mutne wjedro. — Žona kaž wojeřka. — Žonišeo kaž kałowe šerjenje. — Žonisko kaž lado. — Žonisko kaž wojeřčica. — Žorty kaž kólne heje.

### B. Přirunanki z wèenikom a hróněkom.

Baće tajke, zo wó jstwje wšém mjaknje. — Běhańca, jako by nowy kral přijěł. — Blyskańca, kaž by so swět zapalić cheył. — Bledženie, hač nam tak na blenie dže. — Bledženie, jako by woł do luže njerjedžíł. — Bolosć, zo móhla wutrobu wotstorčić. — Borleńca, zo bychu so tam hady lahnyłe. — Britej, zo móhł na njej do Drježdžan rajtować. — Broda, zo ju sebi přistupuje. — Broda, zo móhł sebi suki do njeje wjazać.

Cwyfle, jako by rjekł, zo je Bóh na pomoc zabył. — Cyganstwo tajke, zo móhłe rancy bjakać (korčeć). — Cychnowańca, zo je phi a hańba.

Čara, kaž by do kužoła z hałožku šwiknył. — Čeréina tajka, zo čert před njej cofa. — Čistosć, jako by ze křídłom zmjetł a z wósmimi wodami zmył. — Čistota, jako by kubołóik wurjedžíł.

Čišćeńca, zo móhli sebi rjebła zwobodrěć. — Čišćeńca, zo móhli sebi wuši wotteptać. — Čišina, jako by jandžel po cyrkwi šoł. — Čišina, jako bychu čělo we domje měli. —

Čišina, zo byšće slyšeli pjерko na zemju padnyć. — Čišina, zo byšće slyšeli muchu lećeć. — Čišina, zo móhli wutrobu pukotać slyšeć. — Čišina, zo byšće slyšeli trawički rosć. — Čišina, zo móhli lisćowe dychanje slyšeć. — Ćma, jako by kołmazu kidał. — Ćma, zo móhla sekera wisać. Ćma, zo móhli motyku pojsnyć. — Ćma, zo so šerjenja do njeje boja.

Dešć, jako bychu so mróčele drěle. — Dešćowy zliwk, jakož bychu so mróčele rózdrěle. — Dom pěkny, zo so tam jandželam lubi. — Dwělowańca, kaž by rjekł, zo Boža ruka dołha dosć njeje. — Dźělo, zo samym sylnišim na stawy pada.

Hadrija w domje, zo cyła wjes hromadu běži. — Hadrija w domje, zo so čert z rjehotom směje. — Hara, zo ju hač za horami slyša. — Hara a hołk, zo cyła wjes do kule běži. — Hłód žałostny, zo sebi khlěbaški ze skorow pjeku. — Hłowa, kaž čerwjeny woheń, zo so jeje słomjane třechi tak boja. — Hłowu powěšeć, jako by skóržba pře-hrata była. — Hłubina, jako by bjeze dna była. — 500. Hłubina, zo móhł so wódny muž do njeje bojeć. — Hladańca, zo móhli sebi woči z hłowy wuhladać. — Hněwanje, zo móhł so žołć puknyć a přeleć. — Horcota tajka, zo móhle so haty a rěki z kužolem warić. — Horcota, zo bychu so wobli jeja na hołym pěsku zwariłe. — Hosćina tajka, zo so za móšnu praşa. — Hrimot a hromot, hač skałam wutroba rži. — Hroza wot njeho dže, zo kóždemu před nim sadlešćo rosće. — Hroza wšěch loji, hač tak wutroba wo rjebła klapa. — Huba spěšna, zo budźa ju po smjerći dorazyć dyrbjeć. — Hubjenstwo, zo je to swoja žałosć hladać.

Juskańca, jako by młody kral z njewjestu přijěł.

Kermuša, zo móhli sebi krala přeprosyć. — Kleće, zo móhla so zemja kwěkać. — Kofej čeńki (židki), zo kwětka přez njón kćeje. — Kóń suchi, hač jom' tak wobruče steja. — Konje tak zdrjene, zo móžeš jim wše rjebła přelićić. — Krakot a krokot, kaž by so cyły swět łamał. — Křiki, zo móhlo so kóždemu zecnyć. — Kruwički

khude, zo jich sydom do jeneho powrjestla dže. — Kurjawa husta, zo ruki před nosom njemóžeš widzeć. — Kurjawa, zo maš so přez nju z tesakom rubać. — Kurjawa, zo by so we swojim dworje zabłudził. — Khlamanje a khlemjenje, zo hač za holu słysza. — Khlěb plěsniwy, zo so tak wot huby kuri. — Khlěb twjerdy, zo lědoma błócko do njeho dže. — Khlemjenje, hač so tak cyła wjes přeliwa. — Khudoba, zo nimaju krjemić a lemić. — Khudoba, zo tam wšě myše z hłodom ēēkaju. — Khwatańca, jako by so za tyłom paliło.

Łzě tajke, zo móhł wot nich běły džeń wočorniē. — Łzě, zo ani čert sebi tajkich wumyslił njeby. — Lebordženje, jako by waki z posledka (z riče) éahał. — Liderstwo, zo djasa grawuje. — Lišnica, zo éi dych před hubu zmjerzuje. — Ludži tak poľno, zo z durjemi won padaju. — Ludži wšo prosto, zo njemóhło jabłučko na zemju padać..

Mjerzanja poľny, zo by sebi włosy z korjenjom zwutorhać cheył. — Mjerzanje, zo móhł přeco němski spěwać. — Mhła, zo móhli ju z nožemi krać. — Młode žito hižo tajke, zo so wróna w nim taji (khowa). — Mokrota, zo so myše we džérach wšě stepjuja. — Mokrota, zo zemja tak pod stopu mlešći. — Mokrota, zo su wšě myšace džérki kaž žórła.

Njeporjad, zo bychu so tež cyganjo hóršili. — Njeroda, zo móhle swinje kwięć. — Njeroda, zo čerta grawuje. — Njewjedro, jako by sudny djeń éahnył. — Njewjedro surowe, zo zemja z bojosću bjez hłosa rži. — Njewjesta młoduška, zo ji 'šće maćeŕne mloko na hubje wuskhnyło njeje. — 550. Njezboże, zo je za woči na nje hladać swoja załosć. — Nohi tak brudne, zo by so rěpa na nje syć móhla. — Nuza, zo so kóždemu žiwemu styska. — Nuza a strach, zo so włosy na hłowje prosća. — Nuznota, jako bychu tykancy pjekli. — Nuznota, jako hdyž na suche snopy njewjedro éehnje.

Paćerje bjez mysłow spěwać, kaž by hroch na desku sypał. — Plampa njeśwarna, zo samo tež ke mši a wote mše ducy na ludži pěni. — Poddanow trapić, jako by žadyn Bóh njebył. — Powjedanje, jako bychu džěci

w pěsku hraše. — Přebrojenje, zo žadyn zmij donosył njeby. — Přečelstwo z nami, zo je so něhdy jich woł z našeje luže napił. — Přečelstwo, zo je něhdy jich pos z našim psom z jeneho sudobja leptal. — Prědowanje, hač tak wšě woči zastupuja. — Přirěz njelepy, jako był pos z měru čeknył.

Rišča a hary, zo so přez wuši drěja. — Robota, zo móhli złostnikow z njej martrować. — Rola, jako by z kóčku a myšemi worał. — Rola, jako bychu tam džiwje swinje ryłe. — Ropot, zo so wušomaj styšće.

Skibuška čeńka, zo móžeš přez nju hwěžki na njebju lićić. — Skiiczy, zo móhlo lózkobyć wo šiju hić. — Skućenja, zo tajkich swět wohladał njeje. — Směchi tam maju, zo móhli so horbatych smjeć. — Smjerdy, zo hady zeslakać dyrbja. — Spěwanje, jako by kožane kholowy po skhodźę šmórał. — Spěwanje, jako by ze starym kožuchom po lubi šmórał. — Spěwanje, jako by jandželow slyšał. — Spěwy, zo je swój lóšt posłuchać. — Staroséow połny, zo jeho wšě włosy na hlowje bola. — Statk nahły, jako by pjero wosmalil. — Strachi a hroza, hač so wšitkim tak zhrihuje. — Stróželow prosty, zo so nihdze zatyknyc nje-wě. — Stróženy, jako by Bože njewjedro před nim do zemje prasłe. — Suchota, hač so wša trawa pod stopu drjebi. — Suchota, hač tak wšě studnički wo dešćik proša. — Suchota, zo wróna pod njebjom prosy: kap! kap! — Sywy zboha tak krasne, zo je swoja radosé hladać. — Škrabanje huslow, zo dyrbja myše wšě zbojane scěkać. — Škerjeda, zo drača grawuje.

Tajke kmótry, zo su so něhdy w kale widzałe. — Tołkańca ludži, zo móhli sebi wodých wutołc. — Třeskańca, hač so khójnám we holi wutroba z dyrkotom třase. — Třeskańca, zo móhli z wjelkami wuć. — Trubjeńca, zo móhli morwi we rowach zwocućeć. — Tužnota, zo so wšemu, štož wodých ma, žiwemu styska.

Wadženje błudne, jako wo měch rěpy, kotraž njeje hišće narostła. — Wichor, jako bychu so džiwje duchi zwot torhałe. — Wichor, jako by rjekł, zo by holu zwuwróćeć

cheyl. — Wichor, jako bychu znjemdrjene duchi jězdžile. — Wichor, zo by hory spowróćeć móhl. — Wjedro zasparne, zo muchi wšě spja. — 600. Wjedro, zo njechał psa do njeho wuhnać. — Włosy, zo sebi je přistupić móhla. — Woči dosć jasnej, zo widźitej hwěžki srjedź běleho dnja. — Wodu leć do so, zo móhla žerchej ze šije rosé. — Woheń, zo bloby hač do njebjes džeja. — Woheń, hač tak połče lětaja. — Wójna, zo bitwišća do njebjes smjerdža. — Wołańca, zo by so wšón kraj wobojeć móhl. — Wóslićer skoro tak mudry kaž jeho wósły. — Wostuda, zo móhli po sčenach łazyć. — Wostuda, hač tak zywanje wokoło łazy. — Wostuda, hač so tak mucham na sčenach zywa. — Wuknjeńca z hłowy, zo so nop kuri. — Wuši tak ćeńkej, zo slyšitej lisćičko do wody padnyć.

Złoscę skućować, jako by čert na nje nadpjerał. — Zrudoba, jako by smjeré lubu maćeńku wzała. — Zrudoba, hač so wšém wutroba łama. — Zrudziny, zo móhle kamjenje płakać. — Zyma, zo móhle ćelata kruwom w živoće zmjerznyć. — Zyma, zo na puću sněh pod wozom křipi a wuje. — Zymica, zo so hłodny wjelk z borłoha do sněha boji. — Žałosć, zo móhle so kamjenjam wutroby smilić. — Žłopańca, zo by so jim palenc w šiji zapalić móhl. — Žurnosć a próca, zo móhli na nosy spadać.

## II.

### A. Jedyn wěnik jako předmjetk.

Hrona, kiž někajku hru pomjenuja, maju na koncu hwěžku. \*)

Bańku zběhać. — Bara wodźiē.\* — Bězmana zmłóćiē.  
 — Blazna hošować. — Błkhi pasé. — Błoto teptać. —  
 Błudnički łożić. — Bobaki měć. — Bodžaka zbosé. — Bortu  
 zhubić. — Bože džěćo honić. — Božeho Syna zběhać. —  
 Božemje dawać. — Brašku słać. — Brěmjo polóžić. —  
 Brjeńki smykać.\* — Brjoha so přimnyć. — Brjuch pasé.  
 — Bruki łożić a ptački pušćeć. — Bruskow napjec. —  
 Butru tołkać.\*

Całtu tyknyć.\* — Cywy hrać. — 650. Čapałku jězdžić.\* — Čas přepasć. — Čertej roboćić. — Činki přeńć. — Čmjeļu wuhnać. — Črjopy bić.\* — Ćelata wjazać. — Ćelo ženić. — Ćérzahradžić.

Darjeńki witać. — Darmačkow hladać. — Dno wuteptać (donecy). — Dno zhubić. — Dobre słowo dać. — Dobro prosyć. — Dobru póndżelu swjećić. — Dołha napraskać. — Dołh wotworać. — Donoški witać. — Dušu wudychać. — Dybu zdręć. — Dych łożić. — Dzěći pasę. — Dżowku znejzbožić.

Flinku tyknyć. — Funu sunyć.

Hadama pomnić. — Hadlenu trojić (tepić). — Hermanka přinjesć. — Hłód ćeřpić. — Hłodu mrć — Hłód žiwić. — Hłós wjesć. — Hłowu zhubić. — Hłuchemu piskać. — Hłupakow dawać. — Hody dać. — Holcu powalić. — Holcu wonječeśćić. — Holcu zlěhać. — Hońtwu hrać.\* — Hordačka potulić. — Horu přehipać. — Hory přeskakować. — Hory spowróćeć. — Hosći hladać. — Hranu dźeržeć. — Hranu zhubić. — Hubje wottorhować. — Hubu dźeržeć. — 700. Hubu křiwić. — Hubu stuleć. — Hubu zatykać. — Hupakow (hłupakow) nadawać. — Hwězdy přelićić.

Jahły tołc.\* — Jałojeu dejić. — Jandželow słyšeć. — Jazyk spojimać. — Jeda zajec. — Jeda zawdać. — Ječibjela skludžić. — Judaša honić.\* — Jurja wołać.

Kajawki kupować. — Kał dozačinić. — Kawki předawać. — Kazanja hladać. — Kemšacu šćežku woteznać. — Kemšacy dźak dostać. — Kermušu přespać. — Klaki třeleć.\* — Klaki bić. — Klaki wuspěwać. — Klanku kałać.\* — Klatbu wukleć. — Kleski nosyć. — Klinki bić. — Kluwu činić. — Knihi wjerić. — Knjezyka hrać. — Knježi hroch ščipać.\* — Kocora čahać. — Kóčkam wěrić. — Kokota łapać.\* — Kołbasu čahać.\* — Kołbasy stonać. — Kołack sunyć. — Kołak rejwać. — Kołmaz lutować. — Kołochi pušeć. — Kolena zhibować. — Koliju zmylić. — Kóne činić. — Konika kolsać.\* — Konja mjetać. — Kopyta zmylić. — Korčmarja kormić. — Kosće lutować. — Kosće přisadžić.

— Kóstki lubować. — 750. Kózla dejíć. — Kózlika tołc. — Kózlika wjazać. — Kózlika wudrěć.\* — Kraj žahać. — Krej zarjec. — Křidla powšeć. — Křidla přitřihać. — Křinčki nosyć. — Křiwizny runać. — Křivošow naworać. — Křiž njesć. — Krokawy krakać. — Krosna přestrěć. — Kroški rozpórkać. — Kruwu předać a husle kupié. — Krwawy khribjet zawiñować. — Kuluchi waleć.\* — Kuzłarniče palić.\* — Kwaklu natyknyć. — Kwaklu wotträsć. — Kwas skomudźić. — Khawzy činić. — Khléb čahać. — Kholowy so přewobuć. — Kholowy zhubić. — Khorosći wotlězć. — Khribjet přeměrić. — Khudobu sebi wulěhać. — Khudu babu łożić.\*

Łoskobiznu krydnyć. — Łożo pasć. — Łzě kormiē. — Lečizny plesć. — Lěniczej zapyrić. — Lěnjeho pasć. — Lijeńcu pomnić. — Limporu napřasć. — Liptok pić. — Liški honiē. — Lišku wuhnać. — Lubočinki wupié. — Lubokuzłam wujęć. — Lubomjenka dawać.

Majku tajić. — Majku wuwěšić. — Meju rejwać. — Měd lizać. — Měch a lučwo čisnyć. — 800. Měch a raki dać. — Měchi skakać.\* — Měchi teptać. — Měru zhubić. — Micku majkać. — Milske kročelesahać. — Mjedowe całty mazać. — Mjedowu pomazku dać. — Mjeno wopancać. — Mjenow nadawać. — Modrjeńcy zwikować. — Móšeń zadzernyć. — Morjo wučerpać. — Motska tołc. — Mozhowki wusrěbać. — Mozhy wutočić. — Mróčelesuwać (bosć). — Mudreho pasć. — Muža zmotać. — Mydłolutować. — Mydło wjezć. — Myšam předować.

Nahačka žahać.\* — Nahim syrotkam suknički šic. — Njeplecha zwuzdžić. — Njepřečela wuwaleć. — Njewjestu zbrinkotać. — Nohi (swoje) zwrócić. — Nohu podtyknyć. — Nóchće přitřihać. — Nopachi wuwaleć. — Nós krěnić. — Nowe lětka honiē. — Nowe lěto krydnyć. — Nuzu stonać.

Pawčinu wotmjesć a pawka wostajić. — Pazory wotrubać. — Pěoly džedžić (wukrawać). — Pěcnu dań pominać. — Pěsk kopić. — Pěsty tołkać.\* — Pjasć pokazać. — Pjaty wotwlac. — Pjenjez nalězć. — Pjenjezy lahnyć. —

Pjenjezy překřiwić. — Pjenjezy wupowědžiē. — Pjeřšeň wrócić. — Pješki hošować. — 850. Płotno snować. — Pléch třihać. — Plicy roznošować. — Plistu mórnyē. — Pliški suwać.\* — Pomoc zaradžić. — Poprjancey lubić. — Porsty načahować. — Powědomja zbyć. — Prawdu křiwić. — Přazu kałać, zakałać. — Přeměnkow dawać. — Připřahu trjebać. — Próeu lutować. — Protysi džělać. — Prózdne kłosy lušćić. — Prózdnicki žwać. — Psyčki kołsać.\* — Psy kałać. — Puć rubać (sebi). — Pučhotu zrazyć.

Radu a skutk stajić. — Raki sahać. — Ramjenja sčahować. — Rancu cyeać. — Rancu pasć.\* — Ranje přesonić. — Rapakow dawać. — Robotu wotwjazać. — Ročku padnyć. — Rohi nastajić. — Rohi pokazać. — Rohi storhać. — Róst zatorhnyē. — Róst złamać. — Rozkoru zamazać. — Rozum wotwarjeć. — Rozum wužiwać. — Rucy łamać. — Ručki stykować.

Sekerku nosyć. — Serbow žrać. — Słabosée zawodźewać. — Słowa łamotać. — Słowo łamać. — Słowo wrócić. — Sliny póżerać. — Smjertnieu skóncować. — Sowu kolebać.\* — Smorže wědzeć. — 900. Sróci drob póżrěć. — Sróčku skakać\* — Sroku třeleg.\* — Smjertnieu skóncować. — Stareho łożić. — Stareho pasć. — Stareho padnyć. — Stareho zarazyć. — Stareju škrěć. — Starosée pěstonić. — Starym parić. — Starymaj pyrić. — Stawy napinać. — Stupnički mjetać. — Sučki wjazać. — Sudny džen přespać. — Sylzowy khlěb jěsc. — Sylzy póżerać. — Sylzy žimać. — Syrotki woblekać. — Šcerbizny wutočiē. — Ščežki zrunać. — Šerjenje zarjec. — Šesé bjez nórta dostać. — Šešeraka wochlować. — Šibeńcu zawiñować. — Šiju načahować. — Šipy třeleg.\* — Škerjedy naškarać. — Škleńcu (piwa) wurazyć. — Škleńčku wustorčić. — Škropawizny zhładkować. — Šmicy łożić a bruiki pušćeć.

Tajeńki wuwjazować. — Trubjelu rozdajeć. — Trubku žehlić. — Truka (zazlobjeneho) zluskać. — Tryski lahnyć. — Tućiki dawać.\* — Tykancy stonać.

Wałporu zetkać. — Wěchu stajić. — Wěrnost piskać. — Wětřik činić. — Wětřik haćić a pěsk kopać. —

Wětřikowe hory kopicować. — Wětrnik wjeréic.\* — Wichor zahaćić. — 950. Wječorkow hladać. — Wjedro mućić (kazyé). — Wjelka přehnać. — Wjelka wuhnać. — Wjelkam předować. — Wjertel šwikać.\* — Wjes mućić. — Włoki wuwěć. — Woblanki walkać.\* — Wobskóržbnika wuwaleć. — Wobuzy wuhojić. — Wobuzu wukadžić. — Wobwěšenje lubić. — Wopłuski wotmyć. — Woči wutrěć. — Wódku lubować. — Wodu wotpušćić. — Wodu zapalić. — Woheń křesać. — Wojakow činić.\* — Wokeńczy začinić. — Woklepje młoćić. — Wokna zezawěšeć. — Wokolca přahać. — Wołmu wotbyć. — Wopički nosyć.\* — Wósmuž přeselić. — Wosušk tyknyć. — Wotežku popušćić. — Wotežku wotedać. — Wows předać. — Wšitke truny znapinać. — Wšow nalězć. — Wudmo přismolić. — Wulke woči načinić. — Wupalenje swjećić. — Wuradu wusydować. — Wuši nastajeć. — Wuši wotrězać a ritu zapłatać. — Wutrobu žahać. — Wuzdu sěahnyć.

Zabawu lebordžić. — Začink lutować. — Zadžewki zwotstorkać. — Zahrodku sudžić.\* — Zakonje wotwarjeć. — Zamoženje přisydrić. — Zawdawk wróćić. — 1000. Zbože zetkać. — Zeleny štwórtk njesć. — Zlěhańcy jězdyny kwas hotować. — Złoby dzeržeć. — Złote hrody lubić. — Złote putki lahnyć. — Zmija měć. — Zmija pušćeć.\* — Zýmu mrěć. — Zymu přewisać.

Žabku narazyć. — Žabu skakać.\* — Žahadło wučahnyć. — Žahanje ērpieć. — Žahupalenje krydnyć. — Železo šcěpać. — Žerdź čołpać.\* — Žida wobśudžić. — Židu přasć. — Židźane słowčka rěčeć. — Žiłu rubać. — Žily (suche) napinać. — Žiwjenje dowjesć. — Žórło zatykać. — Žurki leć.

### B. Dwaj wěeníkaj hromadže na jene słowjeso, jedyn we dawaku a druhi we žadaku.

Bězmanej pěć wumjesć. — Błudniķej swěcu zaswěćić. — Bladže blabu zawjazać. — Bodźakej rohi storhać. — Brojerzej rucy zwjazać. — Čeledži syrwatku drjebić. — Čertej wšitko spodawać.

Děšíkej džérki štapać. — Dožníkej třesku rubać. — Dóńcy dno wuteptać. — Druhemu nohu podtyknyć. — Dušnemu mjeno wopluskać. — Džéćom hołbiki pjec. — Džéćom jejka bělić.

Hadej hłowu rozteptać. — Hanjenym wopluski wot-mywać. — Hepjelej wuheń wumjesć. — Hercej husle złamać. — Hercej smyk namydlíć. — Hłuchemu spěwy spěwać. — Hłupikej kapsu wukutlić. — Hołbjam wrota twarić. — Holcam lečizny lac. — Holcy bortu zedrěć (stohnyć). — Holcy krónu wzać. — Hólcam makojčki warić. — Hólčiskej kabat wupróšić. — Hólčej kholowčki wuklepać. — Hor-dačej tył zrazyć. — 1050. Hribam džérki wjerći.

Jandželej-pěstonej wjesele hotować. — Ješcerjej hłowu rozstupić.

Kadli suknju wupraskać — Kadličey ječku wuklepać. — Kadličey kholowčki přemérić. — Kleskam ščepku připołožić. — Knjenje ruku košić. — Knježim kutla kormić. — Knježim nohi lizać. — Kóčcy šćerkawku přiwjazać. — Korčmarjej móšnje kormić. — Kralej krej a kosée woprować. — Kupcej woči namydlíć. — Khlamačeji dybu zdrěć. — Khromakej podpjero dać. — Khromemu podtykač (kryku) wzać.

Łahodnemu brěmjo polóžić. — Łužam woči wuteptać. Lampakej nohi činić. — Lětakej křidla zwjazać. — Lidorje porjad přinućić. — Ludakej mjezwočo (wobličo) wotkryć. — Ludakej pozłotk wotškrabać. — Ludžom džéčata nosyć.

Maćeri wutrobu rozkałać. — Młyńkej wodu wzać. — Móćatam złotaki wjazać. — Mučnym postolu słać. — Muža kholowy suwać.

Nadobnemu pjerko wutorhnyć. — Někomu małušk potyknyc. — Někomu mary přeć. — Někomu mary skazać. — Někomu móšeń wukutlić. — Někomu mozhy wutočić. — Někomu pjerko wutorhnyć. — Někomu popjerja nasypuć. — Někomu pót zetrěć. — Někomu puć pokazać. — Někomu puć zaskakować. — Někomu puće runać. — Někomu puchotu stulić. — Někomu woči wudrupać. — Někomu

woči zakadžíć. — Někomu wuši łoskotać. — Njebolakej jazyk zwjazać. — Njekrasnikej pěc wumjesć. — Nje-přećezej jamu ryć. — Njepřećezej ruku skićić. — 1100. Nušlakej nós wotrězać.

Paducham pasle polakować. — Pješcy hipl přeměrić. — Pjerskej nós wutrěć. — Plicam třeski přikładować. — Plicawam plampu zezamkać. — Poddanam kwakle na-čiskować. — Pomalakej nohi činić. — Přećiwnikej črjewa pušćić. — Přećiwnikej jamu ryć. — Přesčěharjej pjaty pokazać. — Přisłodnikoj durje pokazać. — Prostakej rjac zhibnyć (zezhibować). — Prošerzej „Wobradź Bóh“ prajić.

Sebi hody wzać. — Sebi hubu woparić. — Sebi jejka bělić a druhim škorpawy čiskać. — Sebi kapku popřeć. — Sebi klibory złamać. — Sebi kosu naklepać. — Sebi kutło wutyskać. — Sebi īharja sparić. — Sebi ɬopatu zesmudžić. — Sebi lubku znjezbožić. — Sebi majku khować (też: kormiē). — Sebi mjeno wopancać. — Sebi mudrosé kupić. — Sebi nós wobodrěć. — Sebi pjenjezy rozéahać. — Sebi porsty nasmolić. — Sebi prok napjeć. — Sebi prudłow spřihotować. — Sebi přiložnicy přistajić. — Sebi rohi wotbosć. — Sebi swědkow nakupić. — Sebi swědomje skazyć. — Sebi špak zadrěć. — Sebi špihel wobhladować — Sebi towařša rozkałać. — Sebi wjele nadrjebić. — Sebi wjelka nańć. — Sebi wjelka přistajić. — Sebi woči zawjazać. — Smjerći hórkosc wzać. — Sobu-hračkam kapsu wuklukać. — Spjeračej rjac złamać. — Susodam třechi płatać. — Susodej mjezu přesyc. — Swětej božemje prajić. — Swjatuli pozłotk wotškrabać. — 1150. Swojim (też: wosadźe) dobru nóc dawać.

Šešeraka z wochlu česać. — Škraholecam prudla lac. — Skrékawje dybu zdrěć.

Tołstakej połče wotbić. — Trapjenym sylzy zetrěwać. — Trapjerzej rohi pokazać. — Trukej (= zazłobjenemu džeséu) ritu naplacać. — Twarohej butra rěkać.

Winikej ruku skićić. — Wjelkej pazory zrubać. — Wjelkej zubiska wubić. — Wodže mučenje zakazać. — Wózhriwcej nós wutrěć. — Wudowam sylzy zetrěwać.

Zadžérakej wopječiu pokazać. — Zlemu zmiju zlemié šiju. — Zlóstniķej hľowu wzać.

Ženicham lečwa klasé. — Ženicham lubočinki wotcydžować. — Ženichej woči slepić. — Ženjakej makojčekow nawarić.

### III.

#### Wěeniki jako předmjetы ze wšelakimi přisudkami.

Babu prjedy braški trjebać. — Balsam do wutroby leć. — Běle a čorne rěčeć. — Běle ludžom z wóčka brać. — Bělej ručcy nosyć. — Bibliju spochi na jazyku měć. — Błkhu (tkhu) někomu do wucha tyknyć. — Błudneho na prawu ščežku dowjesć. — Bohu wšo do rukow zestajeć. — Bože słwo do duše šcěpić. — Bože słwo za směch měć. — Brašku wokoło słać. — Brěmješko sebi wjazać dyrbjeć. — Brěmjo njesé pomhać. — Brónske hozdže požiwać. — Brylu z ījom namazać.

Cuze wěcy překladować. — Cuzym wěcam sobu kazać. — Cyłu mzdu na so stykać. — Cyłu zaslužbu přez kyrk honić (zehnać).

Čeřwjene patoki z nosa točić. — Čeřwjeneho kapona na třechu sadžić. — Čisē na zemi wučeŕpjeć. — Čoło na kóždy próšk moršćić.

Černje druhim z riče čahać. — Češničkej cyłu pokruntu podać. — Čežke brěmjo na někoho walić. — 1200. Čežki křiž z modlitwu nosyć. — Čule sebi pyšne woblekać.

Dno wot žołdka zhubić. — Dobru nóc wšem kućikam dawać. — Dobru pónidželu swjećić. — Dobru radu nimo wušow pušćeć. — Dobry rjap na bohatym wuju měć. — Do džerkawea dejić. — Do kadołba pisać. — Drjewjanu pěc twarić. — Drjewo z popjeła džělać. — Druhe truny napinać. — Dudławe kosée měć. — „Dušu na dušu“ so ročić. — Dwoje piwo we jenym sudžiku měć. — Džak z wopječicu prajić. — Džery z džeràmi płatać. — Džeru do korčmarjowej ławy wusydać. — Džécom zaječeho

khlěba přinjesć. — Džeséu z palencem róst złamać. — Dżowki ze slěbornym wěncem zwudawać.

Hada z hołej ruku łożić. — Helu na swěće wuměć. — Helu we swědomju nosyć. — Hercej smyk z łożom našmórać (namazać). — Hłowu k zawdawkej stajić. — Hłowu na ludži třasć. — Hłowu wysoko nosyć. — Hłowu ze strachom zhubić. — Hłuche kłosy lušćić. — Hłuchemu pjeńkej wuši činić. — Hnadny čas zlě wužiwać. — Hólcej krošik dać a potom sam wobstarać. — Holej při žonje měć. — Hona na palej měrić. — Honjenych pod swoju třechu brać. — Hory hwizdow někomu naduć. — Hubu z pjenjezami zatykać.

Jałojeu do płuża přahać. — Jandželam božim so spodobać. — Jerjam hišće přiselić. — Jětra ze sekeru ščepić. — Ješcerje z nahimaj rukomaj łożić. — Jenu pjerachej za wuši tyknyć. — 1250. Jstwu ze slabjenym drjewom wutepić. — Jstwu z měsačkom tepić.

Kad ludžom do wočow duć. — Kalšieu čeladnym k wobjedu stajić. — Kamjenje susodej do puća waleć. — Kamjenje z puća zwaleć. — Karu z někim hromadže měć. — Kelich ze žołćom napaneać. — Kemšacu ščežku woteznać. — Kemšacy džak dawać. — Klobuk před knježim wozomzejmać. — Klacawki z požčonku wróćeć. — Klaki wot kolebki wzacać. — Klečku před łożom měć. — Kleski srokam na wopuš wjazać. — Klinčki druhim za nochée bić. — Knihi štyrjoch kralow lubować. — Knježi tručki šcipać.\* — Knjezej pod kij lězć. — Knježim pod nohij łazyć. — Knotešća za hory měć. — Kóčku do płuża přahać. — Kokoš za jejo dać. — Kołbasu za kołbasku dać. — Kołbasy (tež: khlěb) w psyčej hěće pytać. — Koło po štyrjom wjerćić.\* — Komorku před lubkarjom zamkać. — Konje za wopuše přahać. — Konje z kónc woza přahać. — Kopřiwы z nahimaj rukomaj torhać. — Korčmu lěpje znać hač Boži dom. — Kormjene lžě rěčeć. — Kóždej wěcy rjeňe mjeno dawać. — Kozu do zahrodki pušćić (přiklepać, zehnać). — Kozu na wjelka šeuwać. — Kožu kupcej přez wuši sčahnyć. — Kožu ze zwary jěsc a

šwjerče krydnyé. — Kralej ludowu wutrobu kradnyć. — Křízna do kwasa hotować. — Křiž bjez inorkotanja njesć. — Krónu čestnosée z hłowy zhubić. — Kroški hromadu drapać a tolerje brojić. — Kruchi brać a kruški za nje dawać. — Krušwički z něcejimi kosćemi ze štoma klepać. — Kruwu za rohi dejić. — Krwawy khribjet domoj přinjesć. — Krwawy nós dobyć. — Kunčika domoj přihnać. — Kuntworki rad cydžić a pawki póżerać. — Kuntwory cydžić a same škabery šlapać. — Kurotwje sele na wopuš sypnyć. — Kwakle ze słowami činić. — 1300. Kwětki křiwidźerjej na row sadźeć. — Kharbowe połny měć. — Khlěb sebi z kupneje kudźele cybać. — Khribjet z drjewom namazać. — Khromemu na reje piskać. — Khromych khudytkale nosyć. — Khudźinku za stepć měć. — Khudźincey plěsniwu skórčičku tyknyć.

Lahodny přah nosyć. — Łahodnym ćežke brěmjo nakładować. — Łopatu za ludžimi wusuwać. — Łučwo na sebi kałać dać. — Łušćizny na wukorm brać.

Lěki na smjeće kidać. — Lěnju žilku sebi načahnyć. — Lenčk husto warić. — Liški z liškami łożić. — Lišku ēoplu drěć. — Lišku za paduchow měć. — Ludżom wšitko na nós wjazać. — Ludżom wulke woči načinić.

Maćeř do wutroby kopać. — Měchi w cyrkwi teptać. — Měchi nowinkow po wsy nosyć. — Mjerzanje z palencem dusyć. — Młodu holeu duey z dwora zetkać. — Módrú sykorku z nosom popadnyć. — Morchej na někoho škrabać. — Mróčele z nosom bosć. — Mudrosć hłupikej do rta a do rće tykać. — Mydło a česak a ščetki małohdy do ruki brać.

Nadžiju na kaše slěbora twarić. — Nahim žatkam suknički šić. — Na wodu něsto pisać. — Na wodźe něsto młoćić. — Někoho běłeho zmyć. — Někoho dać sadžić. — Někoho do černjow zahnać. — Někoho do hele tamać. — Někoho do haniby njesć. — Někoho do jamy storčić. — Někoho do klatby zakleć. — Někoho do kuta honiē. — Někoho do nahoty zeslěkać. — Někoho dō njebja wuzběhować. — Někoho doma přiklepać. — Někoho

do měcha tyknyć. — Někoho do wočow khwalić. — Někoho do wutroby zamknyć. — Někoho do zemje poteptać. — Někoho hidžić kaž ptački sowu. — Někoho hidžić kaž wróny škraholeca. — Někoho k Herodašej pósłać. — 1350. Někoho k scěnje příprěć. — Někoho k šibeńcy sudžić. — Někoko drje módreho, ale nic mudreho zbić. — Někoho na drobjaz roztřasé. — Něhoho na hubu placenyć. — Někoho na łzach popadnyć. — Někoho na nohi stajić. — Někoho na ramjo wzać. — Někoho na woškrot dowjesé. — Někoho pod ławu sadžić (tyknyć). — Někoho po Haperlejku pósłać. — Někoho pola knježich čorneho scinić. — Někoho po (tež: na) słowach póżnać. — Někoho posledni kabaćik slec. — Někoho sobu do zapletkow zaplesć. — Někoho za keŕkom pytać, hdžež sy sam sedžał. — Někoho za Kukečana měć. — Někoho za psa měć. — Někoho za wočomaj hanić. — Někoho za wuši wzać. — Někoho z blóta wučahnyć. — Někoho z haniby do česće stajić. — Někoho z khwalenku wopojić. — Někoho z lichańskich šcipaleow wumóć. — Někoho bratram Židam předać. — Někomu do huby hladać. — Někomu do huby prajić. — Někomu do wěrnostce prajić. — Někomu durje před nosom zamknyć. — Někomu funu mjez woči tyknyć. — Někomu hłowu z wochličku česać. — Někomu honidło do domu pósłać. — Někomu hubu z poprjancem wočinić. — Někomu jenu za wuši sunyć. — Někomu kadu do wočow naduć. — Někomu khapu smilnosće přikryć. — Někomu jeho majku wulišćić. — Někomu mary před durje stajeć. — Někomu na nohi pomhać. — Někomu na pěc kazać. — Někomu prawje naselić. — Někomu na šiju łazyć. — Někomu na hłowu přińć. — Někomu nós prawje rjenje wobarbić. — Někomu pawka do tyła sadžić. — Někomu poslednju česć měwać. — Někomu zły pysk rozrazyć. — Někomu robotu na šiju walić. — Někomu róžowu (barbjenu) brylu stajić. — Někomu rucy pod nohi klasć. — Někomu rucy zwjazać. — Někomu ryčeřki k hosćinje dać. — Někomu serbski doprajić. — 1400. Někomu słowo z huby wzać. — Někomu swěcu

při złočinku džeržeć. — Někomu swěcu do hłowy stajić. — Někomu šeršenje z hłowy wuhnać. — Někomu tkhorja do kurjenca sadžić. — Někomu wobužnu waku zahnać. — Někomu woči z mjedom zaplacać. — Někomu toporo do ruki dać. — Někomu tykanej z wotrubow pjec. — Někomu wobužne čmjeły wukadžić. — Někomu za kožu zalězć. — Někomu zlū waku zdusyć. — Někomu zlě zapyrić. — Někomu zlě zejhrać. — Někomu z mjedowym porstom po hubje huslować. — Někomu zleho njetopyrja z hłowy zehnać. — Někomu złe waki zwućahać. — Někomu z nypy njetopyrja wućerić. — Někomu z pjerkom pod nosom šmórać. — Někomu z poprjancom kiwać. — Někomu z wórkicom hrozyć. — Něsto sebi za rukaw tyknyć. — Něsto za rukawom měć. — Njechaćkej z prutom do chyέa pomhać. — Njepočinki rjane barbić (wobdušnjeć). — Njezhubjene wěcy namakać. — Njeznjesene jeja předawać. — Nohi burej pod blido tykać. — Nós do wšech hornyčkow tykać. — Nós z hrochownieciu tréć.

Pačosy ze židu šic. — Pačeřki do łoża nosyć. — Padnjeneho z błota zběhnyć. — Pakostne porsty překlepać. — Palej (porsty) do pěstow tykać. — Palenc do so trubić. — Palencowu waku měć. — Patoki za piwo wudawać. — Pazdžerje holcy pod wokno sypać. — Pazdžerje za pačosy přasę. — Pěcnu dań khodžo pominac. — Piwo nje-dać nimo stajić. — Piwo z plumpy načahować. — Pjanych do khlěwa zawjerać. — Pjasé spochi někomu pod nós tykać. — Pječeń a połć sebi z butru mazać. — Pjelchi hišće žolte barbić. — Pjenjezy na hrački stajić. — Pjenjezy na kórcy měrić. — Pjenjezy za wopuše wjazać. — 1450. Pjenjezy z woknami na hasu mjetać. — Płuh wšelako klinić. — Plisty za plisty dawać. — Po słónčku do hribow hić. — Połon k pięu dawać. — Popjerja do nosa dać. — Porsty na cuze mětki načahować. — Postronki z pěska sukać. — Postronki ze sykanja sukać. — Powrjestla ze sykanja plesć. — Prawizna za škličku hrochu pušćić. — Přisłodniček z kijom puće pokazać. — Prjapotawu přez wósom wosrjedkow krydnyć. — Prut na kadličku do kachlonka tyknyć. — Psa

z kóčku wěrować. — Psa na měsačk šćuwać. — Psy khodžo po dworach kałać (bić). — Psy za wopuše wjazać.  
— Ptače mjena dawać.\*

Rěčku na horu wjesć. — Rić ze zymnej wodu woparić. — Rićizny z pjasćemi młóćić. — Rjap na dušnym susodže měć. — Rjap zhibity sčinić. — Rjemjenje někomu z khribjeta drēć. — Rozum we palencu tepić. — Rubjene ze židu šić. — Ruey do klina połožić (klasć). — Ruey k blidu a wot blida stykować. — Ručki stykować wučić. — Ruku na złočinca połožić. — Ryby na pěsku lojić.

Sebi swoje brěmješko wjazać. — Sebi dać žaby pjec. — Sebi do móšnje īhać. — Sebi z něčim hłowu īamać. — Sebi swojego koprolu rozhněwać. — Sebi kožuch něhdže pěknje wupłatać. — Sebi kuražu pola korčmarja kupić. — Sebi kralow za kmótrow prosyć. — Sebi khude dny wuléhać. — Sebi lěnju žilku načahnyć. — Sebi něhyžkuli škleńčku kupić. — Sebi něsto za wuši napisać. — Sebi njedać do móšnje hladać. — Sebi njedać na hłowie rejwać. — Sebi nós we korčmje wobliwać. — Sebi nowe lěto wzać. — Sebi pazory na někoho wótrić. — Sebi prawy čas wotpasć. — Sebi prošeński měch šić. — Sebi prut na khribjet zwjazać. — Sebi puć do njebjes twarić. — Sebi pukow nadrjebić. — Sebi rady brodu z piwom womaćeć. — Sebi róžu bjez černjow pytać. — Sebi rućany wěnčk pasć. — 1500. Sebi ruey z euzym kubłom zanješwarnić. — Sebi słužobnu holec přiženić. — Sebi swoju wěc na wopačnym kónceu zapřasć. — Sebi symjo pola žurka pytać. — Sebi šewču brunu jušku khwalić. — Sebi wšitko k rići wjazać. — Sedom khorosćow za tydzeń měć a kóždy džeń druha. — Sekeru před khěžnymi durjemi měć. — Serp we khribječe měć. — Słowa kaž wuropachi sadźeć. — Slepeho z někim hrać. — Slepe zboże zetkać. — Slěpca dać widžeć. — Slowkow na hłohoneu hladać. — Smjetanu wšudżom zezběrać. — So Božeho pruta strachować. — So brězowskeho šoły bojeć. — So brjoha přimnyć. — So helskemu čertej wotrjec. — So čertowych kosydłow zhładać. — So čisćić. — Wjedro so čisci. — So do błota walić. — So

do cuzby zalećić. — So do gratu měć. — So do hele za kachle synyć. — So do hića dać (z wjedrom). — So do horšće smjeć. — So do horšće smorkać. — So horbateho smjeć. — So do jadra dołuścić. — So do kuta stupać. — So do lěpšiny sydnyć. — So do swěta zalećić. — So do šije hanibować. — So do woćow pyrić. — So hanibnych rěčow a skutkow wostajić. — So k ludžom džeržeć (měć). — So k wójnje mróćić. — So k wołtarjej (k Božemu domej) džeržeć. — So mjedowych jazykow hladać. — So na Boži puć wrócić. — So na cuzy sad načahować. — So na cyły swět woženić. — So na čeledź wutrasć. — So na hołu khěžku wudać. — So na horu doprać. — So na khribjet synyć. — So na nadows ženić. — So na nohi zebrać. — So na staru kólju ženić. — So na stwjelco zeprěć. — So na swój měch pjenjez stupić. — So na swojej ruce spušćeć. — So na swoje tři pismiki (= r-i-ć) čapnyć. — So na tykaney lojić. — 1550. So na wotpočink podać (sydnyć). — So na wutrobu bić (kaž tón člonik). — So na zbóžne skónčenje hotować. — So na złym puću wrócić. — So na žónske powěšeć. — So němych psow hladać. — So njehornych słowow zdžeržeć. — So pola knježich lizać. — So pře woči hladać. — So přez hłowu mjetać. — So protyku prašeć. — So swjateho činić. — So w palencu kumpać. — So za blido měć. — So za čiche sydnyć. — So za krošik do płuża přahać. — So za puki podžakować. — So za prawdu prać. — So za scěnu sydnyć. — So za Siracha měć. — So za swój nós cybać. — So z bahna wuprać. — So z Bożeje ščežki zabłudzić. — So z Božim domom derje znać. — So z Božim słowom troštować. — So z časom pod suche měć. — So z časom wo zbóžnu smjeré starać. — So z hórkim dyrbjenjom jednać. — So z khribjetom džakować. — So z khudobu bědžić (bědować). — So z někim čahać (počahać). — So z někim do pukow dać. — So z někim skocorić. — So z někim přahać. — So z někim wo šamałe jabłočko bić. — So z pjaséu do duri (do skały) dobywać. — So z pjaséu wo blido mužić. — So z pjatami prać. — So z přaznym koleskom žiwić. — So

z tymješća dobyć. — So z wětra měć. — So z wichorom zhubić. — So z wjele wodow zmywać. — So ze skóržbu zrězać. — So ze suchej skórčičku žiwić. — So ze swětom wjeselić. — So ze wšemi štyrjomi wobarać. — So ze zbožom woženić. — So ze zbožom zetkować. — 1600. Sparej so do moey dać. — Spowědnu suknju za palenc dać. — Sróeu nóžku zjěsc. — Stareho Hadama we sebi morić. — Stareho woła do kwakle wučić. — Staremu kožuchej nowe pošiwanje dać. — Starosć ducy do łoża před łożom wostajić. — Starku z husatami předać. — Staršich rowy ze sylzami krjepić. — Stwu z měsačkom tepić. — Stwu z wuhlom bělić. — Sudny džeń přespać. — Suki do kołbasow (= črjewow) wjazać. — Swěčk Marje do trawy hić. — Swědka z pjenjezami wobtykać. — Swojeho runjeća pytać. — Swoju kemšacu ławku woteznać. — Swoje prawo za horstku trukow předać. — Sylzacy khlěb khmutać. — Sylzy z mjechkim rubjatkem trěć. — Sylzy z rubčka žimać.

Šaty z hlinu mydlić. — Šaty z mućenkom krjepić. — Šćežku do Bohatec zmylić. — Šerjenju kruće do wočow hladać. — Šešeraka z wochlu česać. — Škorodej husto na tronohach měć. — Śwjerče na hubu krydnyć.

Tolerje za kroškami mjetać. — Toporo sebi z ruki pušćić. — Třesku na někoho připołožić. — Tykaney z měsačkom pjec. — Tył před šědžiwcom zhibnyć.

Wčerawši džeń pytać. — We wšech lužach mokać. — Wěrnost do wočow prajić. — Wětřikowych horow naduć. — Wichor ze křidu haćić. — Winikej na šiju stupić. — Wjelče sylzy płakać. — Wjele dobreho dać prajić. — Wjelka do wowčeřnje pušćić. — Wjelka za wuši džerzeć. — Wjelka za wowčerja stajić. — Wjeřby a wólše na wuparki sadžeć. — Wjetkhi kabat ze židu płatać. — Woči do ruki wzać. 1650. Wodu do rěki nosyć. — Wodu z džerkawcom čerać. — Wodu z wokatej křidu nosyć. — Wodže mačenje wobarać. — Woheń ze słomu hašeć. — Woheń zwadženja z piwom wuleć. — Wohnjej zakazać palić. — Wójnu we swójbje naškarać. — Wolij do wohnja

leć. — Wokno na wutrobje (wutrobnu) měć. — Wokno stajnje na šiji měć. — Wołmu na kozy pytać. — Woréiznu za knježich płaćić. — Wóslika abejcej cheyć wučić. — Wóslika na woškrot dowjesć. — Wostup z črjósłom předzěwać. — Wotawu prjedy syna džělać. — Wotežku bóle na krótke wzać. — Wowcu na wjelką šeuwać. — Wowcu z wjelkom zwěrować. — Wotrohi do słabib zarubować. — Wroble wučić pšeńcu lušćić. — Wšitke truny znapinać. — Wšitke wěcy do Božeje ruki zestajeć. — Wšitko z rićemj přimać. — Wudowy a syroty njesmilnje slěkać. — Wuhorja za wopuš zdžeržeć. — Wujkej z móšnju připřahować. — Wulke woči činić. — Wuzdu kruće džeržeć. — Wuzdu z ruki zhubić. — Wuzoł hišće cycać.

Z bokom na někoho hladać. — Z bolacej hłowu so domoj wrócić. — Z borkom wotmolwić. — Z božim słowom wulékować. — Z božim słowom wutrobne rany hojić. — Z božim słowom so satana wobróć. — Z božim słowom spytowarja wotpokazać. — Z božim słowom za-wjazać. — Z butru swinjacu pječeń mazać. — Z euej ruku ješcerjej do džery masać. — Z euzymi wočemi hladać. — Z cyganami woçyganić. — Z cyłej šiju galgać. — Z cyłym wotmachom so zahanjeć. — Z cyblu woči trěć. — Z čertom swoje społki měć. — Z čertom žanych žortow njeměć. — 1700. Z čłowskjej krwju kraje hnojić. — Z čołom so přez scěnu dobываć. — Z črjósłom brodu truhać. — Z éichim ertom éežki křiž njesć. — Z éulemi so wodzić. — Z dobratami sebi puć do njebjes twarić. — Z dobrym słowom płatać. — Z dobrymi kuskami (škličkami) ženichow łożić (łapać). — Z dobratami křiwdy zapłaćować. — Z dračowym khošcom z města wuhnać. — Z drjewjancami z palenca witać. — Z durjemi někomu dó jstwy padnyć. — Z dwojakim jazykom rěčeć. — Z dwójnej šownicu (niéu) šié. — Z džerami džery zatykować. — Z džerawej syću do rybow hić. — Z heju wotmolwić. — Z hlowu mjetać. — Z hlowu so přez murju bosć. — Z hlosom kěrliše spěwać. — Z hojej ruku hady přimać. — Z holym njebjom wodžety ležeć. — Z horšćemi pjenjezy

z woknami čiskać. — Z hračkami po nocach placać. —  
 Z hrimanjom swarić. — Z hubu wšudžom do prědka być.  
 — Z hubu wulki muž być. — Z jandželemi spěwać. —  
 Z jazykom někoho do zemje pobić. — Z jazykom sobu-  
 čeladnych z dwora wukałać. — Z jazykom do wutroby  
 kałać. — Z jehličku pimpus jěsc a džewjeć raz wot-  
 třasować. — Z kaponom wocućeć. — Z jědze (z khlěba)  
 služić (džělać). — Z kopołom zuby torhać. — Z korchom  
 jěsc. — Z kózdej płowšu so wodžić. — Z kurymi lehnyć  
 khodžić. — Z khošćom powitać. — Z khribjetom khudeho  
 přečela witać. — Z khribjetom widžeć. — Z lěwej nohu  
 rano stanyć. — Z lěwej ruku čakać. — Z lišćemi wočemi  
 wabić. — Z lišćim mlokom češeny być. — Z liškami  
 khodžić. — Z lišćakom na rosu khodžić. — 1750. Z liškami  
 liški lojić. — Z lubymi darami za lubosć płaćić. —  
 Z mačeřskej ruku syrotki wodžić. — Z mamonom do hele  
 jěc. — Z mamonom sebi wulke mjeno činić. — Z měsačkom  
 tepić. — Z milej ruku sylzy zetrěć. — Z miłym ertom  
 jednać. — Z mjedowym jazykom zblaznić. — Z mjehkimi  
 porstani bolace přimać. — Z mjehkej ruku sebi džěci  
 kazyć. — Z mjehkim porstom so ranow dótkać. —  
 Z modlitwu sebi wutrobu hojić. — Z modlitwu starosće  
 zakolebać. — Z modlitwu so wo njebjo klapać. — Z mo-  
 krymi bratrami towařstwo lěpić. — Z módrym khribjetom  
 wotpokućić. — Z módrym khribjetom z rejow přiněc. —  
 Z módrym wokom woteńc. — Z móšnje jěsc. — Z móšnju  
 susodej pod pažu přimać. — Z móšnju towařšow dobywać.  
 — Z nadutym pucherjom kałać. — Z něčejimi kosćemi  
 krušwički ze štomow klepać. — Z njepalenym popjełom  
 njechačkej pomhać. — Z nosom hišće swěcić. — Z nosom  
 mróčele bosć. — Z nosom po zemi worać. — Z nuzu někak  
 přelězé. — Z nuzu a horjom so bědžić. — Z nuzu we  
 starym znajomstwje stać. — Z pačosnymaj wočomaj hladać.  
 — Z paduchami swoju karu měć. — Z pěskom lijeńcu  
 haćić. — Z pjascemi majkać. — Z pjaséu na khribjet  
 přiněc. — Z pjaséu so za swojim prawom prać. — Z pjaséu  
 wo blido swoje prawo wobkrućeć. — Z pjatami so prać.

— Z pjekarjom jěsć. — Z pjerkoni někomu pod nosom šmórać. — Z podaćom do Božeje wole křiž nosyé. — Z pokutu wodaće pytać. — Z posleńcu khodźić. — Z prochom a z mochom zebrać. — Z prostym khribjetom před knježimi stać. — Z prózdnej křinju so ženić. — Z psalmami Bohu słužić. — Z pumpatej móšnju wo blido bić. — Z pyrjom póduse přišiwać. — Z rancami lěhać. — Z riéu na žerdź lězé. — 1800. Z rjanej zwjerchulu woči slepić. — Z rjanimaj wóčkomaj muskich wobkuzlić. — Z rjanimi słowěkami wutrobu dobyć. — Z rypakom wostup předźewać. — Z twjerdej ruku na hłowu přińć. — Z twjerdymaj wušomaj w kemšach sydać. — Z wěchćom někomu sylzy zetrěć. — Z widlicami łoskotać. — Z wichorom jězdzić (lětać). — Z winom překory zaliwać. — Z wjelkami wuć. — Z woběmaj rukomaj witać. — Z wochlu šešerjaka česać. — Z wočomaj so swjateho činić. — Z wočomaj swarić. — Z wočomaj tam a sem lětać. — Z wokatej křidu po wodu hić. — Z wopjećicu na někoho hladać. — Z woréikom khribjet přeměrić. — Z wuhlom bělić. — Z wulkimi wočemi hladać. — Z wulkej móšnju na kwasy khodźié. — Z wusiněwcam i do hnoja zajěć. — Z wušomaj třihać (kón z wušomaj třiha). — Z wutrobu jałmožnu dawać. — Z wutrobu paćerje spěwać. — Z wutrobu winikej wodać a dobrotu činić. — Zabłudzenych na prawy puć dowjesć. — Zakonje na knježi bok wjerćić. — Za blido tradancow sadžeć. — Za blidom najpilniši być. — Za Božim synom hić. — Za čeknjenym zbożom lětać. — Za čulemi běhać (čušlić). — Za eiche so stupić. — Za čichim (čišinu) sedžeć. — Za Drježdžany (do Němcow) čahnyć. — Za durjemi łakać. — Za džakom łukać. — Za hłodnych přeco pokruntu na blidze měć. — Za hubu a brjuch džělać. — Za hunami na śwět přińć. — Za jenu plistu dwě sunyć. — Za kachlemi so pjec (też: lěhać). — Za keŕkom łakać (ležeć). — Za keŕkom druheho pytać, hdžež sy sam pobyl. — Za knježich woréiznu płaćici. — Za kožu někomu zalězé. — 1850. Za krala někoho wuzwolić. — Za krala žiwjenje woprować. — Za krošik do

Drježdžan běžeć. — Za kroškom switać. — Za krošik kuraže we korčmje sebi kupić. — Za kroškami šesnaki mjetać. — Za khlěb kamjeń podać. — Za khribjetom na ludži bjakać. — Za khude žónki spochi čopłu škličku měć. — Za ludžimi kamjenje čiskać. — Za młode na stare na bok klasę. — Za nana syrotkam być. — Za někim pasé. — Za nochće zańć (para). — Za pjecakom sedźo so lišnicy smjeć. — Za pjecu pobity njebyć. — Za pjeć porstow kupować. — Za pjenjezami wonjeć. — Za pjenježk horu wotnosyć. — Za pjenježkom switać. — Za plěch hošować. — Za pomocnika kubołta (kubołčika) měć. — Za prawdu hladać. — Za prawdu so kopać. — Za prawdu so ze wšemi štyrjom bić. — Za prawo na so přinjesé. — Za psy dobre dosé być. — Za rohi kozoła dajíć. — Za rohi woła džeržeć. — Za rukawom něšto měć. — Za rukaw sebi něšto tyknyć. — Za rybu ješćeleu dać. — Za słowo (też: na słowo, po słowo) přinć. — Za stare dny kroški do majki klasę. — Za stepć někoho měć. — Za swětło domoj přinć. — Za swojim wěnaškom płakać. — Za šulu so tuleć. — Za twjelu stejeć a pasé. — Za woćemi na ludži swarić. — Za wopusz přahać. — Za wucho tyknyć. — Za wušomaj měć. — Za zwadu jěć. — Za žiwjenjom někomu stejeć. — Za žonu při kwasu być. — Za žonu so bojeć. — Ze žžemi sebi šiju zwinyć. — Ze žžicami smjetanu lapać. — 1900. Ze sekerek na domje knježić. — Ze sekerek jětra ščepić. — Ze smilnej ruku khorym a hubjenym křewjenki nosyć. — Ze słodžiznami sebi brjueh pjelić. — Ze słodkim šeptanjom zawjesć. — Ze słomu woheń hašeć. — Ze słóncom stawać. — Ze słonecom požahany być. — Ze słónčkom warić a pjec. — Ze slěbornej ruku pod pažu přimać. — Ze slěbornej ruku prawo křiwić. — Ze slěbornej četu rjeńko činić. — Ze slubjenym drjewom tepić. — Ze sochorom kiwać. — Ze sowami wukhadžeć. — Ze srokami towařška być. — Ze Stojanec a Kućanec holcami rejwać. — Ze starym łożom jědž zaškrěwać. — Ze suchej hubu wupić. — Ze suchej hubu zjěść. — Ze susadowym skotom worać. — Ze suso-

dźinej mydłom płoakać. — Ze swětom źiwy być. — Ze swětnej starosę rozlězć. — Ze sylzami īožo mačeć. — Ze sylzami maćeŕny row krjepić. — Ze sylzami so myć. — Ze sylzami swoje suche skórčički mačeć. — Ze sytym kutłom so hlódnemu smjeć. — Ze škowrončkami wjesely spěwać. — Ze wšemi mazami mazany być. — Ze wšemi źiłkami na žónskich wisać. — Ze złotej ruku sej swědkow ɬojić. — Ze złotym klučom do wšech durjow so dobyć. — Ze złotym pjeršenjom wabić. — Ze żołčom měd načinjeć. — Ze żołdkom w překorje być. — Zhubjene wowcki pytać. — Zjědzeny khlěb pjec. — Zmiju za nadrami nosyć. — Zuby sebi na tej abo tej skóržbje wukusać. — Zwadu z piwařcowsym lěkom hojić. — Zlemu zmiju zlemić šiju.

Žaby sebi dać pjec. — Žaby w brjuše měć. — Ženichow z dobrymi škličkami wabić. — Žida z hnójnym khoścom witać. — Židowym roćenjam wěrić. — Židu ze zrěbi napřasé. — 1950. Žiwe mjaso z popjerjom wobaleć. — Žiwjenje na hrački stajić. — Žłobinu mjez susodomaj wurunać. — Žně pod suche (tež: pod suchim) měć. — Žonu do brónow přahać. — Žonu na rukomaj nosyć. — Žonje klučik do pjenjez dać. — Žonje wotežku do ruki dać.

(Skónčenje přichodnje).

## Dodawk k swjedženjej „Serbskeho Doma“

26. IX. 1904.

a) Dr. E. Muka: Swjedžeński přednošk.

Wjelečesćena swjedžeńska zhromadžizna!

W bramborskim wokrjesu nawječorneje Brěgnicy („West-Priegnitz“) so w ludu daloko a široko powěda wo „kralu hobrow“, kiž je pohrjebany w tak mjenowanej „Hincowej horje“ („Hintzer Berg“) blizko při wszy Sedžinje („Seddin“) w holi při rěcy Stepenicy. Po tutej ludowej powěści w l. 1843 wot Adalberga Kuhnha a w l. 1897 wot Eduarda Krausy z ludoweho erta napisanej a wo-

zjewjenej „*kral hobrow*“ we złotym kašcu wotpočeje, kotryž w slěbornym a slěborny w miedźanym kašcu stoji. Při kralu leži jeho złoty mječ ze wšelakimi druhami drohotkami. Druha tajka nasypana hórka, kajkež hórki so němski Hühnengräber, starosłowjanski „mogile“ a tartarsko-ruski „kurgany“ mjenuja, kryje złoty pjeršeń tutoho krala a třeća jeho pokłady t. j. pónoj z pjenezami abo połnu złota. Druhe w samsnej holi leżace mogile buchu w zaślych lětstotkach z dźela přerywane a so z nich popjelnicy a wšelake druhe předmjetu wukopachu. Jenož mogile wosrjedźa mjez nimi ležaceje a najwjetšeje njebě so nichtó dótkaňł, dokelž mějachu ju za woprawdžitu hórkę, nic za nasyp čłowjeskich rukow, runjež ju lud nimo „Hintzer Berg“ z wjetša „Königsgrab“ mjenowaše, powědajo, zo we njej wony zastarski kral wotpočeje. Před 30 lětami z blizkeje mogile, kotař po ludowej powěsei pjeršeń krala hobrow khowaše, kamjenje za nowu dróhu wotnošowachu a námakachu při tym w jeje srjedži broncowu naručnicu, w kotrejž lud powěstny pjeršeń krala hobrow widžeše. To wobsedžerja Hintzoweje hory pohnu, za złotym kašcōm we njej ryć. Wón tam ze swoim wotročkom wjele njedzel ryješe, njenadeńdze pak ničo hač wulki broncowy mječ a někotre maličkosće, zapadny do khudoby a předa swój statok. Nowy wobsedžer widžeše pokład we wurytych kamjenjach prjedownika 600 kubičnych metrow wobsahowacych, předa te a njestaraše so dale wo złoty kašc w horje, dóniž w l. 1899 zaso nuzno kamjenje trjebachu. Ryjachu sebi je z hory krala hobrow a storčichu při tym w jeje srjedži na wulke třesane žornowcy. To zhoniwši knječeřcye starožitnosćerjo z Barlinja wobhladnijwe cyły row wotkrychu. Bě to wulka rowowa komora z džewjećimi rózkami z wulkich třesanych žornowcow natwarjena z jeničkimi durjemi, derje z wulkimi žornowcami zahradźenymi, kotař bě znutřka tak šeroča, zo bychu we njej derje štyrjo ludžo při blidze sedčeć móhli. W komorje na starosćiwiwe wubitym tlu wulke sudobjo z derje wupaleneje hliny stoješe, wubjernje zamknjene z připrawjonym wěkom. W tutym sudobju bě pyšna broncowa waza (popjelnica) staroitalskeho abo illyriskeho pokhoda z wěkom, kotrež bě wumjełscy z grotom přiwiazane. Tu wotpočowachu njedopalene zbytki 30lětnego muža a zwjeřcha njespalene kosće kohlicy abo skóhlički (Wiesel). Wokoło teje hłowneje popjelnicy štyri druhe hlinjane stojachu ze zbytkami štyrjoch młodych žonow a

z charakteristiskej žónskej wozdobi. To so na zakladže osteologiskeho pŕepytanja zbytnych koščí spózna. Wša wozdoba bě z broncy abo mjedže. Wo srjedža rowoveje komory z pŕimadłom do hľadkeje podlohi zabity stoješe wulki broncowy mječ z wótrom k wjeŕchu wobročeny. W kué běchu nastajane wulke hlinjane sudobia, z woprédką bywše z mjedom abo druhim napojom napjelnjene, k tomu dwě broncowej škličey a dwaj hornčkaj z jědžu.

Znutřkowne scény rowa běchu staroséiwje z hlinu wulépjene a z čerwjenej barbu pomolowane po wašnju draperije z purpurowej tkaniny.

Nasypana hórka tutoho „kralowskeho rowa“ je najwyšša a najwjetša w cylej Europje, wona ma džensa hišće 11 metrow wysokosće (w spočatku bjezdwlénje přez 12 m.), 90 metrow srjedźneje pŕemery a 300 kročel wobwoda abo wokoło, mjez tym zo ma mogila „Onsild Herred“ w Danskej 6 metrow wysokosće a 39 metrow srjedźneje pŕemery a „row Dubberwort“ na kupje Rujanje 8 metrow wysokosće, 50 metrow pŕemery a 170 kročel wobwoda a „row Thora“ pod Upsalu w Šwedskej  $10\frac{1}{2}$  metra wysokosće, 59 metrow pŕemery a 200 kročel wobwodu. Jenož w Aziji staj dwě hišće wjetšej mogili: row Achillesa, wot Turkow „Ujek Tepeh“ mjenowany, z časow Trojanskeje wójny a „row Alyattesa, krala Lydiskeho, z mjenom „Bin Tepeh“, nasypany w 15. lětstotku do Khrystusowego naroda. Podobne, runjež mjeńše rowowe nasypy běchu a su tež w Sakskej, na př. pola wsy Mogilna w župje Nižanow a pola městačka Mogilna w župje Głomačanow, a ja sam sym tři tajke wjetše a hišće njewotkryte mogile poruno sebi w Delnej Lužicy w holi njedaloko Trjebulow wuśledźił. Rozšérnosć „kralowskeho rowa“ pola Sedzina pak je na 30,000 kubičnych metrow wobličena.

Wšitke tute wokolnosće jasne swědča, zo běše njebočički tam pokhowany bjez dwěla wosebna wosoba, wjeŕch abo wójwoda, jeli nic kral. Staroba rowa bu wot znamjenitych starožitnoscerjow, wosebje wot prof. Monteliusa na 3000 lět postajena, row bu potajkim w 10. lětstotku do Khrystusowego naroda nasypany. 3000 lět je so potajkim powěsc wo zhinenju a pohrjebanju „krala hobrow“ w ludowym pomjatku a powědanju zakhowała, a džensniša ludowa powěsc so mało wot historiskeje woprawdžitosće wotkhila, hdyž wobmyslimy, zo mješe bronea we wonych prastarych časach płaćivosć złota, bywaca tež po barbje na złoto podobna. Lud powěda wo železny abo mjedža-

nym, slěbornym a złotym kašeu a wo złotym mječu krala, a woprawdze steješe broncowa popjelnica krala w hlinjanej popjelnicy a bě zamknjena do kamjeńtneje komory a we njej bě tež broncewy mječ. Smjeré a pokhowanie tamnego krala abo wójwody běše wurjadny skutk, kiž so hłuboko do pomjatka luda zary a wot naroda k narodej w powěści zakhowa: smjeré wjeŕcha we kćewje młodych lět, njewšednje swjatočny pohrjab, wurjadnje wulkı nasyp abo mogila, kotruž snano su njeličeni přewodźerjo abo wojownicy tamnego wójwody samoručne nasypali a z kamjenjow natwarili.

Cyla ta wěc je wosebiće wažna za stawiznarjow a wosebje za słowjanskich starožitnoscerjow.

Stará šula stawiznarjow a wosebje němskich starožitnoscerjow wuči, zo běchu krajiny srjedź rěkow Wisły, Lobja, Dunaja a sewjerno-baltiskeho morja w časach do Khrystusowego narodženja wot němskich splahow wobydlene, zo te němske splahi bórzy po tym počachu njeměrnje wokoło ēahać hač do časow tak mjenowanych ludočahow, zo bě w 4. a 5. lětstotku kraj k połnocy wot hoberskich, lužiskich, rudnych a durinskich horow hač k mjenowanemu morju pusty, zo potom poinalu a bjez wojowanja do njego začežechu wot ranja přez Wislu so dobywajo w 6. a 7. lětstotku słowjanske splahi, wot Němcow „Wenden“ mjenowane, zo nimale 200 lět pozdžišo wot časa Karla Wulkeho, krala Frankow, nastą zasadkłe 300lětne wojowanie Němcow ze Słowjanami mjez Lobjom a Wislu hač do 12. lětstotka, doniž Słowjenjo njebuchu přemoženi a w někotrych krajinach, kaž Obodrići w Mecklenburskej, Wjeleći w Braniborskej a Serbia při srjedźnym Łobju dospołnje wutupjeni, tak wosebje tež w Brěgnicy, hdžež ta mogila „krala hobrow“ leži. W tutej historiskej wučbje pak je wjele hódančekow a wěrunjespodobnosćow, haj njemóžnosćow, na kotrež wšitke ja tu w krótkim mi přiměrjenym času ani pokazać njemóžu. Přečiwo njej swědči tež jasnje prastara powěśc wo „kralu hobrow“. Hdy by to tak bylo, potom so tuta powěśc na žadyn pad njebý na 3000 lět w tamnej stronje zakhować mohła. Wona je so jenož na to wašnje tam zdžeržała, zo tam bjez přetorhnjenja tón samy ratarski lud sydleše a swoju rolu džělaše, zo w Brěgnicy a potajkim z cyła w krajinach mjez Łobjom a Wislu přez cyłe 3000 lět žanoho radikalneho přeměnjenja ludnosće njeběše. Jenož tehdy móžeše so ta powěśc wot naroda narodej přepodawać. We tym dołhim času drje so tam knježace

woršty husčišo měnjachu, příčahowachu a wotčahowachu drje družiny a splahi wojowniske a rubježniské, ale hlowny założk a korjeń ludnosće tam zasydleneje so we tych 3000. lét ani jenički raz gwałtnje přeměnił njeje. To sami němsey archaeologojo a palaeontolojojo nětka zwjetša wjacy njeprěja.

Slědžimy-li pak dale za tym, kajke to splahi před 3000 létami tu sydlachu, chcemy kročel po kročeli wot nowszych a wěstych faktow do zady do tamnych dalokich šerych wěkow kročié: Džensa sydla w Bręgnicy ludzo němskoho jazyka, ale jich wobliča a postawy su słowjanske runje kaž pola wjetšeho džela wobydleri Bramborskeje a Mecklenburskeje, tuž su to přeněmčeni Słowjenjo splaha Wjeletow abo Wilcow, kiž so tež Łuticy mjenowachu, najblížsi přiwuzni Obodritow (Bodricow) w Mecklenburskej, kotřiž w Jabłońskim lěsu tam hakle w 16. lětstotku přeněmčenju podležachu, a Limborčanow w Hannoverskej, kiž buchu hakle w 18. lětstotku doněmčeni. Zo je tam prjedy tutych Wjeletow hdy žadyn druhi snano němski narod sydlił a ratarił, to so z ničim dopokazać njehodži. Wšitke stare sydlišća a městnosće maju tam kaž z cyła mjez Łobjom a Wislu, wot naraňšeho morja hač k Dunaju słowjanske mjená; porědk te němske mjená buchu tam hakle w 12. lětstotku a pozdžišo wot němskich dobywarjow a přibywarjow do kraja přinjesene, kaž to lisćiny a stawiznarjo dokladnje wobswědčuja. Kaž mjená tak tež jenajke założki sydlišćow, tak mjenowane „kołače“ abo „kulowače“ (n. „Rundlinge“) jenož tu přikhadzace, — jenajke dželenje zahonow, — jenajke pohrjebnišća z popjelnicami a jenajke škitace wobhrody abo „hrodžišća“, nam Lužičanam tak derje znate, za to swědča, zo běchu na tutej cyjej přestrjeni słowjanske-wendske splahi přeni wobsydnicu a wobdžělarjo teje zemje. Z tym je popjelnica theorija Dra. Virchowa, kiž ze wšelakich smužkow a čarkow na popjelnicach dopokazowaše, hač su we tej abo tamnej popjelnicy powostanki Němca abo Słowjana pokhowane, do so spadla. Z cyła Němcy abo Teutonowje w zastarsku čěla njepalachu, kaž Słowjenjo, Keltojo a Romjenjo, ale njespalene hrjebachu, abo hdžež bě to móžno, w kašćach po wodže do morja puščachu. Te wšelake smužki a čarki na popjelnicach a druhe jich rozdžělnosće pak swědča jenož wo jich wšelakej starobje, wo wšelakich periodach słowjansko-wendskeje keramiki: čim jednorìše wone su, čim dawniši je čas jich nastaca. A zo su spomnjene.

hrodžišća wot Słowjanow-Wendow nasypane, t. j. wot rólniskeho-ratařského luda, na to mjez druhim ludove powěsće pokazuja w zastarsku hižo zapisane, kotrež jich natwarjenje Semnonam t. j. po słowjansku Zemjanam abo wobdželarjam zemje, słowjanskim rólníkam přicpěwaju. A přibywi Němcyc srjedź Wezery a Łobja mjenowachu je a mjenuje je tam hišće džensa „Bauernburgen“, mjez Łobjom a Wódru pak zwjetša „Schwedenschanzen“. Tež tuto pomjenowanje na woprawdžitych starych powěsćach wotpočuje, jeno zo ze Šwejdami njejsu měnjeni Šwejdojo 30lětneje wójny, kaž sebi my to husto wukładujemy, ale Šwejdojo abo Snejbojo, kotřiž, kaž to bórzy pokažu, w 3. lětstotku do Khrystusoweho naroda na khwili tele krajiny a wosebje jich słowjanske hrodžišća wobsadžihu, zo bychu tak podcīsnjene słowjanske splahi wobknježili. Słowjenjo-Wjeleći a Serbjia pak tehdy wonym stajnym němskim wobsadkam a sydlišćam we a při swojich najwažnišich hrodžišćach nawdachu mjeno „Němcy“ a „Němič“, a na tole wašnje so wujasnjuja tajke wjesne mjená w Delnjej Łužicy (Niemitsch), w Slezyskej (Nimptsch), w Sakskej (Nimbschen) a w druhich słowjanskich stronach. — Z cyļa so — njech je to hnydom tu wuprajene — starodawna srjedžoeuropska słowjansko-keltiska kultura raznje a jasne rozdžěleše wot sewjernoeuropskeje skandinaviskeje a wot južnoeuropiskeje greksko-italskeje kultury.

Wot kajkeho časa pak Słowjenjo w tutych stronach bydlachu a kajke ludy hdy před nimi tu sydlachu, to njehodží so zwěsta prajić. Jenož z našich bajkow wo lutkach, kiž w zeińskich prozdnjeńcach bydlachu a žanoho rólnistwa hišće njeznajachu, móžemy wuhódać, zo běchu to čłowjekojo po postawje wo wjèle mjeńši hač Słowjenjo a Němcyc, najskerje splahi podobne do Laponow a Eskimow. Zo běchu jich postawy woprawdže mjeńše, to dopokazują tež čłowjeske kosćowcy a nopy, namakane w prózdnjeńcach na Morawje a w južnej Francowskej srjedź kosćow mamutow, lodowych mjedwjedzow, łosow abo wołojelenow atd. Hdyž bě so lodowy wěk w srjedźnej Europje minyl, tehdy najskerje tak mjenowane ariske ludy ze srjedźneje Azije do Europy přičežechu: němsko-teutonske splahi za-sydlicu so w Skandinaviji a na Danskich kupach, greksko-italske na južnych polkupach Europy z wuwzaćom Iberskeje, Keltowje na bretanskich kupach, w Galliji a z wobeju stronow Alpow, a w srjedži ratařske splahi Słowjanow z wobeju bokow rjapa Europy, t. j. horišćow

wot ranja k wječoru přez Europu so wupřesčeracych Kharpatow, Kyrkonošow, Rudnych a Durinskich horow k połdnju hač do Dunaja, k ranju hač do stron rěkow Dnjepra a Dnjestra, k połnocy hač do pobrjohow baltisko-sewjerneho morja a k wječoru hač přez rěku Wezeru a Fuldu. Zo so tuto zasydlenje ariskeje rasy w Europje w prastarym času sta, za to swědći tež ta wokolnosć, zo wo nim žane stawizny a žane ludowe powěsće ničo nje-wědža ani europiske ani egyptowske ani babylonsko-assyriske. A zo je Skandinavija prawótčina Němcow, to nětko zwjetša tež wšitcy němsey archaeologowje připóznawaju. Stajne wojowanje z přirodu a nadběhi na susodow sčinichu němsko-teutonske splahi přeco mócníše a khroblíše, jich ludnosć so mócnje přisporreje, a dokelž ju wuzki a z džela njepłodny kraj zežiwjeć njemóžeše, wopušćowachu po času džèle jich jednotliwych splahow skandinavsku domowinu, wodżene wot wuzwolonych wójvodow. Tajke jich wojowniske wučahowanja z domowiny drje so hižo w 6. a 5. lětstotku do Khrystusoweho naroda započachu a hač do 11. lětstotka po Khrystu trajachu.

Prěnje němsko-teutonske wučahowańskie družiny a hordy zasydlichu so na pobrjohach a kupach wot Jutiskeje połkupy hač do wuliwa Rheina (tak mjenowani Friesojo), potom dobywachu so druhe podźele po rěcy Rheinje horje hač k podnožam Alpow, začišćawši so tak srjedź Keltow a Słowjanow: Batawojo, Eburonojo, Nemetojo, Usipeći, Sugambrjo, Tenkterjo a druzy. Kónc 3. abo w spočatku druheho lětstotka do Khrystusa wopušćicu črjody Suebow a Gothow, Wandalow a Burgundionow swoju naraňšo-skandinavsku domowinu a podćisnchu sebi měrniwe słowjanske ludy srjedź Łobja a Wisły, a to Suebojo wokoło Habole a Sprjewje, mjez Łobjom a Wódru splahi Weletow a Semnonow-Serbów, Wandalajo a Burgundionojo pôlske splahi nad Wartu mjez Wódru a Wislu a Gothonojo pôlske a pruske splahi z wobeju stronow wuséow Wisły. Pra-sydlišći Gothow a Suebow w Śwedskej pak matej tam hišće džensa mjenou Gothalige a Svearige t. j. po němsku „Gothenreich“ a „Suebenreich“ abo „Gothland“ a „Suebenland“. Němske mjeno „Schweden“ je hakle po času z mjena „Sueben“ so přestworiło. Kónc 2. lětstotka do Khrystusa wopušćicu črjody Kimbrow a Teutonow Jutisku połkupu, přečezechu słowjanske krajiny mjez Wezeru a Łobjom a walichu so přez Alpy do połnōcneje Italskeje a južneje Gallije, hdžež buchu skónčenje zahubjene; mjez

nym dobychu sebi Saksojo, z dobom z nimi wučahnywši, ale wróćo wostawši, krajinu při Delnej Wezerje. W spoczątku 1. lětstotka do Khrystusa zběžechu so Suebojo wot Łobja a zajachu sebi krajinu mjez rěkami Mohanom, Dunajom a Rheinom, hdźež hišće džensa z džela jich potomnicy, tak mjenowani Schwabojo, bydla, sylne jich črjódy pak spěchu dale, překročichu pod nawjedowanjom swojego wójwody Ariovista rěku Rhein, přewynychu Keltiskej splahaj Sequanow a Haeduow, buchu pak w l. 58. wot Julija Caesara dospołnje zbići a zničeni. Tajke němsko-teutonske wojskowe črjódy wobsadžichu w podcisinjenym kraju z wjetša jenož hrodžišća a hrody, wsy a ležownosće dotalnym słowjanskim a keltiskim ratarjam zawostajiwši; tući mějachu jim potom roboćie abo k jich zežiwjenju dawki ze swojich honow přinošować, podobno kaž džensniši džeń w Afriey Čornuši a w Aziskej Indojo a Chinesojo Europjanam, jich wobknježacym, dawki dawaju a roboća. Čahanja němskich splahow w časach tak mjenowanych ludočahow su znate. Poslednje wojskowe črjódy, kotrež Skandinaviju wopušćichu, běchu na narańsej stronje tak mjenowani Warjagojo, kotrež w 9. lětstotku sebi mjez naranšimi (ruskimi) Słowjanami pod swojim wójwodą Rurikom knjejstwo założichu, a na nawječornej stronje Normannojo, tež Wikingojo t. j. wojarowjo mjenowani, kotrež wot 8.—11. lětstotka wše nawječorne a jużne krajiny wot Jendželskeje hać do Siciliskeje, haj hać do Konstantinopola abo Carigrada nadběhowachu, zapuséachu a sebi mjenje bóle zdobywachu.

Hdyž běchu skónjenje w 5. lětstotku němsko-teutonske wobknježowace družiny a hordy krajiny mjez Wisłu a Wezeru cyle wopušćiłe, Słowjenjo wot nich dotal wobknježeni zaso dospołnu swobodu dostachu, běchu pak mjenje bóle wot nich tež wojskowe rjemjesło nawukli a druhe knježeske wašnja, tehdy počachu so woni tež dželić do knježacych a wobknježenych worštow, woni pak móžachu so přez 2 lětstotkaj njenadběhowani wot zwonkownych njepřečelow swobodne rozwić a přibychu mócnje na ludnosći.

Hakle pod knježenjom Karla Wulkeho w 8. lětstotku počachu zaso Němcy a to Frankowje wot Rheina so do słowjanskich krajow dobywać, a Frankam přidružichu so na połnocy bórzy Saksojo, kiž běchu so srđež Wezery a Łobja přeco dale wupřesćerali. Tući zjednoćeni Němcy we přez 300lětnym nadběhowanju a wojuwanju słowjanske

ludy wot Dunaja, Mohana, Fuldy a Wezery hač daloko přez Wódrę sebi podčisnemu, ale słowjanski žiwoł w tuthy krajinach při wséch zaničowacych bitwach njeběchu do čista wukorjenić zamohli, ale trjebachu k tomu nowych 300—400 lét, prjedy hač podčisnjenych Słowjanow do cyła přeněmčichu. Słowjanska rěč drje je so tam nětko zhubiła, nic pak słowjanske wašnja a słowjanske fisiognomije. W němski powědacych burach we wselakich stronach cyłeje tuteje přestrjenje eeče hač do džensnišeho dnja z wulkeho, haj z wjetšeho džéla słowjanska krej lechitskich a serbskich splahow, jich postawy, wobliča a wašnja hižo małokedžbnemu ethnografie słowjansku rasu přeradžuju. Tak bě tež derje móžno, zo so powěsće wo wažnišich historiskich faktach w pomjatku luda přez 3000 lét zdžeržachu. Wona powěsće wo „kralu hobrow“ pak njeje jenička. Druha podobna a runje tak stara powěsće je so zakhowała w kraju Obodritow. W blízkosci wsy Pjekadła (Peckatel) njedaloko Zwěrina bě tež tajka mogila. Wo njej sebi wokolni burja powědachu, zo je we njej obodritski wójwoda pokhowany we złotym kulowatym wozu. Tuž tam w l. 1843 znaty Zwěrinski archivar † Dr. Liesch ryješe a namaka woprawdze wulku broncewu wazu (popjelnici) na štyrjoch koleskach w podobje wysokeho wozyčka abo kolebki. Podobny złoty abo broncewy wozyček bu tež wokoło 1840 w Delnej Łužicy pod Košinskej horu z tonidłow wučehnjeny, je pak so zhubił.

K wujasnjenju mjenow Germania, Němcy, Wenden a Slaven chcu ja z krótka tole naspomnić: Kraj mjez Rheinom a Wisłu, Dunajom a sewjerno-baltiskim morjom rěkaše wot časow Caesara a Tacita pola Romjanow „Germania“, tole mjeno pak bu hakle tehdy z krajinow k wječoru wot Rheina na krajiny k ranju wot tuteje rěki přenesene, runje kaž bu w srđedźowěku mjeno „Sachsen“ z połńocnych němskich stron na srđedźoněmsku mišnjanską krajinu přenesene. Mjeno „Germania“ pak ma jenož geografiski wuznam bjez džiwanja na narodnosć wobydler, a hižo Tacitus sam piše, zo we Germaniji wšelake ludy a splahi sydla. — „Němcy“, słowjanske pomjenowanje teutonskich ludow, je wzate wot mjena teutonskeho splaha Nemetow, kiž najprěniši nad srđedźnym Rheinom so zasydliwši tež najprjedy ze Słowjanami do počahow stupichu. A němski wuraz „Wenden“ je nastał z mjena sylneho a ludneho splaha Weletow, z kotrymiž Saksojo a Frankojo najprjedy zrazychu. Wuraz „Wjeleći“ abo „Wilcy“

(n. Weleten, Weletaber, Wilzen) rěka „wulcy“: Wjeleći so mjenujcy woprawdze wot susodnych lechitskich a wosebje wot serbskich splahow z jich wulkej postawu rozeznawachu; tohodla so tež jich wjeŕch w mogili pola Sedžina pokhowany w ludowej powěsći mjenuje „kral hobrow“. Srjedzowěkowi chronistojo wo wójnach z tutymi Wjeletami pisajo změšachu jich mjeno z mjenom Keltiskich „Venetow“ w „*Gallia cisalpina*“ w džensniſej Veniciji a w „*Gallia transalpina*“ w nětčiſej Francozskej Bretoniji. Ž khrónikow hakle tuto skepsane mjeno do luda přeńdze. Němcy pak mjenowachu a mjenuja z nim jenož nawječornych z nimi mjezowacych Słowjanow wot wuliwa Łobja a Wódry hač do zadarskeho abo adriatskeho morja. Tež powšitkowne mjeni „Slavjane, Slaven“ wukhadža wot Němcow a je młódſehoastača hač mjeno „Wenden“. Nimale kózdy słowjanski njewólnik, kiž Němcam w srjedzowěku robočeſe, měješe, džé wosobinske mjeno z wukóncom -ſlaw (-slav), na př. Bronisław, Jarosław, Stanisław, tuž džé mjenowachu Němey tých swojich robočanow a same splahi, z kotrychž woni pokhadzachu, „Slaven“ abo „Sklaven“, a to mjeno wosta Słowjanam, jenož zo sebi někotre jich narody jo ze Słowjanow do Słowjanow přeměnicu džiwajo bóle na wuraz „słowo“ hač „sława“, dokelž sebi nawopak při wurazu „Němey“ na přidawnik „němy“ myslachu. We woběmaj padomaj je spóznać skutkowanje ludoweje etymologije.

Cyle wopaki pak je, hdyž my němske pomjenowanje „Wenden“ wšudže a přeco z našim pomjenowanjom „Serbja“ wuměnjamy a přeložujemy. Z mjenom „Wenden“ mjenujcy Němey třoje rozdžélne nawječorno-słowjanske ludy pomjenowachu a zdžela hišće mjenuja: 1) nawječorno-połnónyzych Słowjanow, kotriž nětkole pola rěče-spytnikow Połobjenjo abo lěpje Lechitojo rěkaju; jich najwažniſe splahi běchu Weletowje abo Luticy, Pomerjenjo, Rujenjo na kupje Rujanje, Obodrići, Wagrojo w Holsteinje a Limborčenjo; 2) nawječorno-srjedźnyzych Słowjanow, kotrymž srjedzowěkowi khronistowje často tež „Sorabi“ rěkach; to su naše serbske splahi; 3) nawječorno-połdnjowych Słowjanow, husto tež „Winden“ mjenowanych; to su Słowinicy, kotriž pak k južnym Słowjanam słušeju. Narěče a ethniske wosebitosće tých třoch wotnohow słowjanskeje Lipy a pódla nich najbližſeu našeu susodow Čechow a Polakow běchu a su dosć rozdžélne, a tuž džé so tež hišće džensa derje.

dosé srjedźowěkowe mjezy narodnosće našich serbskich abo sorbiskich splahow postajić hodža.

Njemylne filologiske a ethnologiske kriterija, na kotrychž zakładźe je móžno, stare sydlišća našich serbskich prawótcow w srjedźnej Europje zwęsta zwocznamjenje a wobmjezować, sym ja nadrobro zestajał a we swoim nastawku „Pomjezy serbskeje narodnosće w dawnym času“ w runje wudatym 4. zešiwku 26. zwjazka „Archiva za słowjansku filologiju“ wozjewił. Na tutym załožku sym ja tam też cyłe pomjezy do koła wokoło dypk po dypku wuslědzene wopisał. Tola ja nimam mysle, z tajkimi suchimi filologiskimi a geografisko-ethnografiskimi wěcam Wašu sćeřpliwość, wjelečesćeni knježa, wupruhować, ale cheu tu jenož z krótka swoje wuslědki podać pokazujo tych, kotriž maju za to zajimanje, na spomnjeny swój nastawk.\*

W ranju pomjezy mjez serbskimi a pólskimi splahami tworjachu rěka Gwizd-Hwizd (Queis) wot žórla w Jězorskich horišćach hač do jeje wuliwa pola Žahana, wot tam rěka Bobr (drje: Bobrja?) hač k jeje wuliwej do Wódry pola Krosna, a wot tam skónčenje rěka Wódra (Wódrja?) hač do blizka Frankfurta.

Na pólnoocy abo k sewjeru zwjetša žane tajke přirodne linije njejsu, kotrež bychu nam při wobmjezowanju serbskeje narodnosće pomocne byłe, ale tam smy my jenož na stare mjezy župow a wobwodow a na rozdželné twórby wjesnych a ležownostnych mjenow pokazani. To wšo wobkedžbowawši jako pólnočne pomjezy wuslědzich smuhu wote wsy Hurěša (Aurith) nad Wódru přez Přibor (Fürstenwalde) nad Sprjewju do Kopnika (Köpenick), wot Kopnika přez Teltowski a Jutrobožski wobwod do městow Sosnow (Sosny, n. Zossen), Želmja (Baruth) a Dambneje (Dahme), wot tam po krajnej hranicy Braniborskeje marki na jenej a Sakskeje provincy a Anhaltinskeho wójvodstwa na druhej stronje hač k Łobju pola wuséa Solawy a potom dale k wječoru přez města Kalbe, Aschersleben, Nordhausen a Mühlhausen k hornjemu tokej rěkow Werry a Fuldy. Na pólnoč wot tuteje runje wobpisaneje smuhi wot Wódry hač do Łobja a z džela hišće dale k wječoru sydlachu splahi Łuticow-

---

\* Archiv f. slav. Philologie, v. V. Jagić, 26. Bd. 4. Heft, Berlin 1904, str. 543—559: Die Grenzen des sorbischen Sprachgebiets in alter Zeit.

Weletow, to je lechitske splahi, kotrež drje buchu wot Němcow tež kaž my „Wenden“ mjenowane, kotrež pak so z prastarych časow we swojej rěči a tež hewak wot nas Serbow bôle rozdžélachu hač wot susodnych pólskich splahow. Tuž je to do čista wopaki, hdyž my tymle lechitskim ludam, na př. na kupje Rujanje, w Mecklenburskej a Limborskej, kaž so to hišće džensa husto stawa, tež „Serbja“ rěkamy; my dyrbimy jich wot nas rozeznawajo pak lechitskich Słowjanow pak baltisko-połobskich Wendow mjenować.

Na połodnju abo k juhu z nowa přiroda sama serbsku narodnosć wot českéje dželi a to zwjetša horišća; tam ta pomjezna smuha dže wot Jězorskich horow přez Ješćěd (Jeschken) po Łužiskich a Rudnych horach přez Smrěčiny (Fichtelgebirge) po Českim Lěsu a Šumawje hač k žórlam rěki Rězneje (Regen) a po njej hač k Dunaju. Dale k juhu wot Dunaja sydlachu w zastarsku Słowinicy, kotrychž móžemy tež južnosłowiańskich Wendow abo słowinskich Window mjenować. Potajkim džensniša politiska hranica mjez Českéj a Łužicu w starym času njetworješe mjezy českéje a serbskeje narodnosće, ale serbska župa Zag(w)ožd dosahaše hač do wokoliny Liberca (Reichenberg) a wot Lišeje Hory (Lausche) džechu serbske pomjezy zaso do Čech hač k žórlu rěki Kamjenicy a po jeje rěčnišću hač k Łobju pola Hrěnska (Herrnskretschen); při Kamjenicy ležitej wjes Windisch-Kamnitz t. j. serbska Kamjenica a městačko Böhmischt-Kamnitz t. j. česka Kamjenica; tu so potajkim wobě narodnosći zetkowaštaj. Česa mjenujcy wot Němcow njebuchu ženje a nihdźe „Wenden“ abo „Winden“ mjenowani.

Nawječorne pomjezy Serbow zběhowachu so hižo w dawnym srjedźowěku do Němcow a njebudźa so drje ženje zwěsta woznamjenić hodžić. K dołhemu wječoru mamy je pytać pola rěki Fuldy, při Solawje pola Kissin gow leži wjes Gorica (Garitz), wjele serbsko-słowjanskich wjesnych mjenow nakhadźamy hišće džensa we wokolinje Babina (Bamberg) nad Mohanom a Norina (Nürnberg) nad Radanicu (Regnitz) a při samych Würtembergskich mjezach nastawa rěka ze słowjansko-serbskim mjenom Wronica (Wörnitz), kotraž so pola Donauwörtha do Dunaja wuliwa.

Naše nětčiše serbske mjezy su Wam derje znate, kaž tež pomjezy mjez Delnimi a Hornimi Serbami; w zastarsku

džechu posledniše wot Žahana přez Mužakow na połonju wot Hródka na Rólany a Kupsk (Mückenberg) a wot tam přez Wikow (Elsterwerda) na Bělu Goru (Belgern) nad Łobjom a dale přez Jiłowo (Eilenburg) a Dolič (Delitzsch) na Dobrogoru abo Halo nad Solawu.

Ale kajki bě napohlad tuthy sydlišćow našich serbskich wótcow w zastarsku, rjeknmy wokoło lěta 800 abo 900 po Khristusu? Cyła tuta wote mnje wobmjezowana a wobpisana přestrén běše hižo derje dosć wobydlena a wobdzěłana z wuwzaćom kamjenitych horišćow na półdnju a pěsačnych holow na północy wosebje na pomjezach mjez Hornimi a Delnimi Serbami, do tuthy naši předownicy jenož khodžachu na hońtwu a po drjewo, rólniscy wobdzěłane a ze wsami a wjeskami wobsyte kaž džensa běchu pak hižo wšitke te płodne strony w Milčanskim kraju wot Čorneho Boha hač dele do hole, w Delnjej Lužicy wokoło Khoéebuza a Gubina, Lubina a Kalawy, Bezkowa a Žarowa, Łukowa a druhdže, wosebje tež župa Nižanow při Łobju wot Pjerny hač do Mišna a župa Głomačanow wot Rězy hač do Mogilna a Dobelina, dale wokoliny Rychlicy a Lipska, Starohroda a Žitea, Mjezybroda a Dobrogory. Nimale wšitke wsy, kotrež tu džensa ličimy, tehdy hižo dawno wobstojachu. Wšudźe tam so hišće džensa namaka wjele wažnych powostankow po našich wótcach, tež za naš serbski musej wažnych. We wrjósatej a khójnatej holi, kotař so daloko a široko wot Jiłowa hač do Žahana wupřesčeraše, nastachu serbske sydlišća zwjetša hakle za časy wojowanjow němskich Frankow ze Serbami wot 9.—11. stolěća, hdyž němcy wojownicy serbske wsy za sebje zaběrajo ze swojimi wotročkami wobsadžichu a Serbow do hole a nuzy wuhnachu. A tehdy so tež w hórskich dolinach émowych lužiskich a rudnych Horow němcy kolonisći wot wječora přičahnywsi zasydlichu.

Wjelečesčeni knježa! My lužiscy Serbja smy tu, kaž widžiće, hišće mała horstka zawostali po našich serbskich wótcach w starymaj župomaj Milčanskej a Łužiskej přez čežke čémne časy zakhowawši jich rěč a wašnja, swérę a počinki. A te checemy nětko, hdyž smy sebi swoje widomne srjedžišćo, naš „Serbski Dom“, kotrehož narodniny my džensa tu swjećimy, postajili, dale a bóle zakhować z Božej pomocu we wšem přichodźe! Abo checemy-li my, kiž smy my lěpše časy dočakali, nětko tež

za nimi hić a bjez bědženja z našej winu spłunyć do wulkeho němskeho morja?! Ně, to njeje Boža wola! — Ale snano by to bylo z wužitkom za nas a za Němcowstwo? Ně, ani za nas ani za Němcowstwo. Te milliony Němcow k swojemu přisporjenju našeje horstki njetrjebaju, a nam njeby z toho wužitk, ale njesměra škoda nastala. Přetož wše dobre počinki maju swoje žro a swoje korjenje w lubosći k najbližej domowinje, k ródnjej zemi, k staršískemu domej, k namrětym wótcowskim wašnjam, k maćeřnej rěci. My sebi našu serbsku rěč njejsmy sami dali, ale mamy ju z narodženjom jako drohe kubło wot Boha; tuž mamy sebi ju kaž wšitke Bože dary, jeli smy a chceemy być křesćijenjo, wěrni křesćijenjo, droho wažić, mamy ju přisporjeć, wutworjeć, rozmnožeć, wudokonjeć. Nichto nam tuto kubło njesmě brać a njemôže rubić, hdyž my to njepřidamy. Štóż pak je tak zaslepjeny, zo maćeřnu rěč tama a wot so ēisnje, tón škodži sebi samomu na swojim duchownym a dušinym byēu a zbožu, a štóż ju našim serbskim džěecom zapowědža, kazy a bjerje, tón hrěši přečiwo nim a přečiwo Bohu! —

Politisca swěrnost a hódnosć ženje a nihdže nje-wotwisuje wot runosće a jenajkosće poddanow w rěči a wašnjach, ale wot swěry poddanow k sebi samym a k Bohu a wot počinkow, kotrež su woni wot swojich wótcow namrěli. Najjasniše a najwažniše počinki našeho serbskeho naroda pak su wot dawnych časow lubosć k namrětej zemi a poslušnosć, pócćiwosć a spokojnosć, kraloswěrnost a pobožnosć. Te su jeho česć, te chce a budže naša Maćica w našim Serbskim Domje stajnje a přeco hajić a swěru spechować. To je najwosebnisi nadawc našeho serbskeho doma.

Z lubosće, mōcneje njepowalneje lubosće k staršimaj, k staršískemu statokej, k najbližej domowinje, k wótcowskim wašnjam, k maćeřnej rěci a z pokorneje lubosće k Bohu Wótcej, knjezej wšitkich kralow a wjeřchow, k Bohu, kiž nad poddanymi ludami runje kaž nad knježacymi z wótcowskej lubosć swoju wšomocenу ruku džerži, rodži a płodzi so politiska swěra, kraloswěrnost. Zniči-li so tuta lubosć, zniči so wěsće tež kraloswěrnost, a wozmje a zniči-li so žanomu ludej maćeřna rěč, to zniči a wozmje so jemu z wutroby tež lubosć k wuzšej a šeršej domowinje, to wozmu a zniča so jemu zwjetša tež wšitke dobre počinki a wašnja. Pohladajće do přeněmčených a přeněmčowacych so stron a Wy budžeće mi dyrbjeć při-

hłosować. Kak wjele generacijow je so tak we wšelakich stronach na duchu a duši zahubiło, zaničiło! A hladajće dale, hdze w našim času zaruča a hdze je hdy w starych časach zaručila jenajkosć rěče a narodnosć politisku spuščomliwosć, politisku swěrnost? Nihdze! Su džě snano ēi němsey poddanjo, kotriž jenož němsey rěča, swěrniši poddanjo swojich knjejstwów a wyšnosćow, swojich wjeřchow a kralow?! Poslednje wólby do němskeho kejžorskeho sejma njewuča-li te nas a naše knjejstwa něšto cyle druhe? Haj, wśudźe, hdzež mamy swěrnych přeswědčenych Serbow, tam njejsu powaleńske ideje dotal žaneje pody namakałe a tež njenamakaju nihdy!

My smy bohužel žiwi w času narodnostnych podtlóowanjow a chauvinistiskich přesčéhanjow a snano so tohodla tón a druhi boji ze swojim narodnostnym přeswědčenjom wustupić a so zjawnje a sprawnje wuznać, zo je Serb a zo swoju serbsku narodnosć a rěč pře wšo lubuje. To pak njeje prawje! Muž ma być muž, a naturske a bójskie prawo, kotrež ma kózda člowjeska rěč a kózda narodnosć, njesmě so přeć a njehodží so přeć ani bjez škody za toho, kiž ju zapréwa, ani bjez škody za tych, ke kotrymž wón přisluša a ke kotrymž wón přestupi. A wérće mi, kaž su nabožniske přesčéhanja zašlych lětstotkow z Bożej pomocu přewinjene, tak budźa tež jónu narodnostne přesčéhanja přewinjene, a naši potomnicy njebudźa móc zapřjeć, kak su ludzo w našim času na jenej stronje tak wuzkodušni a krótkowidni a na druher stronje tak bojazliwi, indifferentni, njerozomni być mogli.

To pak je moje a wésće našich wšitkich narodnostne a politiske credo abo wérwuznaće: Ja sym Serb a wostanu Serb, a dokelž sym swěrny Serb, sym a wostanu tež swěrny poddan swojego krala na zemi a w njebjesach, swojeje swětneje wyšnosće a swojego njebjeskeho wótcia!

Budźmy prawi a swěrni Serbia a my budźemy tež prawi a swěrni poddanjo a křesájenjo! Dzeržmy, kaž dotal, swěru a wěru sebi, krajej, Bohu!

E. Muka.

*b) M. Domaška: Swjedźeńska rěč.*

Jara česčeni hoséo, luby serbski ludo!

Hdyž do tuteje wulkotneje zhromadźizny zhladuju, spominam na tamny přeni spěwanski swjedźeň, kiž su Serbia před 59 lětami w Budyšinje swjećili. Tehdy serbsey wótčiney ze strachom a ze starosćemi spěwanski

wječor wočakowachu. Na dnju swjedženja naš basnik Zejler wonkach na třečeřni w někajkim kućiku sedžeše, stysknje na posluchařstwo čakajo. Wón so boješe, zo změja spěwarjo před prózdnymi městnami a hołymi scénami spěwać; ale hlaj, lubja so pjelnješe, kaž z ludom, tak z wosebnym, wěcywustojnym posluchařstwom. — Ale budźe Serbow spěw so lubić? Budźe wuhanjeny abo wukhwaleny, wusměšany abo wuzběhowany? Z dobom přeni spěw zaklinča: „Njespušćmy nadžiju rjanu, zo so wróća złote časy!“ Powšitkowne bě spodobanje a přihłosowanje. Zejler swój kućik wopušćiwi, někotre kročeles do předka stupi. Druhi spěw so zanjese: „Wěš ty tón kraj, hdźež slěborni so Sprjewja?“ Zaso posluchařstwo spěw z radosc̄u přija, a Zejler so zwjeseleny hišće dale do předka suny. Jako pak so skónčenje „Serbska meja“ zanjese a ze zahorjenjom dospěwa, jako so na powšitkowne žadanje wospjetowaše a hrimotaca sława zaklinča, tak zo lubja ržeše, bě Zejler cyle předku nimale mijez spěwarzemi samymi, a radosc̄ jasneše so w jeho wóćku a wyskanje rěčeše z jeho rta, přetož nětko wón wědžeše a bě z wočomaj widział: Serbow spěw je sebi wutroby dobył!

59 lét je zašlo. Wjele je we nich so přeměnilo. Strach a starosće, kiž Zejler wo wuspěch serbskeho spěwa mješe, my wjacy nimamy. My wěmy: Naše spěwy su moc, kiž sebi wutroby wotewrjeju. Serbski spěw ma něžnosće a luboznosće, poesije a melodije dosć, zo smě wustupować. Tón muž pak, kotremuž mamu so za to wosebje džakować, kiž něhdy jako zahorjeny młodženc přeni serbski spěwanski swjedženj rjadowaše, kiž hišće před 9 lětami na jubilejskim spěwanskim swjedženju jako bělowłosaty šedžiwe syłu spěwarzow nawjedowaše, — naš sławny hudźbnik Kocor — džensa přeni króć tu mijez nami wjacy njeje. Na poslednej swjatkowničcy su jeho na Ketličanskej Bożej roli k měru połožili. Jeho spěwow bohata harfa je jemu z ruki spadła, a jeje truny su so roztorhłe. Je wón morwy nětko? Bóh zwarnuj! Žiwy budź wón za nas a žiwy tu mijez nami! Přez jeho row klinča džensa jeho spěwy. Naš miłosćiwy Bóh nam dawa a zbudźuje nowe mocy, kiž Kocorowe herbstwo sebi waža, je dale wutwarjeju, kiž džensa před nas stupja z próstwu: Serbski ludo, waž sebi spěw a spěwaj zaso!

Spěw je dar Boži, smjertnemu čłowjestwu z wysoka daty za wokřewjenje njesmjertnych dušow. Štó wšo žohnowanje našich spěwów wulići, wosebje našich wery

sylnych, nadžije połnych duchownych kěrlušow! To su tež budžerjo wěry, nošerjo Božeho evangelija mjez Serbami, su hojerjo ranow a trějerjo sylzow za naš lud. Tysacy starosćow su pobožne kěrluše nam z duše wzale a su na pućach stysknosćow a hórkoscow do njeje płodžiłe přeco nowe sylne dowěrjenje na Božu móć. Kěrluš spěwajo, je naše wójsko 1870 husto njepřečelej napřečiwo čahnyło, a hdyž bě bitwa dobyta, bě pobožny choral, kiž hnuty džak wječor horje njesеše z wutrobów dobywarjow k njebjeskim hwézdam. Cuzbnik pak, kiž je naše ryćeřske wójsko tehdy přewodžał, je wo nim prajił: „To běchu spěwace, modleřske legiony!“ Spěw je móć, kotrejž so mało druhich runa. Budź spěw za nas nic jenož duchowny, ale tež narodny budžeř, nošer wótčinského ducha a narodneje lubosće do našich domow!

Serbski ludo, staraj so, zo naš serbski spěw zaso kaž něhdy budži a wabi, klinči a zynči přez šulu a dom, přez polo a haj, přez lud a kraj wot Lubina pola Budestec a Čorneho Boha pola Bukec hač dele do přečelných, luboznych, tež hišće serbskich Błótow, wšech liwkich zhréwajo, khablacych posylnjejo, zmužitu črjódžičku tych pak, kiž su Serbowstwu so zawdali, pohonjejo k dalším dobrým skutkam we Łužicach! Starajiny so,

Zo Serbow spěwy zaso zaspěwaju

Bjez přestača so wšudźe w serbskim kraju!

---

Wjacy pak tutón wječor wot nas žada. Džensa swjećimy swjedžeń, kajkiž serbski narod hišće ženje swjećił njeje. Lěttsacy je naš lud žiwy, lětstotetki daloko wróćo stawizny wo nim powědaju, ale džeń, kajkiž je nam džensa zaswitał a nětko k wječoru so nakhilił, nam hač dotal ženje daty njebě. Što, serbski ludo, je so stało?

Štož su hižo před 50 lětami naši wótcojo za nuzne spóznali, štož su lětdzesatki doļho wočakowali, čohož su stajnje so nadžijeli, za čož su rěčeli a pisali, woprowali a wojowali, štož je serbskim wótčincam jako ideal, jako wobraz nadžije na rjeniše přichodne časy, před wočomaj stało, nětko je dopjelnjene, dokonjane, skónčenje dočakane. Tam na mjezach stareho a nowego města při lawskich hrjebjach so hižo měsacy doļho twar zběha, kiž roscēše wyše a wyše, kiž bórzy wše twarjenja we wokolinje přesahny, kiž tydžeń po tydženju přeco rjenišu drastu so woblekaše, twar hobrski a wulkotny, twar drje najpyšniši w cyłym Budyšinje, twar imposantny, tak zo měšcan, jón

sebi wobhladujo, na khwilku pozastanje a cuzbnik ze spodžiwanjom so praša, kotrym zaměram móeny twar słuži. Tutón dom pak, serbski ludo, je twój, je twoje wobsedženstwo, je naš dom, naš serbski dom. Nocheył-li pak ty mojim słowam wěrić, potom dži, pozběhn woči a čitaj, što tam we wysokosći z wulkimi, daloko widomymi, złotymi pismikami na njón napisane steji, a ty wohladaš słowje:

### **Serbski dom.**

Serbski dom! I. Što wón je?

Naš **dom**.

II. Što wón chée?

Che byé naš **serbski** dom.

#### I.

Wón je naš dom. — Wy tamne črjódy znajeće, kiž přez kraje čahaju bjez statoka a doma, zhubjeni synojo z wjetša našeho luda, džéci z dróhow a z płotow, cuzobnicy klapajo nětko tu, po khwilcy tam wo durje, prözdi prošerjo wo kruch wšedneho khléba. Z wotkal přikhadžeu, hdže du, husto sami njewědža. Přeco dale dže jich pué bjez zastaća, bjez wotpočinka, bjez statoka a doma, doniž jónu w lësu abo wonkach na drózy abo nutřkach w někajkim kuéiku hospodliweho doma zrudny kóne njewozmu. O wbohi lud! O kelko horja a hórkosće je tola zamknjene do słowa: **Žadyn dom!**

Ty maš swój dom, swój staršiski, wóteny dom! Tam wón je, hdžež Bože slónčko prěnje pruhi či sceleše, hdžež miły Bóh či kolebku staji do serbskeho kraja, hdžež staršiska lubosc do žiwjenja radostnje ée witaše, hdžež twoja swérna, snadž dawno w Bozy wotpočowaca maé či k prěním modlitwam rucey stykowaše. Tam wón je, hdžež su twoji wótecoje džělali a spěwali, so prócowlali a modlili, hdžež ty nětko na namrétej zemi jako serbski ratař za pluhom khodžiš, hdžež či twoji ée domoj witaju, hdyž sy w cuzbje pobyl, hdžež sy swojim mrějacym wóčko zandželił k smjertnemu spanju, hdžež budža druzy tež tebje jónu do kašća klasć, — haj tam wón je, twój dom, twój staršiski a narodny, twój luby, drohi wóteny dom. Wěš, serbski ludo, što bych ja rad cheył? Zo by nic jenož w serbskim kraju, ale přez cyłe naše kejžorstwo kóždy swój dom měl, swój kruch Božeje zemje, a hdy bychu jenož někotre īohée byłe, wo kotrychž mohł prajić: To je moje wobsedženstwo, mój dom! Zawěsée, moye skażenja mjez našim ludom bychu słabše byłe.

Tak pak je někotry snano tež tu mjez nami, kiž dawno swój dom wjacy nima. Wosud žiwjenja je jeho do cuzby wjedł. Druzy na něhdy jemu swjatym měsće rozkazuja. Či pak, kiž běchu domach jemu drozy, pod hórkami při cyrkwicę spja a drěmaju pod trawnikom a křižom. A tola, serbski ludo, hdyež naš staršiski dom snano w rozpadankach leži abo za nas swoje durje zavrě, my mamy hišče druhi statok, hdžež chcemy domach być, hdžež wutroba nam radostnišo bije: Naš Boži dom. Tam wón je, hdžež buchmy křčeni, hdžež tysac króć smy klečeli w swjatyh hodžinach, hdžež k česći Wšohohnadneho kěrluše klinča w mócných khorach, hdžež modlitwy z pobožnych serbskich wutrobów so k njebjesam zběhaju. Haj, tam chcemy domach być a kóždu lubu Božu njedželu z khlěbom žiwjenja so nasyéować. Tam chcemy wše naše sylzy a skóržby, wše naše starosće a čeže wotpołožować a do wšech prócowanjow sebi nadobyć přeco nowu mōc, do wšech horjow a čeřpjenjow přeco nowy pokoj, do wšech bědzenjow a wojuowanjow zeňského žiwjenja přeco nowy měr z wysoka a krute, wěrysylné założenie na Božu pomoc!

Z našim wótčnym a Božím domom pak so džensa nětko stowařsi třeći dom: Naš Serbski Dom. Wón zasluža jméno „dom“, dokelž smy sebi jón jako nowu domowinu natwarili. W lěće 1873 bě njeboh Smoleř znatu ležownosć na róžku lawskich hrjebjow kupil a bórzy za 71,000 hriwnow „Maćicy Serbskej“ předał. Dwaceći lět pozdžišo bě tutón dołh nimale zapłaény. Tuž bu srjedu po jutrach 1893 na Maćičnej zhromadźiznje hesło wudate: „Preć ze starym domom!“ Wón je dołho dosé w Budyšinje šerił a powědał, kak snadni a slabí a khudži my smy! Preć so njeda, zo je lud z wulkeho džela so na nowotwarje mało wobdzělił. Někotryžkuli je nazdala stojo přihladował, kak so druzy prócuja. Snano je samo tu džensa wjedor mjez wami někotry, kiž hač dotal ani šerpatki na wołtarju wótčinstwa woprował njeje. W přením lětdzesatku hromadženja bě so nawdawało nic cyle 1500 hriwnow, mało dosé za twar, kiž bě wobličeny na 200,000 hriwnow. Za reje, piće a hrače tu pjenjezy běchu, ale za kusk narodneje lubosće nic. Za twar cyrkwiow so přeco zaso smilne, darniwe wutroby namakachu. W sakskim kraju je někotra cyrkej, w kotrejž je wšitko wot wołtarja hač ke khorej a piščelam, wot žonjacych ławkow delkach hač horje ke křižej na wěži přez dary lubosće znawdawane,

ale za wótčinske skutki je husto tež sprawna, pobožna wutroba zamknjena. Druhe narody sebi pomniki, dešcam a wichoram wustajene, za milijony stajachu, pola nas pobrachowachu nuzne tysacy. Samo jako so zakladny kamjeń za dom kladžeše, bě naš lud nadpadnje mało wobdželeny. Skónčenje pak je so někotry nakazał.

Bohači kaž khudži přistupowachu. Naše nowiny a serbske časopisy bjez wšoho wužitka hromadžowachu a dary zběrachu. Znaći darniwi dobročeljo postanychu, kaž tón we Wotrowje a luba „Syrotka w Freiberku“. Přez wjele wojowanjow je puć nas wjedł. Někotra horec bitwa je ze słowami so biła serbskeho doma dla. Na wšelakich porokach pobrachowało njeje často tež tym nic, kiž běchu wjele prócy na so wzali. Lěta 1899 na hłownej zhromadžiznje Maćicy Serbskeje zasłużbny wjednik twarskeho wubjerka prosy: „Njeswařmy so, njedajmy so, ale mějmy dowěru mjez sobu a lubošć!“ A lubošć je dobyła! Nimo su wojowanja. Nětko zwoni měr!

Wjele jich je, kiž su tak daloko dopomhali. Wosebje na tainneho horliweho spěchowarja spominam, kiž bydlí w czubje a je z wutrobu tola přeco domach, kiž je nas z listom a z rěčanym słowom, kaž ze skutkom stajnje polnuwał, pohonjał, posylnjał, kiž bě, hdźyž nie tón spiritus rector, tola tón actor movens za našu narodnu wěc, abo zo bóle z ludom rěču, naš „Blücher“, naš „Marschall Vorwärts“, naš prof. dr. Muka. Pódla njeho stajam druhich, kiž nocheychu z nim wšě hory zadžéwkow z lohka přelečeć, kiž běchu tón Fabius cunctator mjez nami, kiž kózdy kroš džesać króē wobroćiechu, prjedy hač jón wudachu, toho dla, dokelž chyčchu z czzym kubłom wobhladniwje hospodarić. Džak jim wšem, ale džak tež tym, kiž tu džensa wjacy njejsu.

Někotry horliwy přečel serbskeho domu jeho do twarjenja dočakał njeje. Poklakn so, serbski ludo, w duchu wokomiknjenja při rownych hórkach twojich wótčincow. Wonkach na Hrodžišku, hdźež skalna murja do wody spaduje, spi horkach čiše po prócwoólnym žiwjenju naš Smoleř. Na Miklawšk pak, hdźež cyhelowe murje gothiskich rozpadankow so wosrjedz rowow zběhaju, smy k měru położili Hórnička, muža żadneje wučenosće a tola pokoroneho, tak miłeho, zo samo po smjerći přečelný wusměw z wobličia so jemu zhubił njebě. Tam při swyatnicy w starym Hodžiju do rowa padny tón, kiž bě lětdžesatki stołp njepowalny za naše Serbowstwo, spi

Imiš a Mila Imišowa, kiž běstaj někotremu mjez nami kaž luby nan a mać. Z nimi je wjèle druhich, kotrymž pućowański kij, jich křiž a mječ, jich pjero abo harfa z ruki wupadže. Spiće wšitey w Božim měrje! Njech kosče waše tlaju, to štož sće' wubědžili za našu wěru a za Serbow prawa, to njeje zhubbjene. Tam steji naš dom, rěčniwy swědk, zo hišće morwi njejsmy. Wot Serbow twarjeny, je wón nětko Serbow dom! W nim mamym domach byé a jako synojo jenoho luda so stowařšeć. O domach, to je krasne słowo! Hač dotal smy, kaž džěći w euzbje wokoło čahali pak tu, pak tam, nětko smy dom namakali. W nim budže so přichodnje Maćica zhromadzo-wać, tuto towařstwo, do kotrehož je kóždy sprawny, pobožny Serb wutrobnje witany, w kotrymž smy ze wšeh powołanjow, studenći a ratarjo, prawiznicy a překupcy, wučerjo a duchowni w přečelstwje stowařšeni. W nowym domje so dopjelni, štož hižo před 50 lětami naš spěwař spěwaše:

Bratrowstwo sej zawdawamy  
W wótčinskich tych wutrobach,  
Jednotu sej přisahamy  
K dobrom' skutkej w Lužicach.

## II.

**Serbski dom!** Što chce wón za nas byé? Naš serbski dom, to rěka Serbowstwa widomne srjedžišćo, mócený protest přečiwo wšej njeswěrnosći, hdžežkuliž so pokazuje, němy a tola zrěčniwy apologeta našeje narodneje wěcy, pomnik wótčinskeje lubosće w našim ludu, morwy a tola žiwy swědk,

Zo hišće Serbstwo njezhubbjene  
Swój škit we nas ma!

Što chce wón za nas byé? Kamjeńtna twjerdžizna serbskeje swěry a wěry, naš napominař a budžeř a wołař:

Serbja, zakhowajće swěru  
Swojich wótcow rěč a wěru!

Bóh zwarnuj nas před tej myslu, zo je naše džělo nětko dokonjane. To by za nas strašny, škódny bľud był! Ně, Serbow wótčincojo, nětko hakle prawje rucey do přeco swěrníšeho a pilnišeho džěla! Starajmy so najprjódey, zo by so wulki dołh, kiž na nowotwaru hišće wotpočuje, wotpłaćil. Njebudžmy liwey w našej lubosći! Njebudžmy spróčni a zymni we woporach!

Potom pak prócujmy so, zo by do našeho serbskeho domu a wokoło njeho nowy, hišće wjèle rjeniši duchowny

dom so twarił Bohu k česći a Serbam k časnemu a wěčnemu žohnowanju. Murje su morwe; žiwjenje, duch a duša dyrbi do nich. Hač dotal smy naš dom z kamjenjow twarili, nětka cheemy do njego duchowny dom twarić z nje-smjertnych člowjeskich dušow! Naš serbski dom budže za nas kaž droha swjatnica, hdyž so přez njón napominać damy, zdžeržeć a zakhować, sylnie a přisporejeć wše wosebnosće, kiž su ze starych časow našeho luda drohotna, krasna pycha byłe. Ja tři parle ze Serbow króny před wami wuzběhnu: **Pobožnosć, kraloswěrnost, narodnu lubosć.**

**P o b o ž n o s ē.** „Bohu k česći!“ tak wysoko horjekach na serbskim domje pisane steji. Hižo přez tuto swoje napismo chce serbski dom, kaž naše cyrkwe tu a tam, zdžeržeř ducha wěry a bohabojosće mjez nami byé. W mjenje trojjeničkeho Boha a w nadžiji na jeho pomoc jón džensa za tu službu postajamy. Naš lud je pobožny lud, a to dyrbi wostać, kaž dołho je žiwy.

Wy naše serbske pismowstwo znajeće. Někotrežkuliž knihi su w běhu lětdzesatkow mjez nami wušle, ale ani jena njeje, kiž by ducha njewery a Boha-zaprěća do našeho luda nješla. Wy Serbow spěwy a kěrluše znajeće; ale je mjez nimi wšemi jenički, kiž by dušu našeho luda kazył a nječistosć a bjezbóžnosć spěwarjej do wutroby spěwał? Lědma. Ja njebych ani wo jenym wěđał. Hdže pak je lud, kiž by podobne wo sebi prajieć mohl? Serbski lud je bohabojazny lud, a to dyrbi wostać, kaž dołho je žiwy.

Přeńdžće serbske domy, a wy jich wjele namakaće, w kotrychž je nimale kóždy kuéik přez wjele stow wuspiewanych nutrnych modlitwów poswiećeny. Wonkach w swěće so črjódy tych po stotysacach liča, kiž wo žane Bože słwo wjaczy njerodža, žanu njedželu wjaczy njeswjeća, do žanoho Božeho domu wjaczy njestupja. Někotři su tež mjez nami, ale to su zhubjeni synojo, mrějace stawy na čele našeho Serbowstwa. Z wjetša pak je to jenož někajki do serbskeho kraja z daloka přičehnjeny lud, a Serb wotajkim člowjeku z prawom praji: „Na nim ničo njeje, přetož tón ani kemši ani k spowjedzi njekhodži.“ Druhdże to za mudrosć a wzdželanosć khwala, mjez nami je to nječesć a haniba, přetož serbski lud je pobožny lud.

Wobkedžbujeć jón na njedželskich dnjach a wutroba budže wam wyskać, hdyž widžiće, kak přez hórki a doliny kemšerjow črjódy w čornych želacych abo w pisanych drastach do swjatnicow Božich khwataju. Prašejeće so

starych a słabych, kiž na swój kijeżk so zepjerajo, kemši du, prażejće so hubjenych a khorych, kiž zahe du, zo bychu spróčni na mjezach druhdy wotpočnyé a so dycha nasrěbać mohli, prażejće so jich, hač jim jich kemšacy puć hórkí njeje, a woni wam wotnolwja: Ně, my radži džemy, dokelž bjez Božeho słowa nochcemy žiwi być a bjez njego jónu tež nic wumrjeć. Namaka-li pak so modleński duch jenož w cyrkwjach, nie tež w domach? Sée-li čitali, što je w Kamjenicy so stało? Wučeř je so džěći, kiž su jutry do šule zastupiłe, za modlitwu prašał, a mjez štyrcećimi bě jene jeničke, kiž so modlić wědžeše. Njeje to zrudnje? Kajkemu přichodej džemy napřećiwo? Tute džěći njeběchu syroty, kotrychž mačerje w rowach spja, ně, mějachu mačerje, ale tajke, kiž maju mačeńnu česc, ale nie mačeńnu lubosć, kiž noša mačeńne mjeno, ale nimaju mačeńnu wutrobu. Serbska mači, njeje wěrno, tutym so ty božedla a twojeje duše dla a lubosće k twojemu džeséu dla runać nochceš? Twojemu džeséu a jeho duchownemu zbožu płaći twoja prěnja a twoja poslednja modlitwa, a twoje wuznaće rěka: „Radšo morwe džěeo, hač zhubjene džěeo!“ Bóh žohnuj wšón swěrný wusyw, zo by wěra a pobožnosć najrjeňša parla w Serbow krónje wostała tež za přichod.

Štóż pak je Bohu swěrny, je tež kralej swěrny. Králoswěrnosć je druha wosebnosć našeho luda. Hdyž druzy w zběžkařskich wichorach khablachu, Serbja swojej wyšnosći swěrni wostachu. W lěće 1848 wše słódke rěče a lestne slabjenja naš lud k wotpadej wot krala njejsu zawjeść mohłe. W cylej Sakskej žadyn kruch zemje njeje, hdjež by wobydleństwo kručišo k swojej wyšnosći stało, hač w Serbach. 300 lět dołho su naši słowjansey wótejo něhdy před nětko skoro tysac lětami wo swoju swobodu a za króny swojich serbskich kralow wojowali. Hórkó je jim bylo, jako buchu skónčenje zbići; ale woni su tež to poniženje z Božeje ruki brali a džaknje wot něhdušeho njepřečela evangelij křesćijanskeje wěry přiwzali. Při wšech šćuwanjach su woni přez běhi lětstotkow swěrni poddanjo byli, a to chcemy tež my być, a štóż hinak praji, tón lži.

Z časami su přisłodžerjo postanyli, kiž naše nadobne narodne prócowanja jako politisku agitaciju wudawachu. Z teje horstki serbskeho luda bu za nich strašny, politiski faktor. Štó džě wě, hač so w Serbach někajki nadpad pola Bukec njepřihotuje! Přećiwo tajkim tórnosćam je

něhdy naš Imiš postanył a je přećiwnikam Serbow wotmoļjenje dał bjez wšech hlädkich słowow a frazow, wotmoļjenje jasne a krasne a zrozymliwe a pisane z krvju swojeje wutroby w słowach, kaž by ze sekera abo z heju bił.

Jedyn pak na naší swěrnosti ženje dwělował njeje a tutón jedyn, serbski ludo, to je twój kral. Do jeho hrodu sebi přisłodźerjo zwěrili njejsu, přetož za nich su tam durje zawrjene, ale hdyž kraloswérny, pobožny serbski lud wo nje klapa, zo by na wažnych swjedzeńskich dnjach swoje horce, wótčinske přeća wuprajil abo swoje próstwy w časach duchownych nuzow a spytowanow kralej přednjeſł, potom durje wotewrjene stoja a džakna abo škito-warska ruka krajneho wótca so nam napřećiwo skića. Jeho wutroba za nas bije a jeho wóčko stražuje, zo so naše prawa přikrotčile njebychu. Tak je wón naš a my smy jeho. Hdyž tohodla koło wokoło żołmy njepřečelstwa a hidžena přećiwo trónam a krónam so wysoko zběhaju, my chceemy njepowalni kruče stać. Wěr, serbski ludo, pod čerwjenej khorhowju, kiž so nad tysacami zmahuje, za tebje žane zbožo a žane spokojenie njeje, khiba jeničey pod čerwjenej khorhowju Krystusowego křiża. Pod tutej stoji naš kral a pod njej smy z nim zjednoćeni w lubosći. Wón je sebi našu lubosé zaslužił. Zjawnje je před krótkim za naše narodne prócowanja wustupił, hdyž smědžachmy z jeho ruki dary brać za naš serbski dom. Wón wě, naš lud je kraloswérny, a wón přeje sebi, zo bychmy zakhowali tež našu třeću wosebnosć: Narodnu wótčinskú lubosć k našemu Serbowstwu.

Sće čitali Zejlerjowe słwo nad serbskim domom: „Trać dyrbi Serbstwo, zawostać“? Je wam z wutroby rěčane? Je to přeće tež waše horce žadanje? Abo su tajey tu mjez nami, kotrymž je wšo jene, hač naš narod padnje abo steji, zańdže abo zawostanje?

My nochcemy njeprawe hordženje ze Serbowstwom, kiž mohlo nam jenož škodžić. My nochcemy nadžije za přichod zbudžować, kiž su hołe, njemóžne, prözdne a so dopjelińc njehodža, ale to chceemy, zo bychmy zahorjeni Serbja byli a tón dar sebi wažili, kiž nam njeje žadyn čłowjek, ale kotryž je nam Bóh wjeŕšny sam w naší maćérnej rěci dał a do kolebki połožił. My pak smy liwcy! — Někotry je ruku wotewrjenu džeržał, hdyž Towaŕstwo Pomocy swoje dary rozdželeše, ale pozdžišo njeje ani šerjepatki měl za wótčinski skutk ani khwilčički časa njenamakał za spěcho-

wanje narodneho žiwjenja. My smy zymni. — Někotry je něhdy sobu spěwał: „Trać dyrbi Serbstwo, zawostać“ a potom je šoł, zo by Serbowstwu row rył a so pokhilał před swětom, česú abo mammonom. Druzy su tak morwi, zo so wótcow mjena a maćeńeje rěče hanibuja. To je přerada a njeswěrnost před Bohom a člowjekami.

Wažmy sebi dary, kiž Bóh nam da. Wón budže wot nas jónu zamołwjenje wo swojich kublach žadać. To njeje prawje, hdyž serbski nan abo mać před wučerja stupitaj ze žadanjom: My nocheemy, zo by naše džěćo swój katechismus, swoje kěrluše a špruchi, swoju wěru serbscy wukło. Njeje džě Bože słowo nam date, zo by njesmjertna duša žohnowanje z njeho měla?

To njeje prawje, hdyž so wučeř procy boji, kiž nałożowanje dweju rěčow w šuli žada a toho dla serbsku rěč zastorkuje. To njeje prawje, hdyž duchowny přihoto wanje na serbske předowanje jako pödlansku wěc wobhladuje a na němske wšu proucu staja. To njeje prawje, hdyž w spěwanskich towařstwach, hdzež je wjetšina serbska, ženje žadyn serbski spěw njezaklinči. Njeje džě naša rěč tež lubozna a hódna, zo so zdžerži? Njeje wona poswiećena přez wjèle milijonow nutrňe wuspěwanych modlitow, kiž su lětstotki doľho z wěrjacych pobožnych serbskich wutrobów k Bohu so zběhałe?

Štó cheył prajić, kak doľho ma naš narod wobstać? Misionarojo su často tež za najmjeńe zbytki ludow hišće bibliju přełožeć započeli, tak něhdy za lud jenož 1200 dušow, haj raz za jeno 300 dušow. To zawěsće su wučerjo po Božej woli, kiž njeliča kaž swět, štož před wočomaj je, ale hladaju na wažnosć jeničkeje člowjeskeje duše. To je dowěra do Božej mocy. To je lubosć k bratram a žiwa nadžija za přichod. Podobnje chcemy tež my dale hić. My smy mały lud, ale štó cheył ludam mjezy stajić, kiž prekroćić njedyrbja? To njestejí w člowjeskej mocy, ale w rucey toho, kiž je wšohomudry a wšohomóeny. Kaž džiwi Boži je, zo tu z cyła hišće smy, a zo ta mała kupa Serbowstwa wot nawalnych žołmow Německwa dawno hižo pőzrjeta njeje. Widomnje je Boža ruka z nami. — My płakachmy, hdyž naši najsławniši wodžerjo wot nas džechu, a měnjachmy: „Nětk je kóne. Ći su njezaruñajomni.“ My so wopušćeni čujachmy, hdyž našeho luda najswěrniši synojo zahe do rowa padnychu, ale, hdyž woni wot nas džechu, jedyn njewumrě, ale wosta, kajkiž bě, wčera a džensa a wěńje tón samón: Immanuel! Bóh

je z nami, wjedže nas. K njemu horje so naš serbski dom ze swojej čerwjenej třechu zběha, kaž cheyl škit pola njeho pytać. Bóh budže dale z nami; jenož zhrabajmy so ze spanja, wottrasnímy wšu duchownu womoru a zastúpmy z młodostnej horliwoséu do narodneho džela!

Serbski ludo a jeho stawy, wy starí a młodži, wy rólnicy a ratarjo, wy wzdželani a wučeni, evangelsey abo katholcsey Serbja, wy, kiž maće waš dom blizko skałow a lěsojtych horow abo w delanskim kraju, wy, kiž maće we Žlužicy swój statok abo kiž sée zdala džensa domoj přišli a kiž wy, kaž Israelske džéci swój Jerusalem, tak swoje Serbowstwo zapomnić nochceče, budźmy wšitcy přez jene we wšém, štož je nam nuzne. Zawdajmy sebi w duchu nětko rucy za to swjate slabjenje, zo chcemy kóždy na swojim měsće być a wostać pobožny, kraloswérny, wótčinsey zmysleny Serb! Potom budže so dopjelnjeć, štož tam na serbskim domje jako wěšenje za přichod našeho luda pisane stoji:

Trać dyrbi Serbstwo, zawostać  
A serbska khorhoj zmahować!  
Dońž žadyn jazyk hiba so,  
Trać dyrbi naše Serbowstwo!

---

## Listy serbskich wótčincow z časow serbskeho wozrodzenja.

Podawataj professor Wlad. Francew\* a Jakub Čišinski.

(Skónčenje.)

### II. Listy (3) Handrija Zejlerja.

Pisane professorej Čelakovskemu w lětach 1827,  
1828, 1830.

Přeluby, wulcy čescedostojny Čelakowsky!

Waše mi podawane přečelstwo budu ja přeco ze zdobnej kedžbnoséu sebi wulcy wažić, rad a lubje budu so z tym nowym přečelom stareho žiweho korjenja spřečelić pytać. Žiwjel mojeho byća je serbska rěč, runje jako wšitko słowjanske, ale mi jenož su serbske zbytki zbyłe, mječ, hlebiju, proki a škit serbska prawica wjacy nima;

\* Knjuez professor Wlad. Francew je tež hižo we „Žlužicy“, lětn. 1898—1900 rjad listow našich wótčincow Smolerja, Hórnika, Zejlerja, Jordana a Pfula wozjewił. Redaktor.

žórła ryćeřskich Šprjewjanow su na serbskich honach zapralnyłe, němski lódźnik knježi na serbskich wjeslach, to wšitko tuži dueha, kała wutrobu ze tříhranitym mječom. Wulcy lubo je mi w tajkých wobstejenjach Serbowstwa, zo tež wy, runje jako luby Kuchařski, z dalokeho cuzeho kraja mi přečelnej rucey podawaće, nie zerzawe brónje šedžiwych wótcow swětlić a wosplet wótřić, ale tym wóteam na jich popjelny karan a, dyrbjalo-li Serbowstwo něhdý so pominyć, tež jemu česčacy wopomnik stajić. Te připoslane pěsne su mi wuley lube, ja bych sebi tež tón přeni zwjazk wuprosył wot Wašeje dobrociwosće. Serbske narodne pěsne zběram ja sam z pomocu swojich towařšow, runje jako přisłowa derje starosćiwe a cheu wam je pozdžišo pósłać. Pisajće mi tež, kotre pisma Jurija Möhnjowe maće, abo z cím ja bych wam poslužić mohł, što by wam lube było. Pisajće mi pak němski, dokelž ja žanoho dobreho słownika českeje rěče nimam, tež hišće mało po česku móžu.

Z počesčowanjom mjenuju so Waš přečel

Handrij Seiler, stud. theol.

(ze Stoneje Boršće we Łužicach)

aus Salzenforst in der Lausitz.

W Lipsku, 11. meje 1827.

Wysokočesčenemu knjezej Franc. Lad. Čelakovskemu w Prazy.

Bydli: Obstmarkt, Graf Thunisches Haus.

### Najlubší Čelakowsky!

Waš dođo wočakowany list wot 30-ho jutrownego m. sym dostał a wjeselu so na nim runje tak jara, jako na tych mi darjenych knižkach. Wašeho pozdže pisanja dla so nimaće zamołwjeć, přetož naju přikhilenosé džélo a dopjelnena přislušnosć ženje njepomjeňsi. Tej dwě nowej serbskej pěsni je moje pjero pisało, ale ja nochcę zjawne měć, zo wote mnje stej. Tež tutón raz sčelu Wam něsto serbske ze swojeho džéla, z kotrymž pak spokojom njejsym, dokelž so čiščeřski zmylk w rjadec 14. we słowie swjećeny: swjećeny za swjećeny, namaka, dokelž wšitke heksametry swoje wěste zarězki nimaja a t. d. Připołożeny je „Přidawk serbskich přisłowow“ z Mag. Hauptmanna, duchownego we Lubnowje delnjołuž. serbsk. grammatiki, čišćaneje we Lubinje 1761. 8., tež někotre serbske hornjołužiske sym připisnył. Palackeho postrówće a dajće jemu, jeli Wam lubo, jedyn eksemplar mojeho čišćanego pisma.

K słužbam hotowy a zwólny zawostanu Wam

poddany Handrij Seiler, st. th.

W Lipsku, 1. nazymnega m. 1828.

### Hochgeehrtester Freund!

Obwohl mein bisheriges Schweigen mir zum nicht geringen Vorwurf gereichen muss, so glaube ich mich dennoch einigermassen entschuldigt;

denn erlauben Sie mir zu bemerken, dass ich während meiner letzten Zeit zu Leipzig die weitläufigen Arbeiten zum theolog. Examen pro munere von dem Consistorio zu Dresden vor mir hatte, ich überstand denselben glücklich am 20-sten Mai (dem Tag der Schlacht bei Bautzen im Jahre 1813) vorigen Jahres. Es waren 2 heisse Tage diese beiden. Nächst dem bereiste ich 8 Tage die sächs. Schweiz und kehrte mit einigen unmuthigen Gedanken in die mütterliche Lausitz zurück. Vor dem Budissiner Prediger-Collegio legte ich nach alter Sitte neue Spezimina meiner in Leipzig erworbenen Gelehrsamkeit im Predigen und Katechisieren ab und habe so recht mühsam nun das Recht erlangt, um eine geistliche Stelle mich bewerben zu dürfen. Im Verlaufe dieser Zeit bis zum heutigen Tage habe ich die HH. Pastoren hier und da, in der Nähe und Ferne, mit Predigten sublevieret, welche Arbeit, wenn sie gerathen sollte, mir als einem Anfänger ziemlich schwer fiel. Es wird nun ein Jahr sein, seit mir der Hr. Pastor Lubensky den Antrag machte, eine wendische Grammatik mit ihm gemeinschaftlich herauszugeben, jedoch fand er ungleich mehr Zeithindernisse zu diesem Vorhaben, als ich. Daher entschloss ich mich, diese Arbeit allein auf mich zu nehmen. Wiewohl ich oft Monate lang in diesem Vorhaben unterbrochen wurde, so bin ich Gott Lob jetzt fertig und beehre mich sowohl Ihnen als Herrn Palacky ein Exemplar davon zu verehren. Wenn es war ist, dass es kein Geringes sei, die ersten Grundlinien in einer Sprache, wie die unsrige, welche so wenige oder zu rechnen keine grammatische Vorarbeiten hat, zu ziehen, wenn es wahr ist, dass man oft das Falsche lernen und durchdenken muss, um auf das Wahre zu kommen, wenn es wahr ist, dass niemand auf ein Mal zu einem gelehrteten Manne wird und dass die Rathsherrn vom Rathhouse klüger herunter kommen, als sie heraufgingen, wenn es wahr ist, dass irren menschlich ist und unser Wissen ein Stückwerk sei und was ich noch mehr anführen könnte, so glaube ich auf eine milde Beurtheilung dieser meiner Arbeit Anspruch machen zu können und will in 5—6 Jahren von dato an eine bessere Arbeit liefern, als vorliegende ist. Wollte jemand sagen, ich wäre ja für meine Mühe bezahlt worden, so muss ich entgegnen, dass ich für mehr Geld Taback verdampft habe während dieser Arbeit, als sie mir eingetragen hat; denn ich bekam vom Verleger der Grammatik nur 50 Exemplare als Honorar, mit welchen ich jetzt hausieren gehen muss, um sie in Geld umzusetzen. Hiermit will ich Sie aber, geliebtester Freund, nicht zum Mitleid gerührt haben, denn der liebe Gott hat den Slaven mehr heitern Muth und lustigeres Blut gegeben, als dass sie sich über dergleichen Dinge grämen könnten. Diogenes warf einen hölzernen Becher, mit dem er Wasser schöpfte und daraus trank, weg und trank hinfort aus der flachen Hand, ich sage Ihnen aber, dass ich auch einen silbernen oder goldenen wegwerfen und aus der flachen Hand trinken würde, wenn mich die Welt nicht einen Narren schimpfte.

Sollten Sie Ursache finden und Zeit haben nach Empfang dieses Schreibens in fol. mir in Sedez-Format zu antworten, so belieben Sie den Ort der Abgabe des Briefes zu bemerken — in Budissin, Fleischergasse Nr. 199, bei Hr. Peschka. Mehreres hätte ich zwar anbei noch schreiben können, warum ich z. B. die Orthographie in beiliegender Grammatik nicht nach der böhmischen oder panslavischen eingerichtet hätte, womit ich mich gegenwärtig beschäftige und fernerweit beschäftigen will, ob ich vieles gesammelt habe u. dergl., doch dies glaube ich Ihnen ein andermal umständlicher darlegen zu müssen, als es jetzt geschehen kann, da ich besagtermassen jetzt mit meinen Werken hausieren gehe und nach Stoff und Ausdruck zu einer Predigt auf den Michaelistag hasche.

Ich wünsche Ihnen ein ununterbrochenes Wohlbefinden.

Andr. Seiler, Cand. r. M.

Budissin, am 22-sten September 1830.

### III. Listy (4) dra. Bohuwěra Pfula.

Pisane professorej Čelakovskemu\* w lětomaj 1847 a 1849.

Najwyše česćeny knježe!

Šlowjanski přečelo!

Wy sće mi swoju kedžbliwość na mnje před někotrym časom přez to wopokazali, zo mi přez našeho Smolerja exemplar swojeho serbski přełoženeho „wothłosa pěsni russkich“ připōslaše. Za to Wam tudy swój najlubožniši džak wuprajam. Nowe pak wopokazmo swojeje přečelniswość napřečo serbskemu ludej a džélbraća na jeho rozwiwanju sće njedawno přez swój přistup k naší Maćicy a přez darjenje swojeho „wothłosa“ na světlo dali; a ja so we přeliwanju wutroby njemőžu teho zminyć, Wam jako Maćieny wubjerkownik za bohastwo Wašeho derjeměnjenja naš najpokorniši serbski džak připōslać. Ja sym wutrobnje wobžarował, zo běch runje na prečkach, hdyž Wy naš stary Budyšin ze swojej přítomnosću počešišće.

Nětko pak prošu: Njedžiwaće, luby knježe, zo so zwažam džensa z próstwu na Was so wobroći: z próstwu, zo byše připoženy němski prozaiski přełožk někotrych žopjenow Wašeje „róže stołopjenateje“ dobročiwje přehladali a porjedžili, štož něhdže je tam wopačnje a njecyle wuprajene, a zo byše mi to a druhe wułożili, štož so Was woprašam. Wašu „róžu“ sym dóstal jako sobustaw českeje Maćicy, a

---

\* Originale wšitkich Smolerjowych, Hórnikowych, Zejlerowych, Jordanowych a Pfulowych listow Čelakovskemu, Haney, Purkyni a Gajej pisanych a pak tu w Časopisu pak we „Łužicę“ 1898—1900 wozjewjenych khowaju so w archivje „Českého Museja“ w Prazy.

Redaktor.

dyrbju Wam tudy wuznać, zo je so mi dobroklink a połnozynk Wašeje basnje njewurjekniće spodobał. Ja so njemóžach zdžeržeć, někotrym z mojich tudomnych němskich znajomnych něsto z „róže“ čitać, a widžach jich wobkuzlenych wot rjanosée českého jazyka. Na čož běch hižom sam myslíl, to mi jedyn z nich praješe, mjenujey: zo dyrbała so Waša baseń do druhich rěčow přełožić; a smój so k temu zjednočíloj, t. r. k metriskemu wobdžělanju w němské rěci. Hač so namaj poradži, Wašu rjanosć a cunjosć a polnosć we přełožku doćić, to namaj přichod pokaže. Ale štō by Wašu „knježnu“ (Panna co jest?) tak slódey přełožil, kaž sée ju Wy wubasnili?

Kak ma so přełožić „kwítka lněná“? blaue Blümlein. Len módry kék; a „kwítki lásky“ su čeřwjene (čo. 17 str. 11). — Što su „swětla pršky“? — „Zenau se k wečeru“ rěka to: sie jagen sich zum Abend hin, abo: zur Zeit des Abends? „z odkrytých desk“ kak to němski rěka? (č. 2 str. 4). — „Na tom místě zwýšeném“ što a hdže to je? (20, 13). — „Nekochal bych Němkyni“ cheu přełožić: eine Nicht-Landsmännin, abo: Nicht-Patriotin. „S peřím čepky“ kak němski? (47 str. 26). Jědže wón k njej, abo wona k njemu? abo wobaj na jenym konju? „Hrotý, k točnam liché miření“ kak němski? (54, 31). „I ta k twému pohledu rozlitá rtuť na ledu“ to mi njeje zrozymliwe (56, 32). — Što je „nízký zisk“? (57). „Roztůw úže“ kak němski? (58). Što je „palmy wzehyt“ němski? Što je „jadrnější ujatosé“ němski? (59). Što je „hrot“? (67); što „oblina“? — „Z diamantů Pán — — okrsků“ kak němski? (70, 39). „Plná ladu, neshody“ je to: voll von Anmuth (Reiz) und von Disharmonie? abo što? — Je „wyprawa“ Sendung? (80, 44). — Na čo so počahuje „potem“? (87 str. 47); a na čo „swau“? a kak „nuž, — — — rozněuej“ němski rěka? — „Wšecka sláwa“ atd. je to čéški cyrkwienski spěw? (88, 48). — „Caparty“ kak němski? (91). — „Tam se i poch — — — uchystaná“ kak němski? (98, 53). — „K druhu družee“ móže so přełožić: gegenüber dem Freunde? (100).

Njedžiwajće, zo Was z telko prašenjem wobčežuju. To so njeby stało, hdy bych tu khmany słownik měl, kiž by mi to a druhe wujasníl. Dowolče hišće so woprašeć: što „rozptyliti“ po prawom rěka?

Mi by lubo bylo, hdy byše mi na tute prašenja bórzy dobročiwje wotmolwili a mi mój připołożeny rukopis zaso připósłali. Nadžijam so, zo moje žadanje za zło njezméječe, dokelž so we słowjanskej na-ležnosći na Was wobrécam, t. r. z tym wotpohladom druhim ludam pokazać, što na našich plódnych zahonach rosće a kćěje.

Wyše toho cheu na to spomnić, zo sym z tej myslu wobkhadžał, z Wašich basniskich spisow to a druhe do serbskeho jazyka přełožić; ale widžu, zo to žana lohka próca njeje, a zo bych rjanoséi, īahodnoséi a dobroklinkej Wašeho džéla najskerje křiwdu činił; přetož naša rěč

w nastupanju nazynkow a połnoklinka khětro kus za Ważej steji. Tola cyle puščil tamnu mysl njejsym.

Dowolée, Was prawopisa dla něsto so woprašeć. Što měnić: Mamy naše augmentativa na -išeo pisać: -išeo abo išeo. Po českim jazyku by -išeo prawe bylo; ale tuta forma so po mojim zdaću wot formy -isko, kotruž tež my mamy, wotwodžuje. Zo so české formy džeržec njemóžemy, to pokazuja fórmę: pišel (za: pišel, wot: piskać), němectí (za: němecčí). Waš lud je so tudy nawučił t (t. j. naše č) za č wuprajeć: štož pak my do našeho prawopisa zawjesć njemóžemy — po mojim zdaću. Runje tajka měšeńca je we pólskim: pušćić — puszczać (za: pušciać), na reſcie a na reszce atd.

Ja so na njepostajeny čas we Drježdžanach zadžeržuju z tym wotpohladom, tudy domjace wučeŕstwo dostać w nawjedžitej, jeli zo móžno pólskej, swójbje, zo bych so we pólskim wudospołnił. Abo wěsée snadź Wy we Wrótshawju tajke město?

Skutkujće zbožownje we swojim powołanju, wostańće naš přečel a dobróćel, a mějće so derje na žadanje

W Drježdžanach, 21/11. 47.

Wašeho Dra. Pfula.

Wilsdruffergasse Nr. 32, 2. Etage.

Wučeśowaný knježe!

Słowjanski přečelo!

1. Wot knjeza J. E. Smolerja sym zhonił, zo sće Wy swojim studentam junu wukładowali, kajke dyrbja nazynki (rymy) we słowjanskich basnjach być, a sym wot njeho tež slyšał, zo ma pola muskeho nazynka nic jeno poslednja złóžka (slabyka) nazynkować (kaž w němskim), ale zo dwě złóžcy k temu słušatej, při čimž dyrbi poslednja złóžka te same zynki měć, kotrež ma ta, z kotrejž nazynkuje n. p. zeleny — čerwjeny, wasmewa, wohrëwa, abo tež: dawaše — spěwaše, abo lež: Łužica — mužica.

A tajkele nazynki sym při kedžbliwym čítanju Wašich a Kolláro-wych basni a w časopisach nakhadžał. Dokelž pak 1. hišće połnego dohlada do teje wěcy nimam, a wosebje dokelž 2. njewěm, čeho dla su tajke prawidła postajene, kotrež sčehować druhdy lohko njeje: Was lubje prošu, zo byše Wy mi dobróćiwje

pak tu cylu wěc rozpísali (njech nastupa muske abo žónske nazynki), pak mi knižku njenowali, z kotrejež móžu trěbne prawidła póżnać, a snadź tež na někotre njedžele požčili.

2. To je za mnje dotal wučinjena wěc była, zo mijehki a twjerdy zynk njemóžetej nazynkować, n. p. nie: časny — krasny\*, jasny — krasny, dawaše — nadobne (runje tak mało kaž němske fehle, Seele,

\* To je dobry nazynk. — Jak. Ćišinski.

quäle). Někotři Polacy pak, z kotrymiž sym tudy rěčał, měnja, zo smě so to basniček přehladač. Što Wy myslíce?

3. Naš akcent wšudze na prénjez zlóžey wotpočuje, a naš lud dołhe a krótke samozyntki njerozdžela tak, kaž wy Češa, n. př. dawanie — dawání. Toho dla wulki dźěl našich słowow do daktyliskeje měry pada: dawanie, wjeselo, člowjekow, nabóžnych. Su to woprawdze daktyljje? A njejsu-li, — kajke prawidła płaća za dołhe a za krótke zlóžki? Je tole wnkónčenje hexametra: „nabožnych muži“ (— ~ || — ~)? abo nastawa tudy někajka īačanskemu podobna „positio“ (nabožnych muži, nabožnych muži)? „Wotpočowaše“ je: — — ~ ~, abo: — ~ | — ~; „nabožny“ móže być: — ~ ~, ~ — ~, snadž tež: ~ — ~; „muži“: — ~, abo: ~ ~, abo: ~ ~. Mi so zda, zo su to wšitko móžnoty w našim jazyku, jeli zo za basnika žane wěste prawidła njeplaća. Mi by toho dla wulecy lubo bylo,

hdy byše Wy mi wozjewić mogli, kotra zlóžka je dołha, kotra krótka, a hač je žana „positio“, kaž: „wšelakich złobow, ličičkow šwarnych, złostniwych člowjekow črjóda.

Ja so nimale boju, zo tudy khětra njewěstota knježi, z najmjeňša sym přez Jungmanna na te myslé přišoł, kotryž je swojim basnjam měry předstajíł.

4. Při tej skladnosći zdželuju Wam něsto ze swojeho pospytanja (štož checu pozdžišo z druhimi maličkosćemi wozjewić) a prošu lubje, zo byše mi rozsudžili, dokelž checu z Wašeho rozsudženja wuknyc.

### Bratraj.

(Słowa při spěwańskim swjedżenju w Lubiju, nazymu 1848.).

#### 1. Serbska mačeńka tujała

Dweju synkow lubeju,  
Radosćiwa wokośała  
A zbożowna wobeju.

#### 2. Młódshi syn — tón serbski wostał,

Spominajo mačeńki;  
Starší syn — tón znamjo dostał  
Druhorěčnej' knježefki.

#### 3. Młódshi bratr pak rozwučeše

Swojoh' bratra staršeho;  
„Přimn so“, husto k njemu džeše,  
„Zaso wašnja serbskeho!“

#### 4. Starší bratr so rozmyslował,

Njeprawdy so dohladał,  
Wurunanje wuwažował,  
Serbski zas' być požadał.

5. Budyšina serbowskeho  
Starši bratr — to Lubij je:  
Z Budyšina předroheho  
Serbski duch zas' do njoh' dže.
6. Tak so smějka radosćiwa  
Maćeř, serbska Łužica:  
W serbské nadžiji je žiwa  
Wutrobita mužica.
7. Sława bratrej wobstajnemu,  
Budyšinej serbskemu!  
Sława wocućowacemu  
Lubijej zas' našemu! \*

5. Hišće jene prašenje mi dowolēe. Husto sym widział, zo Česa słowa najbóle tak stajeja kaž Němcy, a zo Polacy zdžela po francozskim, z džela po ťačanskim słowa rjaduja. Naš serbski lud słowa swobodnje staja, kaž so we ťačanskim atd. čini. Maće wy Česa žane prawidla?

6. Spodoba-li so Wam, byše mi mohli mój „prawopis“ a mojeju „Serbow“ posudzić. Tež kóžde druhé powučenje (w kotrymkuli nastupanju) byeh z wulkim džakom přivzał.

Spóznawam, zo Wam přez swoje prašenja wulku prócu hotuju; ale dokelž ta wěc naše słowjanstwo potrjechja, wěm, zo Wy mi za zło njezměječe, hdyž wot Was wuknyé pytam, a toho dla so nadžiam dobrociweho wotmolwjenja, hdyž so Wam zhodži.

We wopravdžiwym wučesćowanju přeporučam so jako

Waš najpoddaniši Dr. Pful.

W Drježdžanach, 19./4. 49.

Adressa: Dr. Pful, Gymnasiallehrer. Dresden. Kreuzschule.

#### Wučesćowany knježe!

Štož je Was wěsće wutrobnje zwjeseliło, sym w českich nowinach čítał: Wy sće do Prahi powołany. Při tej skladnosći njemóžu hinak, hač Wam najlubožniše zbožopřeče připósłać a swoju radosć nad tym wozjewić, zo je Wam móžno so do słowjanščinje bratrow wróćiť.

Dokelž pak budže na to wašnje Waše dotalne město prózne, sebi dowolam Was so woprašeć, hač snadž byeh so ja wo nje mohł próco-wać. Słowjan sym: we słowjanščinje sym so rozhladał, a kandidaturu duchownstwa a filologije sym sebi w Lipsku dobył, kaž tež sym na gymnasiju wučił.

Zda-li so Wam móžno a radno, zo byeh ja to město dostał, byeh Was prosyl, Wy cheyli mi — bórzy! — pisać, na koho byeh so

---

\* Te 3 slědjuće spěwčki sym sobu do archiva Maćicy Serbskeje wotedał dla njedostatka městna za nje w našim tak wobmjezowanym Časopisu. —

Redaktor.

wobroćił, na čo (snadž na mój „prawopis“) a na koho bych so powołał, a što by hewak něhdźe wobkedać było.

Njezda-li pak so Wam, zo by to město za mnje bylo, abo mače-li hižom hewak Słowjana, kiž by tam wužitnje skutkował, prošu, Wy cheyli mi to bjeze wšitkich wokolnosćow wjedźeć dać. Zhromadnje prošu: Rěčće cyle zjawnoutrubnje: ja wšitko džakownje přijimam.

Wzniće mój najlubožniši džak za dobroćive a miłe posudženje mojich basni, kaž tež za rozwučenje mi zwólniwje přistajene. Budźe přeswědčeny, zo je mi wuley jara lube.

Nadžiam so, zo budža Mačične knihi za Was nětko lěpje wobstarowane.

We woprawdžitym wuwažowanju zawostawam

Waš najpoddaniši Dr. Pful.

W Budyšinje 10./5. 49.

Adressujće tón króć: Dr. Pful, Budissin.

### Wysokočesčeny knježe!

Wzniće mój najlubožniši džak za tu zwólniwosć, z kotrejž séc mje wo nazynkach powučił; budźe přeswědčeny, zo je mi to wuley lubo bylo, a zo bjez wužitka za mnje njewostanje. Runje tak so Wam tež lubje džakuju za posudženje swojich basni, — za wuprajenje toho, štož je so Wam spodobne zdało, a za woznamjenjenje toho, štož mělo hinaše być.

Po Waſej radže sym ke k. Hrabjeće\* šoł a jeho wo tej knižce prosyt, kotrejž Wy mi mjenowaše. Puchmajera pak njeměješe, a toho dla móžach jenož Maleho rozwučenje dostać. Ale tudy dyrbju Wam ze želbyém wuznać, zo mi Maly ničo wosebne do rukow dał njeje; štož tam steji, mi njeje dosć rozwučace bylo. Ja něšto cyle hinaše pytam a žadam. We sc̄ehwku toho sebi dowolam, Was hiše jónkróć so prašeć, a bych rad widžał, hdý byše mi wotmołwili hdýž budže Wam móžno, runjež hnydom njebylo.

1. Čohodla Česa žadaju, zo dyrbi muski nazynk połdra jenakeje sylby měć (kaž: zyboli — puzoli)? Němey atd. su zwjetša spokojom, hdýž jeno posledni džél tuteje poslednjeje sylby nazynkuje. Z najmiejňa so mi tak zda. Móžeđe snadž mi žanu knihu wo němskich, wólskich atd. nazynkach mjenować? Ja bych rad něšto wo byéu a kajkosći nazynka zholił.

2. Kak je móžno, zo je tón nazynk dobry: k wječoru — jězoru? Wšak je jene o mjehke a druhé twjerde (wječoru — jězoru).

3. Je móžno, zo so nas a čas (nas — čas) nazynkuje (we jenosylbných słowach muskeho nazynka)? Toho runja: dže — te? atd.

\* Hrabietka, rodženy Čech, běše wučeř na katholskim progymnasiju w Drježdžanach.

J. Ćiński.

4. Je to woprawdze dobry žónski nazynk: časny — krasny (čęsny — kręsny)? atd.

NB. Pola nazynka zda so mi samozynk najwažniša wěc być, a tuž njemóžu dopóznać, čoho dla mohł mjehki a twjerdy samozynk we nazynku stać.

Zespodoba-li so Wam, mi na tehlej prašenja wotmołwić, nadžijam so ze wšitkeje njewostosée wuńć. K. Hrabjeta so Wam dawa přečelnje přeporučić. Štož professuru nastupa, sée Wy mje přeswědčili, zo je lěpje, hdyž so wo nju njeprócuju; a toho dla sym swoju mysl wot njeje wotwobrocił.

Skónjenje mi hišće dowolče na předložku w z lokalom spomnić. Naš lud ju njewupraja (ženie w stýšeć njeje); a hdyž je němske in akcentowane, Serbo w trjebaju. Smoleř nět chee při lokalu wšudže w pisać, kaž to Češa w nowšich pismach činja. Ale za čo mamy lokal? Njebychmy radši samón lokal nałożowali, wosebje dokelž naš lud tak rěci?

We kóždym nastupanju budže mi Waše dobrociwe powučenje stajnje lube, a toho dla sebi dowolam za přichod wo to prosyć, hdyž so Wam něhdže składnosć skieć.

W najwyššim wuwažowanju a wulecy jara džakowny za minyłu a přichodnu zwolniwość we rozwučenju zawostawam

Waš najpoddaniši P.

W Drježdānach 14./7. 1849.

#### IV. Listy (3) Michała Hórnicka.

- a) Listaj pisanaj professorej Jezberje\* w Prazy a pozdžišo we Waršawje w lětomaj 1858 a 1878.

W Budyšinje, 3. septembra 1858.

Drohi přečelo!

Waš list dóstach džensa dopołdnia; póst wotjědže hakle před wječorom a toho dla změječe list jutře.

Wot Hanki dóstach 7 šesnakow před někotrymi dnjemi, ale nje-wědžach, hdže dyrbju je za Wami pósłać. Dokelž sebi 10 zl. žadaće, připołožu ja k Hankowym 7 złotym hišće dwaj sakskaj tolerzej.

Wot Khočebuza drje so přez Hródk (Spremberg), Mužakow (Muskau), Wochozy (Nochten) a Łaz (Lohsa) k nam wróćiće? My Was z radosću wočakujemy! Wjele zboža a wjele wjesela Wam přeju! Postrowče

\* Originale Smolerjowych, Hórnickowych a druhich listow prof. F. J. Jezberje a Kołosowej pisanych a pak tu pak hižo w Čas. 1904, str. 100—106 wozjewjenych so w archivje našeje Maćicy Serbskeje khowaju jako dar knj. prof. Wlad. Francewa.

Redaktor.

kn. Tešnarja, diakona wot toho, kiž je jeho loni w Budyšinje ze Smolerjom přewodźał t. j. wot Waſheho wérneho přečela

Michała Hórnika.

Je knjez Wawrich z Wami?

Budyšin, 12. decembra 1878.

Drohi přečelo!

Waſ přečelski list je runje w tajkim času přišoł, w kotrymž mějach wjele džěla. Tuž wobžaruju, jelizo za Wěstnik tón raz pozdze příkhdžam. My někotři serbscy filologowje, byrnjež žadyn tola professor njebył, wjeseliny so nad wukhadženjom Wěstnika a přejemy jemu dobrý přichod. Tež džakujemy so, zo na nas njezabywa. Pfulej sym bórzy pisał do Njeswačidla a wón lubješe, zo nastawk do Wěstnika pósćeče. Jelizo w prawym času njedóndže, budže za wopyto kňížku Běstnika; ale mózno-li wozjevée Pfulowe mjezo mjez sobudželačerjemi Běstnika.

Wón je mjenujey nic jeno na woči 10 lét čeřpjeł a hišće čeřpi, ale tež na melancholiju, haj misanthropiju. Za publikum smy přeco jenož wo čělnym čeřpjenju spominali, ale bližsi znači su tež wo duchowej khorosći wědželi.

Smoleř Was postrowja, ale njezměje khwile do Wěstnika pisać, ma ze swojimi publikacijemi a z čišćeńju dosé džěla.

Ja mam tež mało khwile. Lětsa sym wudał mjeňše spěvařské (kacionalek), a druhe wudače z modlitwami a psalmami so dočišuje. Tež sym wjele porjedała na wudatych wěcach druhich spisowarjow.

Žadače Wy narodne anekdoty t. r. směški, žorty abo „njewudate dotal nječiščane wěcy“ z luda? Dolhe abo krótke? Bych na młodoho Serba dra. Muku do Lipska pisał, kiž ma k tomu časa dosé.

Budže nam wšitkim lubo, hdyz nas z wopytom l. 1879 počesćie a zwjeseliće. Znači su strowi, loni je aktuař Wjela (Wam drje znaty?) zemrěl. Někotři młodži tež pilnje džělaja. Někotre razy za lěto hraja džiwadlo atd.

Snadž móžeče mi z krótka napisać, hač je hišće něsto dnjow časa budže-li mjezo tym Pfulem ze slabjenym džělom hotowy. Hodži-li so, přełožče moju krótku korrespondencu do Ruštiny. Snadž přichodnje wjacy napišu. Wam a k. prof. Kołosowu poruča so

M. Hórnik.

PS. W Prazy sym lětsa na s. Jana pobyl.

b) List pisany professorej M. A. Kołosowu, redaktorej „Filologiskeho Wěstnika“, we Waršawje w lěće 1878.

Z Łužicy. (Na Lusatii.)

Z Budyšina (Bautzen, Sachsen). Łužicey Serbja su při wšej swojej małej ličbje dosé džělawi w literaturje. Po datyeh wobstojenjach

móže wšak jich pismowstwo jenož wosebje ludowe być. A tohodla dyrbja wše jich towarzstwa a časopisy najbóle wécy za lud wudawać. Maćica Serbska, kotaż lutherskich a katholskich Serbow zjenoće, je lětsa krasnu knižku wudała, tež kedźbosé druhich Słowjanow zaślużacu, mjenujey: Towařšny Spěwnik za serbski lud, zestajał K. A. Fiedler. Wobsahuje 163 nowišich pěsni (najwjacy wot njeboh Zejlerja, Jana Wjele, Fiedlerja) a lěpsich narodnych (ludowych) z přidaćom melodijow, kotrychž je tam přez sto. Kaž kózde lěto tak je tež lětsa protyka (kalendár) wušla w 5000 exemplarach, w njej su wopisania z posledneje wójny, tež wobrazki někotrych ruskich wójskawjednikow. Druhej dwě towarzstwo — ss. Cyrilla a Methodija, a lutherske knihowne towarzstwo — wudawatej pilnje nabožne knižki, prěniše tež protyku: Krajan.

Časopisy su pola Hornjołužičanow w tu khwilu: Serbske Nowiny, Łužičan (kiž budže wot januara z nowa wukhadčeć), a Lipa Serbska, wše tři nětko pod redakecji Smolerja; dale Katholski Posoł (redaktor: M. Róla) a Missionski Posoł (lutherski pod redakecji Rychtarja); skónčenje Časopis Maćicy Serbskeje, kotryž M. Hórnik wjedže. Mjenje móčni Delnjołužičenjo maja jenož jenički časopis tydzeński: Bramborski Serbski Casnik pod redakecji Śwjele.

Wědomosć, a to skoro jenož hornjo- a delnjołužiski rěčespyt zastupuje Časopis Maćicy Serbskeje, a tež tón dyrbi so na někotre listna (arkusze) wobmjezować, dokelž jara na pjenježnych srědkach brachuje. Posledni lětník Časopisa woprija tež někotre za słowjanskich filologow zajimawe džěla, n. př. Delnjołužiske pěsňe, zhromadžił E. Muka; Drobnostki z luda, zebzberał M. Róla; Delnjołužiske ludowe bajki, napisał H. Jórdan; rěč w rukopisnych spěvaškých z Łutow (wjes na mjezach), wot M. Hórnika. Lětník 1878, kiž so číšci, ma tež někotre rěčespytne nastawki wot M. Hórnika a wot dra. Pfula.

Znaty hornjołužiski rěčespytník a słownikar dr. Pful, kiž je nimale džesać lět na woči čepcjei a tohodla njeje wjele pisać mohł, počina z nowa pilnje džěla na literarnym polu. Hłownje zaběra so ze słowjanskej etymologiju a pódla piše serbsku skladbu (syntax). Z časami chce tež do tutoho noweho filologiskeho Wěstnika pisać. Knjez dr. Pful je na wuslužbje dla słabeju wočow a přebywa na wsy w Njeswačidle pola Budyšina.

М. Горникъ.

### Милостивый государь!

Извините, что я не писалъ по русски! Нѣть времени теперь. Другъ мой Іезбера переведеть маленкую корреспонденцию, если она заслужить быть взята въ Вѣстникъ. Др. Пфуль будеть Вашимъ сотрудникомъ и пошлетъ свое изслѣдования.

Переданийши слуга

Господни профессору  
М. А. Колосову.

Михаилъ Горникъ,  
приходскій священникъ.

**V. Listaj fararjow Kordiny a J. B. Tešnarja  
professorej Jezberje w Prazy.**

a) List duchowneho Kordiny we Wojerecach, pozdžišo  
fararja w Minakale.

Wutrobně Lubowany Pšećelo!

Wy sée mi jara dłouho čakać dali na tu slugénu powesć, na kotruž ja s wulkej žadoscu čakach, dokelž ton kněz, wo kotrehož tu dže, zaso z Brasilejskeje ke mni so wrocíl hješe a njetk pola nas we Łužicę bez Serbami najskere do zastojnsta jako duchomny stupić budže; ja so jara zweselich, zo ničo złego slyšeć nedyrbjach, a pšeju z wutroby, zo by pšes něho bože kralestwo rozpšesecerane było.

Nechci Vás pak dále mučiti s tou srbstinou, které snad jen težko porozumíte a proto v naší rozmilé mateřině ještě několik slovíček. O nějakých zwláštních obyčejích vánocních mezi Srbami není ani zmínky-suchá a na všeliké obřady chuda evgl. církew nečiní pra žádneho rozdílu mezi církevními časy a slavnostimi a proto Vaši vyslovené žádosti vyhověti nemožno. Ode času Vaši návštěvy žili jsme zde v těžkých bojech — Srbové a Němci se popadli — proč! pro srbskou školu v naším městě. Smoler v Budýšině bojoval pro Srbstvo a naš přichodní časopis a v něm pan Superintendent zdejší pro Svábstvo — Smoler ale slavně zvítězil; škola je již od slavné německé městské rady dekretovana a srbský učitel bude brzo povolán — tímto vítězstvím zustane naše město srbské a nepodlehne zněměování. Měl jsem v té věci horké debatty s našim měšťanostou, nežli jsem jeho srdeč zatvrzelé oblomil. Take v Dolní Lužici se snad vše k lepšemu obrátí, neboť sami nevyvýšší církevní důstojníci z Berlina uzávřeli na synodě v Khočebuzu by se srbskému lidu víra srbským jazykem dávala, skrze držané generální visitace přišli k poznání, že je lid bez víry, protože ho německy vyučovali víre.

Co dělá zlatá Praha? Zdali pak ji ještě jednou v tomto životě uvidíme? Byl by to blažený den! Mračna se ostatně zle vztahujou nad orlem bude mít co bojovat.

Bůh Vás opatruj a drahou vlast.

Váš věrný Kordina.

Ve Vojerecách 12. 1. 1859.

b) Lisćík serbskeho prédarja J. B. Tešnarja w Khočebuzu,  
pozdžišo fararja w Nidže, delnjoserbskeho wótčince.

Naša Lužica jo mala a chuda a naše serbske hucone muže wjetšy žěl spiju w twardem spanju; Bog daj, ab nowe žywenje skoro se hubužilo pši nas kaž plá was Czečach a drugich Slowjanach!

Bog pšewoź Was na šyknych Wašych drogach, moj luby, husoko  
cesćony pšijaśel F. J. Jezbora; njezabyńšo našu dolojenu Lužycu!

To k dopomnješu na wašogo dolojeno-lužyckego serbskego bratſa

J. B. Tešnarja, fararja plá chošobuzkeje  
serbskeje cerkwje.

Chošobuzu, na 6. septra. 1858.

## Delnjoserbska přisaha města Luboraza.

### Pomnik delnjoserbskeje rěče z 1. polojej 16. lětstotka.

Podawa a wukładuje Dr. Ernst Muka.

Serbska měšćanska přisaha města Budysina z 3. štwórce  
15. lětstotka, dotal najstarši a tohodla tak wuley wažny  
pomnik hornjoserbskeje rěče, je wot Michała Hórnika  
w 28. lětniku našeho Časopisa (1875), str. 49—53 wozjewjena  
a wukładowana. Podobna delnjoserbska měšćanska  
přisaha bu w měšćanskich knihach („*Stadtbuch*“) města  
Luboraza Lubinskelo wobwoda Delnjeje Łužicy wot tamni-  
šeho wyšseho fararja Krygarja wusłedžena a w „*Niede-  
lausitzer Mitteilungen*“, lětnik 1904, str. 91 sll. wozjewjena.  
Wona je tam z wažnej za město Luboraz liséinu spožčenja  
měšćanskich prawiznow lěta 1302 a z druhimi přisahami  
(„*der Bürger Eyd zur Lieberos, des Radts Eydt, der Scheppen  
Eydt, der wendische Eydt der Bürger, des Richters Eyd,  
des Bürgermeisters Eydt*“) w lěće 1550 na přenich stronach  
tehdy założonych nowych „měšćanskich knihow“ za-  
pisana abo najskeře ze staršich měšćanskich knihow pře-  
pisana, kaž drje knj. Krygař prawje sudži. — Dokelž pak  
we wotčíšeu tutoho že stawizny delnjoserbskeje rěče přeco  
dosé wažneho pomnika we spomnjených „Delnjołužiskich  
Powěścach“ wšelake zmylki a njedorozumjenja přikhadžeju,  
mam ja za přihódne, haj trěbne, zo so tale přisaha tu  
w našim Časopisu z nowa wuda a rozpomni.

Přisaha je do Luborazskich měšćanskich knihow takle  
zapisana:

Ja N. pschiszegam Bogu, asch ja togo gnadnego Knysa  
Jochim Schulborga sa jadnego Knesa mesch a seharschaisch  
zu, a mimo togo sehadnego drugego putaisch, tog szamego  
skodu a fromma lepschem wesesch, Burmeisteroy a czale  
raschi Lubrase, Kothere Knysoj mesto sesche, kaschdi czas  
possluschni a wernj bvisch (buisch), sto pschae zo he,  
seharschaisz, Ag my bog pomogej a joga swete slowo.

To je w nětčišim poprawjenym delnjoserbskim prawopisu:

Ja N. pšísegam Bogu, až ja Togo gnadnego Kněza Jochim Schulborga za jadnego kněza měš a žaržaš cu, a mimo togo žadnego drugego putaš, tog samego skudu a fromma (= něm. *Frommen*, ntr.) lěpšem wezeš, burmajsteroj a całej raži Lubraze, kotere Knězoy město (w)zeše, každy cas poslušny a wěrny byš, sto pšeeco je, žaržaš, ak mi Bog pomogej a jogo swěte słwo.

A po nětčišej delnjej serbčinje by to bylo:

Ja N. pšísegam Bogu, až cu ja togo gnadnego Kněza Joachima ze Schulburga za jadnego (jadynego = něm. einzigen) kněza měš a žaržaš a mimo nígo žednogo drugego pytaš, togo samego škodu hobaraš a k lěpšemu wezeš (= jogo lěpše pytaš), burkmištroju (= městownikoju) a całej raže w Luborazu, kótarychž ku knězoy město wzešo (t. j. kótarychž sebe město ku knězoy huzwoli), kuždy cas pósłusny a wěrny byš a, což přecej jo (= cožkuli jo resp. bužo), žaržaš, ako mě Bog pomagaj a jogo swěte słwo.

Wot džensišeje delnjoserbskeje pismowskeje rěče wotkhilaju so po tajkim jenięcy tele někotre słowa a twórby: žadnego město: žednogo — putaš m.: pytaš — skoda (jeli njeje njedokladnje pisane) m.: škoda — cały m.: ceły — raž (f. sg.) m.: rada — kotery m.: kótary(ž) — každy m.: kuždy — sto (= hs. što-ž) m.: eo-ž. — K tomu tele starše wukóney: Dat. sg.: -oj m.: -oju (burmajsteroj, knězoy) — Loc. sg.: -e m.: -u (w) Lub(o)raze m.: w Luborazu — dale: pšeeco m.: pšecej (pšece) — je m.: jo — zeše m.: wzešo — zmylkaj pak snano staj: pomogej a žadnego (dla slědowaceho: drugego) město: pomagaj a žadnego.

## Wučahi z protokollow M. S.

1. Posedženje předsydstwa a wubjerka M. S. džen 14. měrca 1904 w „Liščej Jamje“ w Budyšinje. Přitomni: Łusčanski, Křižan, Kubica, Cyž, Šewčik, Fiedleř, Kapleř, Smoleř, Skala, Sommer. Postaja so porjad za hłownu zhromadźiznu srjedu po jutrach. Farař Libš ma so prosyé wo wopominanskú rěč po čestnym sobustawje njeboh professoru Hattali. Tež ma so wopominać 50. narodny džen prof. dra. Muki a 100. narodny džen Handrija Zejlerja. Na powšitkownu próstwu přitomnych džiwajo chce knjez biskop

hišće předsydstwo mjez tym wobkhować. Wo twarje doma hłownej zhromadźizne Šewčik rozprawu poda. Kantor Kapleř přijima nadawk z pomocu druhich wučerjow porjedźenje „Čitanki“ wobstarać.

2. Hłowna zhromadźizna M. S. 6. hapryla 1904 pola Gudžic. Přitomnych bě 73 sobustawow — po zapisku. Předsyda biskop dr. Łusčanski wotewriwi ſzromadźiznu z powitacymi słowami požada pismawjedźerja schołastika Skalu wo rozprawu. Rozprawnik dopomina na nětčiſi hłowny nadawk M. S., na dotwarjenje Domu, wuzběhuje wuznamny moment w naſej historiji, zo přeni raz towaŕſtu předsyduje biskop a dótka so wažnych za M. S. dnow zaſleho lěta struchlých, hdyž nam smjerć rubi wulecy waženych sobustawow: Hattalu, Sapiehu, Nyčku, a wjesołych: powitanje předsydy-biskopa w Budysinje, jubilej stoty Zejlerjowy a złoty Muk. Knihiskladnik Kapleř, knihownik Fiedleř a musejnik Šewčik pokazuja na jich hižo w „Časopisu“ wočiſane rozprawy. Zarjadnik Cyž wozjewja, zo je dokhodow bylo 10087 hr., wudawkow 4787 hr. a potajkim wunoška 5300 hr. Móžemy z nadzíju dale stupać. Wo twarje Doma rozprawia Šewčik, spomina na hary a prócy twarskeho wubjerka, na wažniše přeměnjenja w twarskim planje (centralne tepjenje, róžkowna wěža, srjedźna façada z wustupom, z čimž je so twar wo něšto podróžil) a wobliča twarsku summu na 134 000 hr. Předsyda wubjerka M. S., far. Kubica, wobswěđa, zo je wubjerk wšo w dobrym rjedže namakał, kiž so z protokolla, wot Andrickeho čitaneho, widzi. Pokladnik Čeć měješe 3855.03 hr. dokhodow, 2822.09 hr. wudawkow, 532.94 hr. zbytka. Zamoženje wučini nimo žiwjenjozawěscaceje lisćiny dr. Muki (5000 hr.) 3921.29 hr. —

Na to sčehuje nekrolog wo sławnym wučencu Hattali, z hłubokim čućom přednjeseny wot far. Libša. Pastor Nowy čita wopomnjensku rěč po njeboh wyšsim wučerju Nyčcy. K česći zemrětych sobustawow M. S. přitomni postanychu.

Přizamkuje so čestne wopomnječe Handrija Zejlerja k jeho stotym narodninam. Po mužskim kwarteće rěci farař Domaška wo žiwjenju a skutkowanju H. Zejlerja (\* 1. febr. 1804 w Słonej Boršći). Wulecy zajimawa wótčinska rěč so ze žiwym přihłosowanjom zhromadźizny mytuje. Štyri hłosny spěw Zejlerjowu swjatočnosć skónča.

Sčehuja rozprawy wotrjadow M. S.: wo rěčespytnym wotrjedže rozprawia dr. Muka (hl. „Łužica“); wo stawiz-

niskim rozprawja dr. Renč. Přednošowało j staj Parczewski a Muka. Andriecki praji, zo budźe přilubjeny „Wjednik po Budyšinje a wokolinje“ k saisonje hotowy. Hudźbny wotrjad je sebi za nadawk stajíł, k wotewrjenju Serbskeho Doma wuwjesć spěwny swjedžeń. Próstrowa komissija je na 40 próstrow rozesłała; 1200 hr., z nich 600 wot kralowskeho domu, na to do pokladnicy dóndźe. Za delnjo-łužiski wotrjad rěci far. Matej Handrik.

C. H. Kubenc w Freienohlu, Jakub Renč z Kamjenej a Katholska bjesada w Ralbicach přijimaju so za nowe sobustawy.

K namjetam jima so słowa dr. Muka, rěčo za twar sale a konjencea. Štož smy našemu ludej lubili (t. j. konjency), dyrbimy tež dzerzeć. A njejsmy tola jenož dański dom chyli twarić, tohodla dyrbimy so tež wo-městnosće za towařstwo trěbne (wosebje salu) starać. Šewčik wotmołwja, zo by tajki twar mózny był, bychu-li z najmjeňša so hiše pjećo namakali, kotriž chyli po 3000 hr. na druhu hypotheku požcić. Dotal je so jenož 12 tajkich wótčineow namakało, a tola běchmy so 20 nadzeli. Rěčnik Herrmann radži, twar sale wotstorcić, doniž pjenjez njezmějemy. Cyž znapřećiwa, zo tuňšo twarimy, hdyž nječakamy, a myslí, zo trěbne požčonki dostanjeny. Kubica wotradža, tohorunja dr. Renč, khiba-li zo dostanjeny koncessiju. K tomu přizamkuje so tež Křižan. Šewčik naležne žada, tajke wuměnjenje (koncessiju) z namjeta spušćić. Króna pokazuje dla požčonki na naše nalutowařnje. Skónčuje přijimuje so namjet Cyža, Šewčika a Muki: Jeli-zo předsydstwo, wubjerk a twarski wubjerk do swjatkow 18000 hr. wěsteje požčonki za twar sale dobudža, smědža na zhromadnym posedženju twar wobzamkný, kotryž pak njesmě wjacy hač 25000 hr. płacić. — Na město předsydy zastupi do twarskeho wubjerkha scholastik Skala. — Šewčik namjetuje swjedzeński wubjerk za wotewrjenje Domu wuzwolić. Předsyda pomjenuje do tohole wubjerkha: Herrmanna, Cyža, Šewčika, Fiedlerja, Rječku a Krawca. —

3. Zhromadne posedženje předsydstwa, wubjerkha a twarskeho wubjerkha M. S. w „Lišej Jamje“ 31. meje 1904. Přitomni: Křižan, Cyž, Andriecki, Renč, Sommer, Smoleř, Kapleř, Šewčik, Skala. Ma so rozsudžić wo twarje sale. Cyž wozjewja, zo je 18000 hr. požčonkow wěstych, zo tuž po wobzamknjenju hłowneje zhromadžizny twarić směmy. Městopředsyda rozpomina, zo nětko, hdyž džé so twari, tuňšo salu twarimy; njetwarimy-li hnydom,

bychmy dwór wurunać a murje porjedžeć dyrbjeli, štož by někotre tysacy wučiniło. Za twar rěci tež Šewčik. Mjez tym je twarski mištr Kaup dôšoł. Jeho načisk sale (po rysach Grothowych wuwjedžomy) pak žada 28000 hr. Přitomni dawaju mištrej nadawk, rys tak doňho zjednorjeć, doniž twar njebi wjacry hač 25000 hr. wučinił. Pod salu ma być konjenc za 13 abo 14 koni, za sklad Smolerjec papjery atd. Po zhotowjenju porjedženeho načiska ma so twar wobzamknýc.

4. Zhromadne posedženje předsydstwa, wubjerka a twarskeho wubjerka M. S. w „Měšćanskej zahrodze“ 1. juliya 1904. Přitomni: Križan, Cyž, Renč, Fiedler, Kubica, Šewčik, Kapleř, Skala, Čeć, Kaup. Tware Kaup předpoloži trochu zjednorjeny plan, za kotryž so přitomni wupraja, wuwjedže-li so za 25000 hr. Dalše přewostaja so twarskemu wubjerkej. Cyž rozprawja wo přihotach za swjatočnosć wotewrjenja Domu a podawa nadrobny program, kotryž bu za dobrý spóznaty.

5. Zhromadne posedženje předsydstwa, wubjerka, twarskeho a swjedžeńskeho wubjerka M. S. 11. sept. 1904 w „Lišćej Jamje“. Přitomni: Łusčanski, Križan, Smoleř, Šewčik, Fiedler, Cyž, Kapleř, Andricki, Herrmann, Kubica, Skala. Postaja so nadrobny rjad za swjatočnosć wotewrjenja Domu: 1)  $\frac{1}{2}$ 11 hodž. započatk ze spěwom, swjedžeńska rěč předsydy serbski a němski, wobkhód po domje; 2) w 12 hodž. swjedžeńska zhromadžizna pola Gudžie. Na to 3) swjedžeńska hosćina a 4) wječor spěwny swjedžeń. Wo swjedžeńsku rěč za zhromadžiznu ma so dr. Muk a, za wječornu swjatočnosć far. Domaška prosyć. Nadrobne programy cyłeje swjatočnosće maju so čišćeć, tež teksty trěbnych spěwow. — Jako nowy sobustaw bu přijaty cyrk. wučeř Rječka w Budyšinje.

6. Wurjadna swjedžeńska hłowna zhromadžizna M. S. 26. sept. 1904 pola Gudžie. Wućah z tutoho protokolla wuwostajamy, dokelž je swjatočnosć hižo wosebiće a do-kładnje w Časopisu 1904, str. 109 sll. wot pismawjedžerja wopisana.

7. Zhromadne posedženje předsydstwa, wubjerka a twarskeho wubjerka M. S. w „Lišćej Jamje“ 14. nov. 1904. Přitomni: Łusčanski, Križan, Kapleř, Fiedler, Renč, Kubica, Smoleř, Šewčik, Cyž, Skala. Třeći króć je so nam próstwa wo koncessiju a to z jara krótkimi słowami wot měšćanskeje rady wotpokazała. Što mamy nětka činić? Farař Kubica je runje z wyššim měšćanostu rěčał, kiž je

jemu prajił, zo za sobustawy a tych, kotriž su k twarej přinošowali, wěsće koncessiju dostanjemy. Ma so tuž hišće raz wo koncessiju prosyć a potom eventualnje puć instancow hić. Cyž rozprawjuje wo twarje Doma, kotryž budže na 140000 hr. płaćić. Najenskeho pjenjeza změjemy z najmjeńša 11400 hr. lětnje a danje budžemy płaćić 9500 hr. Stracha, zo njewobstojimy, tohodla měć njetrjebamy a móžemy bjez risika salu dotwarić. — Městnosć nad čišćeńju, hdžež bě dotal musej, chce Smoleř měć za 200 hr. lětnje. Dostanje ju wot noweho lěta za tónle dański pjenjez. — Dla deputacie Serbow pola krala so raznje za to wступuje, zo je to wěc Maćicy tajke deputacie zarjadować a nic privatnych wosobow. — Próstwa wučerja M. Krause w Kloči wo pjenježnu podpjemu so njehodži dopjelnić, dokelž M. S. njeje towaŕstwo pomocy khudych. —

Wućahnył Jakub Šewčik.

**Přispomnjenje:** Jednanje twarskeho wubjerka su we hłownych rysach w překhadźacym sobu wobpřijate. Nimo tuthych zhromadnych posedženi z předsydstwom a wubjerkom M. S. pak je twarski wubjerk wězo tež hišće wosebite posedženja a skhadžowanja měł, z wjetša na twarje samym, a pódla jara wjele hary, džěla a tež — mjerzanja. To wšo zapisować by wjele papjery žadało a časa, a njeje tež nuzno wědžeć. Džakujmy so Bohu, zo je so wšo tak derje poradžiło a zo při wšej wulkej twarbje so žanoho wjetšeho njezboža stało njeje. Twarskemu wubjerkej a wězo wšem wótčineam by najrjeńše myto a připóznaeo so dostało z tym, zo by naš Dom nětko był woprawdze wohniščo Serbowstwa, zo by zahręž a zhromadžił wšeh Serbow k zdobnemu dželu za narod a wótčinu. To daj Bóh! J. Š.

## Rozprawa wo knihiskładże M. S.

W lěće 1904 bu z knihisklada 8839 knihow a knižkow wudatých, a to:

6772 exx. Protynki „Předženaka“, 756 exx. Časopisa, 543 exx. Bibliskich stawiznow, 322 exx. Spěwneje radosće, 197 Čitankow, 28 exx. Quartettow wot dra. Pilka, 24 exx. Quartettow wot Kocora, 22 exx. Hroda na Landskrónje, 19 exx. Genovefy, 16 exx. XV. Serbsk. nar. spěw., 16 exx. VI. Serbsk. spěwow, 13 exx. Robinsona, 12 exx. Bitwy pola Budyšina, 11 exx. Towařsnych Spěwnikow, 10 exx. Nadpada pola Bułec, 10 exx. Bohusława z Dubowina, 6 exx. Nowych Trójnikow, 6 exx. Oberlina, 6 exx. Pjeka-

rjowych spěwow, 5 exx. Jana Manje, 5 exx. Křiža a połměsaca, 4 exx. Zabawkow, 4 exx. Bratra a sotřički, 3 exx. Słownika, 3 exx. Trójnikow, 2 exx. Zběrki nar. hłosow, 2 exx. Božeje krasnosče, po 1 ex. Smolerjowy wobraz, Jezus w domje pobožn., Jutrowne jejka, Zelenska II, Wumjeńkař, Sadowa knižka, Wotroha krala Jana, Khrystof Kolumbus, Njedžela, Wosebny dar, Jakub, Gloger, Wěńek fijałkow, Michał Budař, Zahrodnistwo, So zwoni měr, Kral Přibysław, Křižne wójny, Tysac přisłowow, Michał, Dobroty džiwy a sudy Bože, Serbaj.

J. Kapleř.

## Zličbowanie M. S. w 58. lěće (1904).

### A. Dokhody.

I. Zbytk w pokladnicy.		IV. Přinoški sobustawow.
Wot łoňšeho lěta . . .	532. 94	Wot 58 sobustawow 106
II. Domoj wzate kapitale.		zastatych přinoškow 424. —
vac.		Wot 83 sobustaw. na l. 1904 332. —
III. Daň z wupožč. pjenjez.		” 14 ” ” 1905 56. —
Z krajnostawskeje naluto-wařnje kn. č. 54 600 wot 1./10. 03 — 30./9. 04 .	18. 30	” 1 sobustawa n. l. 1906 4. —
Z krajnostawsk. dołżejne papíery po 500 hr. na 3 1/2 % č. 11 110 Ser. II Lit. C.:		816. —
kupon 65/66 . . .	17. 50	V. Z předawanja knihow.
kupon 12/13 . . .	12. 70	Z cyła . . . . . 1667, 40
Zlegata Łahody z Bozankec	20. —	VI. Wšelake drobnosče.
Zlegat.Tyburowskeho(wo-baj při Maćiēn. domje)	40. —	3. 69
	108. 50	Wospjetowanje.
		Staw I. . . . . 532. 94
		” III. . . . . 108. 50
		” IV. . . . . 816. —
		” V. . . . . 1667. 40
		” VI. . . . . 3. 69
		3128. 53

### B. Wudawki.

I. Čišć knihow.	II. Wudawki za protyki.
Monsej:	
Časopis 1903, I. . . .	294. —
” 1904, I. . . .	314. —
” 1904, II. . . .	317. —
Smolerzej: Za „Čitanku”, 5. listno . . . . .	29. —
	954. —
Za čišć . . . . .	319. —
Za papjeru . . . . .	160. —
Za klišeje . . . . .	104. 10
Za wjazanje . . . . .	90. —
	673. 10

**III. Wudawki za knihownju.**

Z cyła . . . . . 133. —

**IV. Wjazanje a zešiwanje  
knihow a spisow.**

Z cyła . . . . . 357. 08

**V. Wšelčizny.**

Za palmu . . . . . 25. 00

Za seklu při palmje . . . . . 6. —

Za diplom . . . . . 24. —

Za porta . . . . . 6. 38

---

61. 38**Wospjetowanje.**

Staw I. . . . . 954. —

" II. . . . . 673. 10

" III. . . . . 133. —

" IV. . . . . 357. 08

" V. . . . . 61. 38

---

2178. 56**Přirunanje.**

Wšitke dokhody . . . . . 3128. 53

Wšitke wudawki . . . . . 2178. 56

Wuzbytik w pokladnicy 949. 97

**Zamoženje knižn. pokladnicy.**W krajnostawskej lutowař-  
ni na knižki č. 54600 600. —Na Maćien. domje fondaj  
Łahody (500) a Tybu-  
rowskoho (1000). 1500. —Awstriska statna papjera  
č. 384 706 kn. Halabale 166. 60Lužiski krajnostawski dol-  
žny list č. 11 110. Ser. II.

Lit. C. . . . . 503. 75

3 listy Lipsč hyp. banki  
ze zawost. Wjelanoweho 618. —

Zbytka w pokladnicy . . . . . 949. 97

---

4338. 32

Pódla toho ma Maćica Serbska we swojim wobsedžeństwie: 1. wo-  
pismo žiwjenje zawěscaceje banki w Gotha, čo. 290 839, na 5000 hr. a  
knj. prof. dr. Mucey, wyš. gynn. wučerzej w Freibergu swědacea (jako  
dar; prämije dariel sam porjadnje plaći); 2. knižku Budyskeje měšć.  
lutowařne čo. 64 441, z 99 hr. 8 np. na Budarjowy pomnik.

W Budyšinje, 1. měrca 1905.

A. Čeć, pokladnik.

**Zličbowanje domu Maćicy Serbskeje**

wot 1. januara 1904 hač do 1. januara 1905.

**A. Dokhody.****I. Wunošk z přenajeća bydlow a klamow:**

Wot knjeza Smolerja . . . . . 1150. —

,, Lubiskeje banki . . . . . 1425. —

,, knjeza Fritše . . . . . 1450. —

,, " Thomasa . . . . . 650. —

,, " Angermannia . . . . . 600. —

,, " Töpfra a Florencia . . . . . 425. —

,, " Šinka . . . . . 400. —

,, " Šilki a Arndholtza . . . . . 150. —

,, " Aé . . . . . 200. —

,, knjenje Wurroweje . . . . . 500. —

,, knjeza Krauzy . . . . . 162. 50

,, " Čeća za knihownju . . . . . 90. —

---

7202. 50

	Transport	7202. 50
II. Dobrowólne dary w „Serbskich Nowinach“ kwitowane (wot 1./1. 1904 hač do 31./12. 1904) . . . . .	6639. 92	
III. Zbytk w pokładnicy . . . . .	2124. 51	
	Sa.	15966. 93

**B. Wudawki.***I. Daň.*

1. Daň pola Budyskeje nalutowańje za 90 000 hr. $3\frac{3}{4}\%$	3375. —
2. „ Budyskeje nalutowańje za 60 000 hr. $3\frac{3}{4}\%$ %	1153. —
3. „ knjезej Kaupej za 27 000 hr. $3\frac{3}{4}\%$ % na $\frac{1}{4}$ lěta .	253. 12
4. „ knj. biskopej Łusčanskemu za 3000 hr. na $\frac{1}{2}$ lěta	52. 50
5. „ seniorzej Skali . . . . .	52. 50
6. „ far. Křižanej w Hodžiju . . . . .	52. 50
7. „ Dr. Renčej we Wje-lećinje . . . . .	52. 50
8. „ Alf. Porákej w Hajnicach . . . . .	52. 50
9. „ Dr. Pětrancej w Malešecach . . . . .	52. 50
10. „ ryčeřkublerzej Šrybarzej w Žićeńku . . . . .	52. 50
11. „ Dr. Jenčej w Budyšinje . . . . .	52. 50
12. „ wučerzej Sommerej . . . . .	52. 50
13. „ red. Smolerzej . . . . .	52. 50
14. „ can. fararzej Hermannej we Wotrowje . . . . .	35. —
15. „ dir. Nowakej w Budyšinje . . . . .	23. 33
16. „ za 2000 hr. Kraszewskeho fonda po 3% na 1904 . . .	60. —
17. „ za 1000 hr. Tyburowskeho a za 500 hr. Łahodo- weho fonda na 1904 . . . . .	60. —
	5485. 20

*II. Dawki.*

18. Wotpaleńska pokladnica . . . . .	101. 20
19. Dokhodny dawk . . . . .	95. 02
20. Ležownostny dawk statny a měščanski . . . . .	133. 70
21. Městski dawk (Geschoss) . . . . .	8. 30
22. Za plun . . . . .	91. 99
23. Za wodu . . . . .	107. 05
24. Za żawěśenje Domu . . . . .	35. 49
25. Wšelake dawki na radnej khěži . . . . .	8. 20
26. Na sudnistwje (herbski dawk) . . . . .	40. —
	620. 95

*III. Porjedženja.*

27. Molerjej Weinholdej za wuporjedženje klamow (Aé) . . . . .	50. 45
28. Škleńcerjej Mützy za wšelake wokna . . . . .	18. 90
29. Zamkarjej Martiniej . . . . .	—. 40
30. Molerjej Opitzej za bělenje khorhojowych žerdzi . . . . .	4. —
31. Překupcej Waltarnej za želežka do kachli . . . . .	4. 73
32. Klampnarjej Röschenhalerzej za wšelake porjedženja . . . . .	3. 40
33. Klampnarjej Domšcy za blachowe rołki . . . . .	3. 85
34. Twarskemu mištrej Kaupej za wšelake džěla . . . . .	23. 50
35. Libušej za wobstarane želežka . . . . .	—. 50
36. Kindermannej za nowe wjerćenje . . . . .	9. —
	118. 73

*IV. Nowe džěla.*

37. Škleńcerjej Mützy za $1\frac{1}{2}$ ducenta škleńcow . . . . .	1. 80
38. Překupcej Tammerej za wšeňčko . . . . .	3. 50
39. Překupcej F. W. Försterej za 4 nowe khorhowe . . . . .	94. —

99. 30

*V. Za porjad a čistotu w Domje.*

40. Za rjedženje juchowje jamy . . . . .	22. —
41. Za rjedženje popjelneje jamy . . . . .	18. —
42. Za mjećenje wuhnjow na 1904 . . . . .	37. 40
43. Póslej Döringej za wšelake wudawki . . . . .	26. 18
44. Překupcej Engertej za sud desinfektow . . . . .	11. 90
	115. 48

*VI. Za wuhlo, koaks a drjewo.*

45. Za lowru koaksa . . . . .	142. 90
46. Pola měščanskeje płunańje za koaks . . . . .	11. —
47. Překupcej Lorencej za dwaj wozaj wuhla . . . . .	91. 65
48. Překupcej Pětsey za dwaj wozaj wuhla . . . . .	93. 45
49. Za drjewo . . . . .	9. 80
	348. 80

*VII. Při skladnosći posurjećenja Serbskoho Domu.*

50. Monsej za nawěstki . . . . .	31. 50
51. Müllerec bratram za nawěstki . . . . .	10. —
52. Fotografey Hutej za pohladnicy . . . . .	20. —
53. Překupcej Hartmannej za khorhojčku . . . . .	1. 25
54. Překupcej Cruciuszej za serbske banty . . . . .	1. 60
55. Knihiwazarjej Gastorffej za rołki . . . . .	1. 20
56. Knjezej Juškej za pisanje próstwow, porto a papjelu . .	18. 04
	83. 59

**Wše wudawki.**

I. Dań . . . . .	5485. 20
II. Dawki . . . . .	620. 95
III. Porjedženja . . . . .	118. 73
IV. Nowe dźěla . . . . .	99. 30
V. Za porjad a čistotu . . . . .	115. 48
VI. Za wuhlo, koaks a drjewo . . . . .	348. 80
VII. Při skladnosći poswjećenja Serbskeho Domu . . . . .	<u>83. 59</u>
	6872. 05
VIII. K twarej noweho Doma je so wužiło . . . . .	8000. —
IX. W pokładnicy wostanje . . . . .	1094. 88
	Sa. 15966. 93

W Budysinje, 1. měrca 1905.

Michał Cyž, zarjadnik M. S.



# Wobsah:

Metaforiske hrona serbskeje ludoweje rěče. Druha zběrka.	
Zezběrał a zestajał Jan Radyserb Wjela . . . . .	str. 3.
Dodawk k swjedženjej „Serbskeho Doma“:	
a) Swjedžeński přednošk dra. E. Muko wo zastarskich stawiznach serbskeho naroda . . . . .	32.
b) Swjedžeńska rěč far. Domaški: Serbski Dom, što wón je a što wón chce? . . . . .	46.
Listy serbskich wótčincow z časow serbskeho wozrođenja.	
Podaštaj prof. Wład. Francew a J. Cišinski. (Skónčenje.)	57.
Delnjoserbska přisaha města Luboraza. Pomnik delnjoserbskeje rěče z 1. połojej 16. lěstotka. Podawa a wukladije dr. Ernst Muka . . . . .	70.
Wučahi z protokollow M. S. (Wot J. Šewčika)	71.
Rozprawa wo knihiskladźe M. S.	75.
Zličbowanje M. S. w 58. lěće (1904)	76.
Zličbowanje domu M. S. lěta 1904 . . . . .	77.

**■** Wo zaplaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přiňškow (kóždolětnje 4 M. abo w cuzych pjenjezach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwolnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokladnikowa addressa za póst je: Kaufmann August Zetsch, Bautzen (Sachsen), Reichenstrasse 8.

Tež prosymy, zo bychu naše česćene sobustawy swojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namoļwjeli.

**■** Dale naležnje prosymy wo dary do Maćičneje knihownje a do našeho serbskeho museja. Dary za knihownju prosymy slać z addressu: Sem.-Oberl. em. K. A. Fiedler, Bautzen, Moltkestrasse 16, a dary za musej z dressu: Domprediger J. Schewtschick, Bautzen, Domkapitel.

**■** Dla zmóžnenja porjadneho připosyłanja „Časopisa“ a spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy wšitke přemjenja swojich addressow prawje bórzy redaktorej Časopisa wozjewjeju.

Rozeslanje Maćičnych spisow stava so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnj po jutrach a wokoło hód. Hdy by něchtó wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod addressu: Prof. Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sa.)

Protyka „Předženak“ pak so sobustawam, zo bychu ju hnydom po jeje wudaću dóstali, stajnj w měsacu novembru direktnje z Budyšina sćeles.

ČASOPIS  
**MAĆICY SERBSKEJE**

**1905.**

---

Redaktor:

**prof. dr. Ernst Muka,**  
komtur rjada sw. Sawy atd.

**Lětnik LVIII.**

**Zešiwk II.**

(Cyłego rjada číslo 113).

---

**Budyšin.**

Z nakładem Maćicy Serbskeje.



K. A. Kocor.

# Słownik Slepjanskeje narěče.

Zestajał *M. Handrik-Slepjanski*.

W slědowacym dospołnemu słowniku wozjewić njecham, ale jenož słowa podać, kotrež so wot hornjo-serbskeje rěče rozdželuja, a w kotrychž so kharakteristiska wosebitosé Slepjanskeje narěče woznamjenja. Při słowjesu sym so na postajenja redaktora, professora dra. Muki, złożował, kotrež je nam wón we swojej sławnej a monumentalnej delnjo-serbské rěčnicoy postajił. Wona je za wšitkich přichodnych serbskich rěčnicarjow zakladny a róžkowny kamjeń. Na njej so jeničy dale džělać hodži. Dokelž je tuta wosebita kniha dla wysokeje płaćizny w mało rukach a tež čežko přistupna, njech je dowolene, we njej wuprajene zasady wo dželenju słowjesow tu wosjetować. W § 226 mjenujcy tak čitamy:

*Dželenje słowjesow. A verbo.*

I. Dželenje. Na wzajomnosći infinitivneho kmjenja k praesentiskemu dželenje słowjanskeho słowjesa do konjugacijskich wotdželenjow abo klassow wotpočuje. Bohužel pak je so hač dotal w serbšinje słowjeso jara njepřihódnje po kajkosći infinitivneho kmjenja rozdželało. Z tym je so cyła syła słowjesow, kotrež so cyle wšelako časuja, do jeneje a sameje rjadowne abo konjugacije čisla, a to tež je z přičinu, čohodla wšelacy serbscy rěčnicarjo pak wjacy, pak mjenje časowanskich rjadownjow (3–9) postajeju. Tohodla so samo wot so napřećiwnie dželenje poruča: Praesentiski kmjeń je prěnja podložka dželenja a po infinitivnym kmjenju so dalše poddžéle postajeju. Na tajke wašnje roztorhanju hromadže słušacych słowjesow zadžěwaš a wjele tak mjenowanych wurjadnych słowjesow wupadnje.

II. A verbo. Z naspomnjeneho njech so spóznaje, zo trjebamy, hdyž chcemy serbske słowjeso prawje časo-wać, jako jeho tak mjenowane „*A verbo*“ pódla infinitiva jenož 1. a 2. sg. praes. znać; při tym pak dyrbimy dla

praweho tworjenja praeterita (imperfekta resp. aorista) wědžeć, hač je słowjeso perfektivne abo imperfektivne, to je, hač dokonjany abo njedokonjany čin, dokonjanosć abo njedokonjanosć woznamjenja. K tomu je nuzne, zo při imperfektivnych słowjesach hišće praeposiciju přidamy, z kotrejž do perfektivnych přeńdu; a skónčje móže so wěstosće dla hišće verbalna klassa abo rjadownja přistajić, do kotrejež słowjeso sluša. A verbo potajkim w serbskim wobsteji: 1.) z infinitiva; 2.) z 1. a 2. wosoby sing. praes.; 3.) z woznamjenjenja verbalneje rjadownje; 4.) při jednorje perfektivnych słowjesach z přistajenja „perf.“; 5.) při wšitkich druhich słowjesach (imperfektivnych a perfektivno-iterativnych) z přidaća perfektivowaceje praeposicije („perf.-praep.“), na př. ds. pjac (pjeku, pjacoš) rj. I (perf.-praep. „s“) backen; — gasnuš (gasnu, gasñoš) rj. II (perf.) auslöschen. — piš (pijom, pijoš) rj. III (perf.-praep. „hu“) trinken. — glědaš (glědam, glědaš) rj. III (perf.-praep. „po“) schauen, blicken. — deriš (derim, deriš) rj. IV (perf.) schlagen. — slyšaš (slyšym, slyšyš) rj. IV (perf.-praep. „za“) hören.

Přikrótčenja: m. = maskulinum: f. = femininum; n. = neutrum; adv. = adverbium; adj. = adjektivum; konj. = konjugacija; partic. = participiom; part. = partikula; num. = numerale; rj. = rjadownja; hs. = hornjoserbski; ds. = delnjoserbski; nm. = namjezny; ně. = němski; dž. r. = džěćaca rěč; wj. mj. = wjesne mјeno; m. mj. = městowne mјeno.

### A.

Aby, konj. oder.

ajkać, ajckać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.-praep. »po«) schön  
tun (dž. r.)  
ako, ak, konj. bis.  
ani razka, adv. nicht einmal.  
až, konj. dass, bis.  
až do něnta, adv. bis jetzt.

### B.

Baba, -y; f. Frauenzimmer,  
alte Frau, Hebamme.  
babka, -i; f. Grossmutter.

babo, -a; Mann der Hebamme.  
badak, -a, m. Klettenwurzel.  
badać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
praep. »po«) erforschen.  
baňka, -i, f. Krüglein.  
banja, -e, f. Krug.  
baran, -a, m. Widder.  
basterlica, -y, f. klein. Habicht.  
batować, -ujom, -ujoš, rj. III.,  
(perf.-praep. »po«) beten, (na  
batowanje chođzić, zum  
Konfirmandenunterricht  
gehen).  
bawchnuć se, -njom, -njoš;  
rj. III. (perf.) sich schlagen.

- becać, -ym, -yš, rj. IV., (perf.-praep. »po«) blöcken.  
 bedžo, -a, n. Schwamm.  
 beja, -e, f. Hündin.  
 bejny, -a, -e, adj. mutwillig.  
 ber, -a, m. Fuchsschwanz,  
     Moorhirse.  
 Bercać, -cym, -eyš; rj. IV.  
     (perf.-praep. »po«) brummen,  
     knurren.  
 berkotać, -com, -coš; rj. III.  
     (perf.-praep. »po«), murmeln,  
     murren.  
 berłog, -a, m. Bucht, Streu.  
 Beršć, -a, m. mj. Forst (Stadt).  
 berwa, -y, f. Farbe.  
 berwić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) färben.  
 berwjony, -a, -e, adj. gefärbt.  
 bez, -a, m. Flieder, Hollunder.  
 bezanka, -i, f. Fliederbeere.  
 běg, -a, m. Lauf.  
 běgać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) laufen.  
 bělorik, -a, m. Steinschnätzter.  
 bělanki, -ow, pl., f. Schalen.  
 běric, a, m. Gerichtsdienner.  
 bězać, -ym, -yš, rj. IV. (perf.-praep. »po«) laufen.  
 bic, dim. bick, -a, m. Schlegel.  
 bida, -y, f. Bude, Haus.  
 bidaŕ, -rja, m. Büdner.  
 bincać, -ym, -yš, rj. IV. (perf.-praep. »po«) summen.  
 błatnař, -rja, m. Brettnagel.  
 błazeń, -nja, m. Narr.  
 błoto, -a, n. Sumpf.  
 błudžiš, -a, m. Irrlicht.  
 błuzyna, -y, f. Narbe.  
 blaba, -y, f. Maul.  
 blabanje, -nja, n. überlautes  
     Schreien.
- blabić se, -im, -iš, rj. IV.  
     (perf.-praep. »po«) schreien,  
     plärren.  
 blawkać, -am, -aš; rj. III.  
     (perf.-praep. »po«) bellen.  
 blidaško, -a, n. Bänkchen.  
 bliżej, adv. näher.  
 boblišk, -a, m. Knöpfchen.  
 bočan, -a, m. Storch.  
 boený, -a, -e, adj. seitig.  
 bog, -a, m. Gott. (z bogom se  
     pódać, grüssen).  
 bogala, bogalka, bogulka, in-  
     terj., um Gotteswillen.  
 bogaty, -a, -e, adj., reich.  
 bogatstwo, a, n. Reichtum.  
 bogot, a, m. Vogt.  
 bójać, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »na«) fürchten.  
 bójazny, -a, -e, adj. furchtsam.  
 bom, -a, m. Baum.  
 bomecyk, -a, m. kleiner Baum.  
 bórk, -a, m. Wassereimer.  
 bórk, -a, m. Eber.  
 bósy, -a, -e, adj. barfuss.  
 bowmela, -e, f. Baumwolle.  
 bóžko, bóžycko, interj., o Gott.  
 bóžy, -a, -e, adj. göttlich.  
 bramborka, -i, f., scabiosa  
     pratensis.  
 břeg, -a, m. Ufer.  
 brěčka, -i, f. Birkensaft.  
 brěka, -i, f. sorbus torminalis.  
 brěne, -enja, n. Last.  
 Brězanski, a, -e, Halbendorfer.  
 Brězowka, -i, f. wj. mj. Halben-  
     dorf.  
 bridki, -a, -e, adj. widerlich.  
 brink, -a, m. Messerklinge.  
 brinkać, -am, -aš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) klingen, mit  
     der Messerklinge werfen.

brinkowanje, -a, n. Werfen mit  
     der Klinge.  
 britwej, -wje, f. Rasiermesser.  
 brjod, -a, m. Schwär.  
 brjog, -a, Ufer.  
 brodawica, -y, f. Warze.  
 brodžić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-  
     praep. »po«) waten.  
 brona, -y, f. Egge.  
 bronisćo, a, n. Eggebalken.  
 brozda, -y, f. Furche.  
 brozdny (sc. kóń), -a, -e, adj.  
     Hand-Pferd).  
 brožnja, -e, f. Scheune.  
 bruck, -a, m. Käferchen.  
 brus, -a, m. Brauerei.  
 brustlac, -a, m. Weste.  
 bryla, -e, f. Raseneisenerde.  
 buchnuć, -njom, -njoš; rj. II.  
     (perf.) einmal stossen.  
 buchotać, -em, -eoš; rj. III.  
     (perf.-praep. »za«) immer-  
     fort knallen, stossen.  
 buška, -i, f. Büchse.  
 bušwicka, -i, f. Bienenzelle.  
 butranica, -y, f. Butterfass.  
 byk, dim. byek, -a, m. Ochse.  
 byrać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
     praep. »po«) schleudern.  
  
 C.  
  
 Ca, -ego. pron. was.  
 cakać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
     praep. »po«) warten.  
 campać, -am, -aš; rj. III.  
     (perf.-praep. »po«) wanken,  
     schwanken.  
 camprować, -ujom, -ujoš;  
     rj. III. (perf.-praep. »po«)  
     Fastnachtsumgang halten.  
 camprowanje, -a, n. Fast-  
     nachtsumgang.

cart, cert, -a, m. Teufel.  
 caza, -y, f. Russ.  
 cazař, -rja, m. Schornstein-  
     fege.  
 cas, -a, m. Zeit.  
 casny, -a, -e, adj. zeitlich.  
 cejdźała, -i, f. Seihetuch.  
 cejdžić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-  
     praep. »po«) seihen.  
 ceji, -a, -e, pron. wessen.  
 ceje 3. pl. praes. wot kćēć:  
     sie wollen.  
 cely, -a, -e, adj. ganz.  
 celadź, -e, f. Gesinde.  
 celadzin, -a, m. Dienstbote.  
 cenk (cernk), -a, m. Eidotter.  
 cepy, -ow, f. pl., Dreschflegel.  
 cera, -y, f. Furche.  
 cerać (cyrać), -am, -aš; rj. III.  
     (perf.-praep. »na«) schöpfen.  
 cerkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
     praep. »po«) schlürfen.  
 cerkej, -wje, f. Kirche.  
 cerny, -a, -e, adj. schwarz.  
 cerstadło, -a, n. Pflugkolter.  
 cerw, -wja, m. Wurm, Made.  
 cerwjony, -a, -e, adj. rot.  
 cerwy, -a, -e, adj., madig.  
 cesać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
     praep. »po«) kämmen.  
 cesć, -e, f. Ehre.  
 cesćić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-  
     praep. »po«) ehren.  
 ceslina, -y, f. Schuppe.  
 cesny, -a, -e, adj. ehrbar.  
 cewa, -y, cewka, -i, f. Weber-  
     spule.  
 cļojeķ, cļoješķ, -a, m., Mensch.  
 cļonķ, -a, m. Glied.  
 co, -ego, pron. was (ja som  
     k comu, ich tauge noch  
     etwas.)

coga; cogada, adv. was denn.  
 cogdla, adv., warum.  
 cołm, -a, m., Kahn.  
 cołmik, -a, m. Weberschiffchen.  
 coło, -a, n., Stirn.  
 conk, -a, m., Eidotter.  
 cop, -a, m., Zapfen.  
 copik, -a, m., Zäpfchen.  
 cora, adv., gestern.  
 corajšy, -a, -e, adj. gestrig.  
 cować, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
 praep. »na«) träumen.  
 což, pron., was.  
 créć, -ejom, -ejoš; rj. III. (perf.-  
 praep. »pó«) schöpfen.  
 crej, -a, m., Schuh.  
 crjonak, -a, m., Backen-  
 knochen (? red.)  
 crjonk, -a, m., Messerschale.  
 crjop, -a, m., Scherbe.  
 crjosło, -a, n., Pflugkolter.  
 crjowo, -a, n., Darm.  
 crjowa, -ow, n., pl., Eingeweide.  
 crop, -a, m. (hl. crjop) Scherbe.  
 cuć, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-  
 praep. »za«) fühlen.  
 cwern, -a, m., Zwirn.  
 cybula, -e, f., Zwiebel.  
 cynić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-  
 praep. »s«) tun, machen.  
 cyrka, -i, f., Krikente.  
 cysty, -a, -e, adj. rein, (do  
 cysta adv. ganz und gar).  
 cyžyk, -a, m., Zeisig.

## C.

Čawer, -a, m. Geschirrkammer.  
 čecać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
 praep. »wu«) fliessen.  
 čečeř, -rja, m., Erlenzeisig.  
 čele, -eča, n., Kalb.  
 čelecy, -a, -e, adj. von Kalb.

čelišća, -ow, n., pl., Kinnlade-  
 čel, partic. wot kćěć, gewollt.  
 čenčlowanje, -a, n., Liebes-  
 tändelei.  
 čeplo, adv. warm.  
 čežka, -i, f., Fussweg.  
 čěgać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
 praep. »po«) ziehen, zerren.  
 če'nuć, -njom, -njoš; rj. II.  
 (perf.-praep. »po«) ziehen.  
 čezać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
 praep. »wu«) pfänden.  
 čežki, -a, -e, adj. schwer.  
 čis, -a, m., Wachholder.  
 čimicka, -i, f., Dunkelei.  
 čota, -y, f., Tante.  
 čotka, -i, f., Fieber.  
 čurać, -am, -aš, rj. III. (perf.-  
 praep. »pó«) pisSEN.  
 čutško, -a, n., Hündchen  
 (dž. r. změrom kaž čutško).

## D.

Dać, adv. hs. njech, mag,  
 möge, mögen.  
 dalej adv. weiter.  
 daleki, -a, -e, adj. weit.  
 daleko, adv. weit.  
 dank, -a, m., Geschenk.  
 daillé adv. längst.  
 daíwejšy, -a, -e, adj. der frühere.  
 dela, -e, dim. delka, delcycka,  
 -i, f., Brett.  
 deno, -a, n., Magen, Wanst.  
 derkotać, -com, -coš; rj. III.  
 (perf.-praep. »pó«) zittern.  
 dern, -a, m., Rasen.  
 derjać, -im, -iš, rj. IV., sollen,  
 müssen.  
 dgać, -ajom, -ajoš, rj. III.  
 (perf.-praep. »na«) lügen.  
 dganje, -a, n., das Lügen.

dgać, -rja, m. Lügner.  
 dgawa, -y, f. Lügnerin.  
 dług, -a, m. Schuld.  
 dług, -a, -e, adj. lang.  
 dłużki, -a, -e, adj. lang.  
 dłużkosć, -e, f. Länge.  
 dłużnik, -a, m. Schuldner.  
 dłużny, -a, -e, adj. schuldig.  
 dłużyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) schulden.  
 dłyń, -mje, f. Tiefe.  
 dłymina, -y, f. Tiefe.  
 dłyomoki, -a, -e, adj. tief.  
 dłypać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »z«) aushöhlen.  
 dlej, adv. lang.  
 dlějki (dłużki), -a, -e, adj. lang.  
 dlějko (dłużko) adv. lang.  
 dlějkosć (dłużkosć), -e, f. Länge.  
 dobrje, adv., gut.  
 dobroć, -e, f., Wohltat.  
 dobytk, -a, m. Vieh.  
 dogonić, -im, -iš; rj. IV. (perf.) erreichen.  
 dojić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »pō«) melken.  
 dojka, -i, f., Mutterschaf.  
 dojnica, -y, f., Melkfass.  
 dokelaž, adv., weil.  
 dokonćyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.) beendigen.  
 dołoż, adv. herunter.  
 dołożce, adv., unten.  
 dołożka, (dołożku), adv. unten.  
 donica, -y, f. Fass.  
 dosegać, -am, -aš; rj. III. (imperf.) reichen.  
 dose'nuć, -njom, -oš; rj. II. (perf.) erreichen.  
 do witsego, adv., bis morgen.

dražnić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »pō«) necken.  
 drest, -a, m. Wasserpfeffer.  
 drěć se, -ějom, -ějoš; rj. III. (perf.-praep. »pō«) weinen.  
 drēc, -a, m. Schinder.  
 drějucy, -a, -e, adj. weinend.  
 drětwej,-wje, f. Schusterdraht.  
 drjowjany, -a, -e, adj. hölzern.  
 drjowko, -a, n., artemisia abrotanum.  
 drjowo, -a, n. Holz.  
 drjucy, partic. weinend.  
 drobenica, -y, (dim. drobenicka, -i), f. Brocken.  
 drobić, -im, -iš, rj. IV. (perf.-praep. »z«) brocken, bröckeln.  
 drobjaty, -a, -e, adj. brockig.  
 droga (dim. drožka), -i, f. Weg.  
 drogi, -a, -e, adj., teuer.  
 drugi, -a, -e, adj., der andere.  
 družba, -y, m. Hochzeitsbitter.  
 družyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«), Hochzeitsbitter spielen.  
 dubcyk, -a, m., kleine Eiche.  
 dudy, -ow, f., pl. Dudelsack.  
 dujawa, -y, f., Blasebalg.  
 dumpać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pō«) stossen, pochen (z głowu do słupa dumpać).  
 dwa, num., zwei.  
 dwadżesća, num., zwanzig.  
 dwanasće, num., zwölf.  
 dwóji, -a, -e, num., zweifach.  
 dwórcyk, -a, m. Höflein.  
 dy, adv., wann.  
 dybzak, -a, m., Hosentasche.  
 dyga, adv., erst vor Kurzem.  
 dynašk, -a, m. kleines Ding.  
 dyžlém, adv., zuweilen.

**Dž. a Dž.**

Džeń, -nja, m., Kern, Mark.  
 džensajšy, -a, -e, adj. heutig.  
 džeržać, -ym, -yš; rj. IV.  
 (perf.-praep. »do«) halten.  
 džeseć, num., zehn.  
 džesety, -a, -e, adj. zehnster.  
 džewetnasčo, num., neunzehn.  
 džěće, -a, n., Kind, (z džěćimi  
     być, schwanger sein).  
 džěćecy, -a, -e, adj. Kind-.  
 džěćelc, -a, m. Specht, (cerny  
     a zelony).  
 džěćelin, -a, m. Klee.  
 džěk, -a, m. Dank.  
 džěkować, -ujom, -oš; rj. III.  
 (perf.-praep. »po«) danken.  
 džěsna, -ow, n. pl., Gaumen.  
 Džěwin, -a, wj. mj., Gross-  
     Düben.  
 džěwka, -i, f. Mädchen, Toch-  
     ter.  
 džěža, -e, f., Fass, Backfass.  
 džěžka (džěžcycka), -i, f.,  
     kleines Fass, Fässchen.  
 džiba, -y, f., Heiserkeit.  
 džibały, -a, -e, adj. heiser.  
 džiwy, -a, -e, adj. wild.  
 džo, adv., wo, wohin.  
 džož, adv., wo.  
 džurja, -ow, n. pl., Tür.  
 džurka, -ow, n. pl., Türchen.

**F.**

Flinka, -i, f., Ohrfeige.

**G.**

Ga, part., denn (dy ga to  
     som?).  
 gadać, -am, -aš, rj. III. (perf.-  
     praep. »do«) raten.  
 gaj, -a, m., Hain.

gajašk, -a, m., Hainchen.  
 gaļuz, gaļuza, -y, f., Ast.  
 gaļuzka, -i, f., kleiner Ast.  
 ganjać, -am, -aš, rj. III. (perf.-  
     praep. »po«) laufen.  
 garować, -ujom, -oš, rj. III.  
 (perf.-praep. »za«) schmutzen.  
 gasyć, -ym, -yš, rj. IV. (perf.-  
     praep. »za«) löschen.  
 gat, -a, m., Teich.  
 gatnik, -a, m., Teichwärter.  
 gawa, -y, f., Beinlahme beim  
     Vieh.  
 gelń, -nja, m., Ranft, Stück  
     Brot.  
 gelnisk, -a, m., kleines Stück  
     Brot.  
 gelnje, -ow, m. plur., Kind-  
     taufe.  
 gerb, -a, m., Höcker.  
 gerbaty, -a, -e, adj. höckerig.  
 gerdło, -a, n., Kehle.  
 gerdluško, -a, n., kleine Kehle.  
 gerdy, -a, -e, adj. stolz, hoch-  
     mütig.  
 gerc, -a, m., Musikant.  
 gerńcař, rja, m., Töpfer.  
 gerńcarnja, -e, f., Töpferei.  
 gernuć, -njom, -oš; rj. II. (perf.-  
     praep. »po«) abstreifen.  
 gernyk, -a, m., Topf.  
 gernyšk, -a, m., Töpfchen.  
 gersć, -e, f., Faust, Handvoll.  
 gerstka, -i, f., kleine Faust.  
 gerwona, -y, f., Krähe.  
 gěrle, -ow, pl., Orgel; (na  
     gěrlach grać, Orgelspielen).  
 gibać, -am, -aš, rj. III. (perf.-  
     praep. »po«) fort und fort  
     bewegen.  
 gibnuć, -njom, -oš; rj. II  
     (perf.), einmal bewegen.

ginuć, -njom, -oš; rj. II. (perf.-praep. »za«) vergehen.	glucny, -a, -e, adj., glücklich.
gižla, -e, f., Schienbein.	glugotać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) klunkern, kollern.
gjagać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) schnattern.	gluka, -i, f. Glück.
gładki, -a, -e, adj. glatt.	glurkotać, -am, -aš, rj. III. (perf.-praep. »po«) gurgeln, rauschen.
gładzić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) glätten;	glasac, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) plätschern.
die Braut oder Patin mit dem Kopfschmuck der ehrbaren Braut (Patin) putzen, (niewesta, kmótra jo gładzona aby tśigładzona t. r. hłowanjewjesty abo kmótry je do bantow wuwita, kaž so to čestnej přisluša).	gluskotać; plätschern, rauschen.
głažk, -a, m., Glas.	gnać, -żenjom, -żenjoš; imper. žeń; rj. II. (perf.-praep. »do«) treiben, eilen.
głažany, -a, -e, adj., gläsern.	gnada, -y, f., Gnade.
głod, -a, m., Hunger.	gněw, -a, m., Zorn.
głodny, -a, -e, adj. hungrig.	gněwać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) ärgern, erzürnen.
głos, -a, m., Stimme, Melodie.	gněwny, -a, -e, adj., zornig.
głowa, -y, f., Kopf.	gnězdo, -a, n., Nest.
głowac, -a, m. Kaulquappe.	gnić, -ijom, -ijoš; rj. III., perf.-praep. »z«) faulen, verwesen.
głownica, -y, f., Nervensieber.	gnida, -y, f. Nisse.
głowny, -a, -e, adj., haupt-sächlich.	gniłki, -a, -e, adj. seicht.
głub, -bja, m., Strunk.	gniły, -a, -e, adj., faul, träg.
głuchy, -a, -e, adj. taub.	gnilej, -a, m., Faulpelz.
głupy, -a, -e, adj., dummm.	gnilica, -y (dim.: icka, -i), f. teige Birne.
głušny, -a, -e, adj., dumpftönend.	gnilić se, -im, -iš, rj. IV. (perf.-praep. »na«) faulenzen.
gnušć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) betäuben.	gnizki, -a, -e, adj. niedrig. (z gnizka adv. bescheiden.)
gleđać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) schauen.	gnoj, -a, m., Dünger, Mist.
gleđadło, -a, n. Spiegel.	gnojšćica, -y, f., Jauche.
glina, -y, f. Lehm.	gnojšćíšćo, -a, n. Jauchen-grube.
glista, glistwa, -y, f. Spulwurm.	gnuć, gñjom, gnjoš; rj. III. (perf.-praep. »po«) bewegen.
gliwki, -a, -e, adj., lau, lind.	
glucać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) spritzen, (n. př. krej glucy).	

góđlo, -a, n. Schimpfwort,  
 Spitzname.  
 góđlować, -ujom, -ujoš; rj. III.  
 (perf.-praep. »po«) mit  
 Spitznamen belegen.  
 góđlowanje, -a, n. das Be-  
 spitznamsen.  
 góđny, -a, -e, adj. wert.  
 gódy, -ow, pl. Weihnachten.  
 góđzic, -im, -iš; rj. IV. (perf.-  
 praep. »z«) passen, gut tun.  
 góđzina, -y, f. Stunde.  
 góļub, -bja, m. Taube.  
 góļubjašk, -a, m. Täubchen.  
 góļubeńc, -a, m. Taubenschlag.  
 góļubnica, -y, f. Taubenschlag.  
 góły, -a, -e, adj. hohl.  
 góla, -e, f. Heide.  
 gólan, -a, m. Waldbewohner.  
 gółanka, -i, f. Waldbewohnerin.  
 gólc, -a, m. Knabe.  
 gólcyk, -a, m. Knäblein.  
 góle, -eća, n. Kind, Knabe.  
 gólica, -y, f. Mädchen.  
 gónić, -im, -iš; rj. III. (perf.-  
 praep. »po«) treiben.  
 góny, -ow, pl. Trift, Feldmark.  
 góra, -y, f. Berg.  
 Góra, -y, wj. mj. Berg bei  
 Muskau.  
 górcejšy, -a, -e, adj. komp.  
 heisser, bitterer.  
 górcosć, -i, f. Hitze.  
 górcy, -a, -e, adj. heiss.  
 góřej adv. hinauf.  
 góřejce adv. oben.  
 góřejcny, -a, -e, adj. obiger.  
 góřejka, góřejku, adv. oben.  
 górić, -im, -iš; rj. III. (perf.-  
 praep. »za«) ärgern, grämen.  
 górk(a) (górcycka), -i, f. kleiner  
 Berg.

górk(i), -a, -e, adj. bitter.  
 góřyć se, -ym, -yš; rj. III.  
 (perf.-praep. »po«) sich  
 beschweren.  
 góscina, -y, f. Gastmahl.  
 góspoda, -y, f. Herberge.  
 góspodař, -rja, m. Wirt.  
 góspodarić, -im, -iš; rj. III.  
 (perf.-praep. »po«) wirt-  
 schaften.  
 góspodaristwo, -a, n. Wirt-  
 schaft.  
 góspoza, -y, f. Wirtin.  
 góspozyć, -ym, -yš; rj. III.  
 (perf.-praep. »po«) wirt-  
 schaften (wot hospozy).  
 gótować, -ujom, -ujoš; rj. III.  
 (perf.-praep. »tſi«) bereiten.  
 gótowy, -a, -e, adj. fertig.  
 góweđo, -a, n. Rind.  
 gówezy, -a, -e, adj. Rind—.  
 gózdź, -a, m. Nagel.  
 gózdzik, -a, m. Nägelchen.  
 gra, -y, f. Spiel.  
 grab, -a, m. Buche.  
 grabać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
 praep. »po«) hacken, rechen.  
 grabišćo, -a, n. Hackenstiel.  
 grabje, -ow, pl. Hacke.  
 grać, -ajom, -ajoš; rj. III.  
 (perf.-praep. »tſe-j«) spielen.  
 grampak, -a, m. Rabe.  
 gramble, -ow, pl. Wollkratze.  
 gramplować, -ujom, -ujoš;  
 rj. III. (perf.-praep. »po«)  
 Wolle kratzen.  
 grań, -nje, f. Traube.  
 granica, -y, f. Grenze.  
 grańka, -i, f. kleine Traube.  
 granjaty, -a, -e, adj. kantig.  
 grémeń, -nja, m. Kamm (beim  
 Huhne).

- grěbać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) scharren.
- grěda, -y, f. Balken (kury na grēdu džeja, Hühner gehen in den Stall, auf den Balken).
- grěch, -a, m. Sünde.
- grěšnica, -y, f. Sünderin.
- grěšnik, -a, m. Sünder.
- grěšny, -a, -e, adj. sündig.
- grěšyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) sündigen.
- grěšyw, -a, -e, adj. sündig.
- grib, -a, m. Pilz.
- grimać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) donnern.
- grimot, -a, m. Donner.
- grimotać, -com, -coš; rj. III. (perf.-praep. »za«) poltern.
- grijny, -a, -e, adj. gering.
- griwa, -y, f. Mähne.
- grjobło, -a, m. Ofenkrücke.
- grobla, -e, f. Graben.
- grod, -a, m. Schloss.
- grodk, -a, m. Schlösschen.
- Grodk, -a, m. mj. Stadt Spremberg.
- Grodkarí, -rja, adj. Spremberger.
- grodžić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) zäunen.
- groc, -a, m. Erbse.
- gromada, -y, f. Haufen, Versammlung.
- gromadźe, adv. zusammen.
- gromadžić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »na«) sammeln.
- grono, -a, n. Fabel, Erzählung.
- grońko, -a, n. Verschen.
- grośatko, -a, n. Erbskörnchen.
- grošk, -a, m. Erbschen.
- grozba, -y, f. schweres Un gewitter.
- grozny, -a, -e, adj. grausam.
- grozyć, -ym, -yš, rj. IV. (perf.-praep. »po«) drohen.
- grud, -a, m. Ekel.
- grudać se, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) sich ekeln.
- grudniwy, -a, -e, adj. Ekel erregend.
- grudny, -a, -e, adj. ekelig.
- grumpla, -e, f. Höcker (na zmjerznjenym puću).
- grumplaty, -a, -e, adj. holprig.
- grumplować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »po«) holpern.
- gruzla, -e, f. Erdkloss.
- gruzlišk, -a, m. Erdklösschen.
- gryzać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) nagen.
- gryzadło, -a, n. Zaun.
- guba, -y, f. Mund.
- guabenica, -y, f. Tenne.
- gubica, -y, f. Baumschwamm.
- gubić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) allmählich verschwinden.
- guno, -a, n. Garten hinter der Scheune.
- gus, -y, f. Gans.
- gusćej adv. öfter.
- gusćinki, -ow, pl. kleines Dickicht.
- gusćiny, ow, pl. Dickicht.
- gusenica, -y, f. Raupe.
- gusle, -ow, pl. Geige.
- guslař, -rja, m. Geiger, Geigen spieler.
- gusor, -a, m. Gänserich.
- gusto adv. oft.
- gusty, -a, -e, adj. dicht.
- gusyny, -a, -e, adj. Gänse —.
- gwězda, -y, f. Stern.

gwězdźicka, -i, f. kleiner Stern.  
gwizdać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.-praep. »za«) pfeifen.

**H.**

Hadrik, -a, m. Hederich.  
hajkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) schön tun  
(z džěć. rěče).  
hajka, -i, f. Katze (hajka,  
hajk! tak so kóčka woła).  
hako adv. als; doch = hs.  
wšak.  
hapa, -y, f. Messer; Küchen-  
messer.  
hejdyš, -e, f. Buchweizen.  
hobed, -a, m. Mittagessen.  
hobelgdać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.) belügen.  
bobesyć, -ym, -yš, rj. IV.  
(perf.) aufhängen.  
hoblekać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.-praep. »z«) anziehen.  
holo, holko nosyć Hockepack  
tragen (z džěć. rěče).  
honak, honek, -a, m. Hahn.  
hoperga, -i, f. Walpurgis.  
hopkać, -am, -aš, rj. III. (perf.-  
praep. »po«) setzen (z dž. r.)  
how adv. hier.  
howak, howac, howacej, adv.  
sonst.  
hubać, -am, -aš, rj. III. (perf.-  
praep. »po«) zurückweichen.  
hubjony, -a, -e, adj. elend.  
hucobnik, -a, m. Lehrling.  
hucony, -a, -e, adj. gelehrt.  
hugładzić, -im, -iš; rj. IV.  
(perf.) ausglätten.  
huchawica, -y, f. Ohrwurm.  
hułdgać se, -am, -aš; rj. III.  
(perf.) sich herauslügen.

huméńk, -a, m. Ausgedinge.  
humé, -enja, n. Euter.  
humpać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.-praep. »po«) wiegen.  
humpala, -e, f. Feldkinder-  
wiege.  
huškać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
praep. »po«) hetzen.  
huzda, -y, f. Zaum.  
hyć, džom, džoš; rj. I. (perf.-  
praep. »ze-jć«) gehen.  
hykać, -am, -aš; rj. III. (perf.-  
praep. »po«) schlucken.  
hykawa, -y, f. Schlucken.  
hympać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.-praep. »po«) hinken.  
hynak, hynac, adv. anders.  
hynakšy, -a, -e, adj. anders  
beschaffen.  
hyndže, hyndži, hyndžo, adv.  
anderswo.  
hyšće, hyšci, adv. noch.

**Ch.**

Chachać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.-praep. »na«) aus-  
lachen.  
chamerny, -a, -e, adj. schwäch-  
lich.  
chamny, -a, -e, adj. kränklich.  
chapjać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.-praep. »za«) zu wieder-  
holten Malen anfangen.  
chachotać, -com, coš; rj. III.  
(perf.-praep. »po«) lachen.  
chloda, -y, f. Stock.  
chlodk, -a, m. Schatten.  
chlodny, -a, -e, adj. schattig.  
chlōšći, -a, -e, adj. lecker.  
chlēb, -a, m. Brot.  
chlēw, -a, m. Stall.  
chińel, -a, m. Hopfen.

- chochoł, -a, m. Schopf, Haube.  
 chocholac, -a, m. Haubenlerche.  
 chodźecy, -a, -e, partic. gehend, wandelnd.  
 chomot, -a, m. Kummet.  
 chopić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) anfangen.  
 chopjonk, -a, m. Anfang.  
 chować, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) bergen.  
 chódojta, -y, f. Hexe.  
 chódzian, -a, m. Herumträger (Handelsmann).  
 chódzanka, -i, f. Herumträgerin.  
 chójca, -y, f. Kiefer.  
 chójcka, -i, f. kleine Kiefer.  
 chójdzić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) wandeln, wiederholt gehen.  
 chójna, -y, f., Reisig, Fichtenchólowa, -y, f. Hose. [reisig.  
 chór bark, -a, m. Vorwerk.  
 chórman, -a, m. Fuhrmann.  
 chórmański, -a, -e, adj. Fuhrmanns —.  
 chóry, -a, -e, adj. krank.  
 chózyšco, -a, n. Besen.  
 chrapa, -y, f. Tropfen.  
 chrapać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) tröpfeln, tropfen.  
 chrapjać, -om, -oš; rj. III. (perf.-praep. »po«) wiederholt tropfen.  
 chrastać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) rauschen.  
 chrébet, -a, m. Rücken,  
 chrjapać, -jom, -još; rj. III. (perf.-praep. »po«) husten.  
 chroćić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) kastrieren.
- chrom, -a, m. Haus, Gebäude.  
 chromy, -a, -e, adj. lahm.  
 chropić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) besprengen; tröpfeln.  
 chropka, -i, f. Tröpfchen.  
 chta pron. = kto wer.  
 chtery, -a, -e, pron. welcher.  
 chto pron. = kto wer.  
 chtož pron. wer.  
 chudoba, -y, f. Armut.  
 chudobny, -a, -e, adj. ärmlich.  
 chudy, -a, -e, adj. arm.  
 chwalba, -y, f. Lob.  
 chwalecy, -a, -e, partic. lobend.  
 chwalić, -im, iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) loben.  
 chwatać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) eilen.  
 chwatk, -a, m. Eile.  
 chyba adv. ausser, es sei denn.  
 chyćić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) werfen.  
 chyla, -e, f. Weile, (tu chylu unterdessen, inzwischen).  
 chylka, chyleycka, -i, f. kleine Weile.  
 chylić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) neigen.  
 chytać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) wiederholt werfen.  
 chytry, -a, -e, adj. ehrenwert.  
 chytše adv. schön.  
 chytšej adv. besser, schöner.  
 chyz, -a, m. Haus; Nebenhaus.

## J.

- Jabłuško, -a, n. Äpfelchen.  
 jacmeń, -nja, m. Gerste.  
 jagły, -ow, pl. Hirse.  
 jagnje, -eća, n. Lamm.  
 jagnjedy, -a, -e, adj. Lamm—.

jagoda, -y, f. Beere.  
 jajo, jajko, -a, n. Ei.  
 jakle adv. erst.  
 jakotaty, -a, -e, adj., stotternd.  
 jałowe, -a, m. Wachholder.  
 jałowica, -y, f. Färse, Kalbe.  
 jare adv. sehr.  
 jareg, -a, m. Hering.  
 jarica, -y, f. Sommerkorn.  
 jarobina, -y, f. Eberesche.  
 jasćerb, -a, m. Habicht.  
 jaskolica, -y, f. Schwalbe.  
 jastry, -ow, pl. Ostern.  
 jašć, -a, m. Schaum.  
 jašćeř, -rja, m. Eidechse.  
 jawor, -a, m. Ahorn.  
 jazor, -a, m. See.  
 jaže, -ow, pl. Viehwürmer.  
 jec, adv. ob.  
 jedn, -a, -e, num. einer (wo  
     jenom in einem fort, fort-  
     während).  
 jednaséo, num. elf.  
 jednasty, num. elfter.  
 jedyny, -a, -e, adj. einzigartig.  
 jedyno, jedyrno adv. schnell,  
     bald, (tak jedyrno hako  
     sobald als möglich).  
 jedyrny, -a, -e, adj. zeitig, früh.  
 jeńelina, -y, f. Mispel.  
 jenučki, -a, -e, einzigartig.  
 jerk, -a, m. Fischrogen.  
 jěšći adv. noch.  
 jětro, -a, n. Leber.  
 jětšić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-  
     praep. »pó«) eitern.  
 jězyk, -a, m. Zunge.  
 jězyk, -a, m. kleiner Igel.  
 jinak, jinac adv. anders.  
 jiny, -a, -e, adj. anderer.  
 již, adv. schon.  
 jo, adv. = hs. haj, ja.

jogla, -y, f. Nadel (kulkowana  
     jogla Stecknadel; šywarna  
     jogla Nähnadel).  
 jolik, konj. wenn, falls.  
 jormank, -a, m. Jahrmarkt.  
 juskaé, -am, -aš, rj. III. (perf.-  
     praep. »pó«) jauchzen (pri  
     kwasach wot hólcow).  
 juž, južon, adv. schon.

## K.

Kabat, -a, m. Tuchjacke der  
     Frauen.  
 kabija, -e, f. Eichelhäher.  
 kacor, -a, m. Enterich.  
 kachlenik, -a, m. Ofentopf.  
 kameršyn, -a, m. Brotschrank.  
 kamzoł, -a, m. Tuchjacke der  
     Männer.  
 kamyšk, -a, m. Steinchen.  
 karpa, -y, f. Karpfen.  
 kapa, -y, f. Leinwandjacke der  
     Männer.  
 katować se, -ujom, -ukoš;  
     rj. III. (perf.-praep. »na«)  
     sich schinden.  
 kazo adv. (= kak zo) viel-  
     leicht dass.  
 kěćć, 'com, 'coś; rj. IV. (perf.-  
     praep. »ze«) wollen.  
 kěćl, (kćeł), -a, -e, partic. gewollt.  
 k'ebel, bla, m. Los.  
 k'ebłować, -ujom, -ukoš; rj. III.  
     (perf.-praep. »po«) losen.  
 kełbasa, -y, f. Wurst.  
 kelušk, -a, m. Kelchlein.  
 keř, -krja, m. Strauch.  
 kerašk, -a, m. kleiner Strauch.  
 kerema, -y, f. Schenke.  
 keremař, -rja, m. Schenker.  
 keremarik, -a, m. kleiner  
     Schenker.

- kerje, -a, n. Gesträuch.  
 kermiē, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) mästen.  
 kermjony, -a, -e, adj. gemästet.  
 kermeńca, -y, f. Mästerei.  
 kezk, -a, m. Viehbremse, Stechfliege.  
 kezkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) mutwillig springen.  
 kijanica, -y, f. Mangelholz; Brustknochen; Schlüsselbein; Joch.  
 kijašk, -a, m. kleiner Stock.  
 kisć, -i, f. Fruchtdolde (n. př. pola wowsa).  
 kjaber, -bra, m. Eber.  
 kjachać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) husten.  
 kjachaty, -a, -e, adj. hustend, schwindsüchtig.  
 kjachotać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) stottern.  
 kjandroz, -a, m. Eber.  
 kjarl, -e, m. Kerl.  
 kjawkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) bellen.  
 kjaweać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) miauen.  
 kjawkanje, -a, n. das Bellen.  
 kłanjać se, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) sich beugen.  
 klobyk, -a, m. Hut.  
 kłoć, kolom, kološ; rj. III. (perf.-praep. »za«) stechen.  
 kłoćić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »s«) herunterschlagen.  
 kłos, -a, m. Ähre.  
 kłosk, -a, m. kleine Ähre.  
 kłusty, -a, -e, adj. dick.
- klampawa, -y, f. Schlegel (při zwonu).  
 klašćenica, -y, f. Zusammengedrücktes (na klašćenicu se rozbił = cyle so zmiať).  
 klašćić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »s«) auseinandergehen.  
 kłaškowity, -a, -e, adj. aus einandergegangen (kłaškowite kołacki = rozhibane, rozběžane).  
 klecać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) hinken.  
 klěć, -ějom, -ějoš; rj. III. (perf.-praep. »za«) fluchen.  
 klěkać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) knien.  
 klěknucić, -njom, -njoš; rj. II. (perf.) niederknien.  
 klěše, -i, pl. Zange.  
 klić, -ijom, -ijoš; rj. III. (perf.-praep. »wu«) keimen (žito klijo).  
 klinić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) schlagen;  
 kluc, -a, m. Schlüssel.  
 klucyk, -a, m. kleiner Schlüssel.  
 klukać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »wu«) plündern; (pečoły klukać).  
 knepa, -y, f. Knopf.  
 kněz, -a; m. Herr (Kněžo o Herr).  
 kněžstwo, -a; m. Herrschaft.  
 knjani, -nje; f. Herrin.  
 kněžna, -nje; f. Jungfrau.  
 kněžyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) herrschen.  
 knigły, -ow, pl. Buch; Geschlinke (pola skotu).

- kniglicki, -ow, pl. kleines Buch.  
 ko'bela, -e, f. Kober.  
 kobołk, -a, m. Knoblauch.  
 kobyla, -e, f. Stute.  
 kobylować, -ujo; rj. III. (perf.-praep. »po«) brünstig sein wie eine Stute (spócyńać jako kobyla).  
 koklować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »po«) zaubern, gaukeln.  
 kokošyny, -a, -e, adj. Huhn—.  
 kokot, -a, m. Hahn.  
 kokula, -e, f. Kuckuck.  
 kokula, -e, f. Joch.  
 komuda, -y, f. Säumnis.  
 komudžić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) auf halten, säumen.  
 kopanka, -i, f. Firstziegel.  
 kopanki, -ow, pl. First.  
 kopéiwa, -y, f. Nessel.  
 kopica, -y, f. Haufen.  
 kopicka, -i, f. kleiner Haufen.  
 kopyle, -a, m. Hacke.  
 kopyto, -a, n. Huf.  
 kowal (kowail), -a, m. Schmied.  
 kowalnja, -e, f. Schmiede.  
 kócka, i, f. Katze.  
 kócor, -a, m. Kater (po kóco-rje łazyć, auf allen vieren kriechen).  
 kóeoł, -a, m. Kessel.  
 kóine, -a, m. Ende.  
 kóincyk, -a, m. Endchen.  
 kólej, -a, m. Knöterich.  
 (Wódny kólej Wasserknöterich.)  
 kółac (-ack), -a, m. Stollen.  
 kółař, -rja, m. Stellmacher.  
 kólk, -a, m. Stäbchen, Streichholz.  
 kólc, -a, m. Bienenstock.  
 kólodzej, -a, m. Stellmacher.  
 kóleno, -a, n. Knie.  
 kóleso, -a, n. Rad.  
 kólesko, -a, n. Spinnrad.  
 kónjack, -a, m. Endchen.  
 kónjecy, -a, -e, adj. Pferde.  
 kónk, -a, m. Wetzkitze.  
 kónjarnja, -e, f. Pferdestall.  
 kónjenc, -a, m. Pferdestall.  
 kónopac, -a, m. Häfning.  
 kóreny, -a, -e, adj. Scheffel.  
 kóryto, -a, n. Trog.  
 kós, kósak, -a, m. Amsel.  
 kósa, -y, f. Sense.  
 kóstrjowa, -y, f. Wespe.  
 kóstšańc, -a, m. Kornblume.  
 kósycka, -i, f. Sichel.  
 kósyšeo, -a, n. Sensenstiel.  
 kóšula, -e, f. Hemd.  
 kóšyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) küssen.  
 kótery, -a, -e, pron. welcher.  
 kóteryž, -až, -ež, pron. welcher.  
 kóza, -y, f. Ziege, (nježeska kóza Himmelsziege).  
 kózoł, -zła, m. Dudelsack.  
 kózlař, -rja, m. Dudelsack-pfeifer.  
 kóža, -e, f. Leder.  
 kóžkař, -rja, m. Lederhändler.  
 kóžuch, -a, m. Pelz.  
 kracać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »tše«) schreiten.  
 kracař, -rja, m. Schritt.  
 krajać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »na«) schneiden.  
 kralejstwo, -a, n. Königreich.  
 krocyć, -ym, -yš; rj. III. (perf.-praep. »tše«) schreiten.  
 kromica, -y, f. Ranft.  
 kromicka, -i, f. Rändchen.

krotcej, adv. kürzer.  
 krotki, -a, -e, adj. kurz.  
 krowa, -y, f. Kuh.  
 krowař, -rja, m. Kuhhirt.  
 kroweńc, -a, m. Kuhstall.  
 krupa, -y, f. Graupe (krupy, -ow, pl. Gericht vom geschlagenen Buchweizen).  
 kruška, -i, f. Birne, Birnbaum.  
 kružel, -a, m. Rockenstock, Kreisel.  
 kružyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) kreiseln.  
 kryée, -a, n. Dach.  
 kryngel, a, m. Bretzel.  
 kto, pron. wer.  
 ku, praep. zu, (kuchlěbu, to, tego, zum Brot; Schmiere, z. B. Butter.  
 kuchynja, -e, f. Küche.  
 kujždy, -a, -e, adj. jeder.  
 kulka, -i, f. Kartoffel.  
 kulcycka, -i, f. kleine Kartoffel.  
 kulowaty, -a, -e, adj. rund.  
 kuna, -y, f. Marder.  
 kura, -y, f. Henne.  
 kurcać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) knurren.  
 kurjawa, -y, f. Nebel.  
 kurje, -eća, n. Kücken.  
 kuřeńc, -a, m. Hühnerstall.  
 kurjetko, -a, n. Krickente.  
 kurnyć, -njom, -njoš, rj. II. (perf.) Laut von sich geben  
 (to mi ani njekurnjo, nicht einen Laut gab er von sich.)  
 kurwota, -y, f. Rebhuhn.  
 kusack, -a, m. Stückchen.  
 kušk, -a, m. Klott (na kuški jězdžíć Klötzer holen).  
 kušy, -a, -e, adj. kurz.  
 kwerlować, -ujom, -ujoš; rj. III. (perf.-praep. »po«) quirlen.

kwicać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) queiken, schreien.  
 kwićenje, -a, n. Blüte.  
 kwićeńko, -a, n. Blüte.  
 kwićonka, -i, f. Blüte.  
 kwisć, -ićom, -ićeš; rj. I. (perf.-praep. »za«) blühen.  
 kwitnuć, -njom, -njoš; rj. II. (perf.) blühen.

## L.

Łakosćić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) kitzeln.  
 Łakosćiwy, -a, -e, adj. kitzlig.  
 Łapać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) fangen, (łapaca reja Fangtanz).  
 Łasyca, -y, f. Wiesel.  
 Łoboda, -y, f. Melde.  
 Łocycć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) eggen.  
 Łoga, -i, f. Feuchtigkeit.  
 Łoj, -a, m. Talg.  
 Łokć, -a, m. Elle.  
 Łokno, -a, n. Flachsfaser.  
 Łos, -a, m. Haar; Łoseń, -nje, f. Haarquecke.  
 Łoza, Łza, -y, f. Träne.  
 Łożyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) legen.  
 Łożyšeō, -a, n. Deckbett.  
 Lucyja, -e, f. Pirol.  
 Lucywo, -a, n. Kien.  
 Ług, -a, m. Grassumpf, bewaldete Niederung.  
 Łupić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »wu«) enthülsen.  
 Łupina, -y, f. Schale, Hülle.  
 Łužk, -a, m. kleiner Gras- sumpf.  
 Łykać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) blinzeln.

łypać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) abblättern.  
łzyca, 'žyca, -y, f. Löffel.

**L.**

Laenosé, -i, f. Durst.  
laeny, -a, -e, adj. durstig,  
lać, -ejom, -eoš; rj. III. (perf.-praep. »do«) giessen.  
lec, lec rownož conj. obgleich.  
lěgać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) liegen.  
lěgnuc se, -njom, -njoš; rj. II. (perf.) sich legen.  
lejawa, -y, f. Platzregen.  
lejawica, -y, f. Sündflut.  
lejk, -a, m. Trichter.  
leluja, -e, f. Lilie.  
ležać, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »pó«) liegen.  
ležej adv. leichter.  
ležki, lažki, -a, -e, adj. leicht.  
lěće, -a, n. Sommer (k lěćemu  
zur Sommerszeit).  
lědo, -a, n. Brachland.  
lědym, adv. kaum.  
lěmęs, -a, m. Leitersprosse.  
Lěsk, -a, m., wj. mj. Lieskau.  
lěska, -i, f. Haselnussstrauch.  
lětko, -a, n. Weihnachtsbaum.  
lětko, -a, n. Lämmchen von  
Butter (so młodymaj man-  
dželskimaj na kwasne blido  
staji).  
-lik, Anhangspartikel; wenn.  
lieba, -y, f. Zahl.  
licko, -a, n. Wänglein.  
licyé, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »tše«) rechnen.  
lipać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »pó«) kleben.  
lipk, -a, m. Klebestoff.

lišawa, -y, f. Gesichtsflechte.  
loć, -i, f. Reisig.  
lod, -a, m. Eis.  
'loka, -ow, pl. Pfluggabel, (na  
kotrychž pľuh leži).  
low, -a, m. Jagd.  
lubej, adv. lieber, hs. radšo.  
ludźe, -i, pl. Leute.  
luto, adv. leid.  
lutosé, -i, f. Mitleid.  
lutosćiwy, -a, -e, adj. mitleidig.

**M.**

Macać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »na«) nässen, wässern.  
macanje, -a, n. das Nässen.  
mać, -erje, f. Mutter; stara  
mać, Grossmutter.  
majka, -i, f. Ente.  
makowica, -y, f. Mohnkopf.  
małučki, -a, -e, adj. klein;  
(po małučkem langsam).  
malina, -y, f. Himbeere.  
mamka, -i, f. Stiefmutter.  
marijanka, -i, f. Turteltaube.  
mazańc, -a, m. eineArt Kuchen.  
mec, -a, m. Schwert, Degen.  
medły (merdły), -a, -e, adj. tot.  
mech, -a, m. Moos.  
mięlcac, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) schweigen.  
mięlcanje, -a, n. das Schweigen.  
mnieńej adv. weniger.  
merchej, -wje, f. Möhre.  
merskać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.-praep. »na«) schlagen,  
züchtigen.  
mersk, -a, m. Runzel.  
mersćać, -ym, -yš; rj. IV.  
(perf.-praep. »po«) runzeln.  
mersćić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »z«) kraus machen.

mertra, -y, f. Marter.  
 merwicka, -i, Gebächte, Bucht.  
 mérzać, ärgern, (mi mérzy, ich ärgere mich).  
 měsec, -a, m. Monat.  
 měseck, -a, m. Mond.  
 mešk, -a, m. Flaum.  
 meškojty, -a, -e, adj. Flaum.  
 mězy, adv. zwischen.  
 měchawa, -y, f. Dudelsack.  
 měki (měkki), -a, -e, adj. weich.  
 měknut, -njom, -njoš; rj. II.  
     (perf.) weichlich werden.  
 měnjać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »tše«) tauschen.  
 měno, -a, n. Name.  
 měso, -a, n. Fleisch.  
 měšać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »na«) mischen.  
 měšanje, -a, n. das Mischen.  
 měšašk, -a, m. Säckchen.  
 měza, -y, f. Rain.  
 mězga, -i, f. Saft in den Bäumen.  
 měž, (mědž), -a, m. Messing.  
 mica, -y f. Mütze.  
 miknuć, -njom, -njoš; rj. II.  
     (perf.) blinzeln.  
 mimo, adv. vorbei.  
 miňšy, -a, -e, comp. kleiner.  
 mjacki, -ow, pl. Trog.  
 mjacawa, -y, f. Tändelliese.  
 mjaćeć, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »po«) drücken.  
 mjod, -a, m. Honig.  
 mjotel, -tla, m. Schmetterling.  
 mlock, -a, m. Drescher.  
 młoćeć, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »na«) dreschen.  
 mlogi, -a, -e, adj. mancher.  
 mły, -ow, pl. Schwämmchen.  
 mlynica, -y, f. Müllerin.  
 mlynik, -a, m. Müller.

mlynikař, -a, m. Mühlensitzer  
 mlaskać, -am, -aš; rj. III. (perf.-praep. »po«) schmatzen.  
 mlinc, -a, m. Plinzen.  
 mloko, mleko, -a, n. Milch.  
 mlocny, -a, -e, adj. milchig.  
 mnogi, -a, -e, adj. manch einer.  
 móćnejšy, -a, -e, adj. stärker.  
 mócydło, -a, n. Flachsspule.  
 mórić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) töten.  
 mórje, -a, n. Meer.  
 móšna, -y, f. Geldbeutel.  
 mótejdło, mótowidło, -a, n. Weife.  
 mótejka, -i, f. Hacke.  
 mózgi, -ow, pl. Gehirn.  
 mózdžina, -y, f. feuchtes Land.  
 mroja, -e, f. Ameise.  
 mrok, -a, m. Wolke.  
 mrokawa, -y, f. Wolke.  
 mrokawka, -i, f. kleine Wolke.  
 mroz, -a, m. Frost.  
 mucnosć, i, f. Müdigkeit.  
 mucny, -a, -e, adj. müde  
     mehlig.  
 mucyć, -ym, -yš; rj. IV. (perf.-praep. »z«) ermüden, schinden,  
     quälen.  
 mudr, -a, m. Torf.  
 mulić, -im, -iš; rj. IV. (perf.-praep. »za«) irre machen.  
 Mulkojce, -koje; wj. mj. Mulkwitz.  
 murjař, -ra, m. Maurer.  
 musać, -ym, -yš; rj. III. müssen.  
 mykotać, -com, -coš; rj. III.  
     (perf.-praep. »z«) zwinkern,  
     (z wóczyma mykotać, mit  
     den Augen zwinkern).  
 myš, -e, f. Maus.  
 myścota, -y, f. Hungerblume.

## N.

Nabocny (nawoeny), -a, -e, adj.  
seitig.  
nač'nuć, -njom, -njoš; rj. II.  
(perf.) aufziehen.  
nadostać, -anjom, -anjoš; rj. II.  
geschehen; hs. mi so stanje.  
nadžeja, -e, f. Hoffnung.  
nagi, -a, -e, adj. nackt.  
nagrodžić, -im, -iš; rj. IV.  
(perf.) bewerkstelligen.  
nachachać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.) sich satt lachen.  
najspa, -y, f. Oberstube; Boden.  
na kósu, adv. schräg.  
nałpa, -y, f. Affe.  
naléće, -a, n. Frühling (k na-  
lécemu, zum Frühjahr).  
namoc, adv. mit aller Gewalt.  
namš, -e, f. Gottesdienst (do  
namše, vor dem Gottes-  
dienst; pó namšy, nach  
dem Gottesdienst; na mšu  
hyé, zur Kirche gehen).  
nan, -a, m. Vater; stary nan,  
Grossvater.  
nank, -a, m. Stiehvater.  
naprajać, -am, -aš; rj. III.  
zu überreden suchen, be-  
reden.  
naradžić, -im, -iš; rj. IV. (perf.)  
anraten; einrichten.  
narski, -a, -e, adj. närrisch.  
nawdank, -a, m. Handgeld.  
nawlika, -i, f. Nelke.  
nawuberać, -am, -aš; rj. III.  
(perf.) auszanken, beschim-  
pfen, den Kopf waschen.  
nazýne, -mja, n. Herbst (k na-  
zymemu, zur Herbstzeit).  
nažréć se, -ejom, -ejoš; rj. I.  
(perf.) sich betrinken.

nažrjeny, -a, e, adj. betrunken.  
ńebje, -a, n. Himmel.  
nedy, nedym, adv. sogleich.  
ńerjed, -a, m. Unkraut.  
neška, -i, f. Neige.  
ńewjerica, -y, f. Eichhörnchen.  
ńewjesta, -y, f. Braut; tajka  
ńewjesta, solch Mädel (k po-  
swarjenju).  
nēceji, -a, -e, pron. jemandes.  
nēco, -ego, pron. etwas.  
nēgdy, adv. einst, jemals.  
nēgdajšy, -a, -e, adj. einstig.  
nēchten, pron. jemand.  
nēchtery, -a, -e, pron. mancher.  
nēkotery, -a, -e, pron. manch  
einer.  
Nēme, -a, m. Deutscher.  
nēnt, nēnto, nēnter adv. jetzt  
(až do nēnta, bis jetzt;  
wót nēnta, von jetzt ab).  
nēntajšy, -a, -e, adj. jetzig.  
nic, pron. nichts (to nic z togo  
njejo, das taugt nichts;  
njejsom wěc k nicomu,  
tauge nichts mehr, scil.  
zur Arbeit).  
ni'dzo, adv. nirgends.  
nigdy, adv. niemals.  
nichten, pron. niemand.  
nikajki, -a, -e, adj. nichts  
seiend; nichts wert (ja som  
tajki nikajki, bin so gar  
nichts wert fürs Leben).  
nikak, adv. in keiner Weise.  
nikt, pron. niemand.  
nišpor, -a, m. Vesper.  
nižyna, -y, f. Niederung.  
njeknicomny, -a, -e, adj. un-  
wert, untauglich, (ja som  
tajka njeknicomna, bin  
schwach, gebrechlich).

njetopyŕ, -rja, m. Fledermaus.  
 noc, -y, f. Nacht.  
 nocny, -a, -e, adj. nächtlich.  
 nosař, -rja, m. Träger.  
 nosony, -a, -e, partic. getragen.  
 nosydlo, -a, n. die Trage.  
 notnicy, -ow, pl. hallucina-

tionen, (ten jo w notnicach,  
 ist in Fieberphantasien).  
 nugeł, -gła, m. Winkel.  
 nuglik (nuglišk), -a, m. Win-  
 kelchen.  
 nutřkach, adv. drinnen.

(Skónčenie w přichodnym zešiwku.)

## Naše wěcniki z wukóncomaj -ańca a -eńca.

Zezběral a podal Jan Radyserb- Wjela.

Tych słowjesnych wěcników z wukóncomaj -ańca a -eńca, kotrež we našim słowniku njejsu, hačrunjež so mjez ludom slyša, njech tež někotre z rědka, je cyła kopica. Tuž njech su tu raz wšitke zestajane. Jich wosebliwosé je ta, zo z wjetša něsto njelubeho poznamjenjeju.

Bachtańca, Gequatsche.  
 bědowańca, Ach- und Weh-  
                           [geschrei.  
 bědzeńca, beschwerliches  
                           [Ringen.  
 bjakańca, Zungenausblökerie.  
 bjechtowańca, Verschleu-  
                           [derei.  
 bledzeńca, Geschwätz.  
 bodzeńca, Gestosse beim  
                           [Hornvieh.  
 bojeńca, Gefürchte.  
 bubnowańca, Trommellärm.  
 budzeńca, Aufweckerei.  
 Dračowańca, Schinderei.  
 drozeńca, überhohe Preis-  
                           [stellung.  
 drylowańca, Drillerei.  
 drypotáńca, Getripple.  
 dundańca, Gebummle.  
 dychotańca, hörbares Kurz-  
                           [atmen.

dymjeńca, Gequalme.  
 dyrkotańca, Gebibbere.  
 dychćeńca, gieriges Trachten.  
 džiwańca, grosses Erstaunen.  
 Fukańca, Gehusche.  
 funčeńca, starkes Gesumse.  
 Hadrowańca, grosses Gezänk.  
 halekańca, Freudengeschrei.  
 harowańca, Gelärm.  
 hawkotańca, Gebelfer.  
 hawronjeńca, Nachtschwär-  
                           [merei.  
 hawtowańca, grosses Gelärm.  
 hejsowańca, Schwelgerei.  
 hemzoleńca, Ungezieferge-  
                           [wimmel.  
 herjekańca, schreijiges Ange-  
                           [herrsche.  
 hłodzeńca, Hungerleiderei.  
 hordzeńca, hochfahrendes Ge-  
                           [bahren.  
 hrožeńca, heftiges Gedrohe.

hudańca, Gerate.	khudżeńca, schwere Verar-
hudlowańca, verächtliche Be-	[mung.]
[handlung.]	
hwizdańca, lästiges Gepfeife.	Łačeńca, Ständerei.
Jachleńca, Gekeuche.	lupańca, Aufknackerei.
jebańca, Betrügerei.	łuskańca, Geknalle.
jězdžeńca Herumstankerei.	Lačenjeńca, Durstleiderei.
jokańca, Gespeie.	lapotańca, Gelepperei.
juchotańca, Gejuchze.	lebordžeńca, langsames Ge-
jukańca = jokańca.	[mache.]
Kašleńca, Gehuste.	leptańca, Geschlapper.
kawkańca, Gafferei.	lišćeńca, Fuchsschwänzerei.
kejſeńca, lebhaftes Hände-	lizańca, Anschmeichelung.
[klatschen.]	lubjeńca, Vielversprecherei.
keklowańca, Gaukelei.	lubkowańca, Liebstenjägerei.
kiprjeńca, das Hinsiechen.	ludžidrjeńca, Menschenpla-
kjawkańca, Gekaukse.	[gerei.]
kłapańca, fatales Geklopfe.	lutowańca, übermässige Spa-
klekotańca, laute Schwätzerei.	[rerei.]
klepotajańca, Geklapper.	Majkańca, Gestreichle.
klimpotańca, Klimperei.	makańca, Herumtasterei.
klinkotańca, Geklingel.	manleńca, nuschliges Spre-
krjeptańca, Gegeile.	[chen.]
kuleńca, grosse Kegelei.	masańca, Getaste.
kusańca, bissiges Gezänk.	miworjeńca, Wimmelei.
kwakotańca, lautes Gequake.	mješkorjeńca, Gelalle.
kwasowańca, üppige Schmau-	mlaskańca, Geschmatze beim
kwikańca, Gequieke. [serei.	[Essen.]
khaboleńca, das Sckwanken	mórańca, sudlige Schmiererei.
[in der Meinung.]	morskańca, Durchbläuung.
khaśowańca, khawśowańca,	morkotańca, Gemurre.
[Mantscherei.]	mrowjeńca, Gewimmel.
khelpańca, Getrabe.	mudrowańca, Klügelei.
khichotańca, lautes Gekicher.	mudronjeńca, selbstgefällige
khlamańca, Maulreisserei.	[Klugrederei.]
khlemjeńca, Schreiberei aus	mužeńca, Brüsterei.
[vollem Halse.]	myleńca, öfteres Irremachen.
khodžeńca, lästiges Gegehe.	Nabłazneńca, Betörung.
khorjeńca, öfteres Siechen.	naduwańca, aufgeblasenes,
khortowańca, wildes Toben.	[hoffärtiges Wesen.]
khrobolańca, frevelhaftes Ge-	nadźerańca, Talkerei.
[treibe.]	nakażowańca, Ansteckung
	[mit Verderbnis.]

napinańca, heftige Anspan-	styskańca, heftiges Heimweh.
[nung.	sudzeńca, lieblose Nachrede.
naranjeńca, Verursachung	surowjeńca, grimmiger Eifer.
[vieler Wunden.	sydańca, langes Gesitze.
nasadzowańca, Hegerei und	Śćekańca, Läppscherei.
[Pflegerei.	śćekotańca, Weibsen-
němcowańca, Streberei nach	[geschnatter.
[deutscher Sprache u. Sitte.	šćenjeńca, Gedahle.
nózkowańca, eiliges Getripple.	šćerjeńca, Gefeixe.
nućeńca, Genötige.	šćowkańca, lästiges Hunde-
nuchotańca, Schnüffelei.	[gebell.
nuzluwańca, Drängerei.	šepjerjeńca, widerhariges
nužluwańca, Näselen.	[Wesen.
Pakosćeńca, Mauserei.	šepjetańca, Ohrenraunerei.
piskańca, klägliche Musik-	šerjeńca, Scheucherei.
[macherei.	šerjenčeńca, Aufgedriesle.
pišćeńca, Gepiepe.	škerjedżeńca, Unflättereи.
porpotańca, Geknaster.	škrčeńca, škrkańca, Ge-
porokowańca, endloses Auf-	[kreische.
[mucken.	škropjeńca, Gekröhle.
porskańca, heftiges Geniese.	ślapańca, hastiges Geschlinge.
přečinjeńca, Verschwenderei.	ślepowańca, Schlepperei.
přečiweńca, Widerstreberei.	śleptańca, Schlamperei.
překřiwjeńca, Unterschla-	śudrowańca, lautes Geräusch
[gung von Geld.	[vom Reiben.
přisłodžeńca, Verleumderei.	šukotańca, Visperei.
Rancowańca, Unzucht-	Tołkańca, Gestampfe.
[treiberei.	tórowańca, Stürmerei.
rapańca, Rabengekrächze.	tradańca, Gedarbe.
rokoćeńca, Aufruhr.	trapjeńca, Peinigung.
rudžeńca, öftere Kränkung.	trašeńca, Versetzung in Scheu.
rytowańca, Gegeile.	träleńca, Geschieße.
Sakrowańca, Gefluche.	trępjetańca, Gezittere.
skoržeńca, Lamentation.	trubjeńca, Tuterei.
smorčeńca, Geschnarche.	tukańca, Beargwöhnung.
smorkańca, heftiges Ge-	tuleńca, Duckerei v. Höheren.
[schnaufe.	tupotańca, Getrotte.
smykańca, Hingefacke.	tužeńca, Beänstigung.
spjerańca, halsstarrige Wider-	tyšeńca, Erregung von Kum-
[setzlichkeit.	[mer und Kränkung.
srěbańca, Geschlürfe flüssiger	Wjedrowańca, flucherisches
[Speise.	[Gewettere,

wobojeńca, Geratung in	Zabiwańca, grosse Totschlä-
	[Furcht.]
wošcerjeńca, fletschendes Ge-	zajimańca, leichtsinnige Auf-
	[lache.]
wrěskańca, unwillinges An-	zakliwańca, unbändige Ver-
	[schnauzen.]
wrěśćeńca, kreischendes Ge-	zakhadžeńca, Wüttere.
	[weine.]
wrjeskotańca, Geplärr.	zaničowańca, Verschmäherei.
wubjerańca, Auswählerei.	zanjechańca, schwere Ver-
wudmowańca, Bewerfung mit	[nachlässigung.]
	[Schimpfnamen.]
wujeńca, Heulerei.	za-zło-bjerjeńca, Übel-
wuklukańca, Ausbeutelei.	[nehmerei.]
wupjerańca, Gespreize.	Žahańca, Mordbrennerei.
wutleńca, Entkräftung durch	žebrjeńca, Gebettle.
	žedzeńca, starke Sehnerei.
wušparańca, Temperei.	žłopańca, žlokańca, Gesaufe.
	żwamleńca, unsinniges Ge-
	[rede.]

## Wo wuzynkomaj -osć a -ota.

Zestajał a podał *Jan Radyserb-Wjela.*

### Předspomnjeničko.

1. Tych słowow je njemała ličba, na kotrychž kóneu mataj złožcy -osć a -ota cyle jenajki zrozum. Zběrka z kónc tutoho nastawka steji.
2. Nimo tuthych je mnohota tajkich, kiž směle porno wukónej -osć tež -ota měć, ale z tym pak mjez ludom slyšane njejsu, na přiklad: kližnosć, lóštosć, lestnosć, mudrosć, raznosć, trajnosć, tórnosć, wěčnosć, zbóžnosć a cyła kopica druhich.
3. Wjele z nich je, kotrež duel serbskeje rěče ze złožku -ota wutworił njeje, dokelž bychu dobroklinkej přećiwyne byłe. A knjez prof. dr. Muka praji z połničkim prawom: Twjerdozwuk serbskemu wuchu spodobny njeje. Wzmi na pokaz jenož te słowa: častota, hnútota, jatota, krutota, połstota, zdatota atd. — Jene t při druhim lubozynk nima.
4. Někotre pak maju -ota, ale nic -osć: bosota: ale nic bososć jednota, ale nic jednosć atd.
5. Druhe bjeru sebi porno tomu -ota tež hišće -ina abo -izna, jako: smyklosć = smykłota a smyklina, zhniłosć = zhniłota a zhnilizna, zrałosć = zrałota a zralizna atd.

6. Tež tajkých je něšto, kiž maju město -ota jenož same -ina abo -izna, na příklad: wopuklōsē = wopuklina, zaécklōsē = zaécklizna.

7. W někotryžkuli słowach -osē a -ota jenoho zrozuma njejstej. K pokazej: dobroš je po němsku Wohlgeschmack atd., dobrota = Wohltat, drohosē = Kostbarkeit a drohota = Teuerung, horcosē = heisser Zustand eines Dinges a horcota = heisse Witterung, mokrosē = Gehalt an Nässe (Stroh, Heu) a mokrota = nasse Witterung, samosē = Selbstheit a samota = Einsamkeit, suchosē = Magerkeit a suchota = regenlose Zeit, tunjosē = billige Preislage a tunjota = wohlfeile Zeit.

8. Swojotnosć słowow z wukōncem -ota je ta, zo ma kóžde z nich jenož 3 zložki.

Barbnosć, barbnota, Farbig-  
keit.  
bědnosć, bědnota, Siechtum.  
bělosć, bělota, Weiss.  
běhlosć, běhlota, Geläufigkeit.  
bitnosć, bitnota, Streitbarkeit.  
bjernosć, bjernota, Nehmbar-  
keit.  
blaznosć, blaznota, Torheit.  
blědnosć, blědnota, Blässe.  
brašnosć, brašnota, Gebrech-  
lichkeit.  
brunosć, brunota, Braunheit.  
bujnosć, bujnota, Wildheit.  
Cunjosē, cunjota, Sanftheit.  
cyłosć, cyłota, Totalität.  
Čerstwosć, čerstwota, Frische.  
čerwjoscē, čerwjota, Madigkeit.  
čestnosć, čestnota, Ehrbarkeit.  
čilosć, čilota, Unversehrtheit.  
čornosć, čornota, Schwärze.  
Čémnosć, čémnota, Dunkel-  
heit.  
čěsnosć, čěsnota, Schwüle.  
čežkosć, čežkota, Schwere.  
čichosć, čichota, Stille.  
émowosć, émwota, Finsternis.  
ćopłosć, ćopłota, Wärme.  
Dawnosć, dawnota, Altertum.  
dołhosć, dołhota, Länge.  
drobnosć, drobnota, Klein-  
heit.

druhosć, druhota, andre Art.  
dušnosć, dušnota, Herzens-  
güte.  
dwojosć, dwojota, Zweiheit.  
dwójnosć, dwójnota, Zwei-  
heit.  
dymnosć, dymnota, Dunstig-  
keit.  
džiwjosć, džiwjota, Wildheit.  
Falšnosć, falšnota, Falschheit.  
frejnosć, frejnota, unverehe-  
digter Zustand.  
Gramnosć, gramnota, Geiz.  
Hłuposć, hłupota, Dummheit.  
hniłosć, hniłota, Fäulnis.  
hnutnosć, hnutnota, Rührung.  
hódnosć, hódnota, Würdigkeit.  
hołosć, hołota, Kahlheit.  
hórkosć, hórkota, Bitterkeit.  
hroznosć, hroznota, Hässlich-  
keit.  
hrubosć, hrubota, Roheit.  
Jaknosć, jaknota, Derbheit.  
jasnosć, jasnota, Klarheit.  
jednosć, jednota, Eintracht.  
kiprosć, kiprotka, Kraftlosig-  
keit.  
krasnosć, krasnota, Herrlich-  
keit.  
křiwirosć, křiwiota, Krummheit.  
krótkosć, krótkota, Kürze.  
khłódnosć, khłódnota, Kühle,

khrobłosć, khrobłota, Kühn- heit.	sleposc, slepota, Blindheit.
khromosć, khromota, Lahm- heit.	snadnosć, snadnota, Gering- fügigkeit.
Łučnosć, łučnota, Wiesen- [reichtum eines Gutes.	spēchłosć, spēchłota, Eilfertig- keit.
Lěnjosć, lěnjota, Faulheit.	sprawnosć, sprawnota, Recht- schaffenheit.
lěpšosć, lěpšota, Genesungs- [zustand.	srěnjosć, srěnjota, Mittel- mässigkeit.
lohkosć, lohkota, Leichtigkeit.	stajnosć, stajnota, Beständig- keit.
lóžkosć, lóžkota, Leichtigkeit.	strachosć, strachota, Gefahr.
Małosć, małota, Kleinheit.	strašnosć, strašnota, Furcht- barkeit.
miłosć, miłota, Gnade.	strowosć, strowota, Gesund- heit.
milnosć, milnota, Mürbigkeit.	stysknosć, stysknota, Ängst- lichkeit.
mjehkosć, mjehkota, Weich- heit.	swětlösć, swětlota, Helle.
mnohosć, mnohota, Vielheit.	šcedrosć, šcedrota, Mildtätig- keit.
mócnosć, mócnota, Kräftig- keit.	Tołtosć, tołstota, Dicke.
mólčkosć, mólčkota, Kleinheit.	tróšnosć, tróšnota, Lockerheit.
móžnosć, móžnota, Möglich- keit.	tučnosć, tučnota, Fetthalting- keit.
mróčnosć, mróčnota, Bewöl- kung.	tuchłosć, tuchłota, Dumpfig- keit.
mučnosć, mučnota, Müdigkeit.	tuposć, tupota, Stumpfheit.
Němosć, němota, Stummheit.	tužnosć, tužnota, Schwüle.
niłkosć, niłkota, Seichtigkeit.	twjerdosć, twjerdota, Härte.
nizkosć, nizkota, Niedrigkeit.	tyśnosć, tyšnota, Trübsal.
nowosć, nowota, Neuheit.	Wažnosć, wažnota, Wichtig- keit.
nuznosć, nuznota, Notwendig- keit.	wěstosć, wěstota, Sicherheit.
Pjelzkosć, pjelzkota, Schlüpf- rigkeit.	wjelžnosć, wjelžnota, zäh- Feuchtigkeit.
płownosć, płownota, Falbheit.	włóžnosć, włóżnota, feuchter Zustand.
prěnjosć, prěnjota, Priorität.	wótrosć, wótrota, Schärfe.
prostosć, prostota, Steifheit.	wulkosć, wulkota, Grösse.
pustosć, pustota, Wüstheit.	wušnosć, wušnota, Tauglich- keit.
Rědkosć, rědkota, Seltenheit.	
rjanosć, rjanota, Schönheit.	
Skuposć, skupota, Geiz.	
slabosć, slabota, Schwäche.	
słódkosć, słódkota, Süßigkeit.	

wutłosć, wutłota, Mattigkeit.	zmužnosć, zmužnota, Mann-
wuzkosć, wuzkota, Enge.	[haftigkeit.
Zjawnosć, zjawnota, Öffent-	zrěbnosć, zrěbnota, grober
	[lichkeit.
złobosć, złobota, Grimm.	Zustand (von Garn,
zlutnosć, zlutnota, Sparsam-	Gewebe usw.)
	[keit.
změrnosć, změrnota, Mässig-	zymnosć, zymnota, Kälte.
	Žahlosć, žahłota, Glutzustand.
[keit.	židkosć, židkota, Dünndlüssig-
	[keit.

---

## Metaforiske hrona serbskeje ludoweje rěče.

Zezběrał a zestajał *Jan Radyserb-Wjela.*  
(Skónčenje.)

### IV. Słowjesa, kotrež w přenoškach stoja.

Babić wšem čestnym počinkam. — Bać kaž slepy wo tučały. — Bać, kaž stara basnička. — Bachtać kaž kačor. — Bamborić kaž slepy wo hwěžkach. — Barbić z błotom. — Barbić ze zeľhańej hubu. — Bědować so z nuzu a horjom. — Bědžić so ze swojim nječistym lóštom. — Běhać. Jeje česé za njej běha. — Běhać kaž kruwy před třečkom. — Běhać za mačerju kaž čelko za kruwu. — Bělić z wuhlom. — Běrtlować so z khudymi dnjemi. — Běžeć kaž Halštrowski šewc. — Běžeć kaž skulej (kurotwa). — Běžeć. Jemu spochi nós běži. — Běžeć kaž wo šiju. — Bić do keŕka. — Bić do woćow. — Bić. Jemu Němc na hubu bije. — Bić na wopake kopyto. — Bić na wotawu. — Bić njewinowatka. — Bić so wo hluchí worjech. — Bić so wo šamałe jabļučko. — Bij čert do škórcow! — Bludžić kaž zhubbena wowca. — Błysknyć na njehornu plampu. — Błyśćić so kaž janske muški. — Blawkać kaž knježi kołsypyčk. — Bleć kaž blaweca. — Bledžić kaž Bejerowska plipa. — Bledžić kaž njewidźacy wo róžach. — Bojeć so kaž małe džěćo bobaka. — Bojeć so kaž wudra. — Bórčeć kaž čmjeła (šeřeň). — Bórčeć. Ji kóžda pčołka

bórči. — Bórkotać so wšitko před wočomaj. — Bosć kaž boran. — Brać běle z wóčka. — Brać njeporadžencow do železnej wuzdy. — Brać swój jazyk do wuzdy. — 2000. Brać myto za donoški posledy riče. — Brać wot morwych. — Brodžić kaž njezawrjene swinjo. — Brózdžić kaž knot. — Brunčeć kaž furawa. — Buchtować kaž bohaty brojeń. — **Byé.** Być blizko marow (też: blizko maram). — Być člowjek kaž za polak proso. — Być člowjek ze sedmeje próstwy. — Być čerń za swojich starśich. — Być dobreje nadźije (na porod). — Być doma přiklepany. — Być dżeciskam mjedawa (ta mać). — Być hišće natše wutroby. — Być hišće we čerstwym pomjatku. — Być hišće we želenych lětkach. — Być hižo we džedowskich lětach. — Być kaž haperlejske wjedro. — Być kaž klóštrska knježna. — Być kaž Małowjelkowska sotra. — Być kaž měšćanska kawka. — Być kaž načinjene. — Być kaž na jenej žilcy. — Być kaž na přidawku. — Być kaž njezrałe huso. — Być kaž sróča wopuš. — Być kaž swinjaca měšawa. — Być kaž swinjo z jednym leńkom. — Być kaž zabłudžena wowca. — Być k ludžom. — Być króna mjez towařškami. — Być korčmarjec ławje přismoleny. — Być łaćanski (łaćansćeje wěry). — Być mało lěpsi hač rohač tón čorný. — Być Metusalemskich lět. — Być na Bożej prawdze. — Być na Bożej ščežcy. — Być na čornej šuli wučeny. — Być na fararjec ladku. — Być na hubu khromy (też lěni). — Być na njebjesnym puēu. — Być na poslednjej truni. Być na poslednim wobwješku. — Być na puēu k šibjeńcy. — Być na račeji wopuši. — Być na samej kromje. — Być na wěčnej njedželi. — Być na wšech hasach a kwasach. — Być na wšech hozdžíkach. — 2050. Być pod ludžacej hubu. — Być pod robotnej kwaklu. — Być pod žoninej ruku (pjasću). — Być posledni ke mši a wote mšě prěni. — Być při pumpatej móšni. — Być prućikej časny (tón hólčk). — Być rodžena Liškec (liška). — Być samodruha. — Być slěborny a somoćany. — Być swjatk a pjatk

w tej samej koži (kaž woł). — Być swojeje hłowy. — Być tajki nōeny hawron. — Być tak (też mēć so tak) w srēnich woknach. — Być w kralowej drasći a bróni. — Być w kralowej sukni a jědži. — Być w kholowach židki. — Być. Wona je skerje čerń hač róža. — Być. Wón je smjerć-mjasowy. — Być woplusk za nana a maćeř. — Być we wšitkich hembjerkach. — Być wšitkim njeskutkam kmótr. — Być wšudźom do kuta storhany. — Być wšudźom, hdźež pos wopuš zběhnje. — Być wšudźe wšitkim na puću. — Być wšudźe z khribjetom witany. — Być z ludźimi. — Być z woběmaj rukomaj witany. — Jemu je kaž zajacej we młodym dźećelku. — Ji je kaž kóccy, hdźyž basnički baje. — Ji je kaž kozy we kale. — Ji je žel, hdźyž widži wowey třihać. — Ji je žel, hdźyž w zymje husy bosy widži. — Jich mać běše žona na našim kwasu. — Jim je kaž kurom w pšeńcy. — Jim je kaž wroblam w jahłach. — To budźe na swjate wono. — To budźe na swjatu Ćerlicu. — To budźe na swjatu Nihdu. — To budźe tři dny do prěnjeho sněha. — To był khort. — To był šwjerč. — To je bjez šika. — To je Boža ruka (ručka). — To je Boži porst. — To je Boži prut. — To je činjeny paduch. — To je dźewjata woda wot powzki. — To je haj a hamjeň. — To je hišće dołha noha. — To je hórje hač zlě. — To je jim mjedowa pomazka. — To je Judašowe myto. — To je kaž po roboče spraskane. — To je khuda skibka za prózdny brjuch. — To je kołmaz za naše wozy. — 2100. To je kowany muž. — To je k wěrje spodobne. — To je nam wot ruki. — To je nóž bjez brjeńka a črjonow. — To je popjeř a sól do syreje rany. — To je po pjenjezach. — To je po starej mérje. — To je požčena pycha. — To je proch a pěsk do wóčkow. — To je rači khód. — To je slaknjene činjenje. — To je stupjeň bjez narće a póduse. — To je šeršenjace hnězdo. — To je ta žona, kiž ludźom dźěatka nosy. — To je tón muž, kiž kože bjerje. — To je wjedro za lišče rukajcy. —

To je wobužna robota. — To je wulka kołbasa bjez čornej juški. — To su činki. — To su djasowe pasle. — To su drjewjane khachle. — To su džěćace hrajki. — To su džěći po štvörtej kazni. — To su džěrawe plothy. — To su hwizdy. — To su jim mjedowe placki. — To su kamjenje w město Božeho khlěba. — To su kmótry, kiž su so něhdy w kale widžale. — To su kormjene lžě. — To su kótvičkate rěče. — To su křivične puće. — To su krwawne pjenjezy. — To su kupjeńki za pjeć porstow. — To su kuzlane kusy. — To su lěki za bolacu wutrobu. — To su lišče přesmyki. — To su njeznjesene jeja. — To su padušne ščežki. — To su pčołki bjez matki. — To su plěsniwe přiwěrki. — To su póstnicy bjez kołbasow. — To su wjelče sylzy. — To su wobli mužojo. — To su wokisnjene patoki. — To su wusonjene złote hory. — To su zakwačene wudma. — To su zaportki. — To su zašmatane zapletki. — To su zerzawe bajki. — Ty sy kaž Debišowski jehnjacy. — 2150. Ty sy kaž stara Wałpora. — Ty sy kaž za pjecu wětřik. — Ty sy mi na puki zrały. — Ty sy mi tež strovy pachoł. — Ty sy nam tež tón prawy kwasař. — Ty sy tón posledni herc. — Ty sy tež tón prawy ptačk. — Ty sy tež tón prawy swjaty. — Ty sy tež witany kwasař. (Iron.) — Wonej staj kaž pos a kóčka. — Wonej stej na jene kopyto bitej. — Wonej stej wobej z Kukec. — Wonej z tej z jenoho hnězda. — Wón je bity pos. — Wón je džewjećoch rjemjesłow a džesaty slěpc. — Wón je Judašowy bratr. — Wón je kurjeny. — Wón je liwka woda. — Wón je na wopake kopyto bity. — Wón je pod zelenej hórku. — Wón je polak a wona štyri feńki. — Wón je šeršeń a wona je čmjeła. — Wón je tam pječeny a warjeny. — Wón je twarhowa pajča. — Wón je twjerdeju wušow. — Wón je w čertowych klěščach. — Wón je w čežkich myslach. — Wón je w dobrym założku. — Wón je w Hijobowej šuli. — Wón je w rozumje warjeny. — Wón je we powobjed-

nych drěmkach. — Wón je we wšech korčmach doma. — Wón je wokhmjeleny. — Wón je wo wsy hłowa. — Wón je wšem nječinkam z kmótrom. — Wón je za blido prěni a poslědni k cypam. — Wón je za hunami namakany. — Wón je za płotom rodženy. — Wón je ze Nimaškhlěba. — Wón je ze wšemi mazami mazany. — Wón je ze wšemi wudmami wulkřceny. — Wón je ze Širachoweje wučby. — Wón je z Krabatoweje šule. — Wona je Bejerowska plipa. — Wona je hišće lacata (= ledig). — Wona je hižo lackata (= verehelicht). — Wona je jemu wša židžana a złota. — Wona je kaž Słanknowska wobuza. — Wona je samodruha. — Wona je stara wjeŕba. — 2200. Wona je w domje koprola. — Wona je w njedželatym łožu. — Wona je w njewjestnych črijach. — Wona je zańdzena (im Beginn der Schwangerschaft). — Wona je z cyganskeje šlachty. — Wona je z čežkim životom. — Wona je ze sróčeho jeja. — Wona je zła waka.

Cheyé so: Tebi chce so spochi zaječeho twarožka. — Cofać z wopječicu kaž rak. — Cybać swój wšedny khleb z pucka. — Cycać jěd z kóždeho słowčka. — Cychnować kaž džiwi duch.

Čakać kaž ta „módra knježna“ při puću stejo. — Čakać z lěwej ruku. — Čampać so kaž wróna w trawje. — Čertować złe njedobre. — Čepić kaž žaba. — Česać šešeraka z wochlu. — Činić mjerzace spjatnicy. — Činić mjezwōče jako zła puć. — Činić so swjaty. — Činić so wulki (wulkeho). — Činić. Što dobreho činiće? — Činić woči kaž sadźite jeja. — Čumpać so. Tam so kachle čumpaju. — Čušlić kaž hajnkowy slědnik.

Čahać kaž škórey do třěšnjow. — Čahać kaž wuhor do młodoh' hrochu. — Čahnyć muž při mužu kaž wroble do pšeńcy. — Čahnyć po jenym za sobu kaž husy. — Čahnyć so kaž drohi čas. — Čahnyć so kaž powrjestło. — Čahać so z někim.

**Dać, dawać.** Bóh daj strow! — Bože žito lětsa bohaće

dawa. — Dać dobre słowo. — Dać sebi čestny wěnčk zedrēć. — Dać sebi lišćawam mozhy wusrěbać. — Dać sebi na hłowje rejwać. — Dać sebi rjemjenje z khribjeta rězać. — Dać sebi za krošik džéru do hwiždzele wjerćić. — Dać sebi žaby pjec. — Dać slěpea widžeć. — Dać so do kuta honić. — Dać so rjanym wóčkam wobkuzlić. — Dać so za Janka měć. — Dać so liškam wuklukać. — Dać so za nós wodžić. — 2250. Dać sudniķej wulku móšeń widžeć. — Dać ze sobu slepeho hrać. — Dać žonje so wokoło małuška wić. — Daj Bóh zboże płytnej! (— slubej! — sywej!) — Daj sebi něsto pisane džeć! — Daj sebi wo zelenym wuchačku džeć. — Daj sebi z tom dobro być. — Daj so swětej minyć. — Daj tu křiwemu rune być. — Dawać hroznym wěcam rjeńše mjena. — Dawać z horšćemi. — Dawać z kisałym mjezwočom. — Dawać z połnymaj pažomaj. — Dobru nóc dawać (wosadže, zawostajenym). — Druhim hłupakow (přeměnkow) dawać. — Jich kruwy samu smjetanu dawaju. — Ji je so do křiža dało. — Kemšacy džak dawać. — Kokoš za jejo dać. — Kharty sebi klasę dawać. — Khudžinkam z lubymaj wóčkomaj dawać. — Na žnjach lěniczej hody dać. — Přez hłowu dawać (při nuznym džěle). — So djasej pod kwaklu dać. — So do wojakow dać. — So hórje šeršenjow na ludzi dać. — So k sebi dać (= na lěwu stronu). — So lestnej lišcy zawjertnyć dać. — So w skoku na nohi dać. — Wšem kućikam dobru nōc dawać. — Zlěhać so dać a potom so dać czuzym češnikam dejić. — Z tej khoroséu je so Bohu džak dało. — Židam so do klěšćow dać. — Dowjesć wěc k městu a kóncu. — Dowzać so. Staj so skónčne do-wzałoj. — Drapać kaž kóčka. — Drěć so kaž twarhowy měch. — Driholić kaž škowronček. — Duchać z Pólskeje. — Duchać ze sněha. — Dyrkotać kaž wosowy lisćik. — Džakować so z dohreho słowa. — Džakować so z khribjetom. — Džakować so z towařstwa. — Džeržeć so kaž čelo na drasće. — Džeržeć so kaž klěšć. — Džělać kaž

kón. — Dzělać kaž po roboće. — Dzělać. Što hišće dobreho džělače? — 2300. Dzělić so kaž Ćisowscy do pyrja. — Drypotać kaž sorna. — Dundać kaž mјedwjedź we lěsu.

Fifolić kaž ptačk we kerčku. — Fuknyć so kaž mały kralik do myšaceje džěrki. — Furać kaž truha (= pstruha).

Galgać (galgawić so) kaž husor.

Hanjeć kaž stróženy jeleń. — Harować na ludži kaž rječaznik. — Haru hnać kaž njemdry djas. — Hawtować kaž zły šosař na roboćanow. — Hić. Dži do pjecy! — Dži k šibjeńcy! — Dži mi z wočow! — Dži mi a začiń durje wot zwonka! — Jej huba dže kaž młyńska kopyčko. — Hić kaž z wětrom. — Hić. Na to mi runjewon dže. — Hić někomu na kožu. — Hić někomu z wětra. — Hić njedočinkej na kosée. — Hić. Póndu, hdzež mje woči ponjesetej. — Hić po próstwje. — Hić po slónčku do hribow. — Hić. To na kosu dže. — To wo strowosć a žiwenje dže. — Hić za Božim synom. — Hić za psy. — Hić z powjazom ze swěta kaž Judaš. — Hić so. Jemu so dže, kaž trukam při drózy. — Jemu so póndže, kaž knježim zastojníkam. — Hidžić so kaž pos a kóčka. — Hidžić so kaž wjelk a wowčeński pos. — Hipać kaž kón na nahlu horu. — Hladać Božeho džěsća. — Hladać čeledži na porsty. — Hladać darmackow. — Hladać dobreho słowa. — Hladać dō dna. — Hladać do drobna. — Hladać do swojego hornycika. — Hladać do tamnej' rjanej' wěčnosće. — Hladać do wšech kućikow. — Hladać za druhich žonow (mužow.) — Hladać džaka. — Hladać hermanka. — Hladać holecam na šaty a sudobja. — Hladać holcy bóle na wutrobu dyžli na złotu pychu. — Hladać jasne kaž ćukrk. — 2350. Hladać jědže a pića. — Hladać. Jemu dobračk z wočow hlada. — Ji ēula z wočow hlada. — Ji hołbik z wóčkow hlada. — Ji liška z wočow hlada. — Hladać kazanja (k blidu). — Hladać k słonceu (k połodnju, za khěžu atd.) — Hladać

luboznje kaž liška na huso. — Hladać ludžom do wutroby. — Hladać ludžom do móšnje. — Hladać nana domoj. — Hladać na paršonu. — Hladać na pjenježk (šerpatku). — Hladać něčeje hnady. — Hladać. Nimaš jim přez wokna hladać. — Hladać njewjesće mjenje na křinju hač do křinje. — Hladać. Nimo khudžicha ducy na bok hladać. — Hladać přez kožanu brylu. — Hladać přez porsty. — Hladać prózdnika (prozdnistwa). — Hladać rady do baňki. — Hladać sebi na křiž prěki přez nós. — Hladać skladneho časa. — Hladać sudnikoj do wočow. — Hladać swojeho džěla (hainta). — Hladać šerjenju do wočow. — Hladać wobšudženja (zjebanja). — Hladać wot słónca (k sewjeru). — Hladać za kóždej hilu. — Hladać za prawdu. — Hladać z barbjenej brylu. — Hladać z bokom na někoho. — Hladać z cuzymi wočemi. — Hladać ze křiwymaj wočomaj na druhich zbožo. — Hladać ze swojimaj wočomaj. — Hladać z khribjetom na khude přečelstwo. — Hladać z mučnoséu ťoža. — Hladać z nadžiju do njebjes. — Hladać z pačosnymaj wočomaj. — Hladać z wulkimi wočemi. — Hladać z wysoka na nizki ludžik. — Hnać njekazanstwo. — Hordžić so kaž kołp (šwon) na jězorku. — Hošować z macošnej ruku. — Hrać. Jemu wows w rići hraje. — Hrać ze štyrjomi kralemi. — Hrać z někim kaž kóčka z myšku. — Hrać. Nam wšě stawy ze stróželemi hrajachu. — Hrać z někim slepeho. — Hrymzać kaž myška. — 2400. Hubkować so kaž hołbiki. — Huhotać kaž přemrěty pos. — Huntorić so spochi kaž Słanknowska wobuza. — Hwizdać we hajku.

Jachlić kaž honity pos. — Jakoćić kaž njebjeski kózlik. — Jachlić po zymnej wodźe. — Jěć za zwadu. — Jěscé a było brónske hozdže. — Jěscé kaž kórcar. — Jěscé pječene žaby. — Jěscé skóčki a lěsny měd. — Jěscé sylzacy khlěb. — Jěscé za kočim blidkom. — Jěscé z móšnje. — Jěscé z paduchami. — Jěscé z pjekarjom. — Jěscé z rjutom. — Jězdžić. Taj z jenej karu

jězdźitaj. — Jěžić so na někoho. — Jimać so. Jeho so Bože dary jimaju.

Kałać z jazykom. — Kazać někomu sobu k wobjedu. — Kćēć kaž młoda lilia. — Kćēć kaž Saronska róza. — Kipić kaž domjacy hrib. — Kipić kaž twarhowy měch. — Kiwać ze sochorom. — Kiwkać so kaž čumpaty zub. — Kłasć kharty na wěšcenie. — Kłasć kosydła za młode holcy. — Kłōćić so z wětrom. — Klacać kaž khroma kruwa. — Kleć kaž pohan. — Kliborić so kaž klěšiwa kruwa. — Klinčeć kaž kožany zwón. — Klinčeć kaž tutawa (tarakawa). — Klukać bohate kołče. — Klukać we brjuše. — Kmótřić wšudże wšem njepočinkam. — Knjezować kóždeho knotarja. — Knježić na swojich požadach. — Kocorić so ze susodami. — Kopać so za prawdu. — Korčeć někomu we brjuše. — Kormić knježim kutla. — Košić kaž Judaš. — Košić knježim ruku. — Košić swyatym nohi. — Košić šwikawu. — Kradnyć holcy čestnu krónu. — Kradnyć kralej ludowu wutrobu. — Křiwić khudym prawo ze slěbornej ruku. — Kročić kaž baçon. — Kročić kaž klěšniwa kruwa. — Krónować čestnu njewjestu z bortu. — Krótčić džělačerjam (roboćanam) mzdu. — Kukać z wuhladkom kaž škórc ze stareje krušwiny. — Kurčeć kaž hołbik. — Kurkolić kaž tujawka w haju. — 2450. Kusać na posledni zub (z poslednim zubom). — Kusać so wo nic a pře nic (wo ničo a pře ničo). — Khablać so kaž stara scěna. — Khelpać kaž měščan k burej na wulku kołbasu. — Khmutać kaž bjezzubny starik. — Khodžić Bože puće. — Khodžić čežka (wo samodruhej žonje). — Khodžić čicho kaž kóčka. — Khodžić do skały. — Khodžić kaž na jejkach (tež: kaž na groče). — Khodžić kaž wał lodow. — Khodžić kaž za wšě hréchi. — Khodžić nimo Božeho doma. — Khodžić pjelzke ščežki. — Khodžić po dyrdomdejach. — Khodžić po korčmach. — Khodžić po khlěbję. — Khodžić pomałku kaž nosna wowea. — Khodžić po wsy kaž gmejnska heja. — Khodžić po wsy kaž šerjenje. — Khodžić pyšna kaž łucija. — Khodžić přez palcy

kaž husy. — Khodžić rady na rosu. — Khodžić samadruha. — Khodžić skradžu kaž kocor do smjetany. — Khodžić tołsta. — Khodžić w kralowej sukni a bróni. — Khodžić w njewjesčinskich stupnjach. — Khodžić w šlewjeńku. — Khodžić w ſwejſe. — Khodžić w khěžu wot khěže kaž gmejnska heja. — Khodžić wobčežna. — Khodžić z bubonom (= hochschwanger). — Khodžić z kobjelu (= schwanger). — Khodžić z liškami. — Khodžić z posleńcu. — Khodžić z prošeřskim měškom (kijom). — Khodžić z trubu a z kopjom. — Khodžić. Tam pječa morwy khodži. — „Tehdy sym ja z prěním džeséom khodžila.“ — Khortować kaž džiwje mužisko. — Khrobolić so kaž khětrowak.

Łakać kaž kóčka před myšacej džérku. — Łakać kaž w kućiku pawk. — Łakać kaž za keŕkom liška. — Łazyć po wsy kaž klundrawa (wał lodow). — Łazyć wokoło kaž stara Wjera (šerjenje). — Łazyć wokoło kaž zywanje. — Łazyć z korčmy po štyrjom. — Łhać kaž sonowe knižki. — Łhać kaž wobtykany swědk. — Łušćić kaž wjewjeřca šiški.

Lačnić kaž honjeny jeleń. — 2500. Lebordžić kaž zasparna přelča. — Lěhać doma kaž pjecuch. — Lěhać so z kurymi. — Lěhać za kachlemi. — Lěpić přečelstwo z winom. — Lěpić so kaž smoła (žiwica). — Lětać kaž njetopyŕ. — Lětataj na so kaž kaponaj. — Lězé kaž husańca (rumpawa). — Lězé pod kij. — Lězé na šiju kaž drapa. — Lěz mi na pěc! — Lěz nam z wočow! — Ličić hwěžki na njebju. — Ličić swoje wowcki. — Linać na nopje. — Lišćić so k złotemu wujej. — Lišku drěć (= dripu drěć). — Lizać so kaž kruwa z kruwu. — Liznyć. Jeho je koza lizla. — Lubić. Bóh jimaj lubi. — Lubić kaž psej wobwěſenje. — Lubować mjedowe słowěka. — Luboznić so pola kubleřskich hólcow. — Ludać kaž tajki swyatula (farizej). — Lutować ruce a mydło. — Lutuj dycha!

Mačeć sej brodu we škleńcy. — Masać so bjez kóncea. — Mazać mjedowe całty. — Měć. Měć baćonjacu šiju. — Měć mjedwědžace pazory. — Měć bibliju na jazyku. — Měć

bibliju spochi na blidze lezo. — Měć bibliju we hlowje, ale nic we wutrobje. — Měć bjeze dna žołdk. — Měć błocane swědomje. — Měć bļudnički we hlowje (w mozhach). — Měć bļudnu makoju. — Měć bobaki w nosu. — Měć bozowe kholowy a wólšowy kabat. — Měć bozowe stawy (lěta). — Měć Bože słowo w samom erče (jenož w hubje). — Měć brunčatu hlowu. — Měć byču hlowu (tež: byče hlowisko). — Měć cybnjenu nypu. — Měć cyganske wašnje. — Měć cyłe lěto posčenje (póstne dny). — Měć čertowe kałdony. — 2550. Měć činić po starej mérje. — Měć čorne mysle. — Měć čorne šaty. — Měć črjopki w móšni. — Měć čelace mozhyčki. — Měć čělči wustoj. — Měć čémne časy. — Měć čeńku přazu. — Měć černje we wutrobje. — Měć černjojte žožo. — Měć čežke brěmjo. — Měć čežki žiwot. — Měć čičeho ducha. — Měć čule nimo swojeje žony. — Měć darniwu ruku. — Měć desku před wočomaj. — Měć dobrý khribjet na bohatym wuju. — Měć dobrý załožk. — Měć dočasnu hubu. — Měć dołhe porsty. — Měć drjewjanej wuši. — Měć dubowu hlowu. — Měć dudławe mozhy (tež: stawy). — Měć dundyra. (To ma dundyra!) — Měć dwaj jazykaj. — Měć dwojaku měru a wahu. — Měć dwoje piwo w sudžiku. — Měć dwojity jazyk. — Měć dźeń wote dnja dobrū póndželu (kermuš). — Měć dźeći na krótkej wotežey. — Měć džerawę třechi. — Měć džerawu móšeń. — Měć džerawy pomjatk. — Měć džerawy zak. — Měć džiwjeho ducha. — Měć džiwje slěboro w žilach. — Měć farizejsku swjatosć. — Měć helske kałdony. — Měć hibity jazyk. — Měć hidrawu přez tři wosrjedki. — Měć Hijobowu sćeřpliwośc. — Měć hišće maćeńne mloko na hubje. — Měć hišće mokry nós. — Měć hišće pod nosom swěčki. — Měć hižo jenu nohu w rowje. — Měć hłodne łuki a pola. — Měć hołbjace wóčka. — Měć hołbjacu dušku. — Měć hołu khěžku. — Měć hórku (tež: khołmik) na khribječe. — Měć hrabišco we khribječe. — Měć husto wjelči hłód. — Měć jandžela

we duši. — Měć jandželka we wóčkomaj. — Měć ječibjela. — Měć jědojty pysk. — Měć jehnjacu dušku (tež: nje-winu). — Měć jenož suchi khlěb. — Měć jězdny kwas. — Měć jěžojoťe rěče. — Měć kače (husyče) stopy. — Měć Kamjenski nós. — Měć kamjeńtnu pjasć. — Měć kamjeńtnu wutrobu. — Měć kisały džak za swoju dobrotu. — 2550. Měć koče woči. — Měć koče zbože. — Měć koči měrkuš (pomjatk). — Měć kozacy pomjatk. — Měć kózde lěto dwě zrěbjeći wot jeneje kobły. — Měć kubołćika. — Měć Kulowčanske swědomje. — Měć kurinu a zwěrinu w zubach tracy. — Měć kurjenu hłowu. — Měć khromy jazyk. — Měć khude myslički. — Měć khude pola. — Měć khudy skót. — Měć łahodny přah. — Měć łoskoćiwy nós. — Měć lužu za morjo. — Měć lačne jatra. — Měć lawske deno. — Měć lěpitez rucy. — Měć lišku. — Měć lišku we woku (wočomaj). — Měć lišku za nadrami. — Měć lišku za pakostne zmachi. — Měć lodžanu wutrobu. — Měć lóžku lódku. — Měć lute jeja z dwěmaj čworkomaj. — Měć mało krupow w mozhowni. — Měć marne rěče. — Měć mary před durjemi. — Měć mazany ert. — Měć Metusalemske lěta. — Měć mhłowojte mysle. — Měć mjedowe dny. — Měć mjedowy jazyk. — Měć mjehku ruku na swoje džěci. — Měć mjełčatu (tež: potajnu) majku. — Měć mlynski kamjeń na wutrobje. — Měć módreho ročka na nosu (tež: módrú sykorku). — Měć mokry nós. — Měć mosaz za złoto. — Měć móšeń twjerdze zadžernenu. — Měć mučeńki zady čoła (tež: za čołom). — Měć muža (žonu) na wotozy. — Měć na čole mrok. — Měć nadrjenu bortu. — Měć na jazyku měd a we wutrobje jěd. — Měć na ludži jědojty jazyk. — Měć namydlenej woči. — Měć na nosu kopor. — Měć nawótřene pazory. — Měć někoho na wotežcy. — 2600. Měć někoho we swojimaj ramjenjomaj. — Měć něšto za rukawom. — Měć nimo mandželskich džěci tež hišče bļudne. — Měć niłki zak. — Měć njebjesa hižo tudy na

zemi. — Měć njebjeski raj. — Měć njemasliwej rucy. — Měć njeplecha na wotozy. — Měć njedótkliwy nós (tež: njedótkliwu kožu). — Měć njeskludženy jazyk. — Měć nochće kaž łopače. — Měć nuzne kaž braška na jězdnym kwasu. — Měć nuzne kaž myš we njedželach. — Měć nuzne kaž pjekař před róčnym časom. — Měć nuzne kaž žona z droždžemi. — Měć pačosnej woči. — Měć pahork na khribječe. — Měć palencowu waku. — Měć Pilatusowu prawdosć. — Měć pjeć wulkich róčnych časow: hody, jutry, swjatki a potom kermušu a wulku kołbasu. — Měć pjenježneho zmija. — Měć pónoje połne pjenjez. — Měć pójperjene rěče. — Měć poprjancowu hubu. — Měć poslednje wolijowanje. — Měć přeco ēopłu škličku za wbohe khude žónki. — Měć přeco jene hrono. — Měć přeco korto połne wowsa. — Měć před knjezom tył (tež: rjap) kaž serp. — Měć před knježimi sklonjeny rjap. — Měć překlepanu hłowu. — Měć přepadły pomjatk. — Měć prěkle přečiwo Božemu słowu. — Měć pustu hłowu. — Měć rany we wutrobje. — Měć rapače pazory. — Měć rědke myслиčki. — Měć rěpjane kosće. — Měć repuchatu hłowu. — Měć rjane lico. — Měć rjehotate směchi. — Měć ročka w kónčk nosa. — Měć rohatu hłowu. — Měć rokočene swědomje. — Měć rozbitu wutrobu. — Měć rozpróshene mysle. — Měć rozpuć před wočomaj (před nohomaj). — Měć róžičkatu ščežku. — Měć ručany wěńčk. — Měć rybjacu kreŵ. — Měć ryzy serbsku wutrobu. — Měć samu smjetanu wot swojich kruw. — Měć satansku lesé. — 2650. Měć sekerku w domje. — Měć sekeru před durjemi (na wudwjernach). — Měć slónčnej woči. — Měć slěbornu křinju (njewjest). — Měć slěbornu ruku za wotpalenych. — Měć smjerć blizko před łożom. — Měć smjerć před wočomaj. — Měć smjerdžacy (tež: zhniły) kónc. — Měć smjertne spanje. — Měć smolane porsty. — Měć smudženy rozum. — Měć sornjace tupki. — Měć spěšnu hubu. — Měć spochi pačeře w horšci

(w rucy). — Měć spochi suche dny. — Měć spochi suche jatra. — Měć spochi žahu na jatrach. — Měć sprawnu dušu kaž Natanael. (Jana 1, 47.) — Měć sróče woka na stopomaj. — Měć sroku we rće (tež na jazyku). — Měć stajnje jene a to same hrono. — Měć stajnje suchu šiju. — Měć stajnje wokno na šiji. — Měć strowe krupy pod noplom. — Měć strózele při sebi. — Měć suchu njemóc. — Měć susoda we swojej móšni. — Měć swjatok stanywši z łoża. — Měć swój jazyk we wuzdze. — Měć swój wěsty khlěb. — Měć swoje snopy pod třechu. — Měć swoje holecy (dżowki) do čěpcow. — Měć swoje žně pod suche (tež pod suchim). — Měć swoju karu z někim. — Měć sykanje za mozhy. — Měć syłobika w šiji. — Měć sylzawy khlěb. — Měć ščanu waku. — Měć ščětku pod nosom. — Měć šěračka na hlowje. — Měć šerjenje we swědomju. — Měć šeroki khribjet. — Měć šeršenje we wutrobje. — Měć šeršenje za čołm. — Měć šeste knihi Mójzasa. — Měć šibaka na jazyku. — Měć šibjeńcne puće. — Měć škerjednego ducha. — Měć škraholačne pazory. — Měć škrěkawu w kyrku. — 2700. Měć škowrončka w šiji. — Měć škrutu město wutroby. — Měć tři pjenježki hotowizny. — Měć tři zamki na hubje. — Měć tu měch a lučwo. — Měć tu měch a raki. — Měć tupu hlowu. — Měć tu pytanu wěc pod nosom. — Měć wačošk na khribječe. — Měć waki we swědomju. — Měć wěčnu zbóžnu njedželu. — Měć wiwawu hlowu. — Měć wjelče zubiska (pazory). — Měć wjelči hlód. — Měć wjelču pokutu. — Měć wjele nanow (to zlěhanske džéco). — Měć wjele přibohow. — Měć wjelka blizko wowčeřnje. — Měć wobužnu čmjełu. — Měć woči čerwjenej kaž stara kuzłańčiča. — Měć woči předku a zady. — Měć woči wjetše hač brjuch. — Měć wodžanu krej. — Měć wołoj w pódusach. — Měć wołtař we wutrobnu. — Měć wolacy rozum. — Měć wopieče podrožnenje. — Měć worakawu waku. — Měć wopieču lubosć. — Měć wóslacu mudrosć. — Měć wótřene pazory. — Měć wostupy na

woběmaj stopomaj. — Měć wowču pěknosć. — Měć wreginy w nutrach. — Měć wšednu wójnu w domje. — Měć wulké mjeno na swěće. — Měć wulki žołč. — Měć wulku hubu na ludži. — Měć wusmoleny žołdk. — Měć wustudnjenu pěc. — Měć wutoru a srjedu tež hišče dobru pónďzelu. — Měć wutykane kutło. — Měć wysoki nós. — Měć zajětřenu hlowu. — Měć zapyrliwu krej. — Měć zasakły tył. — Měć zaskhnjenu pěc (tež: zamknjeny zadk). — Měć zawitu nypu. — Měć za wušomaj kaž českę kozy žój. — Měć z čertom swoje społki. — Měć zdymjene mozhy. — Měć zeľhaŕnu bortu. — Měć zewrjene mozhy (tež: zdymjene mozhy). — 2750. Měć zhibity rjap. — Měć złamany rjap. — Měć złoby za prědkami. — Měć złote čelo za nje-wjestu. — Měć złoteho wuja. — Měć złoto za Boha. — Měć zlú waku we wutrobje. — Měć zmiju we nutrach (tež: za nadrami). — Měć zmiju za žonu. — Měć zrokocene swě-domje. — Měć zwjazanej rucy. — Měć z tajkim wopłóčkom swoju karu. — Měć zymnu wodu w žilach. — Měć zymny woheń. — Měć zwjazanej rucy. — Měć žabjacej woči. — Měć žabjacu krej. — Měć žaby w brjuše. — Měć žahle žadosće. — Měć žałbowane prědowanje. — Měć železnu daň. — Měć železnu pjasč. — Měć železnu strowosć a čerstwosć. — Měć železny tył. — Měć Žida na šiji sedžo. — Měć židke mozhyčki. — Měć židki zadk. — Měć židzane čuwki. — Měć židzane słowčka na jazyku. — Měć žiwe mjaso. — Měć žiwe slěboro w nohomaj. — Měć žiwu zelenu nadžiju. — Měć žołte sadžaki. — Měć žortliwu hubu. — Měć žrowe kosče. — Měć žurču (žurkacu) bróžeń. — Měrić so stejo kaž čapla na karpa. — Měšeć so do wšoho kaž myšacy njerjadk do hejduški. — Měšeć so kaž pazdžerje do zadka (do rée). — Měwać kaž hnězdný hołb (hnězdna hołbička). — Mikotać kaž sowa na słónčku. — Mikotać z hubu kaž kózlo z wopušku. — Mjawkać (majkać) z lišćej wopušu. — Miškrić so kaž krazawa. — Mjakotać kaž njebjeski kózlik. — Mjelčeć kaž hľuboka

studźeń. — 2800. Mjelčeć kaž ryby a raki. — Młoćić na wodźe. — Młodnyć kaž po zymje žito. — Mlěć so z ludžimi kaž w Bukecach wote mše. — Moćić hišće do pjelchow. — Mokać we sylzach. — Mokać we wšęch łužach. — Mórčeć kaž mjedwědź (stary woł, čélc). — Mosćić so kaž w mrowišću. — Motać so kaž pjanak. — Motać so domoj kaž pijula z piwa. — Motykować so kaž stary wopiłe. — Motykować so kaž wokhmjeleny. — Mróćić so do wočow. — Mróćić so na wójnu. — Mućić so někomu w mozhach. — Mumlić kaž bjezzubny džéd. — Mužić so po skónčenej wójnje. — Myć brudate nohi ze starym khošćom.

Načahnyć sebi lénju žilku. — Načahnyć so. Jemu je so tam derje načahnyło. — Nadawać přeměnkow. — Nadtěrać so kaž pješki na cuzy sad. — Najebać tajkeho wuja! — Nalahnyć złotych putkow. — Naleć žołća do mjedu. — Nalizać so tajkeho mjedu. — Namakać złote žórło. — Napić so. Wón so rady napije. — Napomhać. To ēi smorže napomha. — Nastajeć wuši kaž zajac we kale. — Nawdawać so kaž jadriwa muka. — Njebyć ani ēate ani kłôte. — Njebyć k wérje podobne. — Njebyć na ničo podobne (motane). — Njebyć naše słodźo. — Njebyć na žane kopyto bite. — Njebyć nihdże žana dosaha. — Njebyć nikajkeho ducha. — Njebyć po dobrom. — Njebyć. To žane Čechi njejsu. — Njebyć. To njeje žana rada a hnada. — Njebyć. To tajka hara pjenjez njeje. — Njebyć w hembjerkach prawy. — Njebyć prawa pod čěpcem. — Njebyć žanomu cyganej hódź. — Njecofnyć ani kurjaceje kročałki. — Njedać piwo nimo stajić. — Njedać sebi dolho k blidu kazać. — 2850. Njedać sebi mozhy wusrěbać. — Njedać sebi nikomu do blizka přińć. — Njedać sebi na hlowje rejwać. — Njedać sebi spochi wuši trěć. — Njedać sebi Židej za kožu zalězć. — Njedać so čělcem bosć. — Njedać so do kuta honić. — Njedać so liškam zawjertnyć. — Njedać so za slěpca měć. — Njedać so za nós wodžić. — Njedać so zerzawcej zežrać. — Njedać so słóncu na swojim hněwje

khować. — Njedać ze sobu slepeho hrać. — Njedać zlej wěcy dobro (dobrej) być. — Njedaj nichtó! — Njedaj to Bóh! — Njedžiwajée! — Njechać. To do jadra njecha. — Njechać. To (ta jědź) po šiji njecha. — Njelěhać. Wona sama njeleha. — Njeměć ani klinka ani brinka. — Njeměć krjemić a lemić. — Njeměć lena a mjena. — Njeměć ni ładu ni składu. — Njeměć ani srjódki ani kapki. — Njeměć ničo na šiju. — Njeměć. Ta wěc žanoho topora nima. — Njeměć žanych wočow za swoje hrěchi. — Njeměć žanych wušow za dobru radu. — Njeměnić. Nohi wjacy ze starym člowjekom njeměnja. — Njemóc ani słowčka wuslinić. — Njemóc druhdy njeswarić. — Njemóc druhdy so njehněwać. — Njemóc so kosydłow zhladać. — Njemóc so z třoch kerjaškow wumasać. — Njemóc z ruku do zaka. — Njeńć. Tam ēi dešćik winko njepóńdže! — Njeńć. Z teje mróčalki też žadyn dešćik njepóńdže. — Njepjec. Wot teje muki też žadyn khléb pječeny njebudže. — Njepobyć. Wón zady pjecy pobył njeje. — Njepodychnyć na tu wěc. — Njepomasnyć sebi na zadk (rić). — Njepomasnyć sebi tajkich hanjenjow dla. — Njepopřeć druhim běle we wóčku. — Njeprajić. Tej wěcy wopravdże bjak prajić njebudžeš! — Nješlachćić so na žadyn bok. — Njetrjechić nimo žaneje korčmy. — Njetykać hlowu, hdzež so čěley bodu. — Njewědžeć, hdze so zatyknyć. — Njewědžeć, što je što a što je što. — 2900. Njewědžeć. Wón njewě, z wotkal je a dokal chee. — Njewěrić cuzymaj wočomaj. — Njewěrić mjedowym jazykam. — Njewěrić swojimaj wočomaj. — Njewohladnyć so za khwaleńku. — Njewokisnyć. Pola nich žane piwo njewokisnje. — Njewustudnyć. Pola njeje škorodej njewustudnje. — Njezawawić. Wot tajkeje jědže ēi brjuch zerzawić njebudže. — Njezmylić ani wo žadyn włosk. — Njezwažić so hrjebnyć a rypnyć. — Njezwěrić so miknyć a piknyć. — Nosyć čornu (dračowu) šnorku wokoło šije. — Nosyć hórku (wačošk) na khribjeće. — Nosyć na wobimaj ramjenjomaj.

— Nosyć pórki po wsy. — Nosyć zeleny štvórtk. — Nosyć žonu na rukomaj. — Nóżkować kaž sorna. — Nuchać do wšech kućikow. — Nušlić kaž kóčka.

Pačie hněw a rozkoru. — Padać do pjenjez. — Padać do wočow. — Padać. Jemu kubło přez palecy pada. — Padać kaž khromy Palcypéter. — Padać na dych, na płuca. — Padać na stawy (čežke džélo). — Padać přez swoje samsne palecy. — Padać. Pomjedź pada do wutroby. — Padać. To budžeja puki padać. — Padnyć. Čestna króna z hłowy padže. — Padnyć do hele (do čertoweje hele). — Padnyć do hrěcha kaž Hadam a Jěwa. — Padnyć do hnójnicę. — Padnyć. Wěnašk do błota padny. — Padnyć we bitwje. — Padny wulkı zliwk. — Pachać kaž parník („lokomotifa“). — Palić kaž žiwy woheń. — Palić. Mje žaha pali. — Palić a smalić so za khribjetom. — Papotać kaž myšacy prědař. — Parać so we swětnym. — Parić wbohimaj starymaj. — Pasć dołhe porsty. — Pasć něčeje woči. — Pasć so liškow. — Pasć so mjedoweje huby. — Pasać so na prečki. — Pěstonić lóšty a žadosće. — Pić do so kaž pěsknica zliwk. — Pić z prózdneho kaž Mortkowčenjo. — Pikać něšto pod nós (mjez woči). — 2950. Pikać so kaž na kwas. — Pisać do kadoľba (do wuhnja). — Pisać na wodu. — Pisać sebi do pomjatka. — Pisać sebi za wuši. — Pisanić so před wočomaj. — Pisanić so w myslach. — Piskać kóždemu jeho pěśničku. — Pišćeć kaž njezrałe kurjo. — Pišćeć. Jemu sylzy z wočow pišća. — Pjec. My budžemy tež khlěb pjec. — Pjelchować so z kwječećom kaž z khorkim čěšeńčkom. — Płaćić kołbasu z kołbasu. — Płaćić plisty z plistami. — Płakać do horšće. — Płakać kaž Pětr před sudnym dworom. — Płatać z dobrym słowom. — Płodžić nowu nadžiju do wutroby. — Płokać ze susodowym mydlom. — Pluwać kaž wódna myš. — Pluwać kaž wołojane kačo. — Płuzdžić so kaž włożne prochno. — Plěć jědojte zelo z wutroby. — Pleňćić so kaž knjeni ze ščenjatkom. — Plesć so po žoninej woli. — Plesć so za

bohatej Hanku. — Plesć so za kóždej slěbornej Haplu. — Plesć ženicham lečwa. — Pluwać khudzinkam na hłowu. — Pluwać nizkim ludžičkam na hłowu. — Pobyć kaž stary Fryca pola Bukec. — Pobyć na Krabatowej šuli. — Pobyć něhdźe jara derje. — Počahnyé kožuch z nowym poliwanjom. — Poćić so kaž Maleščanski pop. — Podkłóć. Jeho je w křižu podkłoło. — Podwolić so sparej. — Pokućeć so kaž stary wjelk. — Połoskotać z widlicami. — Pomasać někomu na bolace. — Pomasnyć do wótreho. — Pomhać z brězowym šołtu. — Pónć. Hroza nas tak pónďze. — Pónć. Sylzy jeho pónďzechu. — Pónć. Wóčko je jemu z bělu póslo. — Popušćić. Zyma je wo jedyn kožuch popušciła. — Posćić so kaž pos w kołbasach. — Posćić so kaž wjelk při torhnjenej wowej. — 3000. Póslać po smjerć. — Postorkać so. Wonaj staj so postorkaloj. — Postupować (z wopječicu) kaž rak. — Pótknywać so kaž khromy kóń. — Powědać kaž Kukečanska blada. — Powědać. Mi to myslička powěda. — Powěšeć ludžom wšitko na nós. — Powěšeć móšeń před wokno. — Powisnyć so na pychulu. — Přahać skót za wopusť. — Přahać so z někim. — Prajić wjeleobreho. — Prajić někomu do wočow (do wěrnosti). — Přasć stare basnički. — Přasć židu ze susodžinku. — Prašeć so kaž připołdnica. — Prawować z Bohom. — Pražić stareju z tyšenjom. — Přeběrać so kaž najědženy zajac. — Preč z prochom a mochom. — Přečahnyć dōwérneho kupca. — Přečelnje hladać kaž liška na huso. — Předawam kaž kupuju. — Předać starku z husatami. — Předzěwać brjody z rypakom. — Překładować cuze wěcy. — Překlóć swědka z móšnju. — Přeleć so. Jemu je so žołć přelał. — Přelězć morjo a w rěčcy so tepić. — Přeležeć zymu kaž świnc. — Přepadnyć (so) we pruhowanju. — Přepasć skladneho časa. — Přeprajíć njedočinkej. — Přeradžić za pólku palenca. — Přerěčeć so wo horstku trawy. — Přewaleć so cyłu zymu. — Přiběrać kaž młody měsačk. — Přiklepać swoje holey doma. — Přikryć studnju, hdyž

je so džéco tepilo. — Přilépić někomu wudmo. — Přilišćić so pola knježich. — Přilizać so pola někoho. — Přimać susodam pod ramjenja. — Přimać so z někim. — Přiměrjeć so, kaž kapon k wusydanju jeji. — Přiměrjeć so, kaž kokoš k ščenju. — Přimnyć so brjoha. — Přińć do jena. — Přińć do pjenjez. — Přińć do ludžacych hubow. — Přińć do njedžel. — Přińć, hdžež husy a kury seru. — Přińć na dračeńju. — 3050. Přińć na džěcace. — Přińć na fararjec ladko. — Přińć někomu na bolace. — Přińć z hrodu na pastyrňu. — Přińć z keŕkow do lěsa. — Přińć z konja na wósła. — Přińć z luže do błota. — Přińć z deščika pod skap. — Přińć z lužički do morja. — Přińdž Bóh! — Přinjesć pokutne plody. — Připřahować z móšnju. — Přisahać při Bozy. — Přistajić sebi kubołćika. — Přistajić sebi wjelka za wowčerja. — Přistejeć kaž rancy złoty pas wokoło šije. — Próć so. Jeju mandželstwo so porje. — Prosyć, kaž kury we sněhach. — Prosyć, kaž w suchoće wróna wo dešćik. — Próšić so kaž muény měch. — Próšić so kaž sucha perchawa. — Pruhować kaž złotnik złoto. — Pušćeć dobru radu do wětra. — Pušćeć mudru radu nimo wušow. — Pryzlować kaž hłupy Liba. — Pytać wčerawši dźeń. — Pytać zhubbjene wowcy.

Radžić na njewinowatu dušu. — Radžić so kaž wuropachi. — Ranić česć z njeśwarnym pyskom. — Rěčeć kaž liška husatam. — Rěčeć kaž swinjaca měšawa. — Rěčeć na překoru. — Rěčeć na swój bok. — Rěčeć wětříkowe hory (hory wětříka). — Rědnyć kaž lisće po šcipacym mrózu. — Rejwać kaž koza we bunclach. — Rěznyć někoho wo scěnu. — Rjehotać so kaž rjepotawa. — Rjepotać so spochi kaž Šćérhila. — Rjewić na ludži kaž cěle. — Roboćić čertej. — Roćić so kaž Žid na konjacych wikach. — Rosć kaž hriby po čopłyム dešću. — Rosć kaž rěpa, hdyz přimokuje. — Rosć. Nam tak sadło rosćeše. — Rozběžeć so kaž młode pawki. — Rozčerćić so ze złobami. — Rozdžerać so kaž žaba na šćernišću. — Rozeńć. Jeho

běše hněw rozešoł. — 3100. Rozeńć. Knjeza bě wino rozešlo. — Rozkazować kaž hawtora. — Rozkidać sebi pola hospozy. — Rozlětać kaž pluwki z wětříkom. — Rozlězē so z čelnymi starosćemi. — Rozpadać kaž dodžeržany sud (čwor). — Rozpjæršić kaž pluhi z wětrom. — Rozpluwać kaž z wichorom kad. — Rozrisać kaž měšer wowcy a borany. — Rozeskakać so kaž žaby. — Rozsymjenić so kaž njerjad (półścica). — Rozsyppyć so kaž rozsušeny sud. — Rubać so z husća (z česna). — Rubać do někoho kaž wróny do škrabolea. — Rubić holcy čestny wěnčk. — Ruć kaž law. — Rukować. To rukuj Bóh! — Runać so kaž mały kralik worjołej. — Ryčeć (rykać) kaž woł. — Ryć njepřećezej jamu. — Ržeć kaž třepjelička z wětrom. — Ržeć kaž wosowe lisćička.

Sadžeć słowa kaž wuropachi. — Sahać kaž štamborak (baçon). — Sakrować kaž stary koprola. — Sampać kaž wróna. — Sanić kaž zły duch. — Sapać z hněwom. — Sapać za holeami. — Sapać za pjenježkom kaž čert za khudej dušu. — Sěnić sej škodu. — Sedžeć kaž čichi michał na ptačim kwasu. — Sedžeć kaž drěmotka. — Sedžeć kaž hnězdušk. — Sedžeć kaž kóčka při pjecaku. — Sedžeć kaž kokoš na jejach. — Sedžeć kaž wrobl we jahłach. — Sedžeć kaž zajac we młodym džećelu. — Sedžeć na račeji wopuši. — Sedžeć někomu na šiji. — Sedžeć we čopłym hněžku. — Sedžeć we wóstach (černjach). — Sedžeć za čichim. — Skakać kaž hornčeřski hólc wokoło hlinjanej jamy. — Skakotać kaž pliška pola rěčki. — Skałać so ze susodom. — Skałać so ze swojim jazykom. — Skićeć swojej rucy na pomoc. — Skiwnyć při čopłych kachlach. — Skiwlić kaž bity pos. — Sklepać smolane porsty. — Skmótřić so z nowym susodom. — Skocorić so z towarzem. — 2150. Skomdžić kwas. — Skónčić žiwjenje. — Skoržić kaž khora tujawka. — Skhować so. Bože slónčko je so skhowało. — Slopotać kaž saprajeřka (žohnowařka). — Słužić z brónju. — Słužić z jědze

(z khlěba). — Słyšeć. Božo, słyš! — Słyšeć kuntwory kašlać. — Słyšeć pod woknom swoju česę. — Směwkać so kaž luby měsačk. — Smjeć so kaž butřanka. — Smjeć so kaž Němc na tykanc. — Smjeć so kaž sydrowy tykanc. — Smorčeć kaž jěž w płónčiku. — Smorčeć kaž jěž w płonochach. — Snować so kaž husańca. — Snuchlić kaž slědnik. — Spać kaž Sedmispancy. — Spać kaž za morwo. — Sparić. Jeho je slónco spariło. — Sparić sebi īharja (iron.). — Spasmić so kaž padušna ewólba. — Spěwać na płač. — Spěwać rjenje kaž paw. — Spjerchnyć kaž wroble před jatřobjem. — Spožahać so we khorym ložu (khorołożu). — Sprěwać so ze wšemi štyrjomi. — Stać so. To je so za ludźace pomnjeće stało. — Stać. Wona je dyrbjała w rynce stać. — Stać za khwaleńku (za swětnej česću). — Stać so. Ji je so wot toho mazucha stało. — Stać so. Z nim je so časnje stało. — Stajeć so. Jemu so móć staja. — Stawać ze slónčkom (z kurymi). — Stejeć na samej kromje. — Stejeć kaž we wichorach dub. — Stejeć pod skapom. — Stejeć kaž muž w méeacu. — Stejeć při rozpuću. — Stejeć kaž słony stołp pola Sodoma. — Stejeć nutrna kaž kmótřička při dupje. — 3200. Stejeć za twjelu — Stejeć (wstawać) z wjeselom na hlowje. — Stejo wostać kaž woł při wale syna. — Storkać někomu něšto pod nós. — Stupać kaž bosy kón na woškroće. — Stupać do nanowych stopow. — Stupić. Wona je jemu při wěrowanju na stopu stupiła. — Stupić so kaž słabý płat. — Stupotać kaž sornik. — Stwochnyć kaž wudra. — Swarić na ludži za wočemi. — Swěćić so kaž dračowe kholowy. — Swěćić so kaž wowči rympl w latařni. — Syčeć kaž starka na psyka. — Sydać rady na sudnym stole. — Sydać rady wysoko kaž čapla. — Sydać so. Jim so dań sobu za blido syda. — Syňeć so za čiche (za scěnu). — Syňeć so do čopteho hněžka. — Syňeć so na khribjet. — Sypnyć so. Pola nich su so kachle sypnyłe. — Sypnyć so kaž podmlěty brjóh.

Šapać so kaž stara khachlawa. — Ščeć. Jemu waka na wutrobu šči. — Šćebotać kaž stadło hus. — Šćekotać kaž sroka na hajnika. — Šćerkotać. Tej hižo dawno pōčki šćerkotaju. — Šćekać so kaž młode kóčki. — Šćowkać na roboćanow kaž rjećaznik. — Šćeuwać kaž kuntyr-pysk. — Šerić. Pola njeho w bróžni a na žitnej łubi šeri. — Šerić džiwinu, hdyž je kał zežrała. — Šerić so kaž pórčata suknja. — Škarać šeršenjam do hnězda. — Škrěčeć kaž na widłach těacy. — Škropić kaž dybwany ganzor (husor). — Šlapnyć kaž ročka muchu. — Šmahać kaž kačor. — Šnupować ze zaka kaž stary Fryca. — Šudrować so kaž swinjo wo murju. — Šukotać kaž wětřik w lisču. — Šuskać kaž spłōšena wjewjeŕca. — Šuwać so kaž ranca wo scénu. — Šwikać wokoło so kaž kón z wopušu. — Šwiknyć so kaž na woškroće.

Tam a sem khodžić kaž machawa. — Tčeć. Jemu špak za nochćom těi. — Tećić so. Jich nan je so w buřaney tepił. — 3250. Teptać hišće zemju. — Teptać kaž ganzor (husor) w błóće. — Teptać kaž kapon (kokot) wokoło kokoše. — Teptać khodžo błoto. — Teptać w cyrkwi měchi. — Teptać za bubonom. — Toćić so, kaž kumpana wowca. — Torhać so na ludži kaž rjećaznik. — Tórować kaž młody kón (zrěbc). — Trjechić do złych šcipalcow. — Trjechić kaž slepy do horncow. — Trubić kaž swinjacy pastyř. — Tuleć so kaž kurotwia do žita. — Tuleć so kaž liška na husy. — Tuleć so kaž paduch za płótom. — Tulej hubu! — Tupotać kaž sorna. — Tyć kaž prosatam sydk. — Tykać porsty do pěstow. — Tykać nohi pod swoje blido. — Tyknyć sebi za rukaw. — Tyknyć wosušk (kołačk) do zadka.

Wabić kaž pocpuleńska piščel. — Waćić so kaž husańca. — Walbać so kaž tučny kačor. — Waleć so doma kaž pjecuch. — Walić so kaž měch rěpy. — Walić so kaž tachant do twaroha. —

**Wědźeć** do prawej kowańje hić. — Wědźeć, hdźe sudnik bydli. — Wědźeć, kak so k zbožu najlepje hnoji. — Wědźeć njeboz tam zastajić, hdźeż je deska najbóle ćeńka. — Wědźeć, po čim w Kulowje wotruby su. — Wědźeć wśudźom radzić a sadzić. — Wěmy hiżo, hdźe twoja kryda piše. — Wón wě so ludźom na woči jandźela činić. — Wón wě so na radnu khěžu (też: do Prahi). — Wón wě so wo prawe durje kłapać. — Wón wě swojego psyčka wjesć. — Wón wě swoje wowcki třihać. — Wón wě, što krošik na sebi ma. — Wón wě, što je mosaz a što je złoto. — Wón wě, što je što a što je štō. — Wón wě prawy puć k wutrobam. — Wón wě wšej wěcy prawe toporo dać. — Wón wě z jěda lěk tworić. — Wona wě, hdźe swojej rucy zatyknyć. — Wona wě, też snadnym wěcam rjane lico dawać. — Wona wě, z kroškow šesnaki skublać. — Wěrić lišim wóčkam. — Wěrować lišku a wjelka. — Wěšćić kaž cyganka. — Wěšćić. To chcu ći (puki) wěšćić. — 3300. Wić so kaž had (kaž witka). — Wić z hłowu na někoho. — Widźeć tkowe wóčko. — Widźeć pójmje kaž sowa. — Widźeć też zańdżeliwsi (zańdżelši) woči. — Widźeć też ze zadnej hlowu. — Widźeć też z khribjetom. — Wisać. Ji spochi huba na khłōšće wisa kaž kozy. — Wisać kaž čerw za skoru. — Wisać kaž kwičel w zynčeli. — Wisać na poslednim wobwěšku. — Wisać na wotkapnjenje. — Witać z khribjetom kaž njeoprošenych hosći. — Witać z woběmaj rukomaj. — Wjazać móćatam złotki. — Wjazać pjenjezy za wopuš. — Wjazać. Srokam wšo na wopuš wjazać. — Wjazać sučki. — Wjazać swoje brěmješko. — Wjazać. Wón psy za wopuše wjaza. — Wjaznyć we horju hač do šije. — Wjedrić so zaso na wobliče. — Wjedrować kaž njemdry šosař. — Wjerēć so khłebowa muška na wodźe. — Wjerēć so kaž khorhojčka na třeše. — Wjerēć so kaž kolwrotna wowca. — Wjerēć so kaž mucha we zwarje. — Wjerēć so kaž mutlička. — Wjerješić so kaž maslak (maska). — Wjesć so. Nam so

zboha derje wjedže. — Wjeselić so, kaž mótká na zeleny štvórtk. — Wjeselić so kaž pěknušk na Bože džéčo. — Wjeselić so kaž škórc na lipje při slónčnym wjedrje. — Włočič pyrjojtu rolu. — Wlac kosydla młodemu ludej. — Wlac so kaž črjewo. — Wlac so kaž liška za płotom. — Wlac so. Žita so wlaku. — Wobaleć wutrobne rany. — Wobarać někoho kaž jandžel pěston. — Wobarać so ze wšemi štyrjomí. — Wobeńc. Nas tak hroza wobeńdže. — Wobeńc so. Wonej so njemóžetej wobeńc. — Wobwjesnyć so na khudu rjanku. — Woblec so jandželsku drastu kaž čert. — Woblec so wowču drastu kaž tajenc (ludak). — Woblekać nahe syrotki. — Wobnuchać so kaž psy. — Wobojeć so sydka. — Wobołhać kaž liška wjelka. — 3350. Wobradčeć kaž bože džéčo. — Wobrazyć so kaž hrochatko wo kamjeň. — Wobsedžeć na spjećiwy konju. — Wobsedžeć na předoženym kuble. — Wobskakować. Jeho židža wobskakuja. — Wobskołbać. Jeho su tam hroznje wobskołbali. — Wobšudžié wěrku (wěrjaka) kaž powjedna liška hlupeho wjelka. — Wobsmudžić so. Wón je so tam khětro wobsmudžil. — Wobsmyknyć so kaž kruwa na woškroče. — Wobstupieć. Jeho su lichowarjo wobstupili. — Wobtykać sudnika z pjenjezami. — Wobwěšeć so na kóždu hepjerku. — Wočakować kaž Židža na Mesijasa. — Wodžewać bližšeho zmylki z čistym rubom. — Wohladać so. Zo by so wohladał! A wohlej so wšak! — Wohladować so kaž Lotowa žona. — Wohladować so. Slónčko so wohladuje (z wječora). — Wokřewić lačnu dušu kaž z njebjeskej rosu. — Wołać kaž lěsny muž. — Wołać k njebjesam kaž Habelowa kreŵ. — Wopadnyć. Ta zaéeklizna je wopadla. — Woparić ze zymnej wodu. — Wopluskać sebi čestne mjeno. — Worać z nosom. — Worać z wujowym skotom. — Worać z myšemi a z kóčku. — Wostajić češeńka. — Wostajić na pokoj. — Wotebjerać kaž stary (połny) měsačk. — Woteńc. Kruwje je éelo wotešlo. — Woteńc. To bjez bolaceje hłowy njeweńdže.

— Woteńć. Wón je z módrym wokom wotešoł. — Woteznać. Jeho cyrkwina ławka je jeho woteznała. — Wotewrić wutrobu próstwam. — Wotkapnyć. Při tym tež za nas něšto wotkapnje. — Wotkapnyć. Wón drje bórzy wotkapnje. — Wotkryć zakhowane potajnstwo. — Wotmolwić kaž ze sekercem (z borkom). — Wotpłaćić so wojakow. — Wotprawić złostnika. — Wotrězać wuši kaž Khrósčanskemu popej Lebzy. — Wótřic sebi pazory na přeciwnika. — Wottorhnyć sebi hłowu. — Wottorhować kórcarjam mzdu. — Wottorhować swojej hubje. — 3400. Wotwołać bědnika ze swěta. — Wozabać kaž skruta. — Wozdebić so. Meja je so wozdebiła kaž kralowska družka. — Wožahnyć. Tam so žalostnje wožahnješ. — Woženić. Wón je swój posledni wows woženił. — Wrócić hrěšnika na prawy puć. — Wrócić slubjene słowo. — Wrócić slubny pjeršeń. — Wuběhać. Jich džěd je wuběhał. — Wubrónić so z tolerjemi. — Wubyć. Jemu ničo druhe ze wšeho njewuby. — Wučesćić. Tebje su tam hódnje wučesili. — Wučić wroble pšeńcu lušćić. — Wučuć. Wón je tam smjerdy wučuł. — Wučahnyć ze swětnego hubjenstwa. — Wudać so na staru kólnju. — Wudawać so z pjenjezami. — Wuduć zwadny woheń. — Wudychać. Na to je so njemało wudychało. — Wudypać. Ta wěc je so poslez wudypała. — Wudžerać kaž sowa. — Wudžić na pěsku (pěskowej hórey). — Wuhnać. Jeho su z dračowym khošćem z města wuhnali. — Wuhnać lišku poia někoho. — Wuhnać šeršenje z hłowy. — Wuhnać so. Njebjo je so cyle wuhnało. — Wuhrać na njepřečelu. — Wujasnić so do wočow. — Wujebać kaž překlepany žid. — Wujěść dyrbis, štož sy sebi nadrjebił. — Wukadžić čmjely z hłowy. — Wukadžić zadžeraka z bjesady. — Wukałać z jazykom z dwora. — Wukhadžeć z wječoram kaž njetopyř. — Wukhodžić. Wona je ēčka wukhodžila. — Wukleć klatbu kecarjow. — Wukopać. Ta tajeńka je so wukopała. — Wukřćić. Jeho su tam krasnje wukřcili. — Wuležeć sebi suche časy. — Wuměć hižo tu

na zemi čisć. — Wuměć wjele černjow. — Wumjesć wšitke kućiki. — Wumóc z rězateje kwakle. — Wumrěć na słončne zežahanje. — Wumrěć na přizajeće. — Wuńć. To je na dobre žně wušlo. — Wunošeć. Jemu k prózdnikowanju wunoša. — Wupić ze suchej hubu. — Wupinać so kaž kralowski kón. — Wupjedžić Drježdžansku dróhu. — 3450. Wupjelnić přazny wječor z pěsníčkami. — Wuplaćić. Jeho su tam šwarcne wuplačili. — Wupoćić so, stupiwši na bok. — Wuprać so z tej wjelče jamy. — Wupukny krwawna překora. — Wurazyć škleńčku wódki — Wurubać so z tych zapletkow. — Wurunać zažranu skóržbu. — Wusukać so z teje šmatańcy. — Wustupować kaž stary major. — Wusuwać łopatu. — Wusyć wětřik a wichory žnjeć. — Wusydać džéru do korčmarjowejje ławy. — Wusynyc so kaž tachant. — Wusypać kaž sróci drob. — Wutrjehić starej wobuzy. — Wutoćić wšitke šcerbizny. — Wuwaleć njepřečela. — Wuwaleć woči kaž nopalci. — Wuwěć kopołej włoki. — Wuwěšćić dobrej lojtey poslednje kroški. — Wuwěšćić potajnu majku. — Wuwjazować wše mjerzace kusy na woči ludźom. — Wuworać so. Ta potajna wěc je so naposledku wuworała. — Wuwuć wjelka z borłoha. — Wužiwać z njewužitkom. — Wužohnować so njemōc. — Wzać ēlca za rohi. — Wzać młyńkej wodu z rěki. — Wzać někoho za hłowu (wuši). — Wzać někomu słowo ze rta. — Wzać nohi na khribjet. — Wzać sebi bohatu wopičku. — Wzać woči do horšće. — Wzać. Wzmi djas! — Wzać. Zo by hrom wzał!

Zababić so kaž na wjelu zymu. — Zaběhować. Woči jim ze sylzami zaběhowachu. — Zabłudžić so w štyrjoch keŕčkach. — Začinjeć wobjed z muchacym połčom. — Začinjeć woči před wbohimi ludžičkami. — Začahnyć kupea na wikach. — Zadrěć sebi z tej skóržbu špak. — Zadajić so z padušnym khlěbom. — Zadžěrać so we šiji. — Zadžěrać so ze susodami. — Zahanjeć so na winika. — Zahanjeć so z cyłym wotmachom. — Zahinyć.

Jejna ruta k wěnčkej je zahinyła. — 3500. Zahľodnić kaž sorna we hľubokich sněhach. — Zahrjebać staru překoru. — Zahrímać na zasakłe wuši. — Zahustnyć kaž kulšica. — Zajeć. Jeho je Boža ručka zajała. — Zajeć. Wón je jeda zajał. — Zajéć. To jemu do nosa zaję. — Zajéć. Wón je sebi do tymješća zajęł. — Zakałać jědojtu zwadu kaž swjaty Jurij jědojtu waku. — Zakazać. To jenož wodźe mačenje zakaž! — Zakhadźeć kaž wregina. — Zakhadźeć kaž zle njedobre. — Zakhadźeć kaž zły duch. — Zakitować kaž jandzel pěston. — Zakliwać kaž pohan a Turka. — Zaleć zwadny woheń. — Zamjelčeć kaž něma studžeń. — Zamknyć do Božejekaznje. — Zamrócić so do wočow. — Zańć. Mi je para za nochę zaſla. — Zańć. Ta klatba nas zańć nima. — Zanjesć. To je tola djaboł zanjesł! — Zanurić so do hórkich syłzow. — Zapadnyć. Mi je wucho zapadło. — Zaparić njedočinkej. — Zapinać wuši před napominanjom. — Zapjerać so kaž zasakły kóń. — Zaplaćić złosc ze złoscu. — Zapłunychu woči ze sylzami. — Zapłać Bóh! — Zaprahy wumjo kaž w suchoće žórło. — Zapusćić kaž Turkojo. — Zapyrić. Tebi tam bórzy zapyrja. — Zarazyć. Pinca je nam butru zarazyła. — Zarazyć z wózhorom. — Zarosć. Šćežka k darniwemu wujej je zarostła. — Zasadźić sebi ženitwu. — Zaskočić. Jemu je srjódka do całtoweje džérki zaskočila. — Zastupić. Mi je wucho zastupiło. — Zašećpić sebi do pomjatka. — Zažiwać duey kaž kóčkam. — Zběhać Božeho syna. — Zběhać nós kaž hľuchi kłós. — Zběrać spochi něsto na druhich ludžoch. — Zdać so. Jemu so zda kaž prašiwemu proseću. — Zdrapać so na brjóh. — Zebrać so na nohi. — Zebrać wbohim poddanam jich suche dörtki z huby. — Zejhrać. Jemu su tam zlě zejhrali. — Zejhrawać kaž młody kóń. — Zejhrawać kaž wjesely škórc. — Zelenić so kaž młoda wotawa. — Zelić kaž satan. — Zeńć. Ji je so samodruhej zlě zešlo. — 3550. Zeprěć so na stwjelco. — Zetkać duey

na wiki staru Wjeru. — Zetkać ducy z dwora młodu holecu. — Zetkować so rady w hajku. — Zezbérać wśudźom smjetanu. — Zehibować hordačkej tył. — Zežahać. Jeho je słonce zežahało. — Zežrać. Wón by Serbow najradšo zežrał. — Zhibać. Wona je so zhibała. Też: Wona je sebi zhibnyła. — Zhladować kaž husy při błyskanju. — Zhladować kaž njewesta na slubny pjeršeń. — Zhrabnyć kaž kraholec hołbika. — Zhubić klučik wot pjenjezneho kašicka. — Zhubić pjatku wot kosyšca. — Zjěsc sróću nózku. — Zjěsc ze suchej hubu. — Z khlěba (też: z jědze) słužić. — Zlemić šiju złemu zmiju. — Zlizać. Woni su so zaso zlizali. — Złamać sebi šiju z lutymi skóržbami. — Złamać swój żelezny přah. — Złamać żeleznu kwaklu. — Zmahować. Žito so zmahuje kaž jězor we wětře. — Zmazać so ze strachom. — Zmjetać jědź do so. — Zmotać. Ta khorosc je jeho jara zmotała. — Zmotać. Wona je swojego šepjerjaweho muža pěknje zmotała. — Znać so rady k Serbam. — Znać so. Wón so k swojemu khudemu přečelstwu rady znaje. — Znjesć. Tam je basylisk jejo znjesł. — Znjesć so kaž woheń a woda. — Znjesć so. Wonej so znjesetej kaž pos a kóčka. — Znjewjesić so ze zbożom. — Znošować so kaž hordy kón pod nawożenjom. — Znošować so kaž pyšne konje w kwasnej korejće. — Zrězać so ze přisłodženjom. — Zrubać so ze swojim wobskorženjom. — Zuwać. Wona swojego muža kholowy zuwa. — Zwdzić so ze swojej móšnju. — Zwdzić so z wodu a mydłom. — Zwdzić so ze swojim žołdkom. — Zwdzić. Što je či złeho zwdziło? — Zwěrować šeršenja z čmjełu. — Zwikować módry khribjet. — Zwinyć sebi šiju z wrótnym khětrowanjom. — Zwonić kaž Halštrowski zwón. — Zworać hrozne skućenje. — Zwobroćeć wšitko na rubo. — Zwottorhać so. Džensa su so Wichorec duchi zwottorhałe. — Zwottorhować sebi. Wo nju su sebi něhdy hóley hłowy zwottorhowali. — 3600. Zwróćić do błota. — Zwróćić na runym puću. — Zwožahać so. Wón je so

w Němcach hroźnje zwožahał. — Zwoženić. Wón je swoje słabe žita slepje dosé zwoženjał. — Zyboldić so kaž jutrna hwěžka. — Zyboldić so kaž slěborne hwěžki na borče. — Zywać kaž w póstnisku srjedu.

Žahać z jazykom kaž had ze žahadłom. — Žałosćić kaž bože sedleško. — Žarować kaž tujka (= tujawka) wo swoje młodžatka. — Žebrić stajnje połne wuši. — Žehlić rady trubku. — Ženić so na cyły swět. — Ženić so spochi kaž sknadź w keŕku. — Žiwić so z ēeńka. — Žiwić so swojeju rukow. — Žiwić so z kupnej kudżelu. — Žiwić so z nuzu a horjom. — Žołtnyć do wočow ze zawisēu. — Žónkarić kaž kapon. — Žortować kaž puzorný póstnicar. — Žortować z mjedowym (z hładkim) jazykom. — Žwać kaž kocor kołbasu.

#### V. Přirunanki ze słowjesom a hrónčkom.

Barbić, hač so wšo za tyłom kuri. — Běhać, hač jazyk ze šije wisa. — Běhać, zo so pót z čurami lije. — Běhać, zo sebi nohi do koleň wotběhać móhli. — Běžeć, hač tak nohi wotlětuja. — Běžeć, hač tak włosy hwizdaja. — Běžeć (žónska), zo móhla stupnički zhubić. — Běžeć (mužski), zo so smuha za nim ēehnje. — Běžeć, jako by rjekł, zo so za tyłom wšo smudži. — Bić do keŕka, hač žadyn zajac njewuskoči. — Bojeć so, hač so tak włosy na hlowje prosća. — Bojeć so, zo sebi lěnju žilku načahnyć dyrbjał. — Bojiš so, zo tebi rić na hlowu skoči?

Cinić, kaž by rjekł: Ničo wo to! — Čekać, jako by Turka za khribjetom hnał.

Daji so, jako by pawka póżrěł. — Dumpać do khribjeta, zo by w prědku horb wustupić móhł.

Galgać, zo móhla so gyrgawa rózdrěć.

Hanjeć, hač w šlezynje kała. — Hladać, jako by z mróčelow na zemju padnył. — Hladać, jako by rjec cheyla: Njećiń mi ničo! — Hladaš, jako by će čmjeła kusła. — Hordžić so, zo móhł so puknyć. — Huza so, jako by we wšiwcowym kabaće tčał.

Jěsć, hač tak z wušomaj won pada.

Kisale hlada, jako by čwičku kisała (sudžik kalšic) wupił. — 3650. Kisale hladać, zo mloko w piney wokisnyć móhło. — Klesnyć někoho, hač so wobliznje. — Klesnyć někoho, zo so jemu do wočow zabłysknje. — Klesnyć, zo zuby z tyłom wuleća. — Klesnyć, zo šěscé nörtow wuleći. — Kroči kaž spicy, hač wšem lužam woči na puću wutepta. — Kusa do wočow (kad), jako by cyblu krał.

Łhać, hač so za tyłom kadži (čorni). — Łhać, štoż so jom' z huby dokurić móže.

Leć do so, jako by žurki lał. — Lestrować (kleć), zo jandzel z domu wuleći. — Lěhać, zo zhnidlićić móhł.

Majknyć, zo budże na licu znamjo pjeć porstow. — Měć telko, kaž hdyž by kurjawu z horšćemi lojił. — Měć wjertliwy jazyk, zo mohł za pobrąšku khodžić. — Myrnyć, hač z nosa čerwjeńka cyrkne.

Naduwać so, hač so wšón puka. — Naduwać so, zo wokoło žiwota wobruče trjeba. — Na konju hnać, hač z pódkowcow ze škrēmi pryska. — Naměć z česću kaž pos kołbasu. — Nosyć, hač tak rjap pikota.

Palić do wočow, jako by khrěn truhał. — Piščiš, jako bychu ēi husy pomazku wzałe. — Pjec a warić, hač cyła wjes wonja. — Płakać, zo móhłe so sylzy z rubješka žimać. — Płakajo khodžić, hač ščežki ze sylzami pławaj. — Placnyć někoho, hač so jemu před wočomaj zaswěći. — Pliznyć, hač z wočow škrē zleća. — Počinja so, jako by žaneje lužički zamucić njemóhł. — Pokliwać, zo jazyk wočornić móhł. — Powěšeć hłowu jako bychu krupy rjane žně zbiłe. — Porskać, hač so cyły dom třase. — Prasnyć mjezwōči, zo so čerwjene patoki linu. — Přečinjeć tak, zo žadyn zmij donosył njeby. — Přehrać kubło a pjenjezy kaž młody pan z Mišna. — Přemłócić koho, zo móhłe so jemu myše (abo wši) za kožu lahnyć. — Preč z mochom jako by zmjetł (też: zdunył). — Přemorskać někoho, zo budże swoje kosće do rubješka hromadže zběrać. — Pře-

morskać někoho, zo swoje kosće we brěmješku domoj ponjese.

Rěčeć a rěčeć, zo druhemu do brjucha džéru wurěčeć móhł. — Rěčeć, kaž by ze sekercem rubał. — Rěznyć někoho wo zemju, hač so tak rozmaznje. — Rozdajeć hubu, zo móžeš z łopatu do njej. — Rozdajić hubu, zo njetopyř do njeje trjechi.

Sakrować, zo so zemja wša kwěka. — Sedži, jako by jemu pawk hubu zaprädł. — Sedži jako by zamk na hubje měł. — 3700. Sedži jako by kjawk a mjawk wuzknyć njemóhł. — Sedži z khribjetom křiwa, jakož by serp pôzrěla. — Smorčeć, hač so hola čumpa. — Směje so, jako by wulki lós dobył. — Spi mjechko, zo myšku w komori slyši. — Spi twjerďe, zo by sudny džen přespał. — Spi twjerďe, zo njewjedro přespi. — Spôžerać z kurwami žiwnosć, kaž zhubyeny syn. — Stać so ruče, kaž by pjero wosmalił. — Stejeć a čakać, zo bychu nohi k zemi přirośe móhle (tež: džery do zemje wustejec móhle). — Stróži so, jako by bosy na ješcerja stupił. — Stróži so, jako by něchtó warjacy krop na njeho linył. — Stupa, jako by po jejkach šoł. — Stupa, kaž by na groće był. — Stupa, jako by rjekł, zo ma tři wostupy na kóždej stopje. — Stupa, jako měł bosy po hozdžikach hić. — Stupota, jako by škleńcy njesć měł.

Šćekota, jako by sróci drob zjědla. — Škrěći, jako by na widłach těał. — Škrěčiš, jako by či ročk wulećał był.

Tykać do so, kaž by rjekł, zo je dno wot žołdka preč.

Waći so waći, zo by slimk jeho přesčehnył. — Warić a pjec, jako cheyl kral na hosčinu přijěć. — Wjazorieć, jako by čiľeho słowčka wuslinić njemóhł.

Zakričeć, jako był z nožom do wutroby kłóty. — Zelić, hač je tež kamjenjam hroza. — Zelić, hač so čertej brjuch z wjeselom třase. — Žiwić. Wona dwě žiwjeni žiwi, hdyz jě.



## Nekrolog XLIX.

### **Karl August Kocor,**

bywši kantor Ketličanskeje wosady,  
sobuzałożeř, spisaćel, jubilar a čestny sobustaw  
Maćicy Serbskeje,

wulcy zaslužbny hudźbnik serbskeho luda.

\* 3. dec. 1822. † 19. meje 1904.

Štwórtk do swjatkow, 19. dčeń meje zańdżeneho lěta, džěše z nowa žarowna powjesc přez naš lužiski kraj a hłuboka zrudoba jimaše so wutrobów serbskeho luda. Bóh Wjeŕšny wotwoła tehdy Serbow najsławnišeho hudźbnika, wulcy zaslužbneho kantora K. A. Kocora, z tuteje časnosće do zbóžneje wěčnosće. Z tym bu serbskemu narodej wurjadnje bolosćiva rana nadyrjena, dokelž z minjenjom tuteho muža, z kotrymž bě jón Wšehomöeny wobhnadžił, z nowa žiwje začuwaše, što ma so jemu džakować a kak wjèle jemu dołži. Zdobnje teho dla je, zo my dopomnjeće tuteho wulkeho wótčinca tež w našim Časopisu čestnje a džakownje wobnowjamy, a to čím bóle, hdyž z dobom na to džiwamy, zo wón jako sobuzałožeř našeje Maćicy při jejnej kolebey steješe, wjacry króć jako jejny spisaćel wступowaše, k jejnym jubilaram a čestnym sobustawam słušeše a jej lubosć, woporniwosć a swěru zakhowa hač do swojeje smjerée.

We lužiskich horach leži blizko Budestec lubozna mała wjeska Zahóř. Tam narodzi so nam přez Božu miłość naš njezapomnity mištr dčeń 3. decembra 1822 jako jenički syn khěžnika a česle Pětra Kocora a jeho mandželskeje Eleonory rodženeje Fröhnelec z Jiłoc. Z rjanyymi duchownymi darami wobhnadženy a wot swojeje maćerje domach rozwučowany, móžeše wón hižom při prěnim zastupje do Budesčanskeje šule čitać. Tež jeho musicalna wobdarjenosć so zahe pokazowaše. Tak namjetowaše wón na př. wjesnym hólčatam, jako sebi w naleču z vjeŕboweje skory pišački džělachu, zo bychu je po wselakej dołhosći tworili, dokelž by so potom přez wyšše a hłubše zynki primitivny koncert wuwjesć dał. Jutry 1836 wjesnu šulu wukhodžiwši, bu wón na wospjetne ponućowanje fararja Broski, kiž bě jeho duchownu wobdarjenosć w pačeřskoj wučbje póżnał, do Budyšina daty, zo by so tu na wučeřskę

powołanie přihotował. Po wobstaću pruhowanja zastupi wón tehodla do praeparandskeho wustawa, kiž bě tehdy na Židowje, a wohlada tudy prěni króć klavier, so njemało strachujo, zo drje tak wjele čornych a bělych „klockow“ lohko njezeznaje. Tež noty dyrbješe hakle wuknyć. Prěnje rozwučowanje w hudźbje dostawaše přez wučerja Rychtarja na Židowje, a to z tajkim wuspěchom, zo hižom po dwě-lětnej wučbje něšto za klavier a jedyn spěw komponować spyta. We woběmaj džěłomaj namaka jeho wučeř hižom wšelake dušne myslički. Po dwě-lětnym přihoće a wobstatym pruhowanju zastupi naš Kocor jutry 1838 do Budyšskeho krajnostawskeho wučeřského seminara, hdžež so jemu dalše wudokonjenje w hudźbje přez musikdirektora Heringa dosta, kiž běše organist w pětrowskej cyrkwi a zdobom tež z hudźbnym wučerjom při spomnjenym seminaru. Jako bě Kocor 4 lěta na seminaru přebywał a po khwalobnje wobstatym abiturientnym pruhowanju kandidaturu wučeřstwa docpił, wopušći wón na jutry 1842 seminar a nastupi provisoriske wučeřske město w Stróži pola Hučiny. Bě to małe wučeřske zastojnſtwo, na pruskich mjezach ležace a z jara snadnymi dokhodami wuhotowane. Po dwě-lětnym skutkowanju tudy wobsta naš Kocor na jutry 1844 w Budyšskim seminaru pruhowanje wólbockmanosē z wulkej khwalbu, dostawši při tym we wědomosćach censuru IIa, w hudźbje pak I, štož bě pod wurjadnje krutym theoretikarjom Heringom wulka žadnosć; přetož za čas jeho 37 lětnego skutkowanja na tudomnym seminaru padže tale censura pola njeho jeno tři króć a to prěni raz za našeho hudźbneho mištra Kocora! Po nim dostaštaj ju pozdžišo hišće musikdirektor Elssner a dwórski organist Märkel. Dokelž bě Kocor potajkim wólbockmanosē docpił, bu wón nětko jako statny wučeř na swojim prjedawšim měsće zapokazany. Tola 11. febr. 1852 dosta wón počešcace powołanie jako prěni wučeř, kantor a organist do Ketlic pola Lubija, hdžež 1856 z knježnu Hańžu Hennigec z Prochnowa do swjateho mandželstwa stupi, kotrež Bóh ze synkom a džowčičku požohnowa. K jeho wulkej zrudobje dyrbješe pak jeho droha mandželska porod džowčički po strašnej, tyšnej khorosći 14. febr. 1859 ze swojej smjerću zaplaćić, tak zo bě čežkopruhowany Kocor přez 45 lět doňho z wudowcom. W Ketlicach wón swoju zastojnsku službu ze žohnowanjom zastawaše hač do

30. apr. 1888, hdjež so na wotpočink poda. Wot teho časa, wosebje pak wot jubilejskeho spěwanskeho swjedženja sem dla wšelakich njelubych nazhonjenjow, kotrež dyrbješe bohužel činić, w čichej samotnosći jeno hišće swojej droholubej hudźbje žiwy, wobzamkny wón 19. meje 1904 swoje dźěłapołne, wulcyzaslužbne žiwjenje w 83. lěće a bu na to 1. džeń swjatkow, 23. meje, z džakownej luboséu a wulkej česéu k swojemu poslednjemu mřej na Ketličanskim pohrjebnišću přinjeseny.

Tole běchu najwažniše data ze žiwjenja našeho wulkeho mištra, a nam zawostawa nětko nadawk, wo wurjadnej płodnosći jeho mōcneho ducha rěčeć a kedžbliwosé złożować na jeho wulcy požohnowanu dźěławosć, kotruž je wón jako założeř serbskeje narodno-wumjełskeje hudźby z nje-wšednej pilnosću a horliwosću wopokazował hač do swojeje smjerće. My činimy to najprjedy powšitkownje a potom drobniošo.

Swój wulki talent, jemu wot Boha hižom při narodze spožčeny, njeje naš Kocor zahrjebał abo njewužity ležo wostajił, ale je jón nałožał, z nim skutkował a ze železnej pilnosću jara wjèle dokonjał. Hižom jako šulski vikar w Hornjej Stróži nałožowaše wón wšón swobodny čas na wudokonjenje w kompoziciji. Jena z jeho naj-prěnišich skłádbow běše spěv: „Der Trompeter an der Katzbach“ za bassolo z přewodom fortepiana. A tale kompozicija bu z wulkej wažnotu za naš serbski narod. Wučeř Bjar we Łupoj pokaza ju w nazymje 1844 našemu Zejlerjej, kotremuž so wona tak spodobaše, zo wón jejny němski tekſt hnydom do serbskeje pěsnię „Za Budyšnom po doli —“ přebasni a młodeho hudźbnika k sebi do Łaza přeprosy. Jako bórzy na to Bjar jeju wopyt Zejlerjej připowjedzi, džěše jimaj wón postajeny djeń wjeseły napřečiwo, a srjedź Złyčina a Łaza zetkaštaj a wohladaštaj so prěni król naš wulki ludowy basník a naš serbski narodny hudźbniček a zwjazaštaj hižom při swojim prěnim zeznaču na hospodliwej Łazowskej farje mjez sobu twjerdy zwjazk swérneho přečelstwa. A Bóh tón Knjez, kiž bě jeju hromadu zwjedł k zbožu serbskeho luda, tónle zwjazk po swojej miłosći wulcy požohnowa. Přetož z njego wurosciechu jako najkrasniši plód wulke serbske spěwanske swjedženje, kotrež Kocor jako 23lětny młodzenc w lěće 1845 załoži a je potom hač do lěta 1895, potajkim runje

50 lět dołho, z mištrowské wustojnosé wodžeše. W Zejlerjowym žiwjenju běše to čas najpłodnišeje basniskeje džélawosće, a Kocorowa produktivnosé hladajey přibywaše. Wón bě wěrny tołmačeř wšěch čućow, myсли a idejow, kotrež je naš najnarodniši basnik Handrij Zejler we swojich, serbskemu ludej cyle přistupnych a přimérjenych pěsnjach wuprajil. Kocorowy nahlad džě běše, zo ma so spěw resp. hłos jako najwyša potencia deklamacije teksta wobhladować. Telodla du jeho zynki ze Zejlerjowymi słowami z wutroby do wutrobów. Kaž Zejlerjowe pěsňe, tak wostanu tež Kocorowe spěwy našemu ludej přistupne, lube, haj přinarodzene, dokelž wšem trunam serbskeje wutroby sobuklinčeć dawaju w žałosći a radosći starym a młodym. A z krasnymi spěwanskimi swjedženjemi scini so wulka syła tychle po wopřjeću a hłosu jenak krasnych spěwow narodne wobsedzenstwo serbskeho luda. Hač do najzdaleńišich wsow klinčeše Kocorowy spěw a wśudźe wocućeše přez njón spadowace Serbowstwo k nowemu žiwjenju. Jeho prěnja serbska kompozicija běše J. Wjelowy spěw: „Dwě róžicy mi kćěještej —“ a jej slědowachu na to přeco krasniše parle, z kotrymuž wón swój serbski lud wozboži a po wšěch Serbach lubosć k serbskemu spěwanju budžeše a wožiweše. To pak wjedże nas nětko k drobnišemu rozpođinjanju Kocoroweje hudźbniskeje džélawosće. Při tym džiwajmy najprjódcy na jeho vokalnu hudźbu za čas prěnjeje a druheje periody wulkich serbskich spěwanskich swjedženjow a w lětach jeho žiwjenškeho wjećora.

Nimale wša hudźbniska džélawosć našeho njeboćičkeho „mištra“ měješe swoje srjedžišćo w spomnjenych spěwanskich swjedženjach, wot njeho, kaž hiżom spomnjene, założenych a połsta lět wustojnje wodženych. Z nimi wotewri wón rjane, wokřewjace žórło, z kotrehož so bohate żohnowanie na hona našeho lubeho Serbowstwa wuliwaše; přetož wone słušachu sobu k najmocnišim srědkam k zbudzowanju a wobtwjerdzowanju narodnego žiwjenja mjez našim drohim serbskim ludom. Tež pozběže wón přez nje pola Němcow a druhich narodowcow, so jemu z respektom a počesćowanjom klonjacych, serbsku rěč a serbske mjeno k wjetšej nahladnosći. Duž su tele spěwanske swjedženje, kotrež je wón ze swojimi krasnymi kompozicijemi hakle mőzne scinił, jeho najwulkotniši wótčinski skutk, z kotrymž je

sebi njezachodne zaslužby wo serbsku narodnosć dobył. Tola kak běše je wón w swoim času do skutka stajił? — Při jutrownej skhadzowancey serbskich wótčincow, na Budyšskiej winicy w lěće 1845 wotmětej, wón Zejlerjowy džělenski spěv: „Ja dyrbju prečku daloko —“, kotryž bě za bas skomponoval, přitomnym přednjese, a dokelž so jeho skladba wšem, wosebje tež pěsnjerzej wulcy spodobaše, wón zhromadženym tu mysličku wuložowaše, zo by so snadź při bližszej nazymskej serbskej zhromadžiznje serbski spěwanski koncert wuwjesć dał. Jeho wukładowanie so spodobaše, a jako wón slubi, zo chce radlubje wjedženje tajkeho koncerta na so wzać, wšitey přitomni z radosću wobkruéowachu, zo chcedža jemu při tym, hdžež móža a wjedža, pomocni być, a bu jemu jako serbskemu „hudźbnemu mištrej“ poručene, wšo dalše z k. duchownym Zejlerjom do rjadu stajić. Wot teho časa přizamkny so Kocor swojemu přečeley Zejlerjej, a wobaj daštaj so do pilneho džěla za swój serbski lud: Zejler pěsnješe pilnje a Kocor staješe pilnje do hudźby. Wjetše pěsnje wuradzowaštaj a načiskowaštaj tež hromadźe na Łazowskej farje, prjedy hač so basnik do džěla da. Tak wuradzištaj sebi na př. metrum a kharakter našeje krasneje narodneje polonezy „Serbska Meja“, so na to do džěla podawši. Tón króć pak běše Kocor prjedy hotowy dyžli Zejler; duž dyrbješe so w tutym padźe basnik wot hudźbnika wjesć dać, štož pak so jemu tak derje poradži, zo bě jeho krasny tekſt rjanej hudźbje w kóždej štrophe dospołnje přiměrjeny.

Po skónčenych přihotach Kocor proponowany spěwan-ski swjedzeń 17. oktobra 1845 na trěleńni w Budyšinje z wulkej khwalbu wuwjedźe. Za njón bě Zejler z wuwzaćom 4 čisłow wšě teksty podał, Kocor pak běše na programje, tež česke, pôlske a ruske hlosy z podpołożenym serbskim tekſtom wopřijacym, ze 17 kompozicijemi zastupjeny. Běchu to nimo štyriručnego zawoda, wot njeho składowanego, tele spěwy:

- 1) Serbow wóteny kraj; 2) Junu, junu! 3) Troje knježstwo;
- 4) Prěnje to lubše; 5) Mi rajtař so najlepje lubi; 6) Njesmjertnosć;
- 7) Zemrjeta njewjesta; 8) Na serbsku Łužicu; 9) Jenajke lubosće, jenajke podeňdzenje; 10) Trompejtař na krewannišeu; 11) Trać dyrbji Serbstwo;
- 12) Džělenje; 13) Trošt; 14) Wječorný spěv; 15) Rekrutski spěv;
- 16) Serbska Meja; 17) Přezpolo.

Wše tute spěwy so posluchařstwu wulcy jara lubjachu, tak zo komponist a spěwarjo powšitkowne wopokažstwa

spodobanja a spokojenja bjez přestaća dostawachu. Za krónu wšech spěwów pak bu spóznata: „Serbska Meja“, pôlska za 4 sola a chor, kotraž so z wulkej wustojnosću přednošeše. Wšo posłuchaństwo bu přez tónle spěw tak zajate, zo dyrbješe so wón wospjetować a zo z hrimacej sławi, komponistej Kocorej wunjesenej, cyły sal zarża. Tale kompozicija je so z němskim přełožkom a z nakładom komponista 1847 pola Breitkopfa a Härtela w Lipsku ciščala a je hiżom dawno rozpředata. Pozdžišo je Kocor swoju krasnu Meju tež za měšane hłosy (6 sola a chor) wobdzěał, a je so wona jako tajka na spěwanskimaj swjedženjomaj 1880 a 1882 w Budyšinje a w Lubiju spěwała.

Dokelž bě so serbski spěwanski swjedžeń, 1845 wotmety, wšemu posłuchaŕstwu tak derje spodobał, spočachu so bórzy na to zaso přihoty za druhi spěwanski swjedžeń, kiž měješe so 7. augusta 1846 w hosćencu „Třom Lipam“ w Budyšinje. Zejler z nowa pilnje pěsniſe a Kocor z młodženskej horliwoſću komponowaše a přihotowa spěwy tež za žónske hłosy. Z wuwzaćom 4 čisłow běchu wše teksty wot Zejlerja, wot Kocora pak wyše spěwów: „Trać dyrbi Serbstwo“ a „Serbska Meja“, kotrajž so wospjetowaštaj, zaso 14 nowych kompozicijow na programje stějachu. Z přizamknjenjom k předadšim 17 čisłam běchu to tele spěwy:

18) Lubinski hród; 19) Štyri róže; 20) Prync Janowi Serbjo; 21) Wójnski spěw; 22) Nazymne lisčiško; 23) Žarowanje; 24) Wojak a holičo (prěnje serbske duo za sopran a bas); 25) Wojeŕski spěw; 26) Při kolebcy; 27) Čeža a dobrota; 28) Zastaničko; 29) Honjeŕski spěw; 30) Rajtarjo moji mužojo; 31) Spěwarjo rejžownicy.

Wšo spěwanje tež tuteho druheho swjedženja bě so jara derje poradžilo a žněješe tehodla najwjetšu khwalbu. Spěwów bě 24, kotrež so w třoch džélbach přednošowachu. Kóždu džélbu wotewri Kocor z hudźbnym zawodom, wot njeho wosebje k temu komponowanym, a to přeni po hłosach: Njepušćmy nadžiju rjanu — Hišće Serbstwo njezhubbene — Trać dyrbi Serbstwo, zawostać —, druhi po delnjoserbskim hłosu: Ha přez hory měsač so pozběhuje —, třeći po hornjo- a delnjoserbskich rejnych hłosach. Wosebitu sławi dosta „honjeŕski spěw“ a „Serbska Meja“, hižom při přením swjedženju překrasnjena; přetož wobaj spěwaj dyrbještaj so wospjetować. Wurjadnu radosé to zbudži, jako njeboh duchowny Jakub po skónčenym spě-

wanju zhromadźiznu na Kocorowe zaslužby kedźbliwu činješe a jeho knježna dżowka Lydija při słowach:

„Kaž tón wěne, kiž w serbskim mjenje  
Serbska ruka poskići,  
Waše mjenno njech so rjenje,  
Njech so młodnje zeleni!“

našemu sławnemu hubźbnemu mištrej ławrjencowy wěnc na hłowu staji.

Třeći serbski spěwanski swjedźen so pod Kocorowym wjedźenjom 7. oktobra 1846 na třełerňi we Wojerjecach wotdžerža, hdžež bu w dwemaj wotdželenjomaj 17 spěwow, z programow prěnjeju swjedźenjow wubranych, k powšitkownemu spodobanju bohaće zhromadźeneho posłuchařstwa přednošowane, tak zo dyrbjachu so mnohe wospjetować. Po koncerće kand. Pful Kocorej sławu wunjese, na čož jemu kand. Smoler swoju zběrku serbskich narodnych pěśničkow jako spomnjeńku na Wojerowski serbski spěwanski swjedźen z tymi słowami přepoda, zo so za tajkeho wubjerneho spěwanskeho mištra tež tajke wulke spěwařske jara derje hodža.

Za štvorty spěwanski swjedźen, kotryž měješe so 8. okt. 1847 w Budyšinje swjeći, namjetowaše Kocor Zejlerjej, zo by so při tym serbskemu ludej něšto cyłotne podało, a wuradžowaše tehodla z nim naćisk za „**Serbski Kwas**“. Zejler hnydom na to serbski Parnas nastupi, z Kocorowej wobkuzłowaceje harfy pak so přeco rjeniše hłosy kćejaceje melodiki žörlachu. Nic jeno domach w Stróži wón Zejlerjowe teksty pilnje komponowaše, tež wšudźe tam, hdžežkuli na swojich wulětach přikhadźeše, wón z wurjadnej horliwośeu do trunow swojeje harfy přimaše; tak na př. we Łazu, Hrodźišcu, Barče, Přišecach a Delnym Wujedźe woprawdžite parle spěwów nastachu. Za poměrnje krótki čas wón swoju prěnju wulku skladbu: Swětny oratorijs „**Serbski Kwas**“, znamjo po žiwjenju, dokonja. Partitura, kotař so ze štyriručnej ouverturu spočina, wobsaha 68 foliostronow, a cyły opus rozpaduje do třoch dželbow, z kotrychž matej 2. a 3. tež hišće wosebity zawod. Wosoby, w tutej skladbje wustupowace, su: Njewesta (1. sopran), nawożenja (1. bas), braška (2. bas), swatojo (tenory a basy), towařski a družki (1. a 2. soprani), mandzelskaj (1. a 2. bas), jene holčo (2. soprani), kwasarjo a kwasařki (soprany, tenory a basy). Kaž do rjaneho wěnca

hódne wotměnjenje z kwětkami a z lopješkami sluša, tak maju so při hudžbnym zwiazku spěwow na prawym měsće chory ze solami wotměnjeć. Zo je naš mištr na tule wšelakosć džiwał, póznawamy z teho, hdyž na to pokazujemy, što jenotliwe džélby Kwasa wopříjeju.

Prěnja džélba: 1) Žónski chor, duo a solo; 2) sopransolo; 3) solo za 2. bas, recitativ a aria; 4) měšany chor; 5) rec. a solo za 1. bas; 6) sopransolo; 7) duo za sopran a 1. bas; 8) solo za 2. bas a mužski chor; 9) měšany chor. Druha džélba: 1) Měš. chor; 2) solo za 2. bas; 3) mužski quartett; 4) žónske duo; 5) mužski chor; 6) sopransolo; 7) rec. za 2. bas; 8) mužski chor; 9) rec. a bassolo z chorom; 10) rec. a bassolo z chorom; 11) tenorsolo z měšanym chorom. Třeća džélba: 1) Měš. chor; 2) rec. za 2. bas; 3) mužski chor ze solami; 4) rec. za tenor a tenorsolo; 5) mužski chor; 6) rec. za tenor a solo; 7) mužski chor; 8) sola a chor; 9) mužski chor; 10) rec. a spěw za 2. bas; 11) quartett a chor; 12) skónčna reja za wšelake sola z bórčatymi hłosami a chor.

Serbski Kwas wobsaha potajkim z přiličenjom ouverture a zawodow k 2. a 3. džélbje 35 kompozicijow a je so wón jako tajki 8. oktobra 1847 w Budyšinje, kaž tež na šestym spěwanskim swjedzenju, 11. okt. 1848 w Lubiju wotdzeržanym, z wulkej sławu přednošował.

Pozdžišo je Kocor ze Zejlerjom swój Kwas z tym trochu přeměnil a polépšil, zo z njeho 6 čisłow wuwostaji, za nje 3 nowe skladby poda a tež wšelake čisla předzéla. Tele přeměnjenja su slědowace: Najprjedy skomponowa wón druhu ouverturu a přestaji 5. a 6. číslo prěnjeje džélby. W druhej džélbje wuwostaji wón dotalne 3., 4. a 8. číslo a poda za to jako 2. čo. nowe duo za bas a sopran a jako 7. čo. nowe tenorsolo; 5. čo., solo za 2. sopran wopřijace, wuhotowa wón z druhim přewodom a 6. z druhim recitativom za 2. bas; 10. čo. pak přeměni wón do sola za 2. bas a chor w B $\sharp$  (prjedy běše to tenorsolo z chorom w C $\sharp$ ). W třećej džélbje wón dotalne čisla 5—7 wuwostaji, wobdzéla 2. čo., je z předstejacym recitativom zjednoćiwi, jako solo za 2. bas (prjedy mužski chor ze solami) a přinjese za 3. čo. rec. a spěw za altsolo jako nowu kompoziciju. Tež z 5. čisłom, pičny spěw za duo a chor wopřijacym, poda wón nowu a jara žiwu kompozicju w A $\sharp$  (prjedy A b a cyle hinajšeho hłosa).

Takle předzélaný a polépšeny Serbski Kwas, kotryž nětko z ouverturu a dwémaj zawodomaj 32 čisłow wobsahuje, bu džewjaty spěwansi swjedzeń, 23. hapr. 1851 w Budyšinje, a džesaty spěwansi swjedzeń, 8. oktobra 1851 we

Wojerjecach wotměty, k sławje serbskeho mjena přednošowaný.

Pjaty a sedmy spěwanski swjedčeń měještaj so w Marijnej Kupjeli pola Smječkec, a to přeni 13. junija 1848, druhi 29. meje 1849. We woběmaj wospjetowachu so spěwy z 1. a 2. wěnca, kaž tež z Kwasa; jene číslo pak přinjese z wubjernym tekstrom, wot Zejlerja wosebje k temu pěsnjenym, krasnu nowu komposiciju za tenor z přewodom piana wot Kocora: *Swjateje Marijne sylzy*. Pozdžišo je Kocor tónle spěv za měšany chor wobdzělał a je so wón jako tajki na wjacorych spěwanskich swjedženjach, kaž tež při cyrkwienskim koncerće, 28. junija 1863 w Michałskiej cyrkwi w Budyšinje wotdzeržanym, přednošował.

Wosmy serbski spěwanski swjedčeń, 5. oktobra 1849 w Budyšinje wotbywany, z nowa ze zahrodki serbskich spěwów rjany wěnc wonjatych kwětkow k wokřewjenju poskoi. W přenimaj džělbomaj spěwów nadeńdzechmy mjez wospjetowanymi 11 krasnych nowych skladbow: 8 mjeňsich a 3 wjetše. My přizamkamy je dotalnym 31 jednotliwym spěwam, hdyž smy prjedy nowu komposiciju, w Marijnej Kupjeli přeni króć spěwanu, spomnjenemu zapisej přiličili.

32) *Swjateje Marijne sylzy*; 33) *Božmje lubej* (spěv za wysoki tenor); 34) *Dobra nőe tysac króć*; 35) *Serbska njewjesta*; 36) *Khwalba serbskeho holiča* (mužski chor); 37) *Čehodla nic?*; 38) *Brézyčka přede wsu*; 39) *Tón Knjez mój swěrny pastyr* je (khěrluš 160 za sola a chor abo tež za dwaj sopranaj z přewodom piščelow); 40) *Wječor* (trio za soprán, tenor a bas); 41) *Syrotka* (ludowa pěseń za 3 sola a chor, kotař móže tež najtwjerdšu wutrobu změhčić); 42) *Zahroda* (za bassolo); 43) *Honjerški spěw*: Po polu, po zelenej holi — (mužski chor).

Z wuwzaćom třoch čislow su teksty wšě wot Zejlerja; „Wječor“ bě wón hižom jako student w Lipsku pěšnił. Spěwanje pak so wulcy derje poradži; wosebje „Syrotka“ wulkotny začišće zawostaji. Jako třeća džělba koncerta spěwachu so w dwěmaj wotdželomaj „Žně“ po Zejlerjowym přením krótšim wudželanju, a to z wulkej khwalbu. Wone wobstejachu z 12 čislow a tworjachu přeni załožk za Kocorowu druhu wulku skladbu, wo kotrejž dale deleka wobšérnišo porěčimy.

Tole běše Kocorowa džělawosć na polu vokalneho hudźbnistwa za čas prěnjeje periody serbskich spěwanskich swjedženjow, wot 1845—1851 trajaca. Wona wobsahowaše 10 spěwanskich swjedženjow, kotrež buchu wot

spisaćela tehole nekrologa w Časopisu 1860 str. 91—119 wobšernje wopisane. Z lětom 1852 zastupi nětk džewječ-lětna přestawka. Přičina teho bě Kocorowe přesydenje jako prěni wučeř a kantor do Ketlic pola Lubija, hdžež bu wón z wobšernym zastojństwom a dla wotležanosće noweje domizny we swojim dotalnym stutkowanju zadžewany. Duž ležeše k wobžarowanju wšeho Serbowstwa zahroda serbskich spěwanskich swjedženjow tajke časy pusta a žane wěncy so z jejnych miłych kwětkow za našich Serbow njewijachu, tak zo Zejleř raz žortniwje wuwoła: „Čehodla sée temu hólcej husle wzali?“ — Tola žedžiwosć po krasnych wótčinských radoscach rjaneje zańdženosće w kóždej swérnej serbskej wutrobje dale bóle přibjeraše, a powšitkowne žadanje po serbskich spěwanskich swjedženjach so při kóždolětnej hłownej zhromadžiznje našeje Maćicy ze wšech stronow jenohłosne wuprajowaše. To pohnu pisarja tychle rynčkow, so k dalšim wuwjedowanjam tajkich swjedženjow kantorej Kocorej do služby stajić, kotruž je wón potom 35 lět doňho zastawał. Serbske spěwanske swjedženje na to 1860 z wosebitej mocu a horliwoséu ze swojego drěmka wocućichu a so zaso z wulkej pychu hač do lěta 1895 swjećachu. Tale jich druga perioda pak zbudži Kocorowu najwjetšu produktivnosć, a jeho mócný duch podawaše w tymle času serbskemu ludej najkrasniše wupłody swojeje Musy.

Dokelž so „Žně“ we swojej dotalnej krótšej formje, kajkež buchu 5. okt. 1849 w Budyšinje přednošowane, jeno za džélbu programa hodžachu, bě je Kocor ze Zejlerjom hižom w lěće 1853 tak wutworil a přisporil, zo móžachu nětko cyły koncert same wupjelnić. Wón bě jim 1 recitativ, 1 sopran- a 1 altsolo, 1 quartett, 5 bassolow a 7 chorow přidał a napisa 1855 nowu partituru. A jako so hižom za postajeny wulki a pyšny serbski spěwanski swjedžen, kotryž měješe so 3. okt. 1860 w Budyšinje wuwjesć, přihoty činjachu, wón hišće 1 tenorsolo z chorom, 1 duo za tenor a bas a 2 quartettaj do partitury zapołoži. Spěwanski swjedžen samón bě wulkotny a so wubjernje radži. Kocora tónle wurjadny wuspěch tak zahori, zo wón wospjetowanje spěwanskeho swjedženja w Lubiju namjetowaše. Jeho přeće so na to hižom 11. nov. tehosameho lěta z runej sławu dopjelni. Tež w Budyšinje so jeho krasne Žně 1. okt. 1868 wospjet spěwachu a khwalbu serbskeho mjena daloko rozšerjachu.

W lěće 1883 Kocor swoje Žně hišče wo 17 kompozicijow wobohači, přidawši jim 1 rec. za bas, 2 tenorsolaj, 4 bassola, 1 duo za 2 basaj, 3 soloquartetty a 6 chorow. Wón přepisa tehodla hišče raz partituru, wupjelniwši z njej 83 folio-stronow, a dokonja tak swój druhí swětny oratorium „Lěčo abo Žně“ jako 3. džél swojich Počasow. W tutej podlějsenej podobje njebu tónle wulki opus hač dotal hišče spěwany.

Hnydom po spěwanskimaj swjedženjomaj, 1860 w Budyšinje a Lubiju wotmětymaj, zestaja Kocor na moje nawabjenje za spěwanske towařstwo Lumir, kotrež běch ja z džiwanjom na wuwjedžomne spěwanske swjedženje załožil, 30 čisłow wobsahacu zběrku narodnych a swojich spěwow za měšany chor. Jeho spěwov je 14 pódla, mjez kotrymiž su 3 nowe kompozicije: Róža a ptačik (Pola Khrósćie při puću —), Wječorný spěw (Měr, pokoj nas nětk wokřewuje —) a Pućowanski spěw (Róža słuša do wěnca—); druhe njenaspominamy, dokelž su, runjež z wjetša w hinašej formje, we Wěnzech, Kwasu, Nalěću, Žnjach a Nazymje nadeńć. Jako krasne prěnjotne džělo za měšany chor přida Kocor spomnjenej zběrcy hišče swój ze 6 čisłow wobstejacy „Wěnc hórskich spěwów wot H. Zejlerja“, kotryž běše w kónc lěta 1860 sobu skomponoval. Džěle tuteje kompozicije spěwachu so na př. 28. jun. 1863 w duchownym koncerće Michałskeje cyrkwe a 29. sept. 1880 na spěwanskim swjedženju w Budyšinje, kaž tež 27. haprleje 1884 w Hodžijskim Božim domje. Za spěwanske towařstwo Jednotu w Khrósćicach zestaja Kocor 1873 swój Wěnc hórskich spěwów, z džéla předžělany, tež za mušski chor. Teho runja skomponowa wón w tym samym lěće za spomnjene towařstwo „Zymske wobrazy wot H. Zejlerja“ za mušski chor, kotrež 8 čisłow wobjimaju.

W septembru a oktobru lěta 1860 stwori Kocor wubjernje rjany, žiwjenje a radosc dychacy počas „Nalěć“ jako swój třeći swětny oratorium, z 30 čisłow w třoch džělbach wobstejacy, kotrehož partitura 72 foliostronow wobjima. Tónle krasny opus je so cyły dwójcy w Budyšinje z wulkim wuspěchom přednošował a to přeni króć hižom 9. okt. 1861, druhi króć pak 1. okt. 1879; wosebje posledni přednošk wulkotny začišć zawostaji a powšitkownu khwalbu žněješe. Jednotliwe spěwy z Nalěća so huscišo přednošowachu. Tak spěwaše so na př. „chor kemšerjow“

22. hapr. 1862 w tak mjenowanej Knjeninej cyrkwi w Drježdānach, 28. junija 1863 w Michałskej cyrkwi w Budyšinje a 27. hapr. 1884 w Hodžijskim Božim domje. Spěwy: „Na róžu, Žito čéri —, Na fijałku, Holčo a pastýr a Skónčny chor“ příndzechu tež na spěwanskich swjedženjach 1863, 1880 a 1895 w Budyšinje a 1882 w Lubiju k přednoškej.

W lěće 1861 dokonja Kocor zaso nowe džělo: Wón skomponowa serbskemu ludej tež duchowny oratorij, po słowach swjateho pisma wot njeho sameho zrjadowany a z přewodom orchestra wuhotowany. Napis tuteje wulkotneje skladby rěka „*Izraelowa zrudoba a trošt*“, a podawa wona w třoch dželbach 30 čislow woprawdze krasnych kompozicijow, kotrež so na hnujace wašnje hľuboko do duše začiščuja. Partitura z klavierowym wučahom sama wobojima hižom 90 foliostronow. Hač dotal njebu tale kompozicija hišće cyła přednošowana, jeno džěle su so 22. hapr. 1862 w Drježdánskej Knjeninej cyrkwi, 28. jun. 1863 w Michałskej cyrkwi a na spěwanskim swjedženju 1880 w Budyšinje, kaž tež 27. hapr. 1884 a 11. jun. 1893 w Hodžijskim Božim domje spěwaše.

Za zhromadno-serbsku swjatočnosć, při posvječenju Budarjoweho pomnika 2. okt. 1867 w Buděstecach wotdžeržanu, Kocor hižom w lěće 1864 tři Zejlerjove spěwy, wosebje k temu pěsnjene, za měšany chor pod napisom: „K njeboh Budarjowym posmjertninam“ skomponowa, kotrež buchu při spomnjenej narodnej swjatočnosći pod jeho wodženjom wot nahladneho chora před bohače zhromadženym posluchařstwom přednošowane.

Dokelž cheyše Kocor tež rady operu komponować, wuradžowaše wón ze Zejlerjom načisk k njej, a to tři dny pospochi; tola Zejleř njebě k wudžělanju namjetowanego libretta nawabić. Ideju pak wón zapřimny a skónčnje sam cyle druhe libretto wudžěla pod napisom: „Jakub a Khata abo bajka wo překuzlánymaj nosomaj.“ Tónle wudžělk pak so Kocorej njespodobaše, teho runja tež nic cyle předzělany. Hakle potom, jako bě jón Zejleř po Kocorowych přečach hišće raz trochu přeměnil a z džela skrótšil, kajkiž je wón w 23. lětniku tuteho Časopisa na str. 3 hač 20 wočiščany, so Kocor w septembru 1870 do komponowanja da. Hižom 24. džeň tehosamsneho měsaca bě wón z přením aktom, z ouverturu so započacym a z 5

scenow wobstawacym, hotowy; druhi akt ze 4 scenami skónčí wón 12. oktobra a dokonja třeći akt z 3 scenami 26. džeň meje 1871. Cyłe wulke džélo, kotrehož klavierowy wućah 88 foliostronow wobjima a w kotrymž so melodiske žiwjenje mócnje žórlí, ma tónle napis: „**Jakub a Khata** a bo bajka wo překuzłanymaj nosomaj. Směšna opera w 3 aktach po słowach H. Zejlerja, z hudźbu wot K. A. Kocora.“ Wosoby, w njej wustupowace, su: 1) Jakub Wólšowinka (Wjesela), kubleř (1. bas); 2) Khata, rodž. Wjerjebinkec, jeho žona (sopran); 3) Jakubašk a Khatržinka, Wólšowinkec džésći (sopran a alt); 4) Běrka, sudniški služobník (2. tenor); 5) Bosćij, wobstaranski komptorist a nabrašćowař w Drježdžanach (2. bas); 6) Bosćijowa, jeho žona (alt); 7) Pětr, Jakubowy služobník (1. tenor); 8) Staromar, rěčnik (2. bas); 9) Džiwyčinjeřska sonina (alt); 10) Chor wjesnych ludži a honjerjow.

Tež tónle opus njeje so hišće cyły zjawnje přednošowař; jeno někotre džéle z 1. a 2. akta su so na spěwanskim swjedženju 1880 w Budyšinje a 1882 w Lubiju k wulkemu spodobanju posluchařstwa spěwaře.

Za spěwanski swjedženj, 24. sept. 1882 w Lubiju wotdžeržany, předzéla Kocor soloquartett ze Žnjow: „Spěw žnjeńcow“ za měšany chor, wobdžela hornjołužisko-serbsku ludowu pěseń: „Swjateje Marijna reja“ za sola a chor a wuhotowa delnjołužisko-serbsku narodnu pěseń „Luby ako přosař“ a Zejlerjowe Zastaničko (Dopłomjeniło słónčko je —) z přewodom huslow a piana. Tež poda wón za spomnjeny swjedženj dwě nowej kompoziciji: „Pola Skalicy 28. junija 1866“ wot H. Zejlerja za tenor z přewodom piana a „Roztyla“ (Ach, mója góla —), delnjołužiski spěv Dr. Sauerweina, za sopran a tenor z přewodom huslow a piana.

Z wudaćom 2. zwjazka Zejlerjowych spisow w lěće 1883 wuhlada Kocor prěni króć Zejlerjou lyrisku pěseń „Podlěō“, wo kotrejž jemu Zejleř we swojim času tež ani słowčka spomnił njebě. Kocor bu wot tuteje pěsňe tak zajaty, zo ju wón za dwaj měsacaj — wot jutrow hač do swjatkow 1883 — do hudźby zestaja. Prěnju džélbu wón njepřeměnjenu přija, kaž tež druhi ze snadnymi wotměnkami, tola třeću cyle hinak zrjadowa, a to takle: 1) Chor a recitativ (str. 77—78); 2) Chor burow (str. 87 hač 89); 3) Žitne zahony. Tenorsolo z chorom a soprano-solo (str. 89—91); 4) Ducey k wěrowanju. Chor a quar-

tettsolo z chorom (str. 78—80); 5) Kwasne spěwy. Bas-solo a žónski chor (str. 81—84); 6) Při stajenju čěpca. Recitativ, sola a chor (str. 84—86); 7) Zbožownosć zwěrowaneju. Recitativ a duo (str. 86—87), Zhromadny chor: „A ze skladom a ze spěwom kwas radosćiwy, rjany so minje z třećim swětleškom, je z Bohom dokonjany“ (str. 86). Pěsni „Rybak“ a „Radosé na horach“ (str. 91—92) je Kocor wuwostajił, poslednišu pak na přihódne město do „Nazymy“ přijał. Tole wuwostajenie wón z tym zaruna, zo wón tež „Zawod k Zejlerjowym Počasam“ (cf. Zejl. Sp. II; str. 5—6) za niěšany chor skomponowa, w tej myсли, zo mohł wón k wotewrjenju Počasow služić, jeli by so cyły cyklus raz za sobu spěwać měl. A tak bu tež překrasne, poesije-połne „Podlécō“ jako štώrty swětny oratorij na-šeho wulecy płodnego hudźbneho mištra za krótki čas „z Bohom dokonjane“. Na 71 foliostronach tónle 2. dízel Počasow w třoch džélbach 23, z wjetša wobšernych a wutrobu wokřewjacych čisłow podawa, kotrež so kuzlapoł-nemu Nalěću hódnje přizamkuja. Wulki serbski spěwan-ski swjedźeń, 29. sept. 1886 w Budyšinje wotdżeržany, při-njese cyły nahladny opus před mnoholičnym posluchař-stwom k přednoškej, mištrej Kocorej k wulkej sławje a nam Serbam k česći a wužitku. Tež na 50lětnym jubileju serbskich spěwanskich swjedźenjow, kotryž so 2. okt. 1895 w Budyšinje swjećeše, buchu 3 čisla z Podlěća k wosebi-temu spodobanju posłucharjow wospjetowane.

Kaž ze rta swojego přečela Kocora wěm, jemu Zejler̄ raz w przedzdaću swojeje blizkeje smjerće rjekny: „Ja bórzy wumru, ale Wy dyrbíče žiwy wostać!“ Tole słwo Kocor jako jemu daty nadawk k dališemu komponowanju Zejlerjowych džélów spózna; přetož z džiwanjoim na spomnjene Zejlerjowe wuprajenie wón w času komponowanja Podlěća ke mni džeše: „Ja so nadžijam, zo mi Bóh luby Knjez žiwjenje, strowość a mocys spožči, zo mohł tež hišće po-slednaj Zejlerjowaj Počasaj do hudźby zestajeć.“ Ze spo-džiwnnej zahorjenosću wón tehodla porno komponowanju Podlěća tež hižom jednotliwe kruchi Nazymy do hudźby staješe, a to z tajkej pilnosću, zo běše z tym materialom, kotryž Zejlerjowe Spisy w Nazymje podawaju, hižom wo-srđež lěta 1883 hotowy. Swojej lyriskej pěsni Nazyma a Zyma pak bě Zejler̄ hišće njedokónčenej po sebi zawostajił. Jednotliwe nazymske a zymske spěwy jeho Musy buchu

hakle po jeho smjerći na podłożku dospołneju disposicijow, kotrejž so w jeho rukopisach nadeńdzeštej, za wudajomne Zejl. Sp. tak zrjadowane a k cylosćomaj zjednoćene, kajkejž stej nětka w nich woćišcanej. Za swój opus „Nazyma“ měješe Kocor hižom 22 Zejlerjowych tekstow hudźbnje wobdzělanych; tola jemu hišće wjele pobrachowaše. Duż wobroči so wón něhdźe wosrjedź lěta 1886 z próstwu na fararja Michała Domašku w Nosaćicach, kotryž jemu po jeho žadanju 8 trébnych čisłow připěsni, a to za prěnju dželbu č. 9, za drugu ča. 3, 6, 10 a za třeću ča. 2, 4, 6 a 9. Kocor tute teksty hnydom do hudźby zestaja a z tym swój pjaty swětny oratorij „Nazyma“ jako 4. džel Počasow 3. okt. 1886 z Bożej pomoci dokonja. Partitura wobsaha 70 foliostronow a poskića, kaž hižom z předstejaceho rozestajenia wukhadźa, w třoch dželbach 30, woprawdze krasnych komposicijow. Na wulkim serbskim spěwanskim swjedženju, kotryž so 1. okt. 1890 w Budyšinje wotby, bu Nazyma k wokřewjenju ducha a wutroby serbskeho luda wot mōcneho chora z wulkotnym wuspěchom spěwana.

Kaž pola „Nazymy“, pobrachowaše Kocorej z horječneje přičiny tež za „Zymu“ tójsto materiala. Přede wšem wuži wón E. Wjelanowy spěw wo „Zymje“, kotryž je w Časopisu M. S. z lěta 1887 na str. 67—69 woćišcany, a rozščěpi jón za 2. a 3. čo. swojeho pjateho Počasa. Tež J. Bartko posluži jemu z tekstem za 2. čo. třećeje dželby, a wón sam přida słowa za předposledne číslo (Pastyrjo na polu) a za skónčny chor; wše druhe teksty su wot Zejlerja. Podobnje kaž Nazymu měješe Kocor tež Zymu hinak zrjadować, dokelž dyrbješe wusudžić, na kajke wašnje měl po hudźbnych a wumjełskich nahladach cyły material złožić; přetož w rjanym wěncu maju so kwětki a łopješka wotměnjeć. Słabše wěcy wón ze Zymy wuwostaji a za nje hódníše poda; tež njemóžeše wón rjany spěw „Słužbne přečahowanje“ přijeć, dokelž chcyše swój wulki opus „Počasy“ z hodownym swjedženjom a z khwalbu Jezom Khrysta skónčić. Hłowny džel Zymy Kocor w posledních měsacach lěta 1887 do hudźby zestaja, přikomponowa 1888 dališe 3 čisla a dokonja z přidawkom hišće dweju dželow w januaru 1889 z tymle 5. dželom Počasow swój šesty swětny oratorij „Zyma“, kotryž na 74 foliostronach w třoch dželbách 24 rjanych čisłow wšelakich hudźbnych formow

wobjima. Džeń 30. sept. 1891 bu tónle posledni Počas našeho mištra ze zwučenym wuspěchom w Budyšinje přednošowany; wosebje činješe jeho nabožny a pozběhovacy kóne wulkotny, haj natwarjacy začišé na bohate posluchařstwo, tak zo mi na př. wyšsi šulski radžícel L. při wustupjenju ze sala rjekny: „Mi je, kaž bych wote mše šo!“ —

K wopokažstwu swojego dželbraća nad zbožownym skónčenjom němsko-francowskeje wójny, kotraž bě tež mnohe serbske swójby hľuboko zrudžila, wudžela Zejler 1871 swoju 24 čisłow wobsahacu rjanu pěseň „So zwoni mér!“, kotruž bórzy na to M. S. wosebje wuda. W lěće 1891 wobzamkny Kocor, tež tule Zejlerjowu pěseň do hudžby zestajeć. Tola najprjedy předewza wón wšelake přeměnjenja resp. přestajena teksta, kaž sebi to hudžba žadaše; tež přistaji wón dwaj choralej, jedyn z nowym hłosom. Džeń 22. okt. 1891 wón swoje džělo započa a 12. dec. měješe je hižom hotowe. Jeho cyły krasny opus: „**So zwoni mér!**“ podawa na 69 foliostronach z wulkim wotměnjenjom wšich hudžbnych formow 25, za sobu slědowacych čisłow; z 12. teksta scini wón dwě čisle. Cyła so tale komposicija hišće zjawnje přednošowała njeje; jeno 8. číslo, z mužskeho chora, sola a měšaneho chora wobstejace, bu na serbskim spěwanskim swjedženju 2. okt. 1895 w Budyšinje spěwane a z wulkim spodobanjom přijate.

W lěće 1894 zestaja naš sławny serbski komponist ze znatej mišrskej wustojnosću tež „**Serbski requiem** po słowach swjateho pisma za sola a chor z přewodom orchestra.“ Cyłe wulkotne džělo, kotrehož partitura 125 stronow wobsahuje, je wón za krótka čas — wot 12. jan. hač do 3. měreca spomnjeneho lěta — z Božej pomocou dokonjał a z tym nowy dopokaz wo wosebíté plódnosći swojego mōcneho ducha podał. So teksta kruče džeržo, wón w tymle džěle z bohatymi harmonijemi w cyrkwińskim duchu a z hľubokej khutnosću swojim Serbam najrjeniše wukładowanie Božeho słowa poskića. Wopřjeće je tole: 1) Kónc, luby člówče, wopomn! Chor. 2) Knježe, wuč nas wopomnić, zo wumrjeć dyrbimy! Duo. 3) Člowjek je we swojim žiwjenju jako trawa. Chor ze solami. 4) My nimamy tudy žane wobstajne město. Quartett. 5) Zbóžni su ēi morwi. Chor. 6) Ja wěm, zo mój wumožnik žiwy je. Sopransolo. 7) Hdže je, smjerć, twoje žahadło? Chor.

- 8) Bóh miły z jich wočow wšitke sylzy trěje. Tenorsolo.  
 9) My čakamy na nowe njebjesa a nowu zemju. Chor.  
 10) Budź swěrny hač do smjerē! Bassolo z quartettom.  
 11) Do twojeju rukow poručam swojeho ducha. Altsolo z quartettom. 12) Kak lubozne su twoje wobydlenja, Knježe Zebaoth! Skónčny chor. — Tež tónle opus našeho Kocora njeje so hišće zjawnje přednošował.

Wot 23.—29. sept. 1895 posluži Kocor serbskim kantoram z tym, zo „Štyrihłosne mužske chory za cyrk-winske swjedženje“ zestaja, a to za Božu nóc, hody, číchi pjatk, jutry, Bože spěče, swjatki, reformacijski swjedžen, křesćijansku cyrkej, missionstwo a žnjeński swjedžen. Teksty su wot H. Zejlerja, J. Kiliana, Michała Domański, E. Imišweje, Kaniga a dr. a su nimale wšě ze Zionskich hłosow wzate. „Wótčenaš a wustawjeńske słowa při Božej wječeri“ z přewodom piščelow běše Kocor hižom 1880 skomponował.

Někotre dlějše teksty, wot Zejlerja po narodnym wašnju spěsnjene, zestaja Kocor w januaru lěta 1892 do hudźby, pod napismom: „Tři pěsňe Zejlerjowe za sola a chor“. Su to tele tři: Jeli su domoj z Bamberka —, Swěciła so hwězdzička —, Zezady hunow w zahrodzi —. Poslednja steješe tež sobu na programje wulkeho serbskeho spěwanskeho swjedženja, 2. okt. 1895 w Budyšinje swjećenego, a žnjeješe dobre spodobanje.

Druhe jednotliwe spěwy, wot Kocora komponowane, přizamkamy 3. džělej jich zapisa na str. 146 jako pokračowanje:

- 44) Hólčik, holčo a hwězdy (Luby z lubej domoj džěše — duo);  
 45) Swěrna myslíčka (Njech, braťa, bližša hodžinka —); 46) Wječorný spěw (Ta nóc, ta nóc tak čišinko — mužski chor); 47) Róza a ptačík (Pola Khrōscic při puéu — měš. chor); 48) Wječorný spěw (Mér, pokoj nas nělk wokřewuje — měš. chor); 49) Pućowanski spěw (Róza sluša do wěnca — měš. chor); 50) Pola Skalicy (Pod Skalicu, po doli — za tenor z přewodom pianu); 51) Roztyla (Ach, mója góla, ty zelena — za tenor z přewodom pianu abo pianu a huslow, kaž tež jako mužski quartett); 52) Serbski spiw (My přecej Serby dejmy wóstaš — mužski chor); 53) Na serbsku Žužieu (Bóh žohnuj tebje, Žužica — měš. chor); 54) Tři wječorne spěwy J. Barta (za mužski chor); 55) Tři pěsňe J. Barta (za soprano abo tenor z přewodom pianu); 56) Kralowska hymna sakskich Serbow wot J. Barta (Kaž na swěrny klinje złote hwěžki — we wšelakich formach). My přidawamy swojemu zapisej tež slědowace druhorěčne čísla: 57) „Der Trompeter an der Katzbach“ (spěw za bas z přewodom pianu); 58) „Er kommt, er kommt, der starke Held“ (hodowny spěw za trihłosny mužski chor a bassolo z přewodom piščelow. NB. Tež serbski tekst je přidaty!); 59) Tři norske spěwy, pěsnjene a

přeněmšcene wot dr. Sauerweina (za jedyn hłos z přewodom piana); 60) Dwaj norskaj mužskaj quartettaj, tež z němskим tekstem wot dr. Sauerweina; 61) Dwaj jendželskaj spěwaj dr. Sauerweina (za bas z přewodom piana); 62) „Mädchen Samoa's“ (nowy spěw w samoaskej a němskej rěči wot dr. Sauerweina, z hłosom wot K. A. Kocora a čiščany pola Teubnera w Lipsku); 63) „Der Rest ist Schweigen“ (spěw w němskej, jendželskej a litwjanské rěči wot dr. Sauerweina pěsnjeny, za bas z přewodom piana wot K. A. Kocora komponowany a w troch wudawkach pola Teubnera w Lipsku čiščany). Přispominam hiše, zo tekst za č. 44—50 H. Zejler, za č. 51—52 dr. Sauerwein poda a zo su słowa za 53. číslo wote mnje. Tež to wosebje wuzběhuju, zo w horječnym zapisu jednotliwych Kocorowych spěwov na wulku syłu narodnych a druhosłownjanskich hłosow džiwał njejsym, kotrež je Kocor harmonisował, za mužski a měšany chor wobdžělał a z hudźbnym přewodom wuhotował. Skónčenie na to pokazuju, zo bě Kocor we swojim času rjanu zběrku słowjanskich ludowych spěwov, 6 ruskich, 6 českich a 6 pólskich, z krasnym a přisprawnym přewodom piana wudebił a za wudače přihotował, zo pak je so wona bohužel zhubiła. Kocor bě ju něhdy Zejlerzej přepodał, a tón je ju najskerje někomu požčil, kotryž ju wróćil njeje; přetož w Zejlerjowym zawostajenstwie wona njebě.

Z lětom 1895 běše so skónčenie jubilej połstalětneho wobstaća serbskich spěwanskich swjedženjow přibližil a na dobo z nim tež jubilej Kocoroweho połstalětneho wodžeřstwa tychle wulkich narodnych swjedženjow. My tehodla tónle dwojojubilej džěn 2. okt. spomnjeneho lěta z wulkim a pyšnym serbskim spěwanskim swjedženjom w Budyšinje swjećachmy. Spěwany bu před wurjadne bohače zhromadženym posłuchařstwom „Džewjaty wěnc serbskich spěwov“, kotryž w přenimaj džélbomaj 12 z najkrasnišich čisłow ze wšelakich Kocorowych skladbow poda. Mjez nimi přednošachu so přeni króć: a) Lubosće swědk (Zezady hunow w zahrodzi —, serbska ludowa pěseň za sola a chor), b) Na serbsku Łužicu (Bóh žohnuj tebje, Łužica —, měšany chor) a c) Dompuéne přezpolo wójiska (mužski chor) a Lud nazdala (solo a měšany chor) jako 8. číslo ze „So zwoni mér“. Třeća džélba programma poskići „Cyklus Kocorowych spěwov“, ze zwjazowacym textom, wote mnje zeserbščenym, a z orchestrowym přewodom wuhotowany wot dr. Pilka, za kotryž bě Kocor hiše wosebity orchestrowy zawod přikomponował. Spomnjeny cyklus dirigowaše dr. Pilka, mjez tym zo naš wulkí hudźbny mištr Kocor w přenimaj džélbomaj koncerta posledni króć jako dirigent swojich sławnych serbskich spěwanskich swjedženjow wступi. Začišć koncerta bě we wšech swojich džélbach wulkotny a derjezasluženy applaus zahorjeneho posłuchařstwa powšitkowny. Při swjedžeńskej hosćinje pak, kotař

so kaž přeco skónčenemu spěwanju přizamkný, mějach ja po poručnosći našemu wysokočeſcenemu jubilarej pod sławjenjom jeho poſtalětneje, wulcyzaslužbneje wótčinskeje džělawosće w mjenje serbskeho luda hobrski ławrijencowy wěnc přepodać, na kotrehož šěrokim židžanym banče serbskich barbow tele słowa woćišcane stejachu: „Wysokočeſcenemu knjezej kantorej Kocorej, zaslužbnemu komponistej serbskich spěwow, załožerjej a wodžerjej serbskich spěwanskich swjedženjow, na 50-lětnym jubilejskim serbskim spěwanskim swjedženju džeń 2. oktobra 1895 poswjećene wot džakownych Serbow.“

Z tutym dwojojubilejom skónči so Kocorowa wulcy požohnnowana džělawosć na polu vokalneho hudźbnistwa za čas druheje periody serbskich spěwanskich swjedženjow, wot 1860—1895 trajaceje, a nam zawostawa nětka hišće rozpominanje jeho skutkowanja za čas po jubilejskim spěwanskim swjedženju hač do jeho smjerće, potajkim wot 1896—1904.

Runjež naš njezapomnity mištr Kocor hižom w 73. lěće swojeje staroby steješe, začuwaše wón tola přez Božu hnadu hišće młodžensku móć a horliwosć we swoim duchu. Tehodla so wón, lědma někotre dny po jubilejskim spěwanskim swjedženju wodychnywši, zaso z wurjadnej pilnosću do komponowanja poda, a hižom 22. januara 1896 běše jeho jidnate wulke džělo dokonjane; wono rěkaše: „**Wodžan**“. Spěwohra w štyrjoch wobrazach, zbasnjena wot Handrija Dučmana. Tale baseń, w čisłach 9—11 Łužicy 1895 woćišcana, wobsaha 63 čisłów, z kotrejž 1. wobraz (Lěsny młyn) 7, druhí (Džiwny kwas) 23, třeći (Pod jězorom) 20 a štvorty (Wumoženje) 13 podawa. Jejne zestajenie do hudźby je tehodla 71 foliostronow napjeliňo. Kocor je so prôcował, cylu wěc po móžnosći předstajacu wobdželać, a je tež na to džiwał, zo bychu mjez solami a chorami trébne wotměnjenja byłe. W čisłach 12—14 druheho wobraza měješe wón někotre přistawki a podlěšenja za nuzne; wosebje 13. čo. dyrbješe cyle předželać. Dokelž ma to spěwohra być, je wón powjedarja a powjedařku, kotrajž dyorbitaj rozprawy dawać, pak chorej pak soloquartettomaj, pak štyrjom solam abo solej a chorej, kaž tež bas- a altsolej připokazał. Po hłosach wosoby takle wustupuja: Maruška jako sopran, macocha jako alt, Wodžan jako tenor, młynk jako bas,

bratr a sotra jako bas a sopran, tajny duch jako hľuboki bas. Tež tónle posledni wulki a rjany opus našeho Kocora so hač dotal hišće zjawnje přednošował njeje.

Dokelž Kocor z wulkim napinanjom nic jeno wodnjo, ale jara husto tež po cyłych nocach dźelaše, wón po času pytny, zo jeho woči słabnyć počinatej. Wón sebi tehodla na žane wjetše dźeło wjaczy njezwéri, ale komponowaše po dokonjenju „Wodzana“ jeno hišće někotre jednotliwe spěwy. Tak wobdzela wón na př. 23. nov. 1897 dlějšu rusku ludowu pěseň „Za he woženjena“, kotrejž bě serbski tekst podpołożeny, za tenor z přewodom piana. — Jako 4. okt. 1899 ze swojim droholubym přečelom Kocoram a wjacorymi kollegami k Dresslerowemu rowu dźeč, wón ducy po puēu krótku kompoziciju, 21. sept. 1899 wot njeho spisanu, z dybzaka wučeže a poda mi ju ze słowami: „Bratře, scíń tekſt k temu! Jow maš wšo nutřka.“ Domach potom widžach, zo bě wón z poslednej sadu wurjadnu modulaciju swojeje skladby podótknył, a připrawich jejnemu kharakterej tekſt, kotrejž bu wot komponisty za dobry spóznaty. Pod napismom: „Wótěinska modlitwa“ přinjese 1901 Łužica we swojim 2. čisle tónle mužski chor k wočišeu.

Kocorowa słabosć wočow bohužel přibywaše, čehož dla dyrbješe wón kónc lěta 1900 njedzele doļo w Drježdanskéj wočnej kliniey přebywać. Po lěkařskéj poručnosći měješe so wón hač na dalše wšeho napinanja wočow hladać. Ćišcane pismo skoro cyle čitać njemóžeše a pisanje notow tež mőzne njebě, dokelž so jemu čary notoweho systema měšachu. Tola po něčim so z čitanjom dobreho kurrentneho pisma zaso trochu polěpšować počinaše, štož jeho 17. junija 1901 pohnu, rjany mužski chor skomponować a mi jón z tymi připisanymi słowěkami připósłać: „Mój luby bratřiko! Wudželaj přihódny text k temu. Spytaj, zo noty wuhudaš. Z wutrobnym postrowom Twój Kocor.“ Ja spěsnich na to text: „Bóh žohnuj ēe, ty Serbow rjeński krajo“ — a komponist jón jako hudźbje přiměrjeny spózna. We swojim 10. čisle wočišca Łužica 1901 tule krasnu kompoziciju pod napismom: „Na moju domiznu“, a ze Smolerjowym nakładom scini so wot njeho za spěwanske towařstwa wjetše ličba wotčahow, kotrymž ja tež hišće druhi text: „Na Serbowstwo“ (Ó Serbowstwo, ty złote słónce rjane —) přidach. Njeh so wona jako poslednja samoručnje pisana kompozicija našeho dokonjanego wulkeho mištra často wužiwa!

Hdys a hdys Kocora wopytujo, dyrbjach so k swojej zrudobje přeswědčić, zo bě so ze slabosću jeho wočow zaso pohubjeňšilo. Raz mi wón při jenej tajkej wopytancy rjekny: „Luby bratře, mi je lubo, zo sy přišoł. Dr. Sauerwein připósła mi wóndano přełožk swojeje pěsnje „Laetare“, z próstwu, zo bych ju komponował. To lubjerad sčinich; tola slabosć wočow dla swój wudzěłk napisać njemóžu. Duž dyrbiš hnydom do džěla!“ Na to so wón k instrumentej sydže a swoju kompoziciju za měšany a mužski chor wospjet hraješe, ja pak ju do notoweho systema napisach a ju potom we „Łužicy“ wozjewich (přir. Wučenu přílohu Łužicy 1903, č. 2). Delnjołužiski text přestajich pod móžnym wobarnowanjom originala do Hornjołužiščiny. Za wosebite wočišće tuteju chorow tež hišće druhi text: „W lěću“ na žadanje přidach. Spěw „Laetare“ pak bě Kocorowa poslednja kompozicija! — Přiličimy-li horječne 4 jednotliwe spěwy z Kocoroweho žiwjenskeho wječora k předadšim, za čas prěnjeju periodow serbskich spěwanskich swjedženjow komponowanym, powjetši so jich ličba na 67!

Hdyž smy nětko z rozpominanjom Kocoroweje džěla-wosće na polu vokalneho hudźbnistwa hotwi, pohladajmy z krótka tež hišće na jeho džěla w nastupanju instrumentalneje hudźby. Wothladujo wot jeho dwě- a štyriručnych ouverturow a zawodow za piano abo orchester, kotrež bě wón k někotrym swojich wjetšich składbow kaž tež za wotewrjenje serbskich spěwanskich swjedženjow spisał a na kotrež hižom w přětím dželu tuteho žiwjenjopisa spomnichmy, pokazujemy přede wšem na to, zo běše naš Kocor tež virtuos na byrglach, za kotrež je teho runja mnohe wěcy arrangował a komponował. Towařstwo organistow Budyšskiego wokrjesnego hejtmanstwa sebi tehodla Kocora za swojego předsydu wuzwoli, a cyrkwiński a šulski radžičel D. Wildenhahn, kiž bě hłuboki znajeř a wulki lubowař dobreje hudźby, dawaše sebi při kóždej wopytancy swojego swaka, fararja Klinę w Ketlicach, Kocora do cyrkwe přinć, zo by so tam na jeho wustojnym byrglehraću wokřewił a natwarił.

Kocorowa wurjadna hudźbniska wobdarjenosć a zdžělanosć přińdže pak tež 1885 k wurazej w jeho wustojnym wobdzělanju serbskeho dodawka choralneje knihi, kotryž čisla 194—304 wobsaha a so po poručnosći kraj-

neho konsistorstwa w Budyšinje číšćeše. Mjez 111 choralemi tuteho dodawka staj tež dwaj originalej wot Kocora: „Duša, ach duša, ty njeznaćeš so —“ a „Džensa je tak swjaty džeń —“.

Tola nic jeno do služby cyrkwe Kocor swoje rjane musicalne dary staješe, wón běše tež za salon pilnje dželawy a dari nam krasne narodne reje ze zajimawym rytmom, wosebje pak jeho wubjerny hudźbniski talent w jeho komornej hudźbje eklatantne k płaciwosći přińdze. W tym nastupanju slědowace džela w jeho zawostajenstwie nadeńdzech:

- 1) Tři serbske reje (transcripcije), wobdžělāne za piano a z nakładom C. F. Kahnta w Lipsku wudate;
- 2) Tři serbske reje (transcripcije), po delnjołužiskich narodnych pěsnjac h za piano wobdžělāne;
- 3) Tři serbske salonowe reje, za piano wobdžělāne;
- 4) 36 kruchow ze swojich 6 swětnych oratorijow za piano wobdžělał K. A. Kocor;
- 5) Wěnc narodnych pěsnjow słowjanskich (6 ruskich, 6 českich, 6 pôlskich a 6 lužisko-serbskich) za husle z přewodom fortepiana;
- 6) Tři sonatiny, za husle a piano składowane;
- 7) Trio za husle, violoncello a fortepiano; wobsteji z třoch kruchow: Moderato, Andante cantabile a Allegro scherzando;
- 8) Tři kantileny a) za husle, b) za violu, c) za cello z přewodom pianu;
- 9) Serenada za husle, violu a cello;
- 10) Thema mignon z variacijemi za husle, violu a cello;
- 11) 18 třihlósnych kruchow za harmonium abo tež za dwoje husle a cello;
- 12) Impromtu za harmonium a violu;
- 13) Quartett za dwoje husle, violu a cello, wobstejacy ze štyrjoch dželow: Moderato, Andante cantabile, Menuett a Allegro;
- 14) Tři impromta a) za husle, b) za violu, c) za róžk z přewodom harmonia abo byrglow;
- 15) Skónčny chor prěnjeje dželby oratorija „Izraelowa zrudoba a trošt“, za byrgle naprawjeny.
- 16) Byrglowy přewod za 51. psalm: „Božo, budź mi hnadny —“.

Wat Kocorowych džělow buchu hač dotal slědowace  
čišćeane:

1) Šerbska Meja. Pôlska za štyri jednore hłosy a chor, z nakładom komponista 1847 pola Breitkopfa a Härtela w Lipsku čišćana a hiżom dawno rozpredata;

2) Šesć spěwov serbskich za sopran abo tenor z přewodom fortepiana skomponowane a z nakładom Maćicy Serbskeje 1861 wudate;

3) 15 narodnych spěwov Hornjo- a Delnjołužiskich Serbow z přewodom fortepiana a z nakładom Maćicy Serbskeje 1868 wudate;

4) Tři serbske reje (transcripcije), wobdzěłane za piano a 1879 wot C. F. Kahnta w Lipsku wudate;

5) Štyrihłosne mužske chory, z nakładom Maćicy Serbskeje 1886 wudate;

6) Serbski dodawk k choralnym kniham, z nakładom M. Smolerja 1888 w Budyšinje doćišcany;

7) Kralowska hymna sakskich Serbow (k jubileju 70. narodninow a 25lětnego kralowanja J. M. krala Alberta).

1. Za jedyn hłos z přewodom piana. 2. Dwojohłosnaj spěwaj za šulske džěci. 3. Štyrihłosny spěw za měšany chor. 4. Štyrihłosny spěw za mužski chor. Woćiše w Časopisu M. S. 1898, I.;

8) Wótčinska modlitwa. Mužski chor, z nakładom M. Smolerja wudaty 1901;

9) Na moju domiznu. Mužski chor, z nakładom M. Smolerja wudaty 1901;

10) Laetare. Měšany a mužski chor, z nakładom M. Smolerja wudaty 1903;

11) Ha maš-li hišće mačeŕku. Dwojohłosny šulski spěw, w „Spěwnej radosći“ woćišcany.

12) „Der Rest ist Schweigen“ wot dr. Sauerweina. Spěw za bas z přewodom piana, w němskej, jendželskej a litwjanskej rěci pola B. G. Teubnera w Lipsku čišćany;

13) „Mädchen Samoas“. Nowy spěw w samoaskej a němskej rěci wot dr. Sauerweina, čišćany pola B. G. Teubnera w Lipsku.

To je poměrnje mało, štož je so hač dotal wot Kocorowych džělow přez čišć wozjewiło; jeho najwjeteš a naj-krasniše skladby leža hišće w rukopisach. Duž je naležnje přeć, zo by so bórzy nakładnik namakał, kiž by tele drohotne pokłady zběhnył a zabyću wutorhnył.

Při skladnosći swojeho 80. narodneho dnja, 3. dec. 1902 swjedžeńscy wobeńdzeneho, zwjeseli so naš wot Boha wulecy wobhnadženy hudźbny mištr z mnohich stron, samo z wukraja, bohatych wopokazmow wutrobneho počeſćowanja a džakowneho dželbraća. W mjenje Maćicy Serbskeje jeho farař lic. theol. Renč a ja postrowichmoj, jemu pod připóznawacej a zbožopřejacej narěču pyšnu votivnu taflu přepodawši, kotrejež słowa buchu po poručnosći wote mnje zestajane a pozdžišo w Serbskich Nowinach a we Łužicy woćišcane.

Přez Božu hnadu móžeše so Kocor we swojim 81. lěće hišće čelneje a duchowneje čerstwosće zwjeseleć, tola po prěnim quartalu 82. lěta swojeje staroby poča wón khorić a slabnyć a jeho mocy hladajcy wotebjerachu. Z kompoſiciju „Laetare“ (to rěka: wjesel so!) bě wón swoju wulecy požohnowanu džělawosć skónčil; nětko zaklinča jemu po Božej radže 19. džeń meje 1904 rano štvrć na 2 hodž. ze rta jandžela Smjerće: Laetare! ja ēe wjedu „nutř k twojeho Knjeza wjesełosci.“ — Z tym rozprasnychu truny jeho sławnejce harfy a serbski lud želnje zapłaka; wón bě zaso wo wulkeho wótčinca khudší. —

Z wulkej česci přinjese džakowna lubosć njeboćičkeho čelo 1. džeń swjatkow, 23. meje, na Ketličanskim pohrjebišću k poslednjemu wotpočinku. Při tym da jemu tež Maćica Serbska z džakownym připóznaćom jeho nimo měry wažneho wótčinskeho džěla wulku wjechlatu palmu, z počeſćacej dedikaciju a žarowanskim spěwom wudebjenu, na row połožić, a ja wuprajich po poručnosći w jejnym mjenje njeboćičkemu wutrobny džak do rowa za wšu jej wopokazanu lubosć, swěru a woporniwość, při tym tež w mjenje cyłeho serbskeho luda džakownje wuzběhujo, što naše Serbowstwo jemu dolži a kak je sebi wón ze swojimi njesmjeronymi zaſlužbami njezachodny pomnik do stawiznow serbskeje narodnosće stajił.

Tak dha spi derje, lubodrohi serbski wótčinco! Boži měr kryj Twoju hórku; Twojej duši pak njech miłosćiwy Bóh Twój wulki wótčinski skutk z tym płaći, zo jej nětko přez Khrysta krej a prawdosć wěčne swětlo swěći! Z tym wutrobnym přećom zawdawamy Tebi poslednju „dobru noc!“ —

A što je nětko twoja přislušnosć, lubodrohi serbski ludo? — Hlej, před tobu leža wše njezachodne pokłady

twojego dokonjaneho mištra. Wón je ói je nakopił a wotkazał, ty sy je po nim namrěl. Njejsy jemu za tajku lubosé džak dolžny? — Druzy džechu ze swojim talentom do czuzby a z nim czuzym słužachu. Naš sławny hudźbnik wostał mjez swojim serbskim ludom a poswjeći wše mocy swojego wulkotneho ducha jeno swojemu narodej. Nježada sebi tajka swéra, zo z džakom na nju spominamy? — A z čim mohli džakowne dopomnjeće swojego wulcyzaslužbneho wótčinca, kiž je cyłe swoje dołhe žiwjenje ze wšěmi darami swojego mōcneho ducha z hnujacej swěru nam poswjećił a nam we swojich krasnych spěwach a zynkach njezachodne pokłady zawostajíł, dostojnišo čescić a swój džak rjenišo wopokazać, hač zo sebi jeho wulke wotkazanje tež wažimy? — Duż njewostajmy jeho wulkotne džela njespewane ležo, ale wužiwajmy je pilnje! Ćělo našeho wjelesławjeneho mištra wotpočuje nětko po dołhej sprócenej dželawosci w čichim rowje; tola jeho duch budź a wostań we swojich wulkich skutkach mjez nami dale živy. Harfu drje je jemu blěda Smjerć z mištrskeje ruki wuwinyła, ale zynki, kotrež je wón z njeje wukuzdał, njech tak dołho dale klinča, doniž budže sebi žadyn serbski jazyk hišće słódke hłosy droholubeje maćeršciny zanošować. Z tym dopjelni so wola našeho njezapomnitého mištra; to tež sebi žada džakownosć napřečo Bohu, kiž je naš luby serbski lud z tajkim wulkim mužom wobhnadžił.

---

## Wustawki towařnistwa „Maćicy Serbskeje“.

W lěće 1846/47 z dowolnoséu kralowskeho sakskeho a kralowskeho pruskeho knježerstwa pod mjenom „**Maćica Serbska**“ założene serbske literarne towařnistwo, kotrež po statuće wot 3. hapryla 1872 pod tym samym pomjenowanjom jako zapisane towařnistwo z wobmjezwanej zawjaznoséu wobsteji, je wosebiće dla swojego z kupjenjom ležownosće dokonjaneho přestworjenja po natwarjenju swojego noweho „**Serbskeho Domu**“ tute z nowa přehladane wustawki postajiło:

### § 1. **Mjeno.**

Towařnistwo wukonja prawa juristiskeje wosoby pod mjenom „Maćica Serbska“.

### § 2. **Syđlo.**

Wono ma swoje syđlo w Budyšinje.

### § 3. **Wotpohlad.**

Jeho wotpohlad je: z wudawanjom dobrych ludowych a wědomostnych serbskich spisow, kaž tež wědomostneho časopisa za zdźelanosć serbskeho luda po móžnosći so starać.

### § 4. **Sobustawy.**

Towařnistwo wobsteji:

1. z rjadnych,
2. z wurjadnych, a
3. z čestnych sobustawow.

- ad 1. Jako rjadny sobustaw móže kózdy nad sobu rozkazowacy, samostatny, w hěmskim kejžorstwje bydlacy, bjezporočny, serbskeje réče mócný mužski być.
- ad 2. Za wurjadne sobustawy płaća či, kotriž druhej narodnosći přislúšej abo we wukraju bydla. — Toho runja móža tež žónske wurjadne sobustawy być.
- ad 3. Za čestne sobustawy móža so mužowje pomjenować, kotriž su sebi wuznamne zaslužby wo towařnistwo abo wo zdźelanosć serbskeho luda dobyli, njech w kraju abo we wukraju bydla.

### § 5. **Přiwzaće do towařnistwa.**

Přiwzaće rjadnych a wurjadnych sobustawow stava so w zhromadnym posedženju předsydstwa a wubjerka, kaž tež we hłownej zhromadźiznje z wobzamknjenjom wjetšiny.

Čestne sobustawy wuzwoleju so na namjet předsydstwa z wjetšinu hłosow hłowneje zhromadźizny.

### § 6. **Prawa a přislušnosće sobustawow.**

#### A. **Prawa.**

Rjadne sobustawy maju:

- a) prawo hłosowanja we wšich towařnistwowych naležnosćach, kotrež z prawami, po wustawkach předsydstwu a wubjerkej připokazanymi wobmjezowane njejsu;

- b) aktivne a passivne wólbne prawo;
- c) prawo na darmotne dostaće exemplara kóždeho towařšnistwoweheho spisa toho lěta, za kotrež su swój sobustawski přinošk zaplačili.

Tuto pod c. mjenowane prawo wužiwaju tež wurjadne a čestne sobustawy.

Posledniši maju při tym, hdyž lětny sobustawski přinošk płaća a po postajenjach § 4 pod 1 so přihodźeju, tež wšitke prawa rjadnych sobustawow.

### B. Přislušnosće.

Wšitke sobustawy, z wuwzaćom čestnych, maju lětny přinošk po 4 hriwnach do pokladnicy płaćie a njejsu k žanomu druhemu rukowanju zwjazani. Hewak maju wšitke sobustawy přislušnosć, zo za wotpohlady towařšnistwa po móžnosći skutkuja.

Štóż na raz 100 hr. do towařšnistwoweje pokladnicy zaplači, zakupi sebi z tym sobustawstwo na čas žiwjenja a njetrjeba ničo wjacy do pokladnicy towařšnistwa płaćic.

## § 7. Wustup a wuzamknjenje z towařšnistwa.

### A. Wustup.

Kóždy sobustaw móže kóždy čas, hdyž je wozjewjenje swojego wustupa předsydze předsydstwa pisne zdželił, z towařšnistwa wustupić.

Bjez tutoho wozjewjenja ma so wustup za dokonjany:

- a) hdyž sobustaw tři lěta za sobu lětne sobustawske přinoški, byrnjež pominany, do pokladnicy towařšnistwa njezaplači;
- b) hdyž sobustaw přewzaće města w předsydstwie abo wubjerku, na kotrež je z wólbu powołany, zapowědži, wotpokazanske přičiny w § 15 spomnjene za so njemějo.

### B. Wuzamknjenje.

1. Wuzamknjenje smě so stać, hdyž sobustaw wustawki njewobkédžbuje abo jim napřečiwo skutkuje.
2. Wuzamknjenje ma so stać:
  - a) hdyž sobustaw přez prawnje wobtwjerdžene wusudzenje krajanske čestne prawa zhubi;
  - b) hdyž skutk dokonja, kotryž hłowna zhromadžizna za česé ranjacy wuznaje,

### § 8. Zarjadowanje towařniſtwa.

Zarjadowanje towařniſtwa přiſluša:

1. předsydstwu,
2. wubjerkej,
3. hłownej zhromadźiznje.

### § 9. Zestajenje předsydstwa.

Předsydstwo towařniſtwa tworja:

1. předsyda,
2. naměstnik předsydy,
3. pismawjedźeř abo sekretař,
4. zastupowacy pismawjedźeř,
5. pokladnik,
6. knihownik,
7. knihiskładnik,
8. redaktor Časopisa,
9. zarjadnik doma,
10. musejnik.

Zastojnsta pod 1—6 maju so wot 6 wšelakich wosobow zastawać, mjez tym zo smědža so posledniše (7—10) tež kóžde z jenym ze šesćich prjedy (pod 1—6) mjenowanych zjednoćić.

Wšitke sobustawy předsydstwa wuzwoleju so we hłownej zhromadźiznje z wjetšinu hłosow na šesć lět. Ze sobustawow předsydstwa, kotrež so po přiwačeu tuthych wustawkow najprjedy wuzwoli, wustupi połoja po třoch lětach z losowanjom; po minjenju tohole časa wosoby, na tute městna nowowuzwolene, swoje zastojnsta prawidłownje šesć lět wjedu. Kóždy sobustaw předsydstwa móže so po minjenju zarjadowanskich lět z nowa wuzwolić.

Kóžde před minjenjom zarjadowanskich lět wuprózdnjene zastojnsto w předsydstwie ma so ze zhromadnej kooptaciju předsydstwa a wubjerka na hišće zbytny čas prjedownika wupjelić. Předsydstwo ma lětnje z najmjeńša štyri porjadne posedženja wotměć. Wono wobzamkuje w zhromadźiznach z wjetšinu hłosow. K wobzamknjenju dosaha přítomnosć połojoj sobustawow předsydstwa.

### § 10. Přiſlušnosć předsydstwa.

Předsydstwo ma wšudze dobro towařniſtwa zastupować. Wono wobstara naležnosć towařniſtwa a zarjaduje jeho zamoženje. Hdźež wustawki sebi žadaju, je wono na při-

hłosowanje abo wobzamknjenje wubjerką abo hłowneje zhromadźizny zwjazane, a je za samowólne skutkowanje w cyłym a w jednotliwym zamołwite.

### § 11. Wosebiće přislušnosće sobustawow předsydstwa.

#### a) Předsydowe.

Předsyda zastupuje w zjednoćenju z pismawjedźerjom towařnictwo we wšěch sudniskich a nimosudniskich naležnosćach. Wón přijima węcy, pisma a listy za towařnictwo postajene, a wobstara wotpóslanje tutych předmjetow. Wón postaja zhromadźizny předsydstwa, kaž tež zhromadne posedzenja předsydstwa a wubjerką a powoła sobustawy towařnictwa na powšitkowne zhromadźizny. Za kóždu tychle zhromadźiznow postaja dźeński porjad a ma w nich předsydować. W posedzenjach předsydstwa, kaž w zhromadnych posedzenjach předsydstwa a wubjerką rozrisuje při runosći hłosow jeho hłos.

#### b) Naměstnikowe.

Naměstnik zastupuje předsydu, hdyz je tutón zadźewany. W tym padze ma wón přislušnosće runje pod a) mjenowane.

#### c) Pismawjedźerjow.

Pismawjedźer zastupuje w zjednoćenju z předsydu towařnictwo we wšěch sudniskich a nimosudniskich naležnosćach. Wón wjedźe protokol w posedzenjach předsydstwa a w zhromadnych posedzenjach předsydstwa a wubjerką, kaž tež we hłownej zhromadźiznej, stara so za registrandu a khowanje aktow, a hotuje trěbne wozjewjenja, nawěstki, listy a druhe pisma.

Zastupowacy pismawjedźer zastupuje (prěnjeho) pismawjedźerja, hdyz je tutón zadźewany, a ma potom runje spomnjene winowatosće (prěnjeho) pismawjedźerja dopjelnić.

#### d) Pokładnikowe.

W ruce pokładnika leži cyłe pokładnistwo towařnictwa, dokelž ma z jeneje strony wšitke přinoški sobustawow a druhe dokhody přijimać a z druheje strony wšitke wot předsydy abo jeho naměstnika podpisane towařnictwo nastupowace zličbowanja a druhe dokłady płacić. Wón ma tež kóždolētnje hač do kónca małego róžka (februara)

wubjerkej lětnu bilancu wudawkow a dokhodow za minjene protyčne lěto předpožožíe.

e) Knihownikowe.

Knihownik, kotremuž dohlad nad towařnistwowej knihownju přisluša, wobstara kupowanje knihow, wot předsydstwa wobzamknjene, wjedže wo knihach dospołny katalog a wupožuje knihi na přijimace wobswědčenje po wobzamknjenym a čiščanym knihowninym rjedže.

f) Knihiskladnikowe.

Wot knihiskladnika ma so kóždolětnje hač do kónca małego róžka (februara) nadrobny inventar wot towařnistwa wudatych spisow, předatych kaž tež na skladze za-wostatych, zestajeć a wubjerkej předpožožíć.

g) Redaktorowe.

Redaktor wědomostneho časopisa towařnistwa („Časopis Maćicy Serbskeje“) smě kóžde lěto dwaj zešwkaj tutoho časopisa wudać a ma so za to starać, zo so porjadnje sobustawam Maćicy a towaršnistwam, kotrež z Maćicu spisy wuměnjeja, rozesčeletej.

h) Zarjadnikowe.

Zarjadnik zarjaduje a zastupuje ležownosť towařnistwa („Serbski Dom“) w kóždym nastupanju a ma hač do kónca małego róžka (februara) wubjerkej nadrobnu rozprawu wo zarjadnistwje ležownosće podać a bilancu wšech dokhodow a wudawkow we minjennym protyčnym lěće předpožožíć.

i) Musejnikowe.

Musejnik ma so starać wo zestajenje, rozmnoženje, katalogisowanje, dohlad a z cyła wo zarjadowanie Serbskeho Museja towařnistwa, ma po kóždym protyčnym lěće wubjerkej nadrobny zapis wšoho, štož je w běhu lěta přibylo (kupjenych a darjenych wěcow) předpožožíć a z cyła rozprawu wo museju podać.

### § 12. Wo wubjerku.

Wubjerk twori so ze šesćich sobustawow, kotrež hłowna zhromadźizna z ličby dołholětnych a po zastojnstwje na-hladnych rjadnych sobustawow na namjet předsydstwa z wjetšinu hłosow na šesć lět wuzwola.

Z tych po přiwzaću tutych wustawkow wuzwolenych šesćich wubjerkowych sobustawow wulosuje so połoja po třoch lětech. Po minjenju tutoho časa nowowuzwolene wosoby swoje zastojnſto prawidłownje šesc̄ lēt wjedu.

Kóždy wubjerkownik smě so po minjenju zarjadownskich lēt hnydom zaso wuzwolić.

Kóžde před minjenjom zaradowanskich lēt wuprózdnjene zastojnſto we wubjerku ma so ze zhromadnej kooptaciju předsydstwa a wubjerk na hiše zbytny zastojnski čas předownika wupjelníć.

Wubjerk pomjenuje za swoje posedženja ze swojeje srjedžizny kóždolētnje předsydu a pismawjedžerja, a wotměwa kóžde lěto z najmeňša dwē posedženi a wobzamkuje z wjetšinu hłosow. K wobzamknjenju dosaha přitomnosć třoch wubjerkownikow. Při runosći hłosow rozrisuje hłos jich předsydy, kotryž tež zhromadžizny wubjerk wo wołujić.

### § 13. Prawa a přislušnosće wubjerk.

Wubjerk ma prawo, kóždy čas do naležnosći towařstwa, wosebje do pismow, pokladnicy, knihownje, museja, ležownosće a knihisklada pohladnyć. Wón smě po wobzamknjenju wjetšiny powołanje hłowneje zhromadžizny žadać, hdyž su so při wothłosowanju wo tym wšitke wubjerkowe sobustawy wobdželi. Wón ma přislušnosć z najmeňša jónu kóždolētnje před lētnej zhromadžiznu towařšnistwa z najmeňša wot dweju ze swojeje srjedžizny wuzwoleneju sobustawow pokladnikowe a zarjadnikowe zličbowanie wo minjenym lēče kaž tež wot knihiskladnika zestajeny inventar pruhować, dale pokladnicy pokladnika a zarjadnika, musej a knihownju revidować, tež twarjenja ležownosće přehladać a wo wšem přichodnej hłownej zhromadžizne rozprawu podać.

### § 14.

### Zhromadne posedženja předsydstwa a wubjerk.

Předsydstwo a wubjerk wobzamkujetaj w zhromadnym posedženju:

1. wo přiwzaću rjadnych a wurjadnych sobustawow;
2. wo statutariscy přislušnych kooptacijach;
3. wo přiwzaću požčonkow, hdyžkuli wone w jenym towařšnistwowy lēče, t. r. w času mjez poslednej hłownej zhromadžiznu (přirunaj § 19)

a slědowacej, wysokosć tysac hriwnow njepřesahuja;

4. wo najeńskich, přenajeńskich, twarskich a porjedzeńskich naležnosćach, na ležownosć towařnistwa so počahowacych;
5. wo wšech naležnosćach, při kotrychž zrjadowanju předsydstwo přiwzaće wubjerka za trěbne džerži.

K wobzamknjenju w zhromadnych posedženjach dosaha přitomnosć polojcy předsydstwowych a wubjerkowych sobustawow. Wobzamknjenja postajeju so z wjetšinu hłosow. Předsyda předsydstwa předsyduje. Při runosći hłosow rozrisuje jeho hłos. (Přirunaj § 11 ad a).

### § 15. Přičiny wołpokazanja wólby do předsydstwa abo wubjerka.

Wot přislušnosće přewzaća zastojnista w předsydstwie abo we wubjerku wuswobodža:

1. khorosć;
2. staroba 60 lět;
3. šesćlétne skutkowanje sobustawa w předsydstwie abo we wubjerku;
4. kóžde we hłownej zhromadźiznje z wjetšinu hłosow wudželene wotpušćenje.

### § 16. Wo hłownej zhromadźiznje.

K wobzamknjenju zhromadženych sobustawow pozawostaja so tute naležnosće:

1. wuzwolenje předsydstwa a wubjerka;
2. přijeće zličbowanja, wot wubjerka pruhowaneho;
3. pomjenowanje čestnych sobustawow;
4. wuzamknjenje sobustawow;
5. přiwzaće požčowankow, hdyzkuli wysokosć 1000 hriwnow přesahuja;
6. přeměnjenje wustawkow;
7. a) kupje, b) předaća abo c) zastajenja ležownosćow;
8. rozwjazanje towařnistwa;
9. wobzamknjenje wo namjetach, we wubjerku wu-radženych kaž tež wo tych, kotrež buchu we hłownej zhromadźiznje stajene, maja-li je we hłownej zhromadźiznje přitomne sobustawy předsydstwa a wubjerka za připušćomne.

Wobzamknjenje wo runje mjenowanych naležnosćach smě so jenož we hłownej zhromadźizne stać. Na tajku dyrbja wšitke sobustawy z wozjewjenjom džeńskeho porjada zjawnje přeprošene być, a ma čas, k tomu powoleny, z najmjeňša dwę soboće před hłownej zhromadźiznu wopřijeć.

K płaćiwości wobzamknjenjow dosaha při naležnosćach, pod 1 hač sobu 5 pomjenowanych, wjetšina hłosow přitomnych sobustawow.

Při runosci hłosow płaći namjet za wotpokazany.

Přeměnjenje wustawkow móže so jenož stać, hdyz dwę třećinje rjadnych sobustawow tajke wobzamknjetej.

K płaćiwiemu wobzamknjenju wo naležnosćach pod 7b a 8 spomnjenych žada so, zo pjeć šesćinow wobzamknjenju přihłosuje.

### § 17. Wosebite postajenje za připad rozwjazanja towařnistwa.

W připadze rozwjazanja towařnistwa ma zhromadźizna, kotraž rozwjazanie wobzamknje, wo nałożenju cyłego towařnistwowego zamożenia, tola jeničcy za wotpohlady serbskeje literatury, zarjadowanie scinić. Tuto postajenie njemože so ze žanym přeměnjenjom wustawkow wotstronić.

### § 18. Powołanie hłowneje zhromadźizny.

Powołanie hłowneje zhromadźizny stawa so wot předsydy předsydstwa:

1. po samsnym wotmyslenju;
2. po namjeće wubjerka;
3. hdyz z najmjeňša 20 sobustawow towařnistwa powołanie hłowneje zhromadźizny namjetuje.

### § 19. Rjadna hłowna zhromadźizna.

Rjadna hłowna zhromadźizna bywa kóždolětnje srjedu po jutrach.

### § 20. Wozjewjenja.

Wšitke we wustawkach postajene wozjewjenja dawaju so do hamtskich nowin, w Budyšinje wukhadźacych, a do „Serbskich Nowin“, toho runja tam wudawanych. Připadne rozwjazanie towařnistwa dyrbi so tež hiše trójcy w „Leipziger Zeitung“ wozjewić.

**§ 21. Skuškowanski porjad.**

Wšitke zbytne prawidla, kotrež su trěbne, zo bychu wobkhód towařnistwa rjadowałe, postajeju so w skutkowanskim porjedže, w zhromadnym posedženju předsydstwa a wubjerka wudželanjym a wobzamknjenym, kotryž pak k cylosći tutych wustawkow njepriſluša.

Budyšin, 26. hapryla 1905.

Jan Křižan, předsyda.

Jakub Šewčík, sekretař.

Szanowna Redakcya „Časopisa Maćicy Serbskeje“  
w Budyszynie.

Upraszam najprzymiej Szanowną Redakcyę o łaskawe udzielenie miejsca w następnym numerze swego „Časopisa“ tym kilku słowom mego oświadczenia.

W liście z d. 17./30. XII. 04. do Wysokiego Prezydym i Wydziału Towarzystwa Macierzy Serbskiej w Budyszynie z powodu narodowego Święta poswiecenia „Serbskiego Domu“, pomieszczyony w „Časopisu Maćicy Serbskeje“ (Lētn. LVII, zeš. II, str. 140—141), podpis mój brzmi — jak i poniżny, to jest bez żadnego „Baron“... co łatwo sprawdzić. Nie wiem, w jaki sposób wkradł się w druku ten niewłaściwy dodatek i upraszam Szanownych Czytelników o należne sprostowanie.

Miło mi przytem oświadczyć Szanownej Redakcyi zapewnienia wysokiego poważania i serdecznej życliwości, z jaką zostaję zawsze

Fr. K. Eysymont  
(Lumir).

Wielka Czerniówka 1./14. V. 05.



## Wobsah:

---

Metaforiske hrona serbskeje ludoweje rěče. Druha zběrka.	
Zezběral a zestajał Jan Radyserb Wjela . . . . .	str. 3.
Dodawk k swjedženjej „Serbskeho Doma“:	
a) Swjedžeński przednošk dra. E. Muko wo zastarskich stawiżnach serbskeho naroda . . . . .	„ 32.
b) Swjedžeńska rěč far. Domaški: Serbski Dom, što wón je a što wón chce? . . . . .	„ 46.
Listy serbskich wótcincow z časow serbskeho wozrodženja.	
Podaštaj prof. Wład. Francew a J. Ćišinski. (Skónčenje.)	„ 57.
Delnjoserbska přisaha města Luboraza. Pomnik delnjoserbskeje rěče z 1. połojej 16. lětstotka. Podawa a wukładuje	
dr. Ernst Muka . . . . .	„ 70.
Wućahi z protokollow M. S. (Wat J. Šewčika)	„ 71.
Rozprawa wo knihisklădze M. S. . . . .	„ 75.
Zličbowanje M. S. w 58. lěće (1904)	„ 76.
Zličbowanje domu M. S. lěta 1904 . . . . .	„ 77.
Słownik Slepjanskeje narěče. Zestajał M. Handrik-Slepjanski .	„ 81.
Naše wěcniki z wukóncomaj -ańca a -eńca. Zezběral a podał	
Jan Radyserb-Wjela . . . . .	„ 100.
Wo wuzynkomaj -osć a -ota. Zestajał a podał Jan Radyserb- Wjela . . . . .	„ 103.
Metaforiske hrona serbskeje ludoweje rěče. Třeáa zběrka.	
Zezběral a zestajał Jan Radyserb-Wjela . . . . .	„ 106.
Nekrolog XLIX. Karl August Kocor (z podobiznu). Napisal	
K. A. Fiedleř . . . . .	„ 138.
Wustawki towařſnistwa „Maćicy Serbskeje“ . . . . .	„ 162.
List sobustawa Maćicy Serbskeje . . . . .	„ 171.

---

## Wobsah:

---

Słownik Slepjanskeje narěče.	Zestajał M. Handrik-Slepjanski	str. 81.
Naše wěniki z wukónemaj -ańca a -eńca.	Zezběrał a podał	
Jan Radyserb-Wjela		„ 100.
Wo wuzynkomaj -osé a -ota.	Zestajał a podał Jan Radyserb-	
Wjela		„ 103.
Metaforiske hrona serbskeje ludoweje rěče.	Třeća zběrka.	
Zezběrał a zestajał Jan Radyserb-Wjela		„ 106.
Nekrolog XLIX.	Karl August Kocor (z podobiznu).	Napisał
K. A. Fiedleř		„ 138.
Wustawki towařnictwa „Maćicy Serbskeje“		„ 162.
List sobustawa Maćicy serbskeje		„ 171.

---

■ Wo zapłaćenje lětnych a wosebje tež zastatych přinoškow (kóždolětnje 4 M abo w cuzych pjenjezach po kursu) a wo dary za dom M. S. najpodwolnišo prosymy. Lěto so bórzy minje! Pokladnikowa addressa za póst je: Kaufmann August Zetsch, Bautzen (Sachsen), Reichenstrasse 8.

Tež prosymy, zo bychu naše česćene sobustawy swojich znatych k přistupjenju do našeje Maćicy Serbskeje namoļwjeli.

■ Dale naležne prosymy wo dary do Maćičneje knihownje a do našeho serbskeho museja. Dary za knihownju prosymy słać z addressu: Sem.-Oberl. em. K. A. Fiedler, Bautzen, Moltkestrasse 16, a dary za musej z addressu: Domprediger J. Schewtschick, Bautzen, Domkapitel.

■ Dla zmóžnjenja porjadneho připosyłanja „Časopisa“ z spisow M. S. je trjeba, zo česćene sobustawy wšitke přeměnjenja swojich adressow prawje bórzy redaktorej Časopisa wozjewjeju.

Rozeslanje Maćičnych spisow stava so porjadnje dwójcy za lěto a to stajnje po jutrach a wokoło hód. Hdy by něchtó wozjewjeny spis njedostał, njech sebi žada z lisćikom pod addressu: Prof. Dr. Ernst Muka (Mucke), Freiberg (Sa.)

Protika „Předženak“ pak so sobustawam, zo bychu ju hnydom po jeje wudaću dóstali, stajnje w měsacu novemburu direktnje z Budyšina sèle.